THEEK GENT
065
Digitized by Google

Digitized by Google

Med. 1732

Digitized by Google

Digitized by Google

THOMÆ BARTHOLINI
EPISTOLARUM MEDICINALIUM,
à
Doctis vel ad Doctos
ſcriptarum,
CENTURIA I.

HAGÆ COMITUM
Apud PETRUM GOSSE, Bibliopolam.
MDCCXL.

Digitized by Google

Digitized by Google

Sereniſſimo Principi

JOHANNI GEORGIO TERTIO

Electoris Saxoniæ Filio,

&

Regis Danorum Genero,

S. F. Q. P.

TH. BARTHOLINUS.

EPiſtolas ſcribere quanquam apud rerum ignaros tralatitium cenſeatur, illis tamen peritiorum judicio pro re nata complectitur ſapiens, quæ gravi temporum momento librantur. His inſtrumentis, velut tuto ſilentio, arcana Principum committuntur, fœdera panguntur, firmantur amicitiæ, verbo,

ab-

abſentium deſideria ſupplentur. Hinc ſub primis Imperatoribus inter officia Auguſtæ domus erant ab Epiſtolis, quales & Magiſtri Epiſtolarum Regiarum apud Symmachum, & Principis Epiſtolares in Codice. Ego quidem, quanquam inter tantos Magiſtros, ſcriniorumque cuſtodes, numerari me nec velim nec poſſim, Tibi tamen, Sereniſſime Princeps, Epiſtolas vel ſcribere vel ſcriptas inſcribere, tanto confidentius auſim, quod Naturæ hinc inde ſcrinia excutiam, & ſeria alia Epiſtolæ noſtræ ſecum trahant, quibus Majorum exemplo in ætatis flore ætatem Tuam antevertis, & in eo jam ſis temporum flexu, ut Epiſtolas mediteris, quibus vel inter confœderatos ſociosve, vel amantes copulæ nectuntur. In Digeſtis abſens abſenti per Epiſtolam vel internuncium rectè deſpondetur; jamque meliore fato & optatis auſpiciis factum, quod conjugalis amicitiæ fœdus per Principum animorum conſenſum, per mutua Auguſtæ domus officia, per denique Epiſtolas,

fidos

Digitized by Google

ſidos illibati affectus interpretes, cum ANNA SOPHIA, Auguſti Regis noſtri primogenita, Regumque plurimorum Nepte, & Abnepte, nuper ſanciveris; quod ut Sereniſſimæ familiæ utrinque eveniat feliciter, Epiſtola hac votiva ſupplex Deum veneror. Alias taceo prægnantes cauſas, quibus Serenitati Veſtræ obſtrictos hac Epiſtola nos profitemur, qui religionem, inter noſtros jam publicè receptam, majoribus veſtris debemus & eruditionis partem, denique amicitiam privatam, ſed publicum beneficium, Sennerti, Schneideri, Sperlingi, quæ ævi decora publicæ utilitati commodaſtis, & aliorum quos fama perennes voluit. Publicam pietatis gratiam Dania refert, quæ Tibi, Princeps, in quo Majorum virtus elucet, olim abaviam donavit, jam Sponſam, meliorem ſui partem, Jovis noſtri & Junonis filiam, qua pulchrius nihil aut ſincerius Boreas progenuit, amplexibus Tuis deſtinavit. Privatim ego varii nec inutilis argumenti Epiſtolas, devoti animi obſides,

des, Electo Tuo Nomini conſecro, ſeu, ut Juris Conſultorum verbis loquar, emitto & expono, ſi quidem & per Epiſtolas nomina fiunt. Non eo ſuperbiæ me ambitus perduxit, ut Epiſtolas noſtras Tua ſacrarum Epiſtolarum ſcrinia, qualia apud Imperatores, quos veſtra hodie familia facit, olim ſervabantur, meruiſſe præſumam: ſaltem favori Tuo, Magnique Parentis, quem Albis adorat, literas noſtras, meque ipſum includas, per Epiſtolam, qua nudi, ut ille loquitur, detegimur, ſubmiſſe precor. Æternum Numen concepto voto pro ſalute Tua, Flos Principum, & incolumitate Auguſtæ Sponſæ, majus demum pondus addat, quando ſine Epiſtolis amantium Principum ora manusque conjunctæ, æternitatem ſuam proſpexerint.

Hafniæ Æræ Chr. MDCLXIII. d. XI. Februar. ſolenni liberatæ Urbis feſto.

TH. BAR-

Digitized by Google

Th. Bartholinus

Lectoribus S.

I*Nſtitutum noſtrum in Epiſtolis, quas damus, eruditorum exemplo, mixtum fuit ex docto ſcribendi genere & familiari, quod & nobis decentius, & vobis utilius judicavimus. Seria tractare Imperatorum eſt, quorum Epiſtolæ legis vigorem habent, apud* Juſtinianum. *Similes ſunt Theodorici Regis, à* Caſſiodoro *libris quinque collectæ. Quo referri poſſunt illæ, quibus Magnorum fortunæ, publicique temporum ſtatus deſcribuntur, quas* Cicero *tentavit,* Æneas Sylvius, *poſtea Pontifex,* Cardinalis d'Oſſat. *Familiare genus ad Familiares idem* Tullius *exercuit, &* Plinius, *poſtque eos* Symmachus, Lipſius, Muretus, Baudius, Aquilonius *noſter,* Cabeliavius, Crucius, Balzacus, Victurus, *aliique numero plures.*

Id quanquam proprium epiſtolis ſit & germanum, veris affectibus plenum, publica tamen luce indignum cenſeo, niſi vel à Magnis Viris, quorum etiam præcipitatas voces admiramur, profectum, vel ad comparandam eloquentiam fuerit comparatum. Utile noſtris hominibus eſt, ſi cum docto familiare miſceatur, rebuſque ſacris vel profanis, quæ ad Philologiam vel Philoſophiam, vel Medicinam ſpectant. Unde paucos invenias in officioſis literis, publicè aliquando relegendis, occupatos, qui non utilibus familiaria colloquia condiant, ut ſimul & amicis, quibus privata ſtudia deferunt, & publicæ neceſſitati quoque ſatisfiat. Philologica olim Varro *in Quæſtionibus Epiſtolicis expendit, talique rubrica melioris literaturæ & antiquitatis doctos calamos implerunt* Scaliger, Caſaubonus, Pignorius, Salmaſius, Reineſius. *In moribus ſingulare* Platonis & Senecæ *ſtudium eminet. Penitioris Philoſophiæ eruditionem* Licetus & Carteſius *pleno mo-*

dio

dio per amicas Epiſtolas effundunt. Sacra negotia, præeunte Servatore Chriſto, *quem Epiſtolas ad Abgarum ſcripſiſſe ex Archivo Regis Edeſſæ narrat* Euſebius, *epiſtolii forma incluſerunt Divi* Petrus, Johannes, Paulus, *quos proximis ſeculis ſequuti ſunt* Ignatius, Baſilius, Cyprianus, Gregorius, Hieronymus, Auguſtinus. *De uſitatis in Eccleſia Epiſtolis commentarium ex antiquitate Eccleſiaſtica concinnavit* F. Bernardinus Ferrarius, *inclytus pietate & eruditione, lectu dignum. Ad quam claſſem referendi Deſiderii* Eraſmi *Epiſtolarum libri, quibus ea facundia & temperantia iſtius temporis mutationes in Eccleſia deſcribuntur, ut ibi ſe maximum Eraſmus oſtenderit. Rem Medicam quod attinet, cui hic inſtitutus ſermo, Epiſtolis* Hippocrates *tam multa complexus eſt, ut, judicio* Valleſii, *nihil utilium videatur omiſiſſe. Quam docendi viam alii & patrum & noſtra memoria elegerunt, qui ſupra vulgus erecti ea Epi-*

Digitized by Google

ſtolis conſignarunt, quæ abdita in arte, raro eventu, & varia ſcientia mortalium curioſos doctosque animos implere poſſint, Nic. Maſſa, Jo. Bapt. Theodoſius, Matthiolus, Gesnerus, Mundella, Trincavellius, Augenius, Hildanus, Jo. Langius, Horſtius *Pater & Filius*, Alſarius Crucius, Licetus, Beverovicius, Petr. Caſtellus, N. Fontanus, Sitonius, Benedictus, Sorbierius, *& alii æternitatem cogitantes. Nobis in hoc paſſu quid propoſitum fuerit, paucis aperiam. Quum à primis famæ initiis varias eruditorum per univerſum penè orbem literatum amicitias, neſcio quo meo merito, impetraverim, ultro citroque de argumentis artem noſtram concernentibus per literas inter nos actum, quibus & doctrinæ & privatæ familiaritatis nexus coaluit. Poſſem mihi de utroque privatim gratulari, niſi ſemper publica ratio mihi viſa eſſet potior, gauderemque & pluribus noſtram amicitiam innoteſcere & verum amicitiæ fructum. Illam pro vitæ morumque, hunc pro publici officii teſtimonio colimus. Melioribus*

bus inter eruditos placuiſſe, mortali gaudio præfero, & omnia ad publicam laudem examinare, ſummæ laudis præmia pollicetur. Ut igitur utriusque nobis commercii ratio conſtaret, nec pœniteret impenſarum, quas Tabellarii exigunt, ſparſas in pluteis meis eruditorum Epiſtolas collegi, familiares, doctas & ex his mixtas, delectuque habito nonnullas, Romana penna ſcriptas, ſecundum annorum ſeriem propter obſervationum Medicarum hiſtorias, ne Plinius *offenderetur, digeſſi, quæ vel à Magnis ſeculi oraculis pleno affectu ad me ſcriptæ fuerunt, vel argumenti gravitate ſe publico commendant. In delectu primum prolixas eliminavi, quæ vel declamatiunculæ cenſeri poſſent, quemadmodum Phalaridis Epiſtolas vocat* Erasmus, *vel Commentationes, quas pro Epiſtolis ab* Ariſtotele *ad Alexandrum &* Platone *ad Dionis familiares conceptas, ægrè fert* Demetrius *Phalereus de* ἑρμηνείᾳ; *quia Epiſtolas in publicum protrudimus, non Libros: quæ cauſa fuit, quod in volumine hoc Epiſtolari locum dene-*

gaverim

Digitized by Google

gaverim Salmaſii *Multiſcii de Cruce & Hyſſopo Epiſtolis Tribus*, & *duabus* Walæi *ingenioſi de ſangvinis & chylli motu*; *nec hic legi voluerim noſtras ad* Horſtium *Juniorem de Lacteis*, *ad* Zaſſium *de obſervationibus Bilſianis*, *ad* Deuſingium *de Hepate defuncto*: *Deinde merè officioſas*, *numero totidem*, *in ſcriniis reliqui*, & *aliena dialecto exaratas*, *meliori occaſioni reſervavi. Reſponſorias meas addidi*, *quæ ad manus erant. Multæ verò*, *ſimul ac à me manumiſſæ*, *apud me perierunt*, *quia*, *ut cum* Lipſio *loquar*, *bis non ſcribo*, *vix bis lego*, *quod in mei defenſionem dictum velim*, *ne quis ſibi non reſponſum credat*, *quia hic reſponſoriæ fruſtra quæruntur*, *habeamque quod Epiſtolis meis rarioribus prætexam*, *quæ extemporaneo ſuo genio halamoque tantum aliis amicis pariter & æmulis placuerunt*, *ut me inſcio & nonnunquam invito*, *paſſim publicè proſtent*; *fruſtraque eapropter ſint*, *qui ex una vel altera*, *tumultuaria manu emiſſa*, *totum me æſtimaverint. Aliud agendo*,

tabel-

Digitized by Google

tabellarios expedire ſoleo, quia gratiam ſui amittit Epiſtola, ſi meditatas pennas defatiget. Novus annus ad conſcribendos libros conceditur, at Epiſtolæ, ut ſine mora placeant, feſtinatione urgentur. Unde & Epiſtolicus character, ex Demetrio *laudato, exilitate indiget, quam ita cunctis ſpero attemperatam, ne vel urbanitatem deſiderent amici, quibus reſpondetur, & promptitudinem, vel eruditionis ſtilique varietatem Lectores, qui repetita lectione de Epiſtolis noſtris jam publicè, ſive ex voluntatis cujusque affectu, ſive veritatis noſtræ & famæ conſcientia, judicaturi ſunt. Ne longior ſim, ſine amicorum ingratiis, nuda Epiſtolis noſtris, more majorum, nomina præferuntur. Malui ſimplici rerum variarum mole paginas, quam titulis, turgeſcere, quos, ut exemplo præirem, ipſi mihi ea licentia detraxi, qua liberalitate fuerunt conceſſi. Quicquid verò ſeu hic ſeu alibi, in officii diligentia deſideraverint amici, quorum commercia literaria fovemus, quorum gloriæ litavimus, in Centuriis ſequa-*

Digitized by Google

quuturis, prelo jam vicinis, ſedulo procurabo, ut bonorum amicitiæ, quæ candore haud fucato & neſcio qua eruditionis fama, exordium ſumpſerunt, aucta poſthac ſingulorum humanitate, & officiis noſtris, ſumant incrementum.

Hafniæ XII. Febr. MDCLXIII.

CATA-

Digitized by Google

CATALOGUS
Virorum Clariſſimorum à quibus, vel ad quos
EPISTOLÆ
Duarum Centuriarum priorum ſcriptæ ſunt.

A.

A*Brahamus Pratæus*, Med. Doct. Lugdunenſis.
Adolfus Vorſtius, Med. Doctor & Profeſſor Leidenſis.
Albertus Kyperus, Medic. Doctor & Profeſſor Leidenſis.
Ambroſius Rhodius, Phil. Doct. & olim Profeſſ. Chriſtianiæ Norweg.

B.

B*Artoldus Nihuſius*, Canonicus Moguntinus.
Brigitta Tottia, Domina de Turebye.

C.

C*Æcilius Folius*, Eques, & Anatom. Venetus.
Carolus Avantius Rhodiginus, Medic. Doct. Patavinus.
Claudius Salmaſius Eques, Conſiliarius Regis

Digitized by Google

Regis Gallorum, & Profeſſ. Honorar. Leid.

E.

E*Ccardus Leichnerus*, Med. Doct. & Profeſſ. Erfurtenſis.

F.

F*Ortunius Licetus*, Med. Theoric. in Gymn. Patavino Profeſſor Prim.

Fridericus Arniſæus, Medicinæ Licentiat. Hafnienſis.

G.

G*Aſparus Scioppius*, Comes de Claravalle.

Georgius Segerus, Med. Doct. & Aſſeſſor Facult. Baſilienſis.

Guido Patinus Bellovacus, Doctor Medicus & Profeſſor Regius Pariſienſis.

Guilielmus Harvejus, Anatomicus Londinenſis.

H.

H*Enricus Ernſtius*, J. U. D. in Acad. Sorana Anteceſſor & Conſiliarius Regius.

Henricus Fuiren, Med. Doct. Hafnienſis.

Henricus Möinichen, Med. Doct. & Medicus Aulicus Regis Daniæ.

Henricus Regius Eques, Med. Doct. & Profeſs. Ultrajectinus.

Her-

Digitized by Google

Hermannus Conringius, Med. Doct. & Profeſs. Helmſtadii.

Hieronymus Bardus, Theolog. & Medic. Doct. Prof. Rom.

J.

JAcobus Holſtius, Med. Doct. & Poliater Tönningenſis.

Jacobus Matthias, Doct. & Epiſcopus Arhuſienſis.

Januarius Sanctfelicius, Princeps Neapolitanus.

Joël Langelottus, Medic. Doctor & Archiater Gottorpianus.

Joh. Caſp. Bauhinus, Med. Doctor & Profeſſor Baſileenſis.

Johannes Beverovicius, Medicus & Senator Dordrechtanus.

Joh. Chriſtianus Agricola, Medicinæ Doctor Marchicus.

Joh. Claudius de la Courvee, Medicus Reginæ Poloniæ & Sueciæ.

Joh. David Wilhelmi, Med. Doctor & Poliater Bernenſis.

Joh. Daniel Horſtius, Medicinæ Doctor & Profeſſor Marpurgenſis & Archiater Darmſtadienſis.

Joh. Fridericus Treublerus, Medicinæ Doctor & Poliater Bergenſis.

Johannes Pecquetus, Doctor Medicinæ Monſpelienſis.

Johannes Rhodius Hafnienſis, Medicus & Polyhiſtor.

Johannes Schefferus Argentoratenſis, Profeſſor Upſalienſis.

Johannes Sperlingius, Philoſophiæ Doctor & Profeſſor Wittebergenſis.

Johannes van Horne, Medicinæ Doctor & Anatomicus Leidenſis.

Johannes Wallæus, Medicinæ Doctor & Profeſſor Leidenſis.

Johannes Veſlingius Eques, Anatomicus Patavinus.

Johannes Vorſtius, Philoſophiæ Doctor.

Joſephus Donzellus, Medicinæ Doctor Neapolitanus.

Iſaacus Voſſius Gerardi filius, Ord. Hollandiæ Hiſtoricus.

Juſtus Bertramus Philologus.

L.

L*Azarus Meyſſonnierius*, Medicinæ Doctor & Profeſſor Lugduni Gallorum.

Ludovicus Keplerus, *Johannis* filius, Medicinæ Doctor Lubecenſis.

Ludovicus Pouchius, Medicinæ Doctor Ripenſis & Canonicus.

M.

M.

MArcus Aurelius Severinus, Medicinæ Doctor, Anatomiæ & Chirurgiæ Profeſſor Neapolitanus.

Martinus Bogdanus, Medicinæ Doctor, Aſſeſſor Baſileenſis & Poliater Bernenſis.

Mauritius Hoffman, Medicinæ Doctor & Anatomicus Altorfinus.

Michaël Lyſerus, Medicinæ Doctor, Profeſſor Lipſenſis & Practicus Nicopienſis.

N.

NIcolaus Heinſius, *Danielis* filius, Ordd. Gen. Fœd. Belg. apud Reg. Suec. Reſidens.

O.

OLaus Worm, Medicinæ Doctor & Profeſſor Hafnienſis.

P.

PEtrus Bourdelotius, Medicinæ Doctor Pariſienſis, & Chriſtinæ Reginæ Archiater.

Petrus Caſtellus, Medicinæ Doctor & Profeſſor Meſſanenſis.

Petrus Sanchius, Medicinæ Doctor & Profeſſor Regius Monſpelienſis.

Petrus Schumacherus Πολύγλωττος.

Petrus Winſtrupius, Doctor, & Epiſcopus Lundenſis.

R.

R*Enatus Moræus*, Doctor Medicus Pariſienſis & Profeſſor Regius.

S.

S*Amuel Sorbierius*, Medicus & Eleemoſinarius Epiſc. Agathenſis.

T.

T*Homas Bartholinus*.

Thomas Finckius, Medicinæ Doctor & Profeſſor Hafnienſis & Decanus.

Thomas Reineſius, Medicinæ Doctor, Archiater & Conſul Altenburgenſis.

W.

W*Ilhelmus Wormius Olai* filius, Medicinæ Doctor & Profeſſor Hafnienſis.

TH. BAR-

Th. Bartholini EPISTOLARUM MEDICINALIUM Centuria Prima.

EPISTOLA I.

De Pilulis Elichmannianis.

Thomæ Bartholino. Leidam.

EX tuis 13. Octobr. exaratis, 20. verò Decembr. ad me delatis, Te nondum eas accepiſſe percepi, quibus prolixe ad primas tuas reſpondi. Doleo tam negligenter & ſegniter res noſtras curari. Tradidi eas juveni Studioſo ad vos ituro. Si nondum acceperis, de homine inquire, accepti rationes ut reddat, aderant & à matre Tibi inſcriptæ. Verum tempeſtatibus & flatibus adverſis, in freto Croneburgico aliquot ſe-

ptimanis detentum eum fuiſſe, demum intellexi. Scripſi vice ſecunda cum hortulano Nobiliſſimi Nicolai Trolle, quem Tibi eo nomine commendavi, quod ſemina, bulbos, plantas, frutices, aliaque herilis horti ornamenta conquiſiturus, hortorum veſtrorum præfectis innoteſcere diſcupierit. Sed & is re infecta, adverſæ tempeſtatis remoris impeditus, ad nos reverſus, literas reddidit. Pro rebus meis ex voto expeditis iteratò gratias ago, &, niſi meas ad te jam delatas exiſtimarem, ad ſingula prioribus tuis literis contenta, fuſius reſponderem. Ad pilulas Elichmanni quod attinet, de iis olim cum Auctore, dum apud nos eſſet, egi. Aſſerebat, baſin eſſe quaſi cremorem quendam ex Thermis (Aquenſibus ni fallor) deſtillatione collectum, qui vi inſigni polleret obſtructiones aperiendi & abſtergendi, à mineralium ſpiritibus procul dubio profecta. Hanc verò baſin variè aliis adjuvantibus, corrigentibus & dirigentibus, pro ratione inſtituti, ſe affectui appropriatam reddere addidit. Sed, quod univerſales ſint hæ pilulæ, omnis generis affectibus & complexionibus dicatæ, vix mihi perſuadeo. In morbis chronicis, è viſcerum obſtructionibus & cachexia ortis, multum poſſe credo: quamvis mihi noti ſint, qui in talibus affectibus nullo cum ſucceſſu iis uſi ſunt. Miſiſſem
anni-

anniverſariæ meæ Diſputationis exemplum, niſi celerioris ordinarii internuntii id recuſaret ratio. Grata mihi, quæ in Noſocomio obſervaſti. Si quæ porrò occurrant rara, mone. Veſtratium Anatomicorum de venis lacteis quæ ſit ſententia, easque an demonſtrent, ſcire percuperem. Negotiorum moles me plura volentem retrahit. Te igitur per totum novi hujus anni decurſum proſperrimè valere cupio. Hafniæ 7. Id. Jan. 1639.

T.

Olaus Worm D.

EPISTOLA II.

De Lacteis Venis, & Saccharo.

Olao Wormio. Hafniam.

INterpellator ſum parum commodus, qui tempora Tua moror, & publicis commodis, & Epithalamiorum ſacris deſtinata. Spero tamen veniæ futurum locum, quod crebriori ſcriptione tuam benevolentiam ſtudeam conſervare. Præteritâ proximè hebdomada bis canem privata induſtria diſſecuimus, ut venarum lactearum originem ſcrutaremur. Aderat antiquorum fautor

ſtrenuus pariter & doctus, cui illud pro commento erat, quod quærebatur & monſtrabatur. Diſtinctè tamen videbantur candicantes hæ venæ in meſenterio & inteſtinis tenuibus, diſtinctæ à meſeraicis. Arterias non eſſe, quod *Galenus* videtur innuiſſe, ideò concedebat nobis, quod pulſu carerent, & utrumque vas diſtinctum appareat. Pro nervis argumenta urſit, quia & meſenterium & inteſtina tenuia ſenſum habeant, & nervi quoque medullam molliusculam recondant, quod in cerebro videre eſt & ſpinali medulla. Viſum tamen nobis fuit, nervos liquidum humorem hujus commatis non continere, nec disparere emortuo corpore. At ille fidem nobis denegaturum affirmabat, donec origo & inſertio in hepar, truncusque monſtretur, id quod difficile factu eſt, quum extincto animali evaneſcant cito propter morientis dolores. Facilius forſan poſthac inſertio patebit, quando ſine mora ulla ad glandulam meſenterii magnam cultros promovebimus, in qua harum venarum fit concurſus. Hanc enim per pancreas intellexit *Aſellius*, quod male alii de ſubſtrata ventriculo glandula acceperunt. Et certè, quum illam in tranſitu ſecaremus, non abſimilem chylo liquorem deprehendimus. Mirum autem mihi viſum eſt, quod nuper Amſtelodami ex *Tulpio* Anatomico

inſigni

Digitized by Google

inſigni audivi, in ſectione cadaveris ſtrangulati, publicè hyeme præterita facta, quinto poſt die venas lacteas apparuiſſe, cujus equidem cauſam ignoro, niſi in obſtructione harum venarum in hepar deſinentium lateat, & cruoris egreſſu. Cupio hac de re à Te erudiri. In altero cane ob defectum alimenti inconſpicuæ erant, niſi fibrillas albicantes admittamus, quas ſemper pinguedo comitatur. Tres ille renes habuit, duos in dextro latere, invicem ſibi impoſitos. Alterius renis parenchyma abſumptum, cujus locum occupabant vermes duo digitum craſſi, rubicundi, in gyrum intorti, ſive ex corrupto parenchymate nati, ſive ex impura aqua, quam ſæpe canes bibunt. In ſectione Apoplectici cujusdam nupera, obſervata fuit in ſiniſtro cordis ventriculo pinguedo in arteriam venoſam adſcendens, ubi, cum ejus orificium clauſiſſet, in duo cornua dividebatur ad ſimilitudinem literæ Pythagoreæ. Si, ut volunt, à cauſa frigida concreſcat pinguedo, mirum certè, in calidiſſima regione adeò luxuriare. Inter magnos Viros *Salmaſium* & *Vorſtium* lis orta eſt literaria, ſcriptis ultro citroque dirimenda. Dulcis ea eſt, quia de Saccharo, an nempe noſtrum idem ſit quod antiquorum, de qua controverſia actum ab illo in Exercitationibus Plinianis,

nis, ubi ſaccharum priſcis celebratum ex arundine credit fuiſſe arboreæ magnitudinis & Mambu ab Indis vocari: differre quoque viribus, quia antiquorum ſaccharum fuit ἐυκοίλιον ex *Dioſcoride*, h. e. ventris morantis incitamentum, quod oculorum obſcuritatem abſterſerit, quod renes & veſicam juverit exulceratam; ſaccharum præterea illorum ſiticuloſum non fuiſſe, teſte *Galeno*, ſed ſitim ſedaſſe, adeoque pro potu inſerviiſſe. Mannam verò noſtram potius pro ſaccharo veterum accipit, quia conveniunt pleræque notæ. Cl. *Vorſtii* reſponſiones non vidi, dubio procul eruditas, quia Vir eſt ſolide doctus. In his ego minus adhuc verſatus, putarem cannas magnitudine variare pro terræ cœlique varietate. Satis longas olim apud Parentem meum videre me memini. Si parvis magna componere licet, Malva noſtra humilis eſt, Indica verò, quam in hortis vidi, major & arboreæ proceritatis, neſcio tamen an ea propter viribus differant. Noſtrum quoque ſaccharum ad ſolicitandam alvum enematis miſcetur. Ophthalmicis aquis ſaccharum noſtrum feliciter indi, ex Medicis audivi, & pro ſiti vinum ſaccharo edulcoratum ſtrenui potatores hauriunt. Sed quid ego ſus Minervam. Nollem, dubiam mentem meam *Salmaſius* ſubolfaceret,

olfaceret, alioquin amicitia illius, quam magni facio, facillimè exciderem. Ægrè enim fert aliter ſentientes. Arbiter ſummus Te, cum liberis lectiſſimis & lectiſſima Virgine ſponſa, perpetuo florere jubeat, & dulce conjugium poſt tot luctus Tibi largiatur. Vale. Leid. 26. Apr. 1639.

T. T.

Th. Bartholinus.

EPISTOLA. III.

De Caſſia Americana.

Olao Wormio. Haſniam.

IN ſpem erigor, repetitas jam aliquoties literas Tibi non ingratas fore, quanquam an recte ſint curatæ, quas prioribus menſibus miſi, dubitare cogar. Torporem ferentium damno, inprimis qui ſemina Tibi deſtinata diutius juſto occultarunt, ut veris commoditas jam ſit transmiſſa. Interea, licet fortuna & aliorum negligentia conſpirent, de meo tamen officio nihil remittam. Dum lineas has ad Te meditor, commodum quaſi dato ſigno ex Phœbi cubili

cubili ſen occidentali India mercibus pretioſis onuſta navis appulit. Miſerat cum illa ad horti Academici ornamentum Vir Excellens D. *Piſo*, Archiater Mauritii Auriaci, Indiæ Occidentalis Gubernatoris, rararum aliquot plantarum ſemina, ſiliquas benè magnas arboris Caſſiæ, exuvias ſerpentis, & fruſtulum arundinis ſaccharini. Plantarum ſemina nonnulla à Lælio miſſa credo. Siliquam Caſſiæ arboris unam ego transmitto, quam ægrè hortulano extorſi. Quantum ex literis Cl. *Vorſtij* intellexi, experimento compertum fuit, nullam purgandi vim huic Caſſiæ ineſſe, ſecus ac vulgo creditum, quod ſolet hujus Caſſiæ doſin imminuere propter putaticiam facultatem excellentiorem quam ſit orientalis. Hiſce arboribus conſitas eſſe integras apud Braſilianos ſylvas ibidem narratur, & ſiliquas earundem à vento inter ſe colliſas tantum ſtrepitum edere, ut præternavigantes terreantur. Quantum oculis obſervare poſſum, occidentalis hæc ab orientali differt, hæc rotunda, illa plana magis eſt. Alia jam nunc non occurrunt, quæ tuæ curioſitati immenſæ ſatisfaciant, nam ovum Struthiocameli, quod penes me eſt, in Tua Technicotheca inſtructisſima ſuſpenſum memini, & ſeminum rariorum curam, in
qua

qua cupidum animum exerces, ver poſcit. Interea feliciter vale, &, ſi me porrò inter tuos numeraveris, ſublimi feriam ſidera vertice. Raptim Leidæ 1. Jun. 1639.

T. T.

Thomas Bartholinus.

EPISTOLA IV.

De venis Lacteis, Pinguedine in corde, & Siliqua Americana.

Thomæ Bartholino. Leidam.

NImis, mi Bartholine, in tuum amorem & promptitudinem pecco. Aliquot à Te jam literas teneo, quibus hactenus non reſpondi. Cauſa verò hujus dilationis frater fuit Caſparus Bartholinus, qui indies ad vos abitum meditabatur, ſine meis verò ad Te venire piaculum duxi, ſed neſcio, quæ mala fortuna & hoc everterit. Dum enim itineri accinctus me de literis compellat, avocor ſubitò extra urbem ad Nobilem fœminam Hemiplexia laborantem. In cujus cura dum occupor, ipſe diſcedit, ego ſpe mea cado. Domum reverſus iterum à Te & Lælio literas invenio,

Digitized by Google

quibus jam per ordinarium tabellionem reſpondeo, ne me Tui plane oblitum exiſtimes. Cæterum planè Tibi perſuaſum habeas velim, in maximis meis occupationibus, literis tuis jucundius nihil mihi contingere poſſe, tum quod animum curis defeſſum magnopere recreent, tum quod egregiis obſervationibus utplurimum ſcateant. Cum igitur interpellari jucundius nunquam poſſim, officioſo excuſationis munere ſuperſedere poſſes. Miror de venis lacteis multos tam literatos tam celebres ſenſibus & oculis propriis adeò diffidere. Res tam clara, tam ſplendida, tam neceſſaria ad varias difficultates Anatomicas enucleandas, quem non alliceret? Sufficienter à vobis frigidis illorum effugiis reſponſum. Quid? etiamſi venarum lactearum nunquam demonſtrari poſſet origo & inſertio, an propterea oculis omnium obvia negare poſſunt? De uſu forſan illis aſſignato dubitaverit quiſpiam, donec ortus & progreſſus demonſtretur, ſed de re ipſa nullus niſi cæcus. Animo diſcendi cupido abunde ſatisfecit Aſellius cap. 19. uſque dum dies meliora & certiora doceat. Præſtaret inventis addere, & jactis benè ab Aſellio fundamentis jugi inquiſitione accuratiora ſuperſtruere. Tulpii obſervatio digna notatu; rationem ejus rei à Te adductam

non

non ſatis aſſequor. Obſtructio enim harum venarum, in hepate deſinentium, impedire quidem potuit ingreſſum lactei ſucci ex ex chylo elaborati in hepar. Sed egreſſus ſanguinis in chylum quorſum? Quid ſi ſuffocati violenter, cum diu doloribus non torqueantur, hepatis tractum habeant nullum, unde in vaſis lacteus ſuccus remanet inexhauſtus. De pinguedine in ſiniſtro ventriculo cordis Apoplectici obſervata quid dicam? Non multum abludit ab eo, quod Anno 1608 Baſileæ in diſſectione Phthiſici cujusdam obſervavi. Præter alia, ex utroque cordis ventriculo carunculæ quædam, interius albicantes, exterius colore rutilo, emergebant, figura pyramidali, peculiaribus fibris in ipſis ventriculis radicatæ, per vaſa cordis ramulos ſuos diſpergentes, digiti minoris craſſitie, longitudine ſeſqui palmæ. Quid ſi illud à Tulpio obſervatum, non vera pinguedo, ſed ejusmodi corpus albicans extiterit? In Phthiſicis & Hydropicis haud raro ejusmodi reperiuntur. In eodem ſubjecto ad dextrum renem duæ ferebantur venæ emulgentes, altera pollicis craſſitie, minor altera. Controverſia inter Salmaſium & Vorſtium de ſacchаro, procul dubio cedet in rei literariæ magnum emolumentum: ita enim veritas elicitur, & aliis de iis meditandi occaſio ſuppeditatur

peditatur uberior. Pro tranſmiſſa Caſſia Americana gratias ago ingentes, inter fructus rariores locum in Muſeo meo obtinebit haud poſtremum, tui nominis titulo ſuperbum. Unam ſiliquam antea dono D. Sperlingii obtinui, verum nec tam grandem, nec tam pulchram. Ejus mentionem facit Nierenbergius lib. 14. Hiſt. Natur. c. 88. Niſi in arboribus proveniret, dubitarem an eſſet phaſeolus Braſilianus, quem deſcribit Cluſius lib. 2. Exot. cap. 12. & ex eo de Laet lib. 15. Ind. cap. 50. præſertim cum ea deſtituatur facultate purgatrice, qua prædita eſt Caſſia. Sed diſſectio docebit an ad Caſſiam referenda. Adjunctas haud gravatim ad Dn. Lælium procurabis data opportunitate. Hilarium & Michaelium amice ſaluto. Vale &, ut facis, amare perge. Hafniæ 28. Jun. 1639.

T.

Olaus Worm D.

EPISTOLA V.

De Pygmæis.

OLAO WORMIO Hafniam.

SEmper tuorum meritorum ſum memor, quæ & publicum in ſcriptis, & ego in

literis

literis experior. Ab illo famæ immortalitatem, à me gratum animum expectabis. De utroque ſolicitus, perſuaſi ferè noſtro Marco, ſed non Tullio, ut Inſtitutiones tuas Médicas, quas olim ego cum aliis ex ore tuo hauſi & in publicis ventilationibus in patria Academia tuitus ſum, ut ad plures elegantis compendii fructus derivetur, minori forma excuderet, modo laborum pretium indicaveris. Cl. *Walæi* noſtri conſilio Inſtitutionibus Anatomicis Parentis manum admovi & eas variis inventis locupletatas Hackio commiſi. Sanguinis motum circularem tandem admiſit Cl. *Walæus*, crebris factis in animalibus experimentis, ad quæ nos raró invitavit & admiſit, jamque in eo eſt, meo rogatu, ut chartæ haud perituræ committat quidquid *Harvei* invento illuſtrando & confirmando conferre poteſt, quod onus in me derivare voluit, ſed tandem vix impetravi, ut Epiſtolis rem totam complecteretur meo operi annectendis. *Elichmanni* librorum indicem mitto. Obiit ille 18. Auguſti anni ſuperioris inteſtatus, quod factum nollem, quia, pro noſtra familiaritate, promiſerat mihi nonnullas lucubrationes in patriæ noſtræ laudem inſumptas. Sed ſpem intervertit urgens fatum. Carmine tamen Manes Viri optimi proſequutus ſum. Ne ſubciſivæ

horæ

horæ mihi inanes elaberentur, Phygmæorum hiſtoriam à Parente concinnatam pervolvi variisque additamentis auxi, quæ forſan noſtris prelis ſubjiciam. Scrupulum tamen movet *Ath. Kircherus* in Prodromo Coptico cap. 4. non niſi à Te ſolvendum. Veros homines fuiſſe negat, ſed Dæmunculos montanos, qui circa metalli fodinas oberrare ſolent, de quibus *Agricola* de Anim. ſubterr. & multa de his ſeptentrionales narrare ſolent, audivique à Norwego amico, cubitales hos homunculos circa metalli fodinas in Norwegia oberrare, nec cuiquam damnum inferre, niſi læſos. Tales quoque aliis in locis conſpiciendos ſe præbent, ſi fides narrationibus. A Belgis vocantur *Kabauter*, *Manke*, à noſtratibus Niſſe-god-Dreng/ qui ſubinde de nocte operas exercent, ut exemplo recenti piſtoris cujusdam Leidenſis notum eſt, qui non reverſus eſt, poſtquam nova tunica donatus fuit à piſtore. In patria quoque memini aniculas multa de illis fabulari, pultesque illorum in gratiam coquere. An hi ex Dæmonum ſunt genere, de quibus Platonici multa? Solent verò illi infimos Dæmones malos aliquando nominare, quia ad infimum generationis & ſenſibile bonum ſuo quodam, ut ajunt, officio nos alliciant, divertere autem à ſummo bono ad minimum,

Digitized by Google

mum, comparatione ſummi, malum jure cenſetur. Ajunt etiam, ſupremos Dæmones ad contemplationis, medios ad actionis, infimos ad concupiſcentiæ bonum ducere: quodque his omnibus & uti poſſumus, & abuti, & utentibus quidem bona contingant, abutentibus verò mala. Multa in hanc rem *Ficinus* ad *Platonem*. Quis verum dicat neſcio, & Pygmæos æquè dubii Dæmunculi videntur probare, cæcusque cæcum ducere. Sed in ſcribendo jam parcior ſum, quia valetudo impedit, quam forſan Thermis Spadanis ſublevabo, ſi ſuaſeris. Tuum enim conſilium ſequar. Vale Affinis magne, & me tuum fove. Officiosè Te ſalutat Cl. *Golius*, qui ad Arabum fontes nos fideliter manu ducit. Leidæ 10. Apr. 1640.

T. T.

Th. Bartholinus,

EPISTOLA VI.

An Pygmæi ſint Dæmones.

Thomæ Bartholino. Leidam.

CRedo Te jam meas accepiſſe, quibus iis reſpondi, quas per tabellionem publi-

cum miſiſti. Inſtitutionum mearum editionem in annum ſequentem differre cogor, quod tantum mihi jam non ſit otii, ut ſupremam iis manum imponere valeam. Si Jacobo Marci tum viſum fuerit, minori forma eas recudere, ipſi mittam, nec quicquam pro labore expeto, niſi ut aliquot transmittat exempla, amicis communicanda. Quamvis è re futurum ſciam, ut Te præſente & dirigente hæc curentur, curæ tamen, quibus jam circa nuptias filiæ meæ Soſtratæ diſtineor, vix permittent, ut ante tuum abitum ad vos eas dirigere valeam. Gaudeo, Parentis Tui Inſtitutiones Anatomicas prelo vicinas eſſe, ſpero me eas viſurum, ubi in lucem prodierint. Quæ de Circulatione ſanguinis commentatus eſt Clariſſ. Walæus, videre geſtio. Rem gratam feceris, ſi transmiſeris. Ego hactenus adduci non potui, ut fidem Harvæi inventis adhiberem. Quæ mihi moverint dubia longe ante, quam quicquam Primeroſii viderim (Pariſanum enim nondum habere licuit,) ex VI. noſtra exercitatione Medica videbis, quam eo nomine cum aliis mitto. Pro catalogo Auctionis Bibliothecæ Elichmannianæ gratias ago. Ex iis, quæ ex officina prodiere la Maire, quædam ſelegi, quorum quid & quantum ipſi viſum pro meis transmittere poterit.

poterit. Tuo arbitrio omnia committo. Perplacet conſilium de Pygmæorum hiſtoria à Parente elaborata tua cura prelo apud vos committenda. Quid ſi Caſſanio de Gigantibus adderetur, ut contraria hæc juxta ſe poſita eſſent illuſtriora. Non eſt, quod Te ſuſpenſum teneat Kircheri nuda opinio, nullis rationum momentis ſtabilita. Nam & obſervationibus fide dignis & ſanæ rationi adverſatur. Pygmæos eſſe & fuiſſe gentem peculiarem & longe aliam, quam ſpectra illa, quæ in metallorum fodinis oberrant, præter ea, quæ Parens tuus p. m. adduxit, quam plurima ſunt quæ evincant. Pauca addam. Joannes Alvarez Maldonatus anno M. D. LX. ultra montanas Andes hanc gentem reperit, ſtatura cubitum non excedentem. Pila plumbea emiſſa a milite fugacem fœminam occidit. Captum marem intra ſex dies triſtitia viduitatis & ſervitutis confecit. Fœmina moribunda, cum accederet percuſſor, manum opponebat oculis ne videret, ad temperamentum impotentis odii. Argenſola genus quoddam hominum perpuſillum non ultra quatuor dodrantes reperiri aſſerit in orientis quadam Inſula, quæ tota aurifodina eſt. Non diſſentit Antonius Pigafeta, qui hanc inſulam unam ex Moluccis ſtatuit,

tuit, & ipſe in Inſula Aruchetto reperit. Hos Pygmæos veros eſſe quis dubitabit? Homines veros anima & corpore præditos relata docent: at ſpectra metallica potius ad Dæmones retuleris. Quantum igitur homo à Dæmone, tantum Pygmæi à ſpectris iſtis differunt. Hæc ſpiritus ſunt, quandoque phantaſticis corporibus apparentes, ut hominibus imponant, pro lubitu ſe viſendos præbent ac mox diſparent. At veri Pygmæi vero corpore ſunt præditi, quod nunquam deponunt, ſed animæ ad mortem usque ſociatum tenent, unde ſemper conſpicui. Tangi, occidi poſſunt, aliisque modis, ut reliqui homines, tractari. Metallurgi iſti ſpiritus nec carnem, nec oſſa habent: Pygmæi nullo horum deſtituuntur. Teſtis ſceleton, quod Parens apud Electorem Saxoniæ vidit, teſtis Maldonatus aliique, qui eos viderunt & tractarunt. Quid multis? ipſe Agricola non homines, ſed Dæmones hæc ſpectra vocat, etiam Cobalos & Gutelos, quos reliquis benigniores ſtatuunt. De Screlingis quod citat ex Olao Magno, in mea editione Romana invenire non potui. Interim falſum, quod Screlingers, cubitales denotare ait. Sunt enim Screlingers populi quidam Occidentalis Grönlandiæ, ſtatura non minores reliquis Grönlandis.

Digitized by Google

dis. Cum iis orientales ſæpicule bella geſſiſſe, ex noſtris Antiquitatibus MS. colligo. Neminem igitur Kirchero fidem adhibiturum confido, niſi & ſanæ rationi, & tot fide dignorum obſervationibus reclamare velit. Infirmior tua valetudo valde me tenet ſolicitum. Cave, ne importunis vigiliis & lucubrationibus ita corpuſculi enerves habitum, ut & te ipſum ſanitate & partiam tuam præclaris ingenii tui dotibus defraudes. Exemplo Tibi ſit Parens p. m. qui in adoleſcentia adeò ſe ſtudiorum laboribus defatigavit, ut, cum maximè prodeſſe patriæ debuiſſet, morborum irruentium ita obruebatur cumulo, ut minimam partem eorum, quæ in votis erant, expedire potuerit. Felix, quem faciunt aliena pericula cautum. Moderata durant. Interpone tuis interdum gaudia curis. Perturbato adeò Germaniæ ſtatu, vix tutus ſatis, ut opinor, Thermas adeundi tibi dabitur tranſitus. A diæta & pharmacia alia Tibi petenda ſanitatis præſidia. Deus Te nobis ſervet incolumem. Clariſſimum Golium, qui tanto me dignatur honore, ut, Te interprete, mihi ignoto ſalutem nunciare haud dubitet, officioſiſſimè viciſſim à me ſalutare haud deſine. Ejus favore & amicitia nihil mihi erit antiquius. Vale, mi Bartho-

 line,

line, & valetudinem tuam cura diligenter. Hafniæ 11. May. 1640.

T.

Olaus Worm D.

EPISTOLA VII.

De variis Exoticis.

THOMÆ BARTHOLINO. Pariſios.

QUæ per N. N. miſiſti, jam primum 20. nempe Decembr. accepi; ſed male adeò habita fuere, ut non poſſim non deteſtari hominis ſupinam negligentiam. Adeò negligenter curantur, quæ ſtudioſis traduntur! Certius multo & tutius per mercatores res geruntur. Maximopere mihi placuit avis iſta Paradiſiaca, inprimis quod pedibus non deſtituatur; iis enim præditas eſſe, negavit maxima pars eorum, qui aliquid de iis commentati ſunt. Sed nolim te tantas mei cauſa facere expenſas: nam apud nos valde care venduntur, & magno ſunt pretio. Hanc adeò malè tractavit internuncius, ut & caput abruperit, & flagellorum alterum mutilaverit, & pennas cum detrimento complicaverit. Flabellorum pulcherrimum fregit quoque & peſſimè tractavit. Conchæ

Digitized by Google

chæ ſunt venereæ dictæ, quarum licet antea mihi fuerint exempla quædam, tamen minores; quas miſiſti omnium ſunt pulcherrimæ. Radix transmiſſa eſt Yuca Cluſii, Mandiuca Latii. Hæc, ut & panis ex ea confectus, raritate ſe valdè commendant; antea enim videre non contigit. Phaſeoli iſti corallino-atri à Cluſio deſcribuntur exot. lib. 2. c. 13. & Rarior. Plant. lib. 6. Nuces purgatrices, ſunt Cluſio ſemina Ricini Americani, Pinnones de Braſilia Latii. Inſecta illa, Cantharis nempe & Scarabæus, præclara ſunt. Cantharidum quidem unam antea habui, ſed non Scarabæum. Omnia raritate ſua & precio ſunt eximia. Tibi ſumptus in ea collatos lubentiſſimè refunderem, ſi annotares. Interim ſingula ſuo loco in Hiſtoria noſtra deſcribam, non ſine honorifica tui mentione. Jam primum etiam libros, quos Maire miſit, accepi, at Parentis Anatomiam nondum vidimus. Ad proximas tuas, quas 21. Novembr. accepi, nondum reſpondi, tum quod peregre, circa Illuſtriſſimum Principem curandum, tum quod domi in promovendo ad ſummos in arte noſtra honores D. Stougardium, occupatus fuerim. Huic ſe junxere Theologi, D. Jacobus Matthias, D. Nicolaus Paulinus, D. Laurentius

 Mar-

Martini. Diſputationem noſtram tranſmitterem, quæ ultima eſt mearum Inſtitutionum de methodo medendi, ſed commode per ordinarium tabellionem fieri nequit, alioquin & aliquot exempla adderem, ut Gallorum veſtrorum de hac docendi methodo expiſcari poſſes judicia. Sub prelo jam mihi fervet Aurei Cornu apud nos ante annum inventi Hiſtoria. Sed quo medio hæc ad vos commodè deferri poſſint, ignoro. Vides, quam prolixè & apertè tecum agam, ut raritatem, quam nobis imperare video locorum diſtantiam, longitudine compenſem. Tu animum, ut ſemper, æſtima. Tuis commodis vix quempiam hic habiturus es proniorem. Fratrem Bartolum indies expectamus, quem à Cancellario huc vocatum intelligo. Vale &, ut facis, ama. Hafniæ 12. Decembr. 1640.

T.
Olaus Worm D.

EPISTOLA VII.

De Scribonii & Celſi Mſtis.

JO. RHODIO. Patavium.

SCribendi vices, forſan tædioſas, non repeterem, niſi de ipſo affectu jam conſtaret, cujus

cujus incrementa indies æſtimo. Longam excuſationis pompam alii producant, mihi ſatis erit, faventem Rhodium habere. Favebunt jam chartæ, &, ſi in plauſum tuum venero, doctæ quoque animæ, quas in ſequuturam famam Tibi vindicaſti. Juſtitium literarum alibi videtur Pallas indixiſſe, vel brevi certè indictura eſt, ut inter omnes Rhodius noſter ſit, qui ejus gloriam audacter ſuſtineat. Loquuntur ſcripta & auctores, qui, Te vindice, reviviſcent, Celſus Largusque. Cæterum mearum partium exiſtimans, imperatis à Te parere, de Scribonio & Celſo diligenter ex mente tua apud Cl. Moræum inquiſivi, ſed de C. Celſo Mſti nihil usquam comparet. Ad oram librorum impreſſorum quædam ſive à ſe ſive ab aliis eruditis ex conjectura adnotata monſtravit Moræus. Puteanorum illud jam olim mala fide à ſacrilego ſublatum idem conqueritur, quamvis non niſi fragmenta quædam fuerint. Scribonii Mſtum egregium communicavit Moræo Salmaſius, quod cum Cornarii edito elapſa hebdomada ſtudioſè contuliſſe ipſum vidi Moræum, idque rogatu Salmaſii, quem malè habuit Cornarii mala fides in iis corrigendis, quæ corrigenda non fuiſſent, & in ſubſtituendis nonnullis, quæ aliter in Mſto apparent: quantum autem

 memi-

memini, *Marcellus* eſt. Bourdelotii exemplar inveſtigare, itineris ſuſcepti curæ non ſinunt. Tuum erit, neglecti officii culpam ad alium derivare. *Galenus* græco-latinus à *Chartierio* inceptus in medio curſu ſubſiſtit. Tria volumina confecta, ſed interrupta. Deficiunt Medico ſumptus, & jam ferè omnes facultates decoxit in editione dictorum voluminum. Magnus liber magnas impenſas poſtulat, & forſan paucos emptores inveniet. Sperantur tamen è Card. Richelieu ſubſidia pro perficiendo opere illuſtri. Vale Eruditorum flos. Lutetiæ Pariſiorum XVI. Febr. 1641.

T. T.

Th. Bartholinus,

EPISTOLA IX.

Venæ lacteæ defenſæ. Caſtoris Anatome. Caro lucens. Cura tremoris.

JOANNI WALÆO. Leidam.

QUanquam in hoc amœniſſimi cœli ſolique tractu à Te remotior ſim, præſens tamen manet animus, & tui recordatio, quæ ſancta mihi ſemper erit, etiam ſolis ad ortum delato. Anatomica quod ſpectat ſtudia, torpent illa hic, nec *Laurentium* vidi. Theatrum tamen

tamen Anatomicum in horto Decani à *Ranchino* reſtitutum, ejusque jam obitum lugens, ſplendidam cathedram habet ex marmore Amphitheatri Nemauſienſis. Venas Lacteas qui admittat, inter Doctores nemo eſt, adeò *Galeni* auctoritate ineſcati ſunt, pro quo tanquam pro aris & focis pugnant, ut recentiorum experimenta negligant. Nuper admodum in Scholis Medicorum, Præſide *Petro Sanchio*, Medicinæ Profeſſore ingenioſo pariter & docto, hæc Theſis fuit propoſita, meſaraica vaſa deferre chylum ad hepar, & iisdem viis eodemque tempore ad inteſtina ſanguinem referre. Ferre non potui, experientiæ in os contradici. Idcircò, quanquam moris non eſſet, ut peregrinus in illo actu audiretur, tamen Decano *Courtaudo*, Viro perofficioſo, facilè annuente, Theſin pro viribus impugnavi, quia 1. ſit contra *Galenum* l. 3. Nat. fac. c. 13. expreſsè negantem, eodem tempore fieri motus illos contrarios, 2. confuſio fiat humoris cocti & crudi, quam etiam *Galenus* non admiſit lib. 6. de Placitis. Ad hæc fibras rectas, obliquas & transverſas, per quas omnis fit tractio & expulſio, in venis contraria non eſſe, ergò nec ſimul & ſemel laxationem & conſtrictionem fieri. Ulterius deinde urgebam

homines, quod hujuſmodi chyli traductio fieri nec poſſit, neque debeat, neque reapſe fiat. Non poſſe, quia valvulæ impediant regreſſum chyli & ſanguinis ad inteſtina; at vel aperiri vel claudi ſimul & ſemel, quod abſurdum, vel nihil refluere. Neque debere, quia Natura noluit. Noluiſſe, quia alia & diverſa vaſa ad ἀνάδοσιν & διάδοσιν fabricata eſt, venas nempe lacteas diverſas à meſaraicis, numero, trunco &c. Neque reapſe fieri, quia nunquam, ſeu tempore diſtributionis, ſeu aliàs, purus chylus alibi obſervetur, quam certo loco, neque ſanguis, quam ſuo loco Sanguinem autem ex hepate per διάδοσιν ferri ad inteſtina, abſurdum mihi videbatur, quia diſtributio omnis fiat per motum, nullum autem ſanguinis motum eſſe ab hepate ad inteſtina, quia verſa vice omnis motus ab inteſtinis ad hepar obſervetur αὐτοψία in vivis, idque circulatione Harveana clarius probari. Produxi enim experientiam, quæ lacteas venas manifeſtè diſtinguit, quumque illi ad Academiam Patavinam provocarent, ego, viſo nuper Syntagmate Veſlingiano, *Veſlingium* citavi, & obſtupuerunt, meruique inde *Sanchii* amicitiam mihi faventiſſimi. Annis nuperis, nempe 1637. Phar-

Pharmacopœus urbis hujus, Abrahamus Bewe, Caſtorem vivum in theatro academico aperiri per Thieræum, Regium Anatomicum, curavit. Spatio 15. dierum domi Caſtorem nutriverat cum ramis ſubinde aquæ impoſitum, in qua caudam & pedes, piſcium more, extenderat. Obſervati in eo ſunt quatuor dentes craſſi, longi & largi, acuti valde, albi interius, exterius rutili; nempe duo ſuperius, totidemque inferius, quibus magno morſu arbores incidit craſſas; & in poſteriore parte oris utrinque erant 8. dentes molares inæquales. Pedes anteriores ſimiles videntur ſimiæ, poſteriores anſeris, cauda piſcium inſtar larga, ut ſoleæ piſcis, ſuperiori ſui parte ſquamis tecta, non inferiori. Partes interiores ſimillimæ erant viſceribus Suis, quam aliorum animalium, hepar in 5. lobos diviſum, genitalia parva ſicut gallorum gallinaceorum, ſpinæ dorſi abhærentia, adeò ut illa non potuerint, ſine vitæ diſpendio, animali eximi. Eſt in abdomine tumor vel crumena veſtita pelliculâ ſatis craſsâ, & majori parva annexa eſt, impleta liquore oleaginoſo & cineroſo, quo Caſtor ſolet linguâ ſuâ caudam tingere, quando in campum abit, propter metum, ne ſol caudam exſiccet. Humor, qui in magna illa

illa crumena reperitur, eſt craſſus & ſe ipſum poteſt exſiccare ad pulveriſandum, ſed alter in alligata crumenula ſemper liquidus manet, qui convenientior videtur remediis externis, ungventis, oleis & balſamis, alter verò exſiccatus pulveriſatur Theriacæ miſcendus, pilulis & potionibus; non verò pudenda Caſtoris in hunc uſum trahenda, quæ odorem habent fœtidum. Sceleton hujus Caſtoris adhuc ſibi ſervat in pharmacopolio inſtructiſſimo *Bewius*, qui duobus foliis fusè deſcripſit, quæ ego in paucas lineas contraxi. Menſe Aprili hujus anni in macellum allatæ ſunt carnes recens mactatæ & adhuc calentes, bovinæ & agninæ, quæ certis quibuſdam locis ſplendebant &, quando in obſcurum locum deferebantur, tam lucidè omnia illuſtrabant, ac ſi accenſa eſſet candela. Solæ verò partes ſpermaticæ ſeu membranoſæ ſplendere viſæ. Cum putruerunt, fœtorem peſſimum habebant, eadem luce ſuperſtite. Ratio lucis obſcura eſt. Suſpicabatur doctus quidam Medicus, ex cantharidibus ſplendorem eſſe, quibus eo menſe frequenter veſcebantur animalia. Sed cauſa dari tum non poſſet, cur non omnes partes nutritæ ſplenderent, ut taceam, imminutam fuiſſe lucem cantharidum crebra per corpus altera-

teratione. Pleriſque noſtris Profeſſoribus viſum fuit calidum innatum his animalibus copioſiſſimum, utpote æthereæ naturæ, oleoſum & pingue, ſplendori anſam dediſſe. Neſcio tamen, qua id veri ſpecie, ſiquidem carnoſæ partes plus videntur habere calidi innati, quam membranoſæ, & calidum innatum poſt mortem extinguatur. Ex certa radiorum incidentia ſplendorm mihi imaginabar: ſed, quia de nocte lucet, alia erit cauſa quærenda. Ad putredinem Doctor quidam confugiebat, ego verò, calentem adhuc carnem ante putredinem ſplendere, regeſſi, credidique proximè ad verum accedere, ſi dicamus, innatum omnibus eſſe lumen, quod ſe magis vel minus exſerit, pro varia corporum diſpoſitione. Sed juſti operis hoc erit argumentum, ſi calculus tuus acceſſerit & ſubacti judicii conſenſus. Diſputationibus publicis fervidè occupantur Academiæ hujus Doctores Medici. In praxi verò pauca adverti. *Lazarus Riverius*, qui præ cæteris famam ſcriptis aucupatur, edita Praxi quadam, quam Empiricam Pariſienſes vocant, quia tota in remediorum collectione, nuper ſecundam filiam Dn. de Beuf curandam ſuſcepit. Illa verò perpetuo tremore

more omnia membra ciebat. Ut videas, quid in cura hujus egerit, breviter ſignabo.

R. Fol. Meliſſæ m. j. incidantur minutim & infundantur in ſpiritus vini Unc. iiij. per diem integrum, poſtea exprimantur, & adde margarit. præpar. Drach. ſem. Capiat Unciam unam per v. dies. Statim ab aſſumpto liquore applicatus ſyncipiti raſo pulmo vervecinus, ibique manſit per horam integram, poſtea caput linteis benè munitum fuit.

R. Lapid. Lazul. Drach. j. ſ. turbith Drach. j. Senæ Drach. ſ. Epithymi, cremor. Tart. an. Drach. ij. Cinnam. & cortic. citri ſicci an. Scrup. j. croci Scrup. ſem. f. pulvis, de quo capiat Drach. j. ſemel in ſeptimana cum juſculo.

Poſt hujus pulveris uſum aliis quinque diebus julepos ſiccantes ſumſit.

R. Succor. Borrag. Bugloſſ. Meliſſ. & Pomor. redol. an. Unc. iij. aquar. fumar. & cichor. an. Unc. iiij. Sacchari albi Unc. vj. coquantur & depurentur, aromatiſentur Santal. citr. Drach. ij. capiat Drach. iiij. vel v. mane & ſero.

Fini-

Finitis julapiis, data alia doſis pulveris prædicti cum juſculo, ſtatim verò cauſticum nuchæ applicatum. Ne inanes ad Te, rebus ſeriis intenſum, literæ irent, hæc pauca addidi, ſperoque me gratiam tui otii meriturum, quia refero, quæ tua curioſitas mihi diſcedenti in mandatis dedit. Vale, Vir magne &, cum magnis Tuis collegis Heurnio & Vorſtio, diu Academiam veſtram illuſtra, meque, ut ſoles, ama. Monſpelii 3. Sept. 1641.

T. T.

Th. Bartholinus.

EPISTOLA X.

De Academia Montiſpeſſulana. Curatio Diabolica. Balnea Galliæ &c.

Henrico Fuiren. Patavium.

QUid nobis factum ſit in itinere, ſcire aves, mi Conſobrine. Univerſa Gallia perluſtrata, ad finem ejuſdem properantes, Montem Pelium ingreſſi ſumus, diu propter veterem Medicinæ famam deſideratum, Tibique non ita pridem viſum, eodem hoſpitio excepti, quod olim regia fuerat Regis Majorcæ. Hæ ſunt rerum vices. Regia in diverſorium privatorum mutata eſt, & tot illuſtribus Viris hacte-

hactenus illuſtris Schola Medica & vocalis, jam penè obmutuit. Emigraverat ex illa paucis ante adventum noſtrum diebus *Franciſcus Ranchinus.* Cæteri pauca præſtant, ſolis Diſputationibus Candidatorum occupati, quæ jucundæ ſunt & eruditæ, ubi à Doctoribus Scholæ animantur. Hortus Regius extra portam neglectus jacet propter abſentiam Præſidis *Bellevali*, qui Pariſiis degit ſpe obtinendi locum Cancellarii. Decanus *Courtaudus* Senex eſt, ſed perhumanus. *Laz. Riverius* famæ intentus raræ eſt admiſſionis, vel medicæ praxi vacat. *Jacobus du Ranc* tamen apud ægros illi præfertur, uſu longo peritus. Ingeniis certant *Lud. Soligniacus* & *Petr. Sanchius*, magnâ æmulatione, uterque in lectione *Galeni* verſatiſſimus. Dum verò hortus publicus ſilet, loquitur campus vicinus, quem ſæpe inviſimus, in quo Flora meliores ſuas opes videtur effudiſſe, & in horti cultiſſimi formam efformaſſe & exornaſſe, ſi muros addidiſſet. Ibi odoratæ herbæ luxuriant, Roſmarinus, Spica, Lavandula, Thymus, Satureja, Stoechas, perpetuo virentes, quibus & oves paſcuntur, & clibani incaleſcunt. In cæteris invideo vobis Patavinæ Academiæ ſplendorem, donec brevi eo ipſe fruar. Interea de Curatione

tione ſupranaturali veſtrorum judicia exquirerem, quam hic Diabolicam vocant, dê qua mihi duo exempla narravit *Jacobus du Ranc* ſupra laudatus. Monspelii enim virginem fuiſſe Nobilem Toloſanam, quæ motibus convulſivis correpta inuſitatos & ſingulares geſtus præ ſe ferebat, omnibusque remediis fruſtra adhibitis, cum iter Toloſam verſus vellet facere, in itinere ſubito ſine ullo remedio curatam. Præterea alium juvenem Nobilem convulſione quoque correptum, cui à matre acceſitus ſit ſenex quidam magica arte famoſus, qui accepto cyatho argenteo aureove aqua repleto, fuſis precibus, nullo alio medicamento, juvenem ſanitati ſubito reſtituerit. Ego parum tribuo Magis, & credo ſæpe Diabolo injuriam fieri, cui ea tribuitur curatio, quæ naturalis eſt, quanquam ad fallendos homines credulos nonnunquam certæ cæremoniæ affingantur. Forſan & hic & illa robore naturæ convaluere. Non ita pridem ab eodem *du Ranco* & *Soligniaco* conſultatio fuit inſtituta, cujus ſummam paucis referam, quia has Te ſolere, quæ tua eſt diligentia, ſcio colligere. Vir quidam ſexagenarius in urbe S. Eſprit à longo jam tempore ſangvinem mejebat cum magno dolore & difficultate. Cor-

 pus

pus ſenile licet, valde vegetum & robuſtum, contabeſcit tamen ſenſim & extenuatur, alvus ſegnis, nec niſi clyſteribus officium facit. Sentitur & magnus dolor in regione renum, & nuper ipſi pes dexter ſtupidus evaſit, ut movere eum non poſſet. Natura robuſtus & vegetus, benè comedit, color faciei rubicundus & ingenium expeditum, omniaque pathemata mediocria, niſi quod ad iram ſit proclivis. Ventriculus imbecillis & ſæpius vomit. Quantum ad *morbi diagnoſin*. Videbatur illis calculo renum laborare, quia materia adſit hic copioſa, & viſcida, propter ventriculum debilem & diætam vitioſam, terrena, ſicca, quia calor illi abundans partim à natura, pathematis, partim à calidis cibis, præſertim à febre. Calculum verò ſatis magnum in renibus eſſe, quia ſangvis profluit & pes ſtupet, quia calculus propter magnitudinem diſtendit & comprimit muſculum prope renes, & nervum qui ad pedem deſcendit, ex quo etiam apparere, renem dextrum præcipuè eſſe affectum. In *Prognoſi*, inſanabilem judicarunt, quia juxta *Hippocratem* in ſenibus nunquam curatur, quia licet hic ſatis ſit à natura robuſtus, tamen ob varia accidentia factus eſt debilis. Præterea tam magnus eſt lapis, ut non poſſit expelli diure-

diureticis ſine totali læſione partium, nec comminui, quia partibus inſidet & durus ſatis videtur ex pede ſtupido. Ergo cum perfectè non poſſit unquam ſanari, debere ſymptomata inhiberi, ut dolorem &c. deinde providendum, ne augmentum capiat lapis. *Curationem* verò maximè ad dolorem mitigandum referri, deinde corpus apertum eſſe tenendum, ne ab alvo adſtricta ventriculus plus colligat humoris mali, & ita prohibeatur major materiæ affluxus ad calculum; debere etiam calorem temperari frigidis, venæ ſectione, & balneis humectandum corpus, ut viæ fiant ampliores & laxiores, ſi forte expelli poſſet; diureticis tamen roborantia addenda, ne partes nimis debilitentur. Cauterium in pede dextro inurendum, ſi ſtupor permittat, ſin minus, in ſiniſtro. Habet jam ante in cervice, ſed id minus ex uſu judicari. In ipſis remediorum formulis nihil pro calculo vel frangendo vel pellendo magnificum deprehendi. Terebinthinam Venetam in aqua graminis ſæpius ac diligenter lotam ad Drach. vj. miſcebant Rhab. pulv. Scrup. ij. Salis prunel. Drach. ſ. pulv. Liquir. Scrup. j. ut fierent plures boli devorandi poſtridie venæ ſectionis cum Syrup. Capill. Ven. tribus horis ante prandium per triduum. Pro balneo aquæ dulcis, ſacculis

 line-

lineis duobus includebantur amygdal. dulc. contuſ. & hordei integri an. lib. iij. deinde coquebantur. Omnibuſque ordine longo præſcriptis, tandem ad thermas Vallenſes ablegandum judicarunt. Felices Galli ſunt inſigni aquarum medicatarum numero & vi. Quatuor thermæ mihi juxta tecum viſæ & notæ. 1. Pugeacæ acidulæ in pago Pugue duabus leucis à Nevers, vitriolatæ, ad æſtum temperandum & calidas intemperies quaſcunque. Eaſdem quoque ulceribus internis præſcribit *Riolanus* Pater cap. de Teneſmo, & amplo carmine laudat *Raimundus Maſſacus* libris duobus de Lymphis Pugeacis. 2. Borboniæ, prope Molinum, calidæ ſunt, nec bibuntur, ob prædominium ſulphuris & bituminis; in affectibus frigidis, Apoplexia, Paralyſi, Podagra & tumoribus commendantur. 3. Avallienſes aquæ in Avernia, acidulæ ſunt, intemperiei calidæ utiles. 4. Bellarucanæ, 4. leucis Monſpelio diſtantes, calidæ ſunt, ad affectus frigidos. Poſt feſtum S. Joannis clauduntur, quia poſtea non ita efficaces. Bibuntur alternis diebus, & alternis in illis balneamus. Alvum potenter movent liberaliter hauſtæ. Majo menſe & Septembri calent, nec tamen ſemper, niſi pluat. Eas brevi inviſere eſt animus.

Nec

Digitized by Google

Nec inviſus mihi erit fons ille olei verſus Beziers, quod hic in uſum vulgarem ad ellychnia venit, vocaturque oleum Gabianum, aquæ ſupernatans ex fonte fluenti. Tam fertilis hic eſt Natura, ut vix alibi ſit benignior. Laborioſi quoque ſunt incolæ, apud quos in tranſitu vidi ſaponis cocturam. Oleum maximo lebeti imponitur, cui poſt coctionem ad mediam partem cinis additur plantæ Kali ad vitra conficienda uſualis, tumque eo colore mixtum imbuitur, qui placuerit. Florem æris proliciunt iidem aceto reliquiis caulium uvarum paſſularum aſperſo, ære laminatim congeſto. Ipſas uvas & ficus ad ſolem ſiccant filo appenſas. Uvas verò primo tingunt fæce vini in vaſis reliqua, unde colorem ſuum trahunt, paſſæque fiunt, quales ad nos deferuntur. In hortis ſuburbanis cancellos vidi diſpoſitos, quibus ceram immittunt, ut à ſole albeſcat, quam deinde extractam aquæ imponunt & ad uſus divendunt. Hiſce aliiſque ſubinde oculos paſco, donec ad vos eundi commoda occaſio affulſerit, quam brevi arripiam, quia petulantiores ſunt patricii hujus urbis. Ante hac morem induxerant, ut advenientes peregrinos ære emungerent, prætextu boni adventus. Nos verò poſt ſtrenuam pugnam tantum obtinui-

nuimus, ut edicto à ſupremo Regio Intendente Dn. de Civito abrogaretur, ſicque noſtro incommodo poſterorum noſtrorum commoda procuravimus. Plura præſens, quando convaluerit frater Caſparus, qui omnes ſalutat. Vale cum fratribus & Magno Rhodio. Monſpelii 28. Sept. 1641.

Thomas Bartholinus.

EPISTOLA XI.

De Lucentibus.

Thomæ Bartholino. Patavium.

SIlentium diuturnum haud ægrè fero, de animo in me tuo ita certus, ut ad quævis me paratum merito tibi polliceri debeas. Silentii interim narrata occaſio nonnihil diſplicuit, non forte tam lautitiæ elegantiori advenientium, quam immodeſtiæ Montiſpeſſulanæ adſcribenda. De itineris ſuperato tædio & obtentæ Academiæ Patavinæ commoditate vobis gratulor: ubi jam ſex meos nepotes in felici ſtudiorum ſtadio alacres pergere gaudeo: omneſque ac ſingulos bonis ominibus proſequor. Lætor in Galilæum te incidiſſe, ſolertem rerum ſublimium perveſtigatorem.

Argo-

Digitized by Google

Argoli quoque mihi grata fuit mentio: cujus tractatum de Criſibus & diebus Criticis demum, poſt varios itineris errores, dono H. Fuirenii noſtri accepi, & jam ante Ephemerides à Janſſonii miniſtro comparavi. Lucis in recente agnina carne ſplendor, diſcurſu tuo illuſtratus, forte in memoriam mihi revocabit nonnulla, quæ de rebus lucentibus collecta & annotata habui, ſed non ſine magno & dolore & damno Majo ſuperiore incendio meæ Bibliothecæ ſelectiſſimæ perierunt. Vale & ad omnem animi tui & voti quoque mei ſententiam vive feliciſſime. Cl. D. Rhodium amice ſaluto, & de miſſo de Acia doctiſſimo tractatu gratias ago. Hafniæ 28. Martii 1642.

T. amantiſs. Avus

Thomas Finck.

EPISTOLA XII.

De carnibus in macello Monspeſſulano ſplendentibus.

FORTUNIO LICETO. Bononiam.

ALienum nec à tua dignitate, nec meo cultu, vix unquam putarim, ut fama vultuque tibi omnium ore clariſſimo hactenus ignotus

intimioris & ſtupentis animi devotionem calami obſcurioris ductu adumbrarem. Suaſit atque à non repugnante obtinuit Viri, ad famæ æternitatem fato & virtute cœlis æmula jamdudum deſtinati, humanitas ab omnibus, præſertim, quem inter tuos eſſe voluiſti, noſtro Rhodio, uſque adeo deprædicata, ut non hominem Licetum animo concipiam, ſed divinioris conditionis mortalitatem divina quadam miſtura feliciſſimè temperatam. Nec aliud loquuntur immortalia ingenii exemplo carentis monumenta, quibus hactenus nunquam ſilendum Nomen poſteritati nobiſque commendaſti, & antiquorum, quotquot tulit ætas priſca, majeſtatem unus vel ſuperaſti, vel pari ſplendore adæquari docuiſti. Debet enim æternumque debebit Latium, felices illæ Muſarum ſedes vix priſci ſplendoris umbram aſſequentes, quod ſolus fere veterum innocentiam ſuſtentaveris, & morituris Muſis ſalutaris quidam Apollo illuxeris. Non noctem his, ſed æternam lucem ominor, ſi duraturo ſeculis Liceti nomine ad ſuperorum invidiam diutius fatorum venia labentem alioqui chorum ſuſtentent. Huic animam lucemque debent, quæ veterum ſilentium vel temporum imperioſæ vices veluti quadam nube nobis ſub-

ſubduxerunt. Hoc lumine Natura Parens lucet, quæ antea propriæ quidem, ſed obſcuriori luci inter lucem tenebras obduxerat, ut cœlorum terræque mirandæ facies ex hoc lumine, quod habent, mutuentur & niteant. Patere igitur, ſeculi noſtri lumen, ut, quem Latii amor illuſtrium, inter quos primus Licetus, fama huc ex Arcto evocavit, vel minimis ſplendoris tanti radiis illuſtretur. Lumen quidem aliquod, ſed alienum, adduxi; quod ex te lucem vel merebitur, vel impetrabit. Lumen carnis agninæ eſt, quod me interprete lucem poſcit. Annus propediem vertitur, quum in Monte Peſſulano præſente me omnis mactatatorum caro in macello venum expoſita clariſſima locis obſcuris luce emicuerit, tam bovina, quam ovilla, adhuc ab excoriatione calens, ſtellarum inſtar luminibus hinc inde, maximè tamen circa partes membranoſas & pinguedine tectas, diſtincta, aliquot dierum decurſu eandem luminoſi faciem ſummo Doctorum ſtupore ſervavit, donec à putredine in obſcurum colorem terminaretur. Agitabat viſæ rei novitas ſpectantium ingenia diverſis conjecturis, & me transeuntem ad ejuſdem hiſtoriam pellexit, quam ſine judicio tuo, utramque hic paginam facturo, in lu-

cem prodire non paſſus ſum. In lucis cauſa hæremus ambigui: Te arbitro noſtram conjecturam vel ſtabiliemus, ſi probaveris; vel exilio mulctabimus, ſi ſecus ſuaſeris, cui in arcanis Naturæ ingenioſiſſimum pectus informavit ſummum Numen. A putredine recentis carnis lucem non auſus ſum deducere, quum hanc demum illa eripuerit, & arbitrer in corporibus putredinem non tam inducere lucem, quam educere, ſeu manifeſtare ante tectam. Nec in perſpicuitate cum Aquapendente acquieſcere potui, quæ lucem externam ſupponit, quam velut in ſpeculo repræſentet, in carne noſtra non obſervatam. Difficile quoque eſt intellectu, qua ratione octo dierum ſpatio unius externi luminis hauſtu illæſum lumen exhibere potuerit, quod ad ſubjecti illuminati moram metimur. Accedit, eandem perſpicuitatem in aliis omnibus pari modo habentem vix ſeculo quovis lucis vel tantillum explicare. Ab immoderato hauſtu matutini roris deduxerunt, me interrogante, ipſi Laniones, non improbabiliter, ut videbatur, quia & aquam marinam illuſtri nocte ſæpe ſæpius lucere obſervavi, & pari luce veluti ſtellarum res quaſvis immerſas diſtinguere. Unde autem in aquis lux? An à ſalſedine? An ſtellarum,

rum, huc tamen non pertingentium, refractione? Niſi fallit conjectura, & in aquis & carne noſtra lux apparens ab inſita quadam repetenda, quam ubique eſt obſervare, præſertim in oculis multorum animalium, inſectis aliis, & igne. Jam autem inſitæ lucis originem noviſſe, Apolline interprete opus eſt. An à prima creatione? An luce per Univerſum diſperſa, à Platone Mathematiciſque pleriſque probata? Res utrimque dubia, & niſi à Te ſcivero, nuſquam ſciam. Omnia verò tuum exſpectant judicium, quo firmata in publicum prodibunt. Enimverò dubitare de hac tua promptitudine vetat infinita orbi jamdudum probata ſcientia, pari in Natura Muſiſque promovendis conjuncta voluntate, quam bono literarum omnium fato in Te veneramur quotquot excelſæ mentis conſcii ſumus. Perge ad æternitatem feliciſſime graſſari, & Muſis noſtris innocentiſſimis fave, quæ par ævum tecum metientur, uniuſque defectu deficient, quo ſalvo florent. Neque diutius patere privari orbem literatum reliquis ingenii ſublimis monumentis, quæ premuntur fortunatis latebris. Hactenus Licetum vix orbis complecti potuit; jam verò, ut animi pectoriſque magnitudinem oſtendat, ipſe orbem fortunato includet,

cludet, anuloque terminabit, quem in ſui obſequium duraturo cultu formavit. Nimium quam Muſis timerem, ſi feliciſſimo hoc anulo in crepundiorum locum exponendas ſignares. Exponantur licet, hoc ſigno ceu vinculo Parenti reſtituentur. Abſit omen, ex anulo utriuſque potius felix conjugium & æternos amores æſtimabimus. De anulo quum narraret non ita pridem Cl. noſter Rhodius, Liceti calamo accuratiſſimo ducendum, ſpem una fecit non dubiam ex occaſione anulorum, Aureum Sereniſſimi Danorum Principis cornu cingentium, novam Emblematum ejuſdem cornu explicationem hoc Oedipo divino adjunctum iri, quo promiſſo excitatus, quum de ſecunda auctiorique editione Diſſertationis Aureæ brevi proditura nuperis ad me literis perſcripſerit Excellentiſſimus Autor D. D. Olaus Worm, Affinis meus æterno obſequio cultuque venerandus, ſtupendæ Antiquitatis noſtræ non parum intereſſe rebar tam Illuſtrem Interpretem acclamari. Quare ut ſeriò in has Antiquitatum partes deſcendas, nomine curioſi orbis obnixè rogo; quo etiam de tanto Nomine ſibi noſtra gratuletur vetuſtas. Quodſi novam exactiſſimi ingenii explicationem brevibus in chartam conjicere non dedignaberis,
novo

novo ſummi ſideris lumine Diſſertationis recudendæ tela eniteſcet, & inter aurea inventa pares tuas cogitationes Reipublicæ literariæ addictiſſimus Autor quamprimum reponet. Vale, omnis ævi ſummum decus, publicoque bono diutiſſimè ſuperſtes, hunc ama, qui æternitatem Nominis tui ſerio colit. Raptim Venetiis 28. Febr. 1642.

Thomas Bartholinus.

Impreſſ. Utini 1646.

EPISTOLA XIII.

De iisdem carnibus ſplendentibus Reſponſio.

Thomæ Bartholino. Venetias.

FORTUNIUS LICETUS B. A.

SPlendidarum in obſcuro carnium mactatorum animalium, in Montis-Peſſulani macello recens abs te viſarum, cauſa phyſica, vir eruditisſime, non immerito doctiorum inſignis illius Academiæ fatigavit ingenia, teque nunc excitat ad ſui productionem è Naturæ latebris in apertam lucem Orbis Literarii; quòd ea ſit præſtantiorum mentium indoles, in ardua niti. Gratias interim tibi maximas habeo,

habeo, quòd admirabilis hujus eventus me participem facere volueris, mihique doctas tuas conjecturas de cauſa ipſum promovente communicaveris; quæ me plurimum delectârunt, vel eô nomine, quòd mirificè conſentiunt cum iis, quæ pridem diſſerui de conſimilis effectus pari cauſa circa Lapidem (Litheos. cap. 47.) Bononienſem itidem in obſcuro fulgentem. Quare tecum ſentio, fulgorem illum carnibus non ineſſe à putredine, tum quod recens mactatis & excoriatis ante putredinem iſte ſplendor ineſſet: tum quòd, ingruente vel incipiente putredine, ſtatim ab iis fulgor ille recederet, degenerans in furvum colorem. Itidem tibi non ſuffragari nequeo, conſtituenti, carnes illas ab ambientis perſpicuitate lucem hujusmodi non induiſſe; qui norim, perſpicui proprium eſſe, non illuminare quicquam, ſed illuminari ab alio lucido præſente. Cæterùm, ſi perſpicuitatem in concreto ſumpſerit noſter Abaquapendente, (de oculo cap. 4.) jam unà nobiscum philoſophatus eſſe videtur, qui cauſam propoſiti referimus in roridam ſubſtantiam intra corpora brutorum affatim nuper ingreſſam; nam ea ſubſtantia, utpote ſecundum prædominium aërea & aquea, corpus perſpicuum eſt: perſpicuorum verò corporum,

porum, maximeque puriorum, propriam conditionem eſſe, naturalemque proprietatem, ut, quomodocunque coacta denſataque fuerint, illicò fulgidam naturam induant; nos & Alberti (2. de an. tr. 3. c. 12.) Magni teſtimoniis, & pluribus tum argumentis, tum etiam experimentis fusè comprobavimus in Litheosphoro (cap. 47.) noſtro, & alibi de Novis Aſtris & Cometis (lib. 3. cap. 9. 10. & 11.) agentes; quas iis locis videre poteris: non enim huc fruſtrà transferenda fuit in epiſtolam illa longior theoria. Sic ergo cenſeo, beſtias illas ante, quam mactarentur, nocturni & matutini roris plurimum hauſiſſe, non ſolum per cutis poros anguſtiores, verum etiam per auguſtiores tum narium, attrahentes aëris roridi magnam copiam in pectus inſpiratione continuâ; tum oris, comedentes herbas & frondes puro craſſiorique rore madidas: Quæ quidem ſubſtantia roris uberior intra corpus ingeſta, & partibus potiſſimum lentore pinguedineve ſuffuſis adhæreſcens, nec non ab ambientis frigore poſt lanienam, efflatô calore cum ſpiritibus, condenſata, facilè ſplendeſcere potuit ad pluſculos dies in obſcuro: Quod evenit etiam agninæ carni dudum obſervatæ Patavii, de qua ſic Hieronymus Fabricius Abaquapendente

dente in ſuo tractatu de Oculo viſus organo, (cap. 4.) Annô 1592. quô tempore Chriſti redivivi ſolemnia celebramus, tres Romani juvenes, ſtudioſi & nobiles, agnum emerunt, ejusque partem ipſo Paſchæ die comederunt: quod ſupererat, appenſum (ut fit) quodam loco ſervarunt: atque eò noctu quum veniſſent, candelarum ſpecie complures illius agni partes collucere viderunt. Itaque agnum ad me miſerunt, quem quum in loco obſcuro contueremur, carnem & adipem tantùm argenteô quodam ſplendore nitere animadvertimus. Simulque obſervavimus particulam hœdinæ carnis, quæ illam attigerat, itidem ſplendore perfundi. Quòd ſi etiam aliquis easdem carnes digitis contrectaret, agninas, inquam, aut hœdinas; ſtatim digitis ejus ſplendor adhæreſcebat, nec digitis modò, ſed & faciei, & cuivis denique corpori, quod contrectaretur vel oblineretur. Neque id ego unus, aut domus mea, verum etiam plerique cives Patavini conſpexerunt. Jam igitur carnem eô ſplendore & nitore invenimus, qui cæteras carnes & corpora ſimiliter afficeret. Notabatur, quòd quamvis caro eſſet ſplendida, non autem diaphana: attamen quum ſplendor apparebat, videbatur etiam quaſi diapha-

na,

na, ita ut cum illo ſplendore conjungeretur perpetuò diaphanum; quamvis re vera diaphanum in diurno lumine non appareret. Præterea in diurno lumine prorſus deliteſcebat dictæ carnis proprium lumen; quod ſicuti in obſcurisſimis tenebris ſplendebat: ita ſenſim & ſenſim, accedente diurnô lumine, obſcurabatur ſplendor. Obſervatum itidem eſt, ſplendidam maximè eam carnem esſe, quæ contactu mollis perſentiebatur, id eſt, durum ſubjectum aliquod non habebat; quod erat indicium, diaphanum aëreum ibi adesſe. Hoc idem obſervatum eſt in veſicula quadam aëre plena. In ſumma, ea pars, quæ ad candelæ lumen perſpicua erat, tota in tenebris erat luminoſa. Quæ verò caro, propter ipſius profunditatem aut os ſubjectum, opaca erat, ſine lumine in tenebris permanebat. *Hæc ille.* Quibus apertè conſtat, carnem in obſcuro ſplenduisſe, quæ perfuſa foret humidô aëreô pingui ſeu roridô, ſeu roridæ ſubſtantiæ naturam conſimilem habente, perſpicuam nempe, quæ coacta tenuem ac imbecillam lucem contrahit, aptam in tenebris effulgere; quum in clariori diei vel cerei lumine nequeat obtutui ſuum ſplendorem oſtendere, viſumque movere ad ſui fulgoris aſpectum, quòd oculus,

 vehe-

vehementiùs motus à vividiori ſplendido; leves impulſus imbecillioris lucidi non animadvertat, neque ſentire valeat, quos in tenebris percipit immunis & quietus ab affectione majori. Sed in vividiori lumine ſubſtantia rorida carnibus infarcta ſub ratione perſpicuæ cernebatur, quòd naturâ ſuâ perſpicua foret; & perſpicuum, Ariſtotele (2. de an. tr. 68. 69.) doctore, viſibile ſit, non ſecundum ſe, ſed beneficiô luminis, à præſente lucido ſibi utcunque communicati. Quoniam verò eadem ſubſtantia fuit una & lucida, & diaphana, potuit in tenebris ut lucida ſpectari, ſed in lumine majori, minorem ipſius lucem obſuſcante, non niſi ut diaphana conſpici potuit: ita ſanè lampyrides per aëra volitantes, quæ ſimul ventrem habent lucidum & coloratum, noctu ſpectantur lucere, non inſpectô colore, qui viſum non movet in (2. de an. tr. 67. ſeqq.) tenebris; at interdiu coloratum ventrem obtutui repræſentant, non lucidum, quòd imbecilla lux in validiori die ſit inconſpicua. Denique verò lux in illis carnibus, tam Patavinis, quam Monſpelienſibus, in atrum colorem, dum gliſcente putredine diſſolvi diſſiparique cœpit ea rorida perſpicuaque ſubſtantia purior, quæ ſolâ concretione ſplendeſcere potuit in obſcu-

obſcuro. De hac eadem re Magnus Albertus ait (2 de an. tr. 3. c. 12.): ſcias omnia illa eſſe lucentia, in quibus ſpiſſatæ, & quaſi calcatæ, continuantur partes ſubtiliores diaphani; & ideo lucet ignis, quando eſt ſpiſſus; ſicut apparet in flamma, quæ ſpiſſa eſt, & ſubtiliorum & nobiliorum partium. Non autem ignis lucet elementum ſimplex, ſed purè diaphanum eſt, ob ſummam ſui raritatem, quâ viſum terminare non poteſt: quia perſpicuum purioris naturæ ſola ſui condenſatione mutatur in lucidum. Sic ignis elementi portio quomodocunque condenſata reſplendet in cometas non rarò, novaque ſidera; quemadmodum latius explicavimus in (l. 3. c. 12. & 4. de Lucer. ant. c. 34) opere de novis Aſtris & Cometis, & alibi. Id ipſum oſtendimus (3. de no. aſtr. & co. c. 11.) de puro illo ſupremo aëre, qui ſuapte naturâ perſpicuus, ubi contingat eum ab aliqua cauſa cogi atque denſari, protinus emicat in cometam novumque ſidus: Quapropter non eſt, ut roridus humor iſte condenſatus habere ſumereque ſibi dicatur lucem aut à ſalſedine, aut à ſiderum refractione, aut aliunde quàm à propria natura perſpicui puri, quæ ſolâ condenſatione vertitur in ſubſtantiam lucidam. Non aliter in cœlo diaphanæ

partes à lucidis, quæ ſtellæ dicuntur, ſolâ raritate disſident. Sic ignis, in propria ſphæra propter unam raritatem purè perſpicuus, adeoque non lucidus, quacunque de cauſa contigerit ejus aliquam portionem cogi atque denſari, protinus emicabit in corpus lucidum. Verùm enim verò nec abnuero (quod latiùs confirmavi pridem in eodem volumine cap. 48. de Lapide Bononienſi) ſi poſueris, illam ſubſtantiam roridam intus hauſtam ab animalibus & eorum carnibus excoriatis adhæreſcentem, primùm illuminari lucisque novum habitum ab ambientis quantulocunque lumine concipere: quem fulgorem ſibi conſervet ad pluſculos dies, quousque compacta permanſerit. Quare non unâ ratione mihi tecum apertus ferè conſenſus eſt, in propoſito de ſplendore carnium mactatarum in macello Monſpelienſi. Tuum erit, meas illas contemplationes in Litheoſphoro, librisque de Novis Aſtris & Cometis, deque Lucernis antiquorum reconditis, intueri, qnibus conjecturæ tuæ mirificè conſentire videntur.

Ad explicationem poſtea vetuſtiorum Emblematum Aurei Cornu Danici quod attinet, equidem in meo Volumine (cap. 36.) de Anulis Antiquis hujuscemodi rem ago

paulò

paulò diligentiori diſſertatione: cujus ſumma eſt, Cornu magnum ex auro puro fabrefactum fuiſſe juſſu Regis antiquiſſimi apud Cimbros, non in alium uſum, quàm ad tentandum Præſidum vigilantiam in regendis provinciis, nec non popularium integritatem in abſtinentia à furtis; ideoque projectum expoſitumque fuiſſe pretioſum cimelium in bivio Ripenſi ſine cuſtodia. Simulacra verò in eo formata cenſeo nihil aliud indicâſſe, quàm optimi Regis Danici mores, & attributa tum belli tum pacis tempore, Regnum ſibi ſubjectum bene gubernantis, & univerſam Rempublicam prudenter ac juſtè ſemper adminiſtrantis. Quam opinionem ex apta ſingulorum Emblematum explicatione confirmo, diſtinctè quibusque particulis eorum examinatis; inclyti Wormii diligentiam ſuſpiciens, & ab ejus placitis non admodum diſcedens, etſi non ſemper iis adhærens.

Hæc ea ſunt, vir eruditiſſime, quæ feſtinanti calamô potui nunc occupatiſſimus elegantiſſimæ Epiſtolæ tuæ reſpondere; in qua ſicut ego non ſine rubore legi laudes ingentes, quibus me ſupra meritum ornare voluiſti: ſic enixè rogo tuam humanitatem, ut iſta mea levidenſia reſponſa boni conſulat; etſi minus

reſpondentia tuæ forſan exſpectationi, laudibusque ſummis mihi tam latè tributis. At verò qualiscunque ſim, velim pro certo habeas, me ſemper ad tui vota victurum. Vale Muſarum delicium, & me tui ſtudioſisſimum amare ne ceſſes. Dabam Bononiæ IV. Nonas Martii. MDCXLII.

Impresſ. Utin. 1646.

EPISTOLA XIV.

De perſpicui condenſatione in lucidam ſubſtantiam.

FORTUNIO LICETO. Bononiam.

EMinentia illa ingenii ſtupendi dona, & mentem ad perfectisſimæ Ideæ normam formatam, quamvis jam antè admiratus ſim, & dignâ æſtimatione venerari didicerim, nuper tamen ex literis tuis, nihil niſi eruditionis ſummæ radios ſpargentibus, tanquam in ſpeculo non ficto, presſius introſpicere, Muſarum Veſtrarum benignitate, dabatur. Implevi ſpem, quam dubiorum Naturæ Artisque Secretorum exſpectatio excitaverat, id asſequutus, quod ab unius tantùm arbitrio totum dependebat & judicio. Tibi autem in dati reſponſi doctisſimi gloriam me totum vindicabo, æternoque

æternoque officiorum obſequio, quas tibi devinxiſti, rudiores noſtras Muſas ſiſtam, ſi dignas judicaveris tantæ admiſſionis, qui cum Diis tantùm converſari ex animi magnitudine conſueſti. Securiori animô eſſe jubet cœlorum conditio, & Divorum indulgentia, quæ ad felicitatis ſuæ partes diverſorum hominum ſortes, inæquali licet pondere æſtimatas, non raró diſponit. Nam & Divinitatis conſortium ingreditur Vulcanus, quamvis claudicans, & Mercurius, licèt ſervili conditione obſcurior, Deorum nuncia perfert. Nec in eo ſummorum majeſtati ibimus detractum, ſi inferiorum interpellatione, diverſo, grato tamen, diverticulo ſeriora diſtinxerimus. Quippe ex diverſo imparium congreſſu utriusque robur & eminentiam metimur, quæ inter æquali ſorte definitas res neceſſariò latet. Fuit hoc, fateor, quod ad iteratas ſcribendi vices malè repugnantem induxit. Tandem repeto expeditiori greſſu, cujus jam dulcedinem ſalutari hauſtu ſum expertus: &, niſi fallor, eò usque impreſſa veſtigia calcabo, dum vel me dulcedinis ſenſus, vel fontem ſalubrium aquarum ſcaturigo deficiat; quorum hoc quidem impoſſibile, illud nunquam ſperare præſaga futurorum mens dictat: Elegantiſſimas ſuper

Aureum noſtrum Cornu conjecturas mecum Orbis doctior mirabitur, ubi deſiderato jam omnibus operi Antiquitatum Danicarum Auctor Excellentiſſ. Wormius noſter brevi prodituro adjunxerit. Inprimis applauſum merebitur Hieroglyphicorum ad vitam & res præclare geſtas Regis Frothonis III. ejus nominis, cui magnitudo rerum contra Sclavos, Norvagos, Hunnos, Suecos, Finnos, Britannnos & Hibernos, feliciſſimè & cum triumpho geſtarum, Magni nomen grata poſteritas dedit, commoda reſtrictio. Id tamen dubium me verſat, num ad mentem Ægyptiorum & Romanorum hæc Patrum noſtrorum Emblemata exponi poſſint, quum ſine dubio ut ſcientiæ, ita ſcientias occultis notis tradendi modi, maximè differentes fuerint, eô præſertim ævô Nativitatis Chriſti, quô imperium in Cimbros noſtros Frotho Magnus obtinebat. De uſu obſcurior res, opinionum diverſitate. Quidam in Patria eruditus, in ſacrificiis Deorum veterum Danorum uſum aſſignavit, nullâ, ut ipſe in iterata editione Clariſs. Wormius deducet, veri ſpecie. Nec dubitare auſim, firmioribus rationum aut conjecturarum momentis te ductum, Virorum Maxime, ut ad tentandam ſubditorum abſtinentiam expoſitum

poſitum Cornu figuratum induxeris, quanquam id aureô hamô piſcari rarô exemplô videatur, quum aliàs in rebus vilioribus ſuſpectorum animos ſoleamus feliciori aſtu explorare. Uſum, quem ipſe Auctor asſignavit, bellicum vel venatorium, adſtruere videtur Cornu aliis itidem figuris ornatum inter Turcarum ſpolia & manubias in ſplendidisſimo Magni Ducis armario Florentiæ à me obſervatum, cujus deſcriptionem accuratam & delineationem, Wormio mittendam, indies exſpecto. Ad Carnis viſæ lucem tuô lumine clarisſimo ambiguus viarum deductus in limine hæreo, & ingresſum foras patentem interiores adhuc tenebræ impediunt. Ad perſpicuitatis condenſationem ut alias luces, ita etiam hic luminoſi corporis originem cum Peripato judicioſisſimè adſtruis. Quomodo autem id fiat aut fieri posſit, vix apud ullum reperio. Non dubito, quin perſpicuitatem non utramque, ſed indefinitam, ſeu illam, quæ viſum omnem transmittat, intelligant Auctores; quia de altera determinata & figente nullum dubium, quæ in ſe & ſua natura lucem abundè habet & oſtentat. Nec in eo controverſiæ cardo vertitur, an perſpicua indeterminata lucem ab extra recipere posſint, tanquam in

 ſub-

ſubjecto; quum id natura medii indicare videatur & confirmare. Verùm hoc eſt, quod nos angit, utrum perſpicuum nudum lucem ex ſe generare poſſit per ſui condenſationem? Varia ſunt, quæ diſſuadent. Quum enim ex ſe & in ſe perſpicuum lucem non habet, ut docet aperte Ariſtoteles lib. 2. de Anima, quia indifferens eſſe debet tanquam medium aptum recipere utrumque, lucem tenebraſque. Confirmat Alhazen 2. opt. c. 2. propoſ. 55. expreſſè inter lucem & perſpicuum diſtinguens. Innuit denique ipſe Excellentiſſ. Vir in erudito de Lumine Commentario, & Litheoſphori cap. 49. nullam ab interno principio lucem aſſignans: ex condenſatione, ſeu arctiori unione partium extenſarum quomodo lux nova conſurget? Nihil agit ultra vires & principia, nec effectus causâ ſuâ nobilior eſſe poteſt. Quæ cauſa eſt, quare ex condenſatione perſpicui indifferentis non æquè tenebræ oriantur, quàm lux? Quæ deniquæ ratio ex aëre, tanquam primo perſpicuo, condenſato lucem promet? Condenſatur non rarò aër arctiſſimè in regionibus noſtris in anguſtis bombardarum & tormentorum cannulis, à quo cum vi erumpente ſonitus quidem oritur, lucis ne tantillum. At ex condenſatione

aëris

aëris & nubium fit tonitru & alia meteora lucentia: fateor, ſed ex condenſatione ſola nihil, niſi una ſulphurea & materia quædam accendi apta cogatur: adeoque lucem quidem exprimit latentem, non generat ex denſitate, imò unit diſperſam & congregat quum apparet, ut in ignis elemento raro & diſperſo, quod facta luminoſorum corporum copulatione arctiori, non ſolâ perſpicui condenſatione, lucet & videtur. A diaphaneitate expanſi condenſata ſtellas lucemque emergere ingenioſum videtur commentum, cui Sacræ paginæ fallere neſciæ reclamant, quæ Verbo Dei lucem factam ipſis mundi initiis docent. Poſitô tamen, in exordio Rerum ex condenſatione factam, legem in natura creata jam & conſtituta inducet nullam. Lux ſemel creata omnia implet, & in ſpecierum varietate diffunditur: imò multiplicatur, ut ex Litheoſphori cap. 47. didici. Quantò faciliori igitur negotio ad inſitum aliquod roris lumen, in omnibus ferè corporibus conſpicuum, ſplendentis in obſcuro carnis lucem derivamus? quam ex perſpicuitate denſata ægre ſalvabimus. Sed te præſente ita ineptire volui datâ operâ, ut ex Sapientia tua & Magno Ore mei ingenii tenuitatem temperarem, adderemque

remque, quòd vix, præter te, ulla ſeculorum experientia docebit. Hanc ſi vel tantillô calami ductu, pro more, qui ſolus potes, auxeris, duraturô obſequiô cultuque in æternum Nominis Tui & Virtutum ſtudioſiſſimum obſtringes. Vale, digna Heliconis anima, publicoque bono ſerior cœli incola mortalitatem exple. Scripſi, Amicô inſtante, Patavii, die 26. Martii 1642.

Thomas Bartholinus.

Impreſſ. Utin. 1646.

EPISTOLA XV.

De lucis ortu ex condenſatione perſpicui.

THOMÆ BARTHOLINO. Patavium.
FORTUNIUS LICETUS B. A.

IMpar ingentium tuarum laudum oneri, quod imponere mihi voluit incomparabilis humanitas iſta tua, V. Cl. verecundô ſilentiô nunc eas occulens atque deponens, venio ſtatim ad reſponſa Quæſitorum abs te recens propoſitorum. Ad Aurei Cornu Danici Emblemata quod attinet primùm, mihi ſanè dubium non eſt, ea potuiſſe more priſcorum Ægyptiorum condi, non ſolùm quoniam Ægypti-

Ægyptiaca monumenta vetuſtiſſima producta fuerunt in omnes mundi plagas; verùm etiam, quia Frotho Rex eloquentiâ celebratur à magnis (Joan. & Olao M. Epiſcop. Upſal. & Sax. Gram. lib. 4. & 5.) Hiſtoricis ſeptentrionalibus; qui Starchaterum etiam literis & armis inſignem ante Chriſti Domini natalitia teſtantur: ut paſſim legitur in eorum voluminibus. De uſu verò Cornu Aurei maximi, propter magnitudinem atque figuram inepti bellicis & venatoriis caſibus, abunde tractavimus in opere de Anulis (cap. 36.) Antiquis. Nec iſti compar in propoſito poteſt eſſe Cornu longè minus, & viliori materiâ conflatum, ſoliſque venationi dicatis iconibus à Turcis Olyſſiponenſi Regulo Principique dudum ablatum; quod ibidem fusè probamus. Quam commentationem ex illa eruditione non eſt ut huc afferam. Sed ad theoriam ſplendidæ carnis deveniendum, & in ea latius exſpatiandum cenſeo. Tu quidem rectè non ita facilè recipis, perſpicui condenſatione corpus lucidum oriri, modum inquirens, quo condenſatio lucem pariat in perſpicuo. Bene ſentis, egiſſe me de perſpicuo interminato, quod viſum transmittat, ſeu potius, per quod ad viſum ulteriora viſibilia ſpeciem

ciem ſui viſibilem transfundunt in Peripato. Cæterùm nec abſolutè dicendum, determinata perſpicua ſine dubio in ſe & ſua natura lucem abunde habere & oſtentare: namque perſpicua determinata plurima nihil omnino lucis habent in ſe, nihil ex ſua natura luminis effundunt: etenim perſpicuum non aliunde terminatur, quàm ab opaco vel permiſto, vel forinſecus appoſito; permiſtio quidem opaci cum perſpicuo gignit corpora colorata; de quibus (de Sen. & ſen. c. 3.) Ariſtoteles ita: Luminis igitur natura in determinato perſpicuo eſt: ipſius autem, quod in corporibus, perſpicui ultimum, quod quidem erit utique aliquid, palam eſt: quod autem hoc ſit color, ex accidentibus manifeſtum. Et mox: Perſpicuum ergo, ſecundum quod ineſt corporibus, ineſt autem plus aut minus, in omnibus colore facit participare. Quoniam autem in extremitate color, hujus utique extremitas aliqua erit. Quare color utique erit perſpicui in corpore determinato extremitas. Et re vera color omnis enaſcitur ex opaci atque perſpicui ab eo terminati permiſtione. Colorata verò corpora, perſpicuum determinatum in ſe habentia, lucem ex ſe non habere nec oſtentare, planum eſt; quum tenebras non exſtinguant,

Digitized by Google

guant, nec in iis omnia cernantur; quod lucidorum omnium proprium eſt. Appoſitio verò forinſecus opaci perſpicua terminare quidem, ſed in iis lucem ullam non parere, conſtat evidenter in vitreis cryſtallinisque ſpeculis, ponè bracteatis hydrargyro; quæ nullam in ſe lucem inde ſortiuntur, nec in tenebris poſita lumen ullum oſtentant naturâ ſuâ. Sed lucent ea ſolùm perſpicua terminata, quibus cum exigua opacitate multa perſpicuitas ineſt in materia puriſſima, & valdè defæcata; ſic lapilli pretioſi plerique fulgent in tenebris: de quibus Iſidorus in (l. 16. c. 9. & ſeqq.) Originibus poſt Plinium: (l. 37. c. 2.) Sic in quibus ineſt ignis prædominium cum aliorum elementorum puritate; ſiquidem (1. meteo. c. 4.) Ariſtotelis obſervatu ſingulorum elementorum partes aliæ ſunt magis, aliæ minùs puræ; quum ignis inter omnia elementa puriſſimus habeatur & maximè (2. de gen. t. 12.) ſincerus, ut etiam terra procul à contrariis; ille ob maximam ſui activitatem aliena conſumens; hæc ob maximam ſui denſitatem non ita facile patiens, & ob qualitates vividiores facile repugnans. Quæcunque corpora miſta conſtituuntur ex elementorum partibus purioribus & maximè defæcatis, cum debito ignis prædo-

prædominio, illa ſunt omnia lucentia, ubi debitam conſiſtentiam atque denſitatem ſortita fuerint; etenim lux eſt qualitas fixa in corpore denſo, quam raritas extinguit atque dejicit in perſpicuitatem. Sed elementa ſincera puriora diaphana ſi concreverint, aqua quidem & aër in ſubſtantiam albam, lucidæ ſatis affinem & utcunque lucidam; ignis autem in lucidam maximè ſplendidam commutabitur. Cœli verò partes diaphanæ primum denſitatis gradum adeptæ candicant in duas albas nubeculas illas, quæ ſempiternô gyrô circa polum antarcticum volvuntur apud Indos: at ulteriorem condenſationis gradum ſortitæ micant in lucidisſima ſidera tam glabra, quàm crinita. Certè nemo non novit, vel ex (1. meteo. ſu. 3. c. 2.) Ariſtotele, tum & aquam arctius condenſatam, in albam glaciem grandinemve, nec non in candidam cryſtallum converti: & aërem inſpisſatum puriorem in albam nubem mutari, hancque ulteriori condenſatione vi frigoris ingentis ac repentini concedere in candidiorem nivium ſubſtantiam: tum & albedinem candoremque luci naturam affinem obtinere, ac eſſe veluti lucis quoddam rudimentum; nam in nocturnis horis per loca nivibus obſita gradientes, iti-

nera

nera reperiunt utcunque lucida, & minùs obſcura, quàm iter agentes per vias nivibus expertes; qui tenebricoſiores valde calles inveniunt. Cæterum inter ea miſta diaphana puriora, quæ prædominium ignis obtinent, locum habet in rebus inanimis quidem ros; in animalibus autem ſpirituoſa ſubſtantia calidi naturalis inſiti; quod propterea nuncupare conſuevit (de vit. & mor. cap. 10.) Ariſtoteles ignem, ab elemento prædominante, nam oculorum orbitæ, cæteræque partes in animali viventes, eô calido præditæ, fulgorem quendam vitalem præ ſe ferunt & oſtentant oculis adſpicientium; quo ſplendore morte privantur omnino, degenerantes in lividum atrumque colorem, diſſipatâ prorſus igneâ ſubſtantiâ fulgidoque ſpiritu calidi nativi, qui non remanet in cadavere, ſed evaneſcit, niſi lentore quopiam extrinſecus impactô contingat aliquantiſper in eo detineri præter ordinarium naturæ curſum. Roris etiam naturam non parùm ignis participem eſſe, demonſtrat & ejus origo temporibus regionibusque calidioribus (1. meteo. ſu. 3. c. 1.) & facultas alvi ſolutiva; nam comedentia frondes & fructus rore madentes animalia, ventrem ſibi fluere ſtatim experiuntur: & auctoritas inſignium

 Medico-

Medicorum, Avicennæ, Meſues, & Averrois: nec non & natura mellis atque mannæ, quæ ſpecies quædam roris exiſtunt, & habent calidum temperamentum ab ignis inſigni participatione. Quum autem certò conſtet, ignem rarioris materiæ vel non lucere penitus, ſed eſſe naturæ perſpicuæ interminatæ; cujusmodi reperitur ſuper aërem in propria ſphæra; vel ægrè tenui luce multô diaphanô diluta conſpici, qualem ignem fatuum, inter meteora locatum, eſſe novimus, qui non ſolùm lucem, ſed etiam caliditatem habet imbecillimam, unius ob raritatis culpam; etenim qualitates omnes in ſubjecto denſiori ſunt actuoſiores, in rariori debiliores erga ſenſum. Rectè proinde corpora puram ſubſtantiam apud nos obtinentia cum ignis prædominio, ſi rara fuerint, lucida non ſunt, ſed interminata diaphana; quæ, ubi denſitatem acquiſiverint, lucem contrahunt. Aſſentio tibi quidem, in eo controverſiæ cardinem non verti, an perſpicua indeterminata lucem ab extra recipere poſſint tanquam in ſubjecto, quod in natura medii indicare videatur & confirmare. Verùm, quod ais, te angere, utrum perſpicuum nudum lucem ex ſe generare poſſit per ſui condenſationem? cenſeo non omne perſpicuum

ſpicuum nudum, ſed puriori materiâ conſtans, & cum ignis debito prædominio, apud nos per condenſationem induere lucem, & ex ſe lucem emittere. Nec obſtant objecta: nam ab Ariſtotele (2. de an. t. 69. 70.) quidem accipio, perſpicuum indifferens eſſe debere, tanquam medium aptum recipere tenebras pariter & lumen: ſed ideo dicendum non eſt, perſpicuum ex ſe & in ſe lucem non habere ſimpliciter; nam eam actu quidem non obtinet, ſed poteſtate; dum verò condenſatur, lucem actu ſtatim adipiſcitur, quâ ſplendet obtutui; lux etenim qualitas eſt, quæ conſequitur denſitatem in materia pura & ignea; raritate diluitur ac exſtinguitur. Alhazen autem in loco citato (l. 2. c. 2. prop. 55.) ſcribens, corporis diaphani non eſſe colorem neque lucem, noſtræ poſitioni non refragatur, quia agit ipſe de corpore diaphano ſimpliciter, & adhuc abſolutè perſpicuo, quod à lucido contra diſtinguitur; at ipſe non negat ullibi, corpus diaphanum purum per addenſationem mutari poſſe in corpus lucidum; imò ſatis hoc innuit ibidem aſſerens, diaphanum ſecundum ſe videri non poſſe, at contractâ denſitate videri, proindeque coloris ac lucis utcunque particeps fieri. Verba viri ſunt: Et

diaphanitas corporis diaphani non comprehenditur à viſu, niſi quando fuerit in eo ſpisſitudo quædam, & fuerit diaphanitas ejus ſpisſior diaphanitate aëris interjacentis inter viſum & ipſum. Si autem fuerit in fine diaphanitatis, non comprehendit viſus diaphanitatem ejus: & non comprehendet niſi illud, quod eſt ultra ipſum tantùm. Et quum in eo fuerit quædam diaphanitas, comprehendetur à viſu propter illud, quod eſt de ſpisſitudine in eo; & diaphanitas ejus comprehendetur ex comprehenſione illius, quod eſt ultra ipſum. Scilicet diaphanum rarum, purâ ſubſtantiâ conſtans, eſt omnino inviſibile; denſitatem acquirens redditur viſui conſpicuum; & quantum de denſitate conquirit, tantum amittit de perſpicuitate, ſimul & acquirit de colore candido, ſi fuerit à prædominio aqueum, ut cryſtallus, vel aëreum, ut nubes: de luce verò ſplendidiori, ſi fuerit igneum, ut anthraces lapilli, & id generis miſta lucida: quæ dum adhuc aliquid in ſe perſpicuitatis obtinent, viſui ſpectantur ut lucida, ſimpliciter ac ſecundum ſe; verùm viſus ea cernit ſub ratione perſpicuorum, ſeu comprehendit eorum perſpicuitatem, reſpiciens viſibilia corpora, ſeu colorata, ſeu lucida, ulterius collocata,
quæ

quæ per horum perſpicuitatem proprias ſpecies viſibiles ad oculum demandant. Quæ fuit ipſisſima Alhazeni ſententia. Quod verò ſubdis, me in commentario de Lumine, & Litheoſphori cap. 49. nullam perſpicuis corporibus ab interno principio lucem aſsignare, paulò diſtinctius explicandum eſt: nam inprimis ego diſtinxi lucem à lumine, quòd eam poſuerim qualitatem fixam & permanentem in corpore lucido, lumen autem qualitatem aliam ab illa fluentem, ſeu genitam in corpore diaphano, tanquam lucis imaginem ſpeciemque viſibilem: ita dicens in opere de natura & efficientia luminis (l. 2. c. 1.) Propriè tamen loquendo viri doctiores, & omnium maximè Latinæ Scholæ proceres Luminis vocabulô radium omnem à luce prognatum intelligunt; ſive immediatè ab eo producatur in perſpicuo interminato, ſive illo mediante generetur per refractionem reflexionemve, vel in ſuperficie denſi cujusque corporis ſub nomine ſplendoris; vel in propinquo perſpicuo extra radios per repercusſionem appellatam, tenebras arcentem, ac umbras opacorum corporum in ſe admittentem, ſub titulo claritatis. Et ſanè lux in corpore lucido manens propriè non eſt lumen, quia

lumen (2. de an. t. 69.) Ariſtoteli definitur eſſe actus corporis perſpicui ſecundum quod perſpicuum; cujusmodi non eſt corpus lucidum, cujus actus formaliter eſt lux. Sed in Litheoſphoro citato (cap. 49.) nullam ab interno principio lucem asſignavi perſpicuis, naturâ ſuâ gravitatem ac denſitatem habentibus, ut aquæ aërique; contrà tamen cenſui de perſpicuis levibus, & neutris; quæ, quomodocunque denſentur, ex ſe ſtatim lucida fiunt, ut ignis & cœlum. En ipſisſima verba mea: Dicimus deinceps, corpora purè perſpicua denſa ſine opacitate tam congenita, quàm adventitia, triplicis eſſe naturæ: gravia nimirum, levia, & neutra: gravia ſunt aqua pura ſeu limpida, & aër (4. cœl. t. 29. 36. & ſeqq.) ſimplex condenſatus in nubem: levis eſt (4. cœl. t. 29. 39.) ignis in ſua ſphæra, ubi condenſari poteſt, ſi majorem in molem augeatur, quàm ut ſub raritate nimia contineri valeat in proprio loco ſurſum ſimpliciter, ut alibi probavimus in opere de (lib. 3. cap. 12. 14.) Novis aſtris & cometis: neutra corpora ſunt cœlorum partes diaphanæ; quas (lib. 5. cap. 59. 60. ſeq.) ibidem motu locali condenſari poſſe confirmavimus. Profectò corpora purè perſpicua, denſitatem habentia in cœlo, de ſe lucem

Digitized by Google

lucem habent ſibi congenitam, quâ fulgent in ſpeciem cometæ, vel novi ſideris, ut ibi ſimiliter (l. 5. c. 57.) oſtendimus: quam quidem lucem adepta ſunt à ſuo genitore per modum habitus indelebilis à ſua ſubſtantia, ut nigredo in corvo & Æthiope, conſequens ejus formam ſubſtantialem ac eſſentialem temperaturam. &c. Et mox addimus ulterius, corpora perſpicua à prædominio, cum ingenita ſibi quapiam opacitate, recipere poſſe in ſe novam lucem à generante, velut habitum eſſentialis formæ ſuæ ſectatorem; ſic flamma, quæ fumus (2. de gen. t. 28.) ardens eſt, lucem habet ſibi congenitam ab ortu, per modum habitus, qui ejus eſſentiam conſequitur; & ideo ipſam eandem lucem totâ ſui duratione retinet, vel abſque principio illo productivo; à quo ut formam eſſentialem in ortu ſuo, ſic eâ formâ mediante ſuſcepit omnia conſequentia talem formam; ac propterea lucem ſibi connaturalem. Unde clarè patet, me perſpicuis quibusdam addenſatis ab interno principio lucem aliquam asſignâſſe, nimirum cœleſtibus, & à prædominio igneis ac levibus: nullam verò ſolùm gravibus, ut aëri & aquæ. Modò ros ille, qui reſplenduit in carnibus obſcurô locô ſitis, perſpicuum corpus extitit

 tum

cum multo prædominio ignis, tum ratione ſui, tum ratione ſpirituoſæ ſubſtantiæ innati calidi, quam ſibi penitus implexam lentore ſuô prohibuit, ne ſtatim à cadavere per mortem abſcederet in habitus inſenſibiles disſipata, ſicuti fieri conſuevit in aliis carnibus, eô glutinô roris deſtitutis. Quod inſuper quæris, Vir Cl. Ex condenſatione ſeu arctiori unione partium extenſarum quomodo lux nova exſurget? Cogita, non omnes formas, accidentales pariter ac ſubſtantiales, ineſſe cuicunque materiæ, ſed ſingulas propriæ, quod ait Ariſtoteles, cui (2. de an. t. 24.) videntur in patiente & diſpoſito activorum ineſſe actus (tex. 26.), unius cujusque enim actus in eo, quod potentia exiſtit, & in propria materia aptus naturâ eſt fieri. Quin & animadverte cum eodem Ariſtotele, (8. meta. t. 10.) formas eſſe, ſicuti numeri ſunt, ad invicem ſubordinatas, ut in ſubjecto quædam præſupponat aliam veluti diſpoſitionem & apparatum ad ſui productionem. Quum itaque corpus perſpicuum igneum ſummæ raritatis, diſpoſitionem obtinet ad lumen à præſente lucido ſuſcipiendum, non tamen diſpoſitum eſt ad lucem induendam, quia lux in ſubjecto ſuo denſitatem poſtulat, quum lumen eſſe valeat in ſubjecto raro;

ro; quumque denſitas ultima diſpoſitio ſit ad lucem in perſpicuo igneo & æthereo procreandam: profectò formam ignis atque temperaturam igneam in materia quidem rara conſequitur perſpicuitas, in addenſata verò lucem conſequi neceſſe eſt; quemadmodum formam aëris in materia rara diaphanitas, in denſata magis color candidæ nubis; & formam aquæ in materia rara ſimiliter perſpicuitas, in addenſata verò candor grandinis atque cryſtalli paſſim conſequitur. Concedam tibi planè, nihil agere ultra ſuas vires & principia; nec effectum causâ ſuâ nobiliorem eſſe valere: ſed hæc non ſequuntur, ſi poſueris perſpicui ſubſtantiam addenſatione in lucidam cogi atque mutari; tum quia ſubſtantialis forma corporis ignei nobilior eſt accidentali formâ lucis, quam per condenſationem in ſua materia producit: tum quia denſitatis proprium eſt terminare viſum in objecto; quare non agit ultra ſuas vires atque principia corpus diaphanum igneum, dum beneficiô formæ ſuæ ſubſtantialis, inſitique temperamenti, undecunque conquiſitâ condenſatione qualitatem lucis induit, quâ viſum terminat, exuens qualitatem indeterminati perſpicui notæ deterioris. Dum inſuper inquiris, quæ cauſa ſit,

quare ex condenſatione perſpicui indifferentis non æquè tenebræ oriantur quàm lux? Dicimus perſpicuum interminatum, quod indifferens appellas, ubi fuerit corpus igneum, denſatum fieri lucidum, quod formam ignis in materia denſa lux neceſſariò conſequitur; quæ propria qualitas eſt denſioris ignis: ubi verò fuerit corpus aëreum, & aqueum, condenſatione candidum fieri; quod tenebroſum fuerit, ſi lucidum corpus aliud præſens non extiterit. Quinimò tenebræ ſunt privatio luminis, quare utrumque hoc oppoſitorum aptum natum eſt fieri in eodem ſubjecto perſpicuo interminato; non opponuntur autem tenebræ luci propriè, ſed lumini, ut ait Ariſtoteles (2. de an t. 68. 69.) Dum igitur perſpicuum interminatum condenſatione lucidum evadit, amiſſa natura perſpicui, non poteſt eſſe tenebrarum ſubjectum: quæ ſolùm in perſpicuo indefinito reperiri posſunt ob abſentiam lucidi; quò præſente lumen in eodem perſpicuo gignitur, & exſtinguuntur tenebræ. Quod ultra quæris: Quæ denique ratio ex aëre, tanquam primo perſpicuo, condenſato lucem promet? condenſatur non rarò aër arctisſimè in regionibus noſtris, in anguſtis bombardarum & tormentorum cannulis, a quo cum

cum vi erumpente ſonitus quidem oritur, lucis ne tantillum: Inprimis eam ſolutionem habet; quod falsò ſupponitur aër eſſe primum perſpicuum: etenim primum perſpicuum eſt æther; ſecundum ignis ille ſimplex in ſublimi; tertium áër; quartum aqua; quintum corpora miſta diaphana: Niſi dicamus perſpicuitatem eſſe communem qualitatem in omnibus iſtis, quorum in ratione diaphani nullum eſt altero prius, quod videtur velle Philoſophus inquiens (loc. cit.): Perſpicuum autem dico, quod eſt quidem viſibile, non autem ſecundum ſe viſibile, ut ſimpliciter dicam, ſed propter externum colorem. Hujusmodi autem eſt aër, & aqua, & multa ſolidorum; non enim ſecundum quod aqua, neque ſecundum quod aër, perſpicuum eſt: ſed ſecundum quod eſt natura eadem in his utrisque & in perpetuo illo, quod ſurſum eſt, corpore. Lumen autem eſt actus hujus perſpicui, ſecundum quod eſt perſpicuum. Potentia autem, in quo hoc ineſt, & tenebræ. Lumen autem ut color eſt perſpicui, quum eſt actu perſpicuum ab igne, aut hujusmodi, quale quod ſurſum corpus; etenim huic aliquid ineſt, unum & idem. Quòd ſi recenſens perſpicua primùm meminit aëris Ariſtoteles, non reſpexit ordinem

nem naturæ, ſed ſervavit ordinem doctrinæ, qui eſt à notioribus nobis. Deinde falsò ſupponitur, ex omni perſpicuo condenſato, quamobrem & ex aëre coacto, lucem promi: non enim hoc asſerui; ſed lucidum evadere dixi perſpicuum æthereum & igneum, ubi condenſetur: ex aëreo verò & aqueo perſpicuo per condenſationem poſui non verè lucem promi, ſed luci valdè ſimilem atque finitimum colorem album in nube, nive, grandine, glacie, cryſtallo. Deinceps autem in regionibus tuis Danicis, & aliis borealibus aër ab intenſo frigore, quando condenſatione deperdit perſpicui qualitatem rigetque, condenſatur in candidam pruinam, nivem & glaciem: quia & ante tantam concretionem addenſatur in conſiſtentiam vaporis albi, quapropter ibi noctes eſſe clariores conſueverunt, & aptiores obſervationibus æthereis aſtrorum, ut ex inclyto tuo Tychone patet, qui Venuſiam inſulam Uraniburgumque in ea ſibi delegit ad obſervationes Aſtronomicas admirabili felicitate peractas. In anguſtis autem bombardarum tormentorumque cannulis ſi aër condenſatur in Dania rigente frigore brumæ, certè non aliâ ratione fit, quàm in cavernis montium, antequam denſetur in aquam, co-

actus

actus in vaporem nuboſum albidum. At apud nos è tormentis bellicis cum vi non erumpit ſonitus abſque luce micantis flammæ ſtatim è pyrii pulveris incenſione genitæ. Niſi fortè memineris tormentorum, quæ ſine pulveris illius incenſione diſploduntur, locô pulveris ventum impetuoſè jaculantia, priùs repleta coactiſſimô aëre, cui, data repente via, cum ingenti ſonitu per fiſtulam exitus eſt; at ſine luce, tum quòd aër ille coactus non eſt verè condenſatus, at arctatus tantummodo priſtinam perſpicuitatem retinens, tum quòd etiam non luceret, ſed alberet ſolùm, ſi condenſatus eſſet: tum quòd in exitu liberum & amplum in locum latus raritatem priſtinam acquirit, cum qua non lucem ſed perſpicuitatem obtinet. Quod adjungis: At ex condenſatione aëris & nubium fit tonitru, & alia meteora lucentia, fateor; ſed ex condenſatione ſola nihil, niſi una ſulphurea & materia quædam accendi apta cogatur; adeoque lucem quidem exprimat latentem, non generet ex denſitate: imò unit diſperſam & congregat quum apparet, ut in ignis elemento raro & diſperſo, quod factâ luminoſorum corporum copulatione arctiori, non ſolâ perſpicui condenſatione lucet ac videtur. Id

Id habet quidem, in quo tibi conſentimus, tonitrua fulminaque fieri non ex aëris condenſatione ſola, ſed ex ignita materia coacta. Non tamen concedimus, omnia meteora lucentia ſic oriri; nam inter ea ponuntur, quæ ſine fulmine ac tonitru coruſcationes plerumque fiunt aëre ſereno, veteribuſque dicuntur comminationes, aut riſus Vulcani & Veſtæ, per ſolam condenſationem aut exhalationis igneæ, aut portionis elementi ignei vi deorſum truſæ cœlorum rotatione: in quorum generatione ſanè lux de novo gignitur ex condenſatione, non autem exprimitur antea latens; quia lux præſens latere non poteſt, quum ſit ſummum atque primum viſibile. Quinimò, ſicut adverſus Anaxagoram & Empedoclem ediſſerit Ariſtoteles, (2. meteo. c. ult.) ſimile eſt, ac ſi quis putet, aquam, & nivem, & grandinem, inexiſtentes prius, poſterius excerni, & non fieri; velut ad manum faciente ſemper concretione unumquodque ipſorum: eodem enim modô & illa concretiones, & hæc excretiones exiſtimandum eſt eſſe. Quare ſi altera horum non fiunt, ſed ſunt: de ambobus eadem congruet ratio. Sicut ergò verè generatur aqua, & nix, ex condenſatione varia nubis; & grando ex condenſatione aquæ, in

in qua non præexiſtebat; ita verè generatur lucidum corpus ex condenſatione perſpicui ignei, in quo non actu præexiſtebat. Nec in ignis elemento raro lux ineſt actu; namque nullibi forent nocturnæ tenebræ; etenim quæ luminoſa corpora ſunt in igne raro & diſperſo, quæ viſus aciem ſubterfugiant? nonne ſcintillæ ignium exiliſſimæ viſui conſpicuæ ſunt? diſperſa quidem exiliſſima corpora lucida conſpicientur ſub multorum lucidorum exilium, congregata formabunt unum corpus lucidum magnum, at nihilominus viſui conſpicientur ſub utroque ſtatu: quum autem ignis elementum ob maximam raritatem ſit omnino perſpicuum inviſibile; ubi verò contigerit ejus aliquam portionem addenſari, ſtatim effulgeat oculis ſub ſpecie lucidi; certum eſt, lucem verè generari per condenſationem rari perſpicui; non autem præexiſtentem diſperſam eſſe prorſus inadſpectabilem, unitam verò & congregatam apparere viſui. Quod addis: à diaphanitate expanſi condenſata ſtellas lucemque emergere, ingenioſum videtur commentum, cui ſacræ paginæ fallere neſciæ reclamant, quæ Verbo Dei lucem factam ipſis mundi initiis docent: hoc, inquam, non me tangit neque turbat, qui non egi

de

de ſideribus mundi coævis, dum eorum generationem ex condenſatione perſpicui conſtitui; ſed de novis aſtris. Verùm enimvero, nec utcunque ponens aſtra mundo coæva per addenſationem perſpicui creata, reclamantes habet ſacras paginas, quæ Verbô Dei lucem factam docent ab initio mundi: primùm enim lux illa Verbô Dei condita fuit primô die creationis ante ſtellas omnes, quæ poſtea die quartô, ut apertè conſtat legenti Moſen (Gen. 1.); deinde verò Verbô Dei facta fuit lux, & unaquæque ſtella, ſol inſuper, & luna, ut & alia cuncta, nam alibi legitur, (cap. 9.) Tu Deus feciſti omnia Verbô tuô, ſcilicet imperans voluntate, non manibus operans. Quare ut hominem fecit de limo terræ, jubens illico limum in humanum corpus configurari: ſic in verbo ſuo lucem primò fecit, imperans diaphanas cœli partes raras illico denſari in corpus lucidum; quam ſententiam eſſe SS. Patrum admonet Pererius inclytus asſerens (1. in Gen. cap. 1. v. 3. nu. 74.), Beda in ſuo Exameron, Ugo de S. Vict. 1. de Sacram. Mag. Sent. lib. 1. & ibid. D. Bonaventura, aliique complures Scholaſtici: & Nicol. de Lyra, & Toſtatus in com. ſuis ſuper hunc locum Geneſ. arbitrantur primam illam

illam lucem non fuiſſe ſolem, ſed corpus quoddam lucidum ad ſimilitudinem denſæ lucentisque nubis in ſuperiore parte mundi, videlicet in qua poſtea ſol eſt poſitus, quod circum denſiorem materiæ partem, quæ medium mundi locum complectebatur, in orbem converſum dierum & noctium viciſſitudines efficiebat. Erat enim lux illa perquam tenuis, & languida atque imperfecta: talis nimirum, ut inquit Beda, qualis eſt lux ſolis in aurora, priusquam ſol appareat ſupra noſtrum horizontem, non habens vim calefaciendi, nedum vivificandi. Ex illo autem corpore lucido poſtea quartô die formatus eſt ſol amplioris præſtantiorisque lucis additione: jubente Deo ſcilicet illud corpus nuboſum ulterius condenſari magis in ſubſtantiam lucidiorem. A qua ſententia non recedit (4. de Div. nom. c. 1.) Areopagita, neque (1. p. q. 67. ar. 4. & q. 70. a. 1. ad 2.) D. Thomas; aſt eam profitentur, etſi cum aliqua variatione; quorum opinionem recipit (loc. cit. num. 76.) Pererius. Verba D. Thomæ ſunt: Sic ergo oportuit ordinem divinæ ſapientiæ manifeſtari, ut prima inter opera diſtinctionis produceretur lux, tanquam primi corporis

F forma,

forma, & tanquam communior. Et mox: Quia dies non poteſt eſſe ſine luce; unde oportuit in prima die fieri lucem. Et infrà (q. 70. 1. ad 2.): Si autem lux primô die facta intelligitur lux corporalis, oportet dicere, quòd lux primô die fuit producta ſecundum communem juris naturam, quartô autem die attributa eſt luminaribus determinata virtus, &c. Dionyſii verba ſunt (4. de div. nom. c. 1.): Lumen menſura eſt atque numerus horarum, dierum, totiusque noſtri temporis, lux enim ea eſt, etiamſi tum formâ certi corporis carebat, quam divinus ille Moſes primos etiam illos tres dies noſtros definiſſe ac diſtinxiſſe commemorat. Atque ut omnia ad ſe convertit bonitas, primaque ea colligit, quæ diſperſa ſunt. Quare conſentanee ſacræ Scripturæ & orthodoxis doctoribus dicitur, à Deo primum verbi ſui juſſu creatum fuiſſe cœlum diaphanum raræ ſubſtantiæ puræ, ſed tenebroſum, ob lucidi corporis abſentiam: primoque die juſſiſſe lucem fieri, factamque fuiſſe per condenſationem quandam perſpicui cœleſtis, at die quartô, juſſione ſimplici quoque condenſaſſe magis adhuc eandem ſubſtantiam utcunque lucidam, atque diſtinxiſſe in lucidiora corpora

ſolis,

ſolis, lunæ, ſtellarumque cæterarum; in quibus compactioribus remanſit eadem corporis ætherei materia naturaque, non corrupta, ſed magis compacta; denſata quidem primò die, ſed ulteriorem gradum denſitatis adepta in quarto, lucidiorque ſatis effecta. Quod inſuper addis: Poſitô tamen, in exordio Rerum ex condenſatione factam, legem in natura creata jam & conſtituta inducet nullam: refragantem habet D. Thomam, & Moſen; ille namque ſcribit (1. p. q. 67. ar. 4.): Sicut autem in cognitione proceditur à communioribus, ita etiam in operatione; nam prius generatur vivens quàm animal, & animal quam homo, ut dicitur in lib. de generat. (lib. 2. c. 3.) animalium. Sic ergo oportuit ordinem Divinæ ſapientiæ manifeſtari, ut prima inter opera diſtinctionis produceretur lux, tanquam primi corporis forma, & tanquam communnior. Unde conſtat, eandem ſimilemve legem eſſe in operando Creatoris & naturæ creatæ, quantum ad ordinem effectuum producendorum. Sed inter easdem eſſe paritatem quandam etiam in natura rerum effectarum, conſtat ex Moſe ſcribente (Geneſ. 1.): Et vidit Deus, quod eſſet bonum, & ait: Germinet terra herbam virentem & facientem ſemen, &

lignum pomiferum faciens fructum juxta genus ſuum, cujus ſemen in ſemetipſo ſit ſuper terram. Et factum eſt ita. Et protulit terra herbam virentem, & facientem ſemen juxta genus ſuum, lignumque faciens fructum, & habens unumquodque ſementem ſecundum ſpeciem ſuam. Nonne nunc etiam terra creata de ſe paſſim germinat herbam virentem, & facientem ſemen, lignumque pomiferum faciens fructum juxta genus ſuum, cujus ſemen eſt in ſemetipſo ſuper terram? nonne prima illa ſtirpium creatio de terra, Creatoris opus, legem certam dedit, quâ terra poſt creationem germinat aſſiduè cuncta plantarum genera? cur ergo creaturæ lucis negandum eſt, quod creaturæ terræ atque vegetabili competit? Subnectis: Lux ſemel creata omnia implet, & in ſpecierum varietate diffunditur, imô multiplicatur, ut ex Litheoſphori cap. 47. didici. Quantò faciliori igitur negotiô ad inſitum aliquod roris lumen, in omnibus ferè corporibus conſpicuum, ſplendentis in obſcuro carnis lucem derivamus, quam ex perſpicuitate denſata ægre ſalvabimus? Ego verò primùm concedere non poſſum, lucem ſemel creatam omnia implere; nam ſi de luce propriè dicta ſermo eſt, ea ſolùm ineſt in lucidis corpo-

corporibus; non implet opaca neque diaphana, quæ lucidis multò plura ſunt: ſin agas de lumine, ſolis ineſt perſpicuis à præſente lucido; non implet opaca, neque perſpicua preſenti lucidô carentia, neque lucida propriè cuncta. Deinde concedo quidem, vaporem in aëre noſtrate, quia perſpicuus eſt, præſente ſole, vel igne, lumen in ſe admittere continereque, ſed vapor iſte non eſt omnia corpora, nec abſente lucidô diu continet in ſe lumen hauſtum ab eo præſente. In Litheoſphoro citato poſui, corpora pleraque fulgere in tenebris, quòd imbiberint vaporem utcunque lumine perfuſum; ſed obſervavi, vaporem non niſi denſatum, & igneæ naturæ participem emicare, ſplendoremque ſuum corporibus impertire variis, quibus implicatur. Nec accipere valeo, rori cuicunque lumen aliquod inſitum eſſe, quod etiam in omnibus ferè corporibus conſpicuum ſit; quia noctu ſtirpes multô rore madidæ non lucent hilum ejus beneficiô in tenebris lunæ ſilentis, multaque corpora pariter latent obſcura nocturnis in interluniis tenebricoſis. Quare veriorem cenſeo poſitionem, probatamque ſatis, carnium Monſpelienſium, & forte Patavinarum, ſplendorem in tenebris nocturnis non aliunde fuiſſe,

quàm ex rorida ſubſtantia multa & pingui condenſata, cui plurimum admiſtum fuerit inſiti ſpiritus calidi nativi, præpediti à glutine roris viſcidioris carnes illas infercientis, ut antea ſatis explicavi.

Hæc in præſentia mihi ſub calamum venerunt, egregie Vir, tibi reſpondenda, quæ velim tuæ menti ſatisfaciant, & Amico tuo, ad cujus inſtantiam literas alteras iſtas ad me dediſti. Vale, & me ama. Dabam Bononiæ XV. Calend. Maji, M DC XLII.]

Impreſſ. Utin. 1646.

EPISTOLA XVI.

De foemina ex imaginatione gravida.

PETRO SANCHIO. Monſpelium.

Literarum tuarum momentum expendenti mihi id tandem occurrit, quod Reipublicæ noſtræ literariæ dudum erectus quiſque expetiverat. Serius quamvis, propter ambages, ut videbatur, partibus fidi pararii functæ ſunt, quas elapſi anni ultimo ad nos expediviſti, morâ tamen ſtupentis animi deſiderium & votum non parum auxerunt. Purpuram gratiſſima colorum ſpecie adumbrarunt, ſplendo-

doremque, quem præſens admiratus eram, in longius provectum digna tantis meritis facie ſtiterunt. Terrarum veſtrarum felicitatem ex Tua metior, renatamque, me abſente, ingeniorum fertilitatem tuæ purpuræ, qua orbis oculos & veſtrorum perſtringis, grata debebit poſteritas. Ad antiquam enim majeſtatem jam reſurgent Muſæ veſtræ Peſſulanæ, vel in æternum de exilio conquerebuntur. Te Duce & Actore hæc peragetur fabula, quam non ſemel ſtrepentium inanes conatus interruperunt. Innocentiam Veterum, & antiquam illuſtris loci dignitatem cum Collegis ſanioribus tuere pro viribus, & feliciter in ſeculi noſtri laudem ſeriò vindica. Id quod erectis mentibus intrepidè ſpondere auſim, qui de ſincero tuo in Muſas noſtras illarumque alumnos animo tantum teſtabor, quantum proprio exemplo apud Vos didici. Nec minora ſibi perſuadent juvenum ad virtutem incitatæ mentes, quæ neſcio qua inclinatione ad tui ſplendoris famam catervatim feruntur, & quaſi occulto Divorum inſpiratu ſeſe ad veſtra pulpita effundunt. Ego verò laudum Tuarum deprædicatione nunquam fatigabor, quas aliquando ad majus eveham, donec nos deſideratum tempus copulaverit, & ad interceptam

amicitiæ uſuram reduxerit Numinis favor. Interim non tacebit hic calamus merita tua, quæ brevi in edenda Diſſertatione de Luce Animalium, amicorum ſuaſu & impulſu in itinere conſcripta, leges clarius & intueberis. Operoſius ibi de carne veſtra lucente acturus ſum, de qua occurrunt multa, quæ dici deberent. Unum eſt, quod dubiam diu mentem exercuit, de quo præſens egiſſem, niſi ab aliis revocatus fuiſſem. Prodiit nempe Pariſis 1631. typis publicis memorabilis ſententia Parlamenti Gratianopolitani, in cauſa matronæ cujuſdam, quæ filium peperit ſine viro quatuor poſt ejus abſentiam annis, ſine alterius Viri conſuetudine, qnam ſentententiam Medici veſtri Monſpelienſes & obſtetrices dicuntur approbaſſe. Nominantur inter alios Medicos Monſpelienſes Hieronymus de Reviſin, & Eleonorus de Belleval. Quid hiſtoriæ veritatis ſubſit, ex Te ſcire deſidero veſtrarum rerum peritiſſimo. Suſpecta enim mihi eſt narratio. De noſtro Sena nihil intelleximus ejuſve fato, de quo ſoliciti ſunt amici communes, qui Te cum fratre utroque meo officioſiſſime ſalutant. Meo quoque nomine eandem ſalutem Collegis Courtaudo, Belleval, Duranco, Riverio, nuntiabis. Reliqua in ſequuturam brevi

oc-

Digitized by Google

occaſionem reſervabo. Vale. Petavii Cal. April 1642.

T. T.

Thomas Bartholinus.

EPISTOLA XVII.

Ad præcedentem Reſponſio.

Thomæ Bartholino. Patavium.

DUm ſuperis placuit, laboribus noſtris terminum imponere & velitationem Medicam ad tranquillum deducere portum, ſimulque compeſcere animos invidorum & malevolorum, ut coacti nobis reliquerint munus Regium & officium docendi in his partibus cum ſtipendiis, nulla major lætitiæ ratio (coram Deo teſtor), quam quia rem vobis à longo tempore probatam & deſideratam, & ad quam promovendam omni officio adfuiſtis; multum quoque dulcem & gratam futuram ſperavimus, opus veſtrum magna ex parte; conſentaneum igitur, ut ad vos dirigatut & vobis arrideat; mihique, quamdiu illo uti dabitur, integram relinquam veſtrorum officiorum memoriam, & obſequii verum & interminabile deſiderium.

 Car-

Carnis lucentis quam expoſcis delineationem ex his partibus vix ſperare debes; non habemus congruos artifices, nec attentos, & res vix benè fuit probata. De illa etiam graviditate quatuor annorum nihil credas; fabula eſt à nebulonibus inventa quæſtus gratiâ. Quæ de luce animatorum & aliis publicæ utilitati ad tempus ſubtrahis, ſi communicare placuerit, gratiſſimum facies, & in eis mentem noſtram lubenter aperiemus.

Res veſtræ in ædibus noſtris in tuto ſunt, & tradentur, quando placuerit, veſtro nomine petenti. Interim Te rogo, Vir Doctiſſime, & etiam amantiſſimum fratrem Caſparum ac Socios nobis cognitos, ut me tanquam fideliſſimum amicum & obſequentiſſimum amare velitis, & veſtris mandatis adimplendis paratiſſimum credatis, & ego nuſquam deſinam excelſum tuum animum, magnam doctrinam, veram virtutem, palam profiteri, donec mihi aliqua ſuboriatur occaſio ulterius & utilius inſerviendi. Inter maximas artis occupationes Monſpelii currenti calamo 1 Julii 1642.

P. Sanchius.

EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA XVIII.

De Danicis Hieroglyphicis in Cornu Aureo.

THOMÆ BARTHOLINO. Patavium.

TEmpeſtive ſatis ad me delata eſt Clariſſimi Liceti de Cornu noſtro judicium. Quamvis enim in cudendis Monumentis occupetur Typographus noſter, priores tamen tres tantum abſolvit libros, in quarto locum obtinebit Cornu, cujus editionem, ſuadente etiam Rhodio, differam uſque dum cenſuram Kircheri, numiſmatis Trojani apud Rhodium extantis delineationem, & cornu Florentinum à Te mihi promiſſum, nactus fuero. Cæterum vehementer mihi placet Liceti inſtitutum, etſi videam eum in quibusdam à me diſſentire, fundamentum enim ſuarum meditationum ex meis depromit, & illud, quod ego ad calcem tractatus mei aliis tractandum reliqui, opportunè arripit. Docet ſuo exemplo, errare invidos ac moroſos quoſdam apud nos, qui palam profiteri non verentur, dignum hoc ſubjectum non eſſe, in quo horæ aliquot perdantur, nec tanti eſſe, ut temporis ullam extrahat partem. Cum tantum Virum in hiſce deſudare intelligam, nunquam impenſi

penſi laboris me pœnitebit. Sunt hæc, in quibus diſſentire incolumi ſemper licuit amicitia, modo non injuriis, ſed rationibus res agatur plauſibilibus. Nolim igitur de dubiis, quæ multa occurrere poſſunt, ei faceſſas negotium, ne irritatus ab incepto deſiſtat & benevolentiam in vindicias convertat. Subditorum fidem hoc pacto à Frothone exploratam Saxo docet, loco ad calcem libri à me allegato, qui procul dubio Liceto de hiſce cogitandi occaſionem præbuit. Ad Hieroglyphica quod attinet, certum & ratum, quod noſtratia cum Ægyptiis in multis non conveniant. Nec enim Capopos, Iſides aut alia ejus generis monſtra exſpectabis. Sed ab animalium quorundam & rerum aliarum ſibi familiarium proprietatibus multa ſunt mutuati, ut docent adhuc apud nos extantia ſaxa & monumenta à me delineata. Sed quæ mea ſit de Danicis Hieroglyphicis ſententia, ſiquidem in tractatu de Cornu pag. 49. 50. & 51. ſufficienter, ut puto, expoſuerim, hic plura non addo. Cumque talia ſint, ut propter diverſas quæ eidem rei inſunt proprietates, diverſimode etiam explicari poſſint, ut de Schyticis ibidem docuimus, non mirum, ſi in diverſas opiniones diſtrahantur interpretes. A me diſcedant alii

lii probabilibus inducti rationibus: tantum abeſt litem ipſis ſim moturus, ut gratiam potius debere me fatear, modò candide ſine convitiis, ut Viros bonos decet, mecum agant, & humanæ memores ſint conditionis ad lapſum & errorem pronæ. Florentino cornu acceſſionem noſtro futuram ſpero inſignem, non ſine grata tui memoria, Kircheri præſertim ſi acceſſerit judicium. Huic enim Viro in hiſce multum tribuo. Vale Hafniæ 16. April. 1642.

T.

Olaus Worm D.

EPISTOLA XIX.

De cornuto homine apud Thuanum.

Olao Wormio Hafniam.

FEſtinans nuper manus non pauca excluſit, quæ ad judicii tui tribunal ſiſtenda fuiſſent. Quare poſtliminiò jam reverſa officii debiti telam reſumſit. Quid Liceto noſtro Clariſſimo de Cornu Aureo in mentem venerit, ea qua ad me perſcripſit fide, retuli. Nihil verò ab illo tempore prioribus addidit, niſi commune gaudium, quod prodituri Monumen-

mentorum Tuorum Danicorum operis fama excitavit. Aliorum tamen doctiorum vota eò inclinant, ut ſeparata in publicum exeant diverſi argumenti monumenta, neve communi copula jungantur Monumenta cum aureo cornu; quam curam ego Auctori excellentiſſimo, cui facti ſui & conſilii ratio conſtabit, puto relinquendam. Faceta alia ingenia neſcio quid de cornu aureo jocantur. Quia de cornibus nobis ſermo eſt, ſed alienis, nec à nobis poſſeſſis, cornutus quidam dubium mihi movit, à te facili negocio ſolvendum. Quum nuper Hiſtoriam inclyti Scriptoris Thuani volverem, incidi lectionis ordine ad librum Hiſtoriarum 123. ubi cornuti illius Fr. Troviluvii, circa annum Chriſti 1599. in Gallia oberrantis, ſeriem exponit; non dubitavi, quin ex eodem hoc auctore hauſerit Emanuel Urſtiſius id, quod ad Fabricium Hildanum perſcripſit, niſi aliter perſuaſeris promptè credituro. Neque ſcio, an hujus cenſus eſſe velis, quod Abenzoar l. 1. Theiſir. tr. 6. l. 2. c. 5. de quodam homine narrat, cujus dorſo concretum os inſtar cornu, non ita tamen durum ut os naturale, ſurrexit; et quod de ſe ipſo ibidem ſubjungit, natum ſibi ſuper dorſum os graviter moleſtum craſſa vacuantibus phar-

pharmacis & emplaſtris diſſolutivis ademiſſe. Quibus ſimilia ex Ingraſſia in aureo Tractatu p. 15. obſervavi. Quid porrò cornu Ammonis apud Plinium, Geſnerum, & Agricolam ſit, clarius nobis explica, quale in Muſeo ſuo aſſervat Fr. Calceolarius Veronenſis, ſicut teſtatur in edita Muſei deſcriptione, Sect. 3. ubi inter rara alia Manucodiatam delineavit ſuis coloribus, ſed ſine pedibus conſpicuam, quamvis pedes eam habuiſſe non inficietur, quales in illa viſebantur, quam nuperis annis ex Belgio Tibi transmiſi. De cornu illo Florentino per amicum Rhodii noſtri refertur, quod non unum ſolum ibi ſit, quod viſum mihi, ſed plura variis emblematis & literis antiquitatem ſapientibus inſignita, quæ omnia accuratè depicta quam citiſſimè mittet conductus ære pictor. Ex ebore conflatum inſigni opere variis animalium figuris per circulos diſtinctum idem narrat, cum hac inſcriptione INFANTE DOM LUIGIS. Quamvis ille non bellico uſui credit apud Turcas inſerviiſſe, quod tamen incolæ mihi retulerunt, ſed potius venationi ex animalium ſerie conjectet. Quis Infans ille fuerit, ex vett. Annalibus & Hiſtoricorum fide diligenter interim inveſtigabimus, donec proximus internun-

ternuncius ipſa cornua depicta & deſcripta attulerit. Hiſce diebus titulus libri cujusdam Anonymi nobis oblatus fuit, quo ſe probaturum jactat, chylum omnem immediatè ex ventriculo ad hepar deferri, inteſtinis inſalutatis. Quod de univerſo chylo an ſit probaturus, valdè dubito. Kircheri de Magnete Opus ad iter paratum habet Conſobrinus Fuirenius, qui hæc rariora ſemina per me tranſmittit. Ego quo minus paria faciam, pondere literarum impedior. Vale. Raptim Patavii 10. April. 1642.

T. T.

Thomas Bartholinus.

EPISTOLA XX.

De eodem, & cornu Ammonis Reſponſio.

THOMÆ BARTHOLINO. Patavium.

DE Liceto nuper ſcripſi, gaudere me vehementer, quod Vir ille celeberrimus huic operi etiam manum admoveat, inprimis cum intelligam ad Regem Danum Hieroglyphica dirigere. Sunt hæc ejuſmodi, ut facilè diverſas admittant interpretationes, quod pag. 50. ingenuè faſſus ſum & exemplo demonſtra-

monſtravi. Quod reliquis Monumentis Danicis cornu hoc jungam, cauſas habeo prægnantes. Præterquam enim, quod monumentum eſſe negare nemo poſſit, an Danicum, dubitare auſus eſt quispiam apud nos, qui docuit cornu hoc illud eſſe, quod Suantovith Idolum in Rugia manibus geſtabat, de quo vide Saxonis lib. 14. Titulum detorqueant alii pro lubitu; quid intelligam res ipſa docet. Moros iſtos non moror. Cornutus ille Franciſcus, cujus Thuanus meminit, is ipſus eſt, quem Urſtiſius delineat, ſed à Thuano nequaquam hiſtoriam ſuam eſt mutuatus. Narrat enim loco à me allegato, ſe anno 1598. Pariſiis eum vidiſſe, cornu tetigiſſe præſentibus D. Jacobo Feſchio & diſcipulo ſuo Joanne Echenſtenio. Rem eandem plures eodem tempore videre poſſunt, & diverſimode delineare. Hic apud nos eſt Doct. Chriſtianus Fabricius, qui eodem tempore Pariſiis fuit ac eundem vidit. Abenzoaris locum tibi acceptum fero. Lapis, qui cornu Ammonis dicitur, à Plinio inter gemmas recenſetur, ſed perperam, ut mihi videtur, delineatur exactè ab Anshelmo Boetio à Boet. lib. 2. cap. 246. Mihi unus fuit, qui convolutum in ſpiram anguem exactè referebat, hunc Magnifico Dn.

Cancellario p. m. concedere coactus ſum, quod ab aliis perſuaſus eſſet, à ſerpentibus conflari & viribus ſtupendis pollere. Vereor, ne nimis tibi moleſtus ſim cornuum Florentinorum delineatione. Quid Chylificus ille nobis apportet novi, expectabimus. Lacteas omnes ad inteſtina delatas nobis abrogabit prius, quam ſuum obtineat ſcopum. Henrico Fuirenio pro transmiſſis ſeminibus meo nomine gratias age; ſi quid ex iis enatum fuerit, eo ipſe ad nos redux gaudebit. Audio enim, reditum ad nos anno ſequenti moliri, Deus ipſum conducat ut ſalvum videamus. Quia non dubito, quin librorum & aliorum, quæ apud nos aut rara aut nimis cara, præclaram ſibi ſit comparaturus ſupellectilem, monere volui, Aldrovandi opera hactenus Bononiæ excuſa à Bibliopolis Amſtelodamenſibus hic vendi 80. imperialibus, quæ procul dubio minori apud vos habebit precio. Kircheri Magnetem valdè commendari audio; magno me beabit beneficio, ſi transmiſerit, de precio, ubi ad nos redierit, conveniemus. Tuas laudes in præf. libri 7 Prax. Hiſt. decantantem Zacutum Luſitanum nuper vidi. Vale & Vige. Hafniæ 5. Maji 1642.

T. Olaus Worm.

EPISTO-

EPISTOLA. XXI.

De Unicornu Grönlandico.

THOMÆ BARTHOLINO. Patavium.

TUas 29. Maji datas 16. Junii probe accepi, ex quibus colligo, nondum redditas quas menſe Aprili & Majo ad vos dedi. Interim quid tui cauſa egerim te intellexiſſe gaudeo: Cancellarii in Te affectum non deſinam data opportunitate firmare. Solet namque quandoque, num à vobis literas habuerim, inquirere. Miſſum tractatuum tuorum oſtendam catalogum, qui haud parum ipſum recreabit, tibique favoris dabit augmentum. De Unicornu eſſent forſan, quæ tuo propoſito inſervire poſſent, tam icones, quam rerum momenta. Vidiſti, quid de eo egerim obiter in Corollario ad Diſputationem meam ſecundam Inſtitutionum. Habui hic in manibus ac pro lubitu tractavi, & genuina ſua magnitudine & proportione delineari curavi cranium integrum hujus animalis, cui illud, quod cornu vocant, adhuc inhæſit, cum tamen cornu nequaquam ſit, ſed dens, ut docuit αὐτοψία & rationibus firmis evicimus. Fruſtulum ejus Pharmacopœus noſter à Reg. Majeſt. ipſi traditum, calcinatione, ut vocant, Philoſophica (per

liquoris calidi vaporem) præparavit, cujus etiam mihi copiam fecit. Hoc in tenuiſſimas laminas reſolvebatur, quod in cornibus ita calcinatis non contingit. In dente Roſmari & Elephanti idem experimur. Hujus animalis (Cete namque eſt) iconem, ſed rudiorem, mihi transmiſit Epiſcopus Islandiæ Borealis Dns. Thorlacus Sculonius, qui cum glacie Grönlandica eo appulſum vidit. Minutiſſima cranii & dentis hujus rimatus ſum, & fuſius in prælectionibus de rebus in Muſeo meo extantibus deſcripſi, ac in icone Auditoribus oſtendi. Eſt mihi fruſtum duarum librarum pondo, corii item particula, ex cranio ante dicto abraſa. Si omnia, quæ obſervaverim & notaverim, hic exaranda eſſent, mediocris tractatus implerent chartas. Tibi, ſi Deus vitam & valetudinem conceſſerit, communicabuntur omnia. Vale. Hafn. 20. Jun. 1642.

EPISTOLA XXII.

De Cornibus Florentinis.

OLAO WORMIO. Hafniam.

CORnuum Florentinorum iconibus tandem potitus, hac levi vetuſtatis externæ acces-

acceſſione auctiorem Tractatum veſtrum proditurum non tam meo, quam Reipubl. literariæ nomine gaudebo, quæ ipſo venerandæ antiquitatis fulcro niſi ſuſtentaretur, de brevi futura ruina metuerem. Atlante te ſalvam ſpero & auguror, qui ejus majeſtatem ſolus inter taciti ſeculorum ſilentii tenebras ſuſtinuiſti, eruiſti primus. Loquetur poſteritas grata, quod mordet invidentium livor. Novum ſeculo huic non eſt, omni ævo in canina familia uſitatum, conatus majorum odiſſe, quos aſſequi per genii infelicitatem vel non poſſet, vel non vellet per ignaviam. Semper tamen inter tam ſordidas mentes ſublimius evecta virtus, ab aliis vel neglecta vel deſperata, feliciter expedivit, tempſitque invidos, quorum miſeræ conditionis fatum ſequuturum tempus deplorabit. Te, Virorum maxime, hoc nomine amant omnes & venerantur, quod ſeculum noſtrum diutius latere non permiſeris, quæ à majoribus noſtris effecta de illorum pariter & Tuo teſtentur ingenio. Ad teſtimonium non vocabo tot Belgii, Angliæ, Galliæque lumina, quæ præſens vidi virtute & fama tua obſtupeſcere. Quid ſentiant de illa Italorum noſtrorum delicata ingenia, Te non ignorare ſinemus. Loquantur pro-

priis verbis Kircherus, Ferrarius, Puteanus Eques, Licetus, Naudæus, Viri ad æternitatem dudum deſtinati, quorum de Cornu judicia publicis typis meditor ſubmittere. Quid autem ad Cornu tuum hæc Florentina? Ex opere impari dignitatem veſtram æſtimabit orbis. Deeſt enim his ex auro precium, ex Wormii genio lumen, ex antiquitate veneratio. Utrumque ex ebore formatum antea ex relatione fida ſcripſi. Auctor primus Rex, ut videtur, Luſitanicus, quem ex Hiſtoriis accepimus Barbariam reliquaſque orientis plagas occupaſſe. Figuræ inſculptæ ad venationem omnes tendere videntut, cui forſan primo deſtinata. In triremibus autem Turcicis à Magno Florentiæ Duce occupatis vice buccinarum inflata ad pugnam incitarunt. Quo id tempore ſit factum, expiſcari non potui. Cornua ipſa vetuſtatem quidem oſtentant, ſed multis ſeculis non repetendam, quippe Equites venatoresque hinc inde depicti conſpiciuntur calcaribus equos ad curſum incitantes, quæ quidem calcaria non niſi poſteriorum ſeculorum inventum eſt, quum antiquiores equos calcaneo ſolo concitarint, ut Antiquarii proponunt & Statuæ Romanorum omnes demonſtrant. Chriſtianorum verò opus primum fuiſſe,

ſe, ſculpturæ docent, quas & Mahometani & Judæi omni ævo abhorruerunt. Crux præterea evincit ſignum expeditionis Chriſtianæ in Orientem. Inſignia in altero Cornu eminentia Luſitanorum Regum propria eſſe, illius terræ gnari mihi retulerunt, quibus & Infantis titulus tribui ſolet, ut proprius. Alia ex defectu & Hiſtoricorum & Relationum de his referre non poſſum. Magnitudinem juſtam pictura oſtendit, reliquaque fideli opera adumbraſſe pictorem à me precio conductum teſtatur amicus Rhodii, cui id negotii datum fuerat. Licetus noſter humaniſſimus nunquam rogare deſiſtit, ut data per literas meas occaſione Wormium officioſiſſimè ſalutem, cum prompta affectus oblatione. Abſoluto jam contra Galilæum libro, typis brevi ſubjiciet Opus ſuum de Anulis, cujus Caput XL. curſim percurrens, multa egregia in laudem Antiquitatis noſtræ & Auctoris Wormii deprehendi, cum doctiſſima Hieroglyphicorum enodatione parum à Tuis diverſa. Corda novem totidem Cimbrici Regni Provincias (Süſſeler dictas nobis) denotare arbitratur, nec conſentit in explicatione Circulii Tertii, ubi per hominem alterum vulnerantem Aquilinarem pœnam hoc argumento non ſigni-

 ficari

ſicari evincit, quod & in abdomine ventriſque parte anteriori pluribus fiſſuris vulneretur, quum illa Aquilinaris tergum ejuſque coſtas duabus tantum divaricationibus diviſerit. Sed dubia res, ut varias admittere ſolet interpretationes, ita unicuique de laude pari contribuit, quam nullus, niſi Diis iratis natus, Tibi derogabit auctori antiquitatis noſtræ & unico defenſori, cui in æternum debebunt quicunque patrii amoris ſcintilla vel minima calent. Quo nomine quum publicè me quoque devinctum teſtabor, domeſticis beneficiis in præſens omiſſis, id reſtat à favore tuo impetrandum, ut patriam & me, lumine & affectu proſequaris pro ſolito. Vale Patriæ decus, columen meum, & pro meritis ſeneſcentem orbem comitare pari ævo. Pat. 26. Jun. 1642.

T. T.

Thomas Bartholinus.

Impreſſ. Hafn. 1643.

EPISTOLA XXIII.

Dubia quædam contra Circulationem ſanguinis.

Guilielmo Harvejo. Londinum.

VIrtutum Tuarum memoriam coram recoluiſſem jam ante, ſi per fata licuiſſet, quæ meritæ famæ addictum animum pertinacius remorabantur. Coram præſtare quod non licuit, in abſentem contuli, ne judicii æquitatem ex affectu temperatam ſuperciliosi cenſerent. Ex ſcriptis noſtris immaturis quantum Tibi & inventis certiſſimis pretii tenuior Muſa ſtatuat, æſtimari velim à cordatis. Nec intra unius pagellæ clauſtra mentis ſecreta circumſcripſi, verbis & ore per omnium locorum, quæ tranſii, campos liberius ea explicavi forſan quam felicius. Judices ſint, quibus ſpectatoribus hæc peracta fabula, quorum partim applauſus merui, partim ſibilos. Interim experientiæ ſacramentum dixi, cui ſtare & cadere firma propoſitione conſtitui, niſi ſanam hanc mentem iniquiores ſuperi pervertant. Tuum erit, Aſclepiadum decus, ingenioſiſſima inventa eadem felicitate juvare, qua in ſeculi gloriam propalaſti, de tanti nominis ſplendore in æternum teſtatura. Plura quidem in re

obſcura cogitanti ſuggeſſit genius, quæ ipſe de facili expedirem, niſi anteferendam judicii Tui cenſuram præſumpſiſſem, cui hac parte primas defero partes. Varices in motu ordinario non raro mentem ſuſpenderunt, & circuitum ſanguinis in orbem aquæ thermarum uſus hiſci locis frequens ſatis turvabit, quæ in venoſum genus aſſumpta tantum abeſt ſingulis horis cum ſanguine recurrat, ut poſtridie demum vel longiori intervallo temporis per ſaccatum humorem, ut loquar cum Lucretio, excernatur. Si autem eodem cum ſanguine curſu ferri cogitemus, qua ratione à totiens redeunte ſeroſitate illæſum à palpitatione cor ſervetur, ex Te ſciam. Alias difficultates in edendis Controverſiis Novis ex ingenio diluam. Solà me torquet *Scribonii Largi* ſive experimentum ſive placitum, qui Comp. 48. æquè incitari ſanguinem venæ in brachio animalis (i. e. ſpirabilis) ex ea parte quæ ſuper laqueum eſt, quam ex inferiore loco cum percuſſa eſt vena. Quod ne jurato quidem homini ſervo credam, ſi de larga effuſione loquatur. *Marcelli Empirici* approbarem potius negligentiam, qui verba illa Scribonii omiſit, forſan quia in antiquo ejus Codice defuerunt, vel eliminanda judicavit.
Quid

Quid enim inſolitæ verborum ambages, ſinceritati auctoris contrariæ? Quid vena animalis? An ſpirabilis, quo ſenſu Tullio animalis vox venerat? An mobilis? Utrumque certè pulſantibus venis, ut eas veteres appellabant, ex æquo competit, imò jure potiori. Venæ autem mobiles? Magnis nos difficultatibus expediret, ſi probatum daret. Sed de hoc non admodum laboro, quum motum nutritionis, attractionis expulſionisque ibi agnoſcamus. Haec Te præſente ineptire libuit, ut ex ingenii tui ubertate noſtros luſus temperarem. Si devotum magnæ famæ animum & conſtantem veritatis amorem aliquo loco apud Te eſſe avido perſuaſeris, ſtimulum currenti addes & æterno ſperatæ humanitatis vinculo addictiſſimum obſtringes. Vale Medicorum decus, publicoque bono immortalitatem extende. Raptim Pat. XIV. Jul. 1642.

T. T.

Thomas Bartholinus.

EPISTOLA XXIV.

De piſce Illetiſ.

Olao Wormio. Hafniam.

EX tribus, quas menſe Aprili, Majo & Junio rectè accepi, indefeſſum & ſolicitum in pro-

promovendis rebus meis ſtudium Tuum ſatis intellexi, nec aliud mihi relictum, quam ut Tibi me meaque in æternum conſecrem. Revelata mihi preſſo ore ſervabo, dubia quamvis, veſtræ tamen in me curæ evidentia argumenta. Corollarium illud de Unicornu ſuppoſititio dudum meo autographo adjunxeram, & nunc gaudeo in eam rem mihi plura documenta ſuppeditata & iconem ejus extare apud vos, quam facile impetrabo ab eo, qui laboribus meis favet. Delineationem Unicornu Fridericiburgenſis ab ſororio meo, D. *Jacobo Matthia*, mihi ſpondere auſim, ex Anglia enim, Gallia & Belgio, expecto ab amicis, quæ ibidem vel vidimus ipſi, vel ſervari fando accepimus. Aliquas Unicornuum ſpecies à *Patre* prætermiſſas diligenti lectione adjunxi, ut Bucampen Unicornem à *F. Columna* annotatum, Scarabæum Unicornem, & alias. Quis autem ille piſcis Illetiſ, in Indico mari frequentiſſimus, unum cornu gerens, de quo ex L. Romano *Renodæus* l. 3. libenter edocerer, uti & de avibus Æthiopicis, quas Unicornes vocari apud *Ælianum* reperi. Ab Avo nuperis literis aliqua lucentium animalium documenta ſolicitavi, ut iis potirer antequam librum meum typis committam. Bononia quo-

quoque ab *Aldrovandi* hæredibus reſponſum expecto, an de his, ut fama eſt, aliquid in ſchedis reliquerit. Alia propter urgens Conſiliarii munus refugienti impoſitum, in præſens differre cogor. Vale, & me ama. Patav. 7. Aug. 1642.

T. T.

Thomas Bartholinus.

EPISTOLA XXV.

De cranio Monocerotis.

Thomæ Bartholino. Patavium.

Novos honores Conſiliarii ut tibi gratulor, ita ad majores in patria olim obtinendos aditum ut ſtruant, ex animo voveo. Conatus tuos ut, quantum in me eſt, promoveam, iconem capitis unicornis cum dente, quod manibus hic tractavi & accuratè per pictorem in debita proportione exprimi curavi, transmitto in arctiorem tabellam redactam Cujus hæc erat ratio: Cranium ipſum mandibula inferiori deſtitutum, nullisque præter magnum hunc præditum dentibus, colore erat griſeo nigricante, qualis oſſium eſſe ſolet aëri diu expoſitorum & ad putredinem tendentium, inæqualibus

qualibus variis foraminibus & protuberantiis præditum, quibusdam in locis æquale & læve, quibusdam ſcabrum, ſubſtantia oſſis partim natura poroſiore exiſtente, partim à cutis particulis & fibris tenaciter ei adhærentibus talis reddita. Figura triangularis ferme in longitudinem protenſa. A vertice ad extremitatem proboſcidis ſeu tenuioris ejus partis, cui dens inſerebatur, duos exactè habebat pedes Romanos. Ab unius latioris proceſſus, qui cilia firmabat & oculum dextrum muniebat, extremo ad ultimum proceſſus, qui ſiniſtrum tegebat, cranii latitudo erat pedis unius cum ſemiſſe. Ea enim parte latisſimum erat. Hinc paulatim gracileſcere & imminui cepit in extremum usque oris. Occipitium verſus etiam paululum extendebatur, ibidemque à parte ſuperiore ad inferiorem, eandem tenebat latitudinem, quam occupat linea ab una oculorum orbita ad aliam tracta. Occipitium in diametro pedem paulum ſuperabat. Sed extremitas oris parte ſiniſtra, cui dens inſerebatur, pollicum erat trium cum dimidio; dextro latere, ubi nullus erat alveus qui dentem caperet, craſſa erat unciam cum dimidia, ſubſtantia fungoſa. Dens ipſe integer non erat, ſed tertia ferme ſui parte mutilatus,

tilatus, quinque interim pedes longus, duos pollices ſi exceperis, craſſitie inæquali. Baſeos, quæ fundum cavitatis ſeu alvei occupabat, diameter duorum erat pollicum, circumferentia ſex cum dimidio. Hinc paulatim in ampliorem ſurgebat molem, usque dum cancellis alvei liberatus liberè vagari cepit. Egreſſus alveum, in diametro tres fermè habebat pollices, in circumferentia octo. Diameter ſummitatis, cujus portio periit, pollicis erat unius cum dimidio, circumferentia quinque. Ex quo, quanta ejus deſideretur pars, facilè colligere licet. Figuram eandem obtinebat, quam reliqui omnes hujus generis. Multa mihi ſcribenda de eo ſuperſunt, quæ hujus chartæ anguſtiæ capere nequeunt. Vide quædam hujus dentis experimenta apud Philippum Hechſtetterum Obſ. Med. decad. 5. caſu 9. Aliquot ex animalibus, quæ Tu ad claſſem Unicornuum refers, Rhinocerotis titulo ab aliis inſigniri animadverto. Cujus generis eſt ſcarabæus ille unico cornu præditus, qui hoc anno, præter ſolitum, frequentisſimus erat in hortis noſtris, ex quibus aliquos collegi, quos in Muſeo ſervo. Aldrovandus, & Ferrandus Imperatus, qui diligentisſimè eum delineavit, ſcarabæum Rhinocerotem

tem vocant. Ludovicum Romanum obiter pervolvi, ſed quæ de piſce Illetif ex Renodæo adfers, apud ipſum invenire non potui. Si quis ſit ejus generis à noſtris, qui circa Grönlandiam ſtabulantur, non multum differre arbitror. Quod Ælianus lib. 17. c. 10. aves unicornes in Æthiopia naſci ait; de illa ave intelligendum arbitror, quam Indi Topau vocant, alii Rhinocerotem. Hujus accuratam deſcriptionem apud neminem adhuc videre licuit. Conjecturas quasdam proponit Aldrovandus lib. 2. Orinthol. cap. 20. Sed curioſis vix ſatisfacient. Ideam capitis ex transmiſſis picturis exhibet, ſed quam ego hic tibi mitto, ad vivum ex ipſo cranio, quod in Muſeo meo teneo, deprompta eſt, hoc autem ex India Orientali ſecum attulerunt mercatores noſtri. Ex quo apparet, illud, quod cornu vocant, proprie cornu non eſſe, ſed molliorem apophyſin quandam, in eam, quam vides, formam à Natura effectam. Elegans alioquin roſtrum eſt & mirum, coloribus, luteo, albicante, purpureo & nigro, pulchre variegatum, magnitudine ſpectabile, utpote quod pedem Romanum longitudine attingit, latitudine uncias quinque. In Hiſtoria Muſei noſtri accuratius illud deſcripſimus. Bizontes Unicor-

Unicornes in Boruſſia inveniri refert Eraſmus Stella circa calcem lib. 1. Antiquit. Boruſſ. In Regno Baſman unicornes eſſe docet M. Paul. Venetus l. 3. de Reg. Orient. c. 15. quorum tamen deſcriptionem apud ipſum ſi expenderis, per Unicornu Rhinocerotes eum intelligere videbis. Id etiam intelligendum venit de iis, quos in Regno Lambri conſpici dicit. Quæ de Lunariis & noctu lucentibus commentatus eſt Conr. Geſnerus, vidiſſe te puto. Fuirenium & fratres officioſè ſaluta. Plura volentem & negotia publica & chartæ retrahunt anguſtiæ. Vale quam feliciſſime. Hafniæ 26. Auguſt. 1642.

T.

Olaus Worm D.

EPISTOLA XXVI.

De Circulationis Authore.

Joanni Walæo. Leidam.

DIuturnioris ſilentii moram ægrius fortaſſe ferres, & culpandam cenſeres, niſi exemplo præires, quo non raró mortalium animi capiuntur. Tanti tamen Viri memoriam crebrius ut recolam, ſuadet animus gratus, nec reformidat calamus hic, illius gloriæ ſacratus.

Teſtes ſint alii quibus, quod omnes miramur, laudare ſoleo, apud quos tantum abſentis fama valuit, ut à me Epiſtolas de Motu ſanguinis quaſi precario impetraverint editioni Harvejanæ adjungendas. Publici boni & famæ Auctoris amans, libens ſine invidia illorum votis annui, ut ex tranſmiſſis libri titulis vides, ſerioque à correctore obtinui, ut quam emendatiſſimè prodirent, ad editarum exemplum, quod partim exſcripſi ipſe, partim exſcribi curavi. Quid præſtitum ſit, commoda occaſione ex tranſmittendis apparebit. Veniam autem meruiſſe me, qui conceſſi, & curioſos, qui avidè eas expetiverunt, facilè bòni publici amantiſſimus judicabis. Loca ex Galeno, Hollerio, Laurentio, quia fallit numerus, Te non repugnante, omiſi, quia nec anguſtior forma iſta admiſit. Loca Diogenis, Polybii & Platonis, preſſius nobis indicabis. Ex Ariſtotele ſuo ſimilia veſtigia ſpondet ſe monſtraturum Cl. Licetus. Cætera huc ſpectantia in aliud tempus differam. De luce Viventium Opus ſub manibus creſcit brevique lucem videbit, ſi tuis obſervationibus juveris, cui ſe Unicornu adjunget. De Ultrajectenſibus ſcirem, cujus pretii ſint & quanti illa æſtimes. Si enim recte conjicio, ex noſtro Borea venerunt,

runt, & literæ Runicæ in ea opinione me confirmarunt, quas ibidem olim legi exſculptas. De circulatione Harvejana ſecretum mihi aperuit Veſlingius, nulli relevandum; eſſe nempe inventum Patris Pauli Veneti (à quo de Oſtiolis venarum ſua habuit Aquapendens,) ut ex ipſius autographo vidit, quod Venetiis ſervat P. Fulgentius, illius diſcipulus & ſucceſſor. Hiſce Vale, feliciſſime Batavorum Æſculapi, & me ama ſemper tuum. Scripſi Pat. 30. Oct. 1642.

T. T.

Thomas Bartholinus.

EPISTOLA XXVII.

De Luce hominibus innata, & monilibus Orientalium.

THOMÆ BARTHOLINO. Venetias.

VOlupe mihi fuit, quod abſentiæ Tuæ tædium, ſuavi literarum alloquio diluere potius, quam inutili ſilentio gravius infeſtiuſque reddere volueris. Placet de lucis in animantibus veſtigio, dignum eximia eruditione ingenioque Tuo πρόβλημα. Mihi ſedet, illius non veſtigia ſolum animantibus ineſſe; ſed

promum condum, fomitemque etiam ipſum. Neque enim, ut cum Marone loquar,

-- oculis tantum micat acribus ignis;

Sed toto pariter corpore benè valentium lucidus nitor ſeſe diffundit: quem cum vel momento ſubducunt morbi, quid aliud quam obſcurare videntur nativum fulgorem, &

-- radios inter quaſi rumpere lucis?

Cauſam optime patere tibi cum Philoſopho ſcio, & ἀνάλογον τῷ ἄστρων στοιχείῳ, puriorem in animantium penetralibes ignem. Igitur in contextu illo univerſi,

Largus uti liquidi fons luminis ætherius
ſol,
Irrigat aſſiduè cœlum candore recenti;

Sic in animantium corpore, à corde cum calore ſpiritus ſeſe explicat cœleſtis, à quo tam teneris in genis, quam reliquo membrorum habitu ſplendor effloreſcit. In recentius mactatarum pecudum cerebro, tenuius diſſecto, nitorem aliquem luminis evidenter oculis uſurpamus. Memini, cum catuli Hyænæ viventis pericardium diſcinderem, cor igneo quaſi fulgore aliquantiſper micaſſe, mirante, qui diſſectioni favebat, Aloyſio Cornelio Venetorum Conſule. Abn Iſmael Tograi carmina haud dum mihi comparavi, adeoque nec ju-

Judicium de Poëmate toto ferre poſſum. Diſtichon tamen, quod proponis, qualiscunque profectus meus fuerit, διαῤῥήδην ſic interpreter:

Cum eo quod divino decori & Palatio appropinquant avidè

Cinctu & monili rubro incedit forma præſtans.

An monile rubrum diverſo à propria ſignificatione ſenſu hic accipiendum ſit, nolim aſſeverare. Mihi certum eſt, in pretio Arabibus, & Indis, Perſiſque colorem eſſe rubrum, ut etiam corallia rubra nobilioribus mercibus commutent, ad colli, brachiorum, manuum, pedum item in mulieribus, ornatum. اكار de perizomate potius & cinctu intelligendum cenſeo, quam tunica, ut rectè monet Lexicographus, deducta nominis ab اك radice, quæ ſolutionem innuit rei adſtrictæ. Utuntur etiamnum fœminæ apud Arabes tæniis, quibus & mitras capitis firmant, & anguſtant pectus, ſerici rubri intextu variegatis. Reditum utique tuum, ſi præter invidorum

voces alia non obſtant, ex animo ſuadeam & exoptem. Neque enim illæ vel nebulam ſpargere virtuti tuæ poſſunt, vel debebunt obſtare ſtudiorum commodis. Summa, ferre voces malevolorum malim, quam fugere: denique ſi ſapientiæ magis monitum probas, λάθρα βιώσας. De Anatomiæ editione, haud exiſtimo typographum ſerio cogitare, qui in alia ordinanda officina jam totus eſt. Habeo gratias ſingulares de vino Cretico, quo nauſeantem inter Anatomicos labores ſtomachum demulcebo. Vale feliciſſime, flos juvenum, & inter ſolidæ doctrinæ robora annes ſuaviter, ac perennes! Nob. Dn. Thomam Fuiren ex animo ſalvere jubeo. Dedi Patavio 26. Decemb. 1642.

Pr. T.
dedit iſſimus
Joannes Veslingius.

EPISTOLA XXVIII.

De Piſcibus nonnullis lucentibus, & Ductu Pancreatis novo.

THOMÆ BARTHOLINO. Patavium.

LAborioſis Te expeditum muneribus gaudeo, mi Batholine, non quod honores tantos

tantos Tibi invideam, ſed quod ad conſueta ſcribendi officia ac ſtudia privata Te paratum magis futurum videam. Utinam & ego, his ſolutus vinculis, amœnioribus vacare poſſem; at aliquantiſper adhuc in turbis hiſce mihi deſudandum. Lubens audio, Bibliopolam veſtrum Parentis Tui Anatomiam velle recudere: Sed vix credo, ipſum aut typorum nitore, aut chartæ præſtantia, aut iconum accurata delineatione, ſuperaturum Belgas. Novæ figuræ opus inſigniter commendabunt, modo accuratæ & docta manu elaboratæ. Nil ego momenti alicujus, quod mutatione dignum, obſervavi. De ſex oſſiculis in ipſa ſutura lambdoidea à me primum notatis alias monui, &, niſi eorum hiſtoriam dudum miſiſſem, hic repeterem. De Dedicatione neſcio quid ſuadeam, niſi placuerit Dn. Cancellario offerre, ſiquidem Roſecrantzius, cui parens eam inſcripſit, diem ſuum hic Hafniæ 28. Octobr. placidè obierit, ut is jure quaſi hæreditario ſuccedat. De piſce ardentibus oculis in Norwegia exiſtente, nihil plane apud Olaum Magnum inveni eo, quem citas, loco, libro nempe 21. cap. 3. Agit quidem ibidem de piſcibus Islandiæ, ſed ne verbulo tangit eum, qui ardentibus ſit oculis. Editio mihi eſt Romana

 in

in folio. At libro præcedente, 20. nempe, capite ultimo, ex libro 9. Plinii cap. 61. cujus nomen more ſuo diſſimulat, de Dactylo quædam recitat, quæ ad rem tuam facere videntur. Sed quam Plinius concham, ipſe piſcem vocat. Inſpice locum, & non pœnitebit. Concha autem hæc, Dactylus dicta, quibuſdam Solen, aliis Onyx ſeu unguis vocatur, Venetiis Cappa longa. In foro veſtro piſcario haud infrequens eſſe ſolet; quocirca an vera ſint, quæ Plinius referat, facile experiri poteris. Cauſam ſplendoris Rondeletius, glutinoſum eſſe ejus ſuccum refert, ſiquidem quæ tenacia & veluti glutino compacta ſunt, ea lævia, æqualia atque perpolita eſſe ſolent, atque ob id relucentia, ut pix, aſphaltum, albumen ovi: cui opinioni etiam ſubſcribit Aldrovandus. Sed, præter glutinoſitatem, aliud quid ſubeſſe ſuſpicor, cum ipſum gluten in tenebris non luceat, nec picem aut Aſphaltum lucere unquam animadverterim. Aliud igitur lucis hujus πρῶτον δεικτικὸν eſſe oportet. Reperiuntur etiam in mari Norwagico hi Dactyli, ſed conchæ eorum ſolùm ad me ſunt delatæ, magnæ ſatis. Longitudine dodrantali, craſſitie pollicis, in meo extant Muſeo: in quibus
lu-

lucis nihil deprehendi. Poëta à me de Moſe citatus, incertus eſt. Carolus Paſchalius de Coronis lib. 10. c. 4. Drepanium eſſe ſuſpicatur. Novi ductus Pancreatis delineatio mihi gratiſſima. Miror nulla Lactearum venarum obſervata veſtigia. Quid ſi ductus hic chylum à duodeno ſorbeat, per lacteas deferendum, à fæcibus purget ut commodius per anguſtas eas vias ad hepar feratur, receptum vero excrementum demum ad inteſtina amandet, ut vim expultricem ſtimulet & fæces nigricante colore tingat. Monumenta mea ad umbilicum jam perduxit Typographus, in quibus etiam tuam invenies epiſtolam. Eorum exempla lubentiſſime vobis transmitterem, ſi ulla daretur commoditas. Neſcio, an videris ea, quæ de Cocujas inſecto Americano lucem noctu fundente tradit Petrus Martyr decad. 7. cap. 9. inprimis Nierenbergius Hiſt. Nat. lib. 13. cap. 3. Quid tibi videtur de cauſa lucis in Noctilucis, quam reddit Margarita Philoſophica lib. 10. tract. 2. c. 10? Conſule lib. 4. Voſſii de Idololatr. c. 71. 93. & 94. item 48. Vale. Hafniæ pridie Cal. Jan. 1643. quem tibi vobiſque omnibus proſperum ac felicem precor.

T.
Olaus Worm.

EPISTOLA XXIX.

De oſſiculis in ſutura lambdoidea.

THOMÆ BARTHOLINO. Patavium.

LIbrum tuum de Luce Viventium videndi maximo teneor deſiderio. Omnibus innatum lumen, unde ortum trahat, cur ſe in tam paucis prodat, ſcire geſtit animus. Cocui hiſtoriam eleganter tradidit Mouſettus in Theatro Inſectorum lib. 1. cap. 15. quem ſi conſulueris, invenies quæ ad rem faciant: etiam de liquore ex iis præparato, noctu lucente. Cum Lugduni Batavorum adhuc hæreres & Anatomiæ Parentis editionem meditareris, de oſſiculis lambdoideis me tibi ſcripſiſſe memini; ſed quia, quæ tum exarabam, excidiſſe videntur, jam repeto, modo uſus alicujus eſſe poſſunt. Anno 1628. cum frequenti auditorum coronæ oſſa ſceleti humani demonſtrarem atque exponerem; in ipſa ſutura lambdoidea oſſicula ſex inveni, quæ utrumque tabulatum cranii perforabant, à nemine, quod ſciam, ante animadverſa. Diverſiſſima enim ſunt ab iis, in quæ os ipſum quandoque diſpeſcitur, quod ſutura lambdoidea circumſcribitur, Triquetra quibuſdam dictis. Tria in dextro, totidem in ſiniſtro ejus extant ductu, magnitudine,

tudine, figura & ſitu diſcrepantia. Infimum ad proceſſum mammillarem conſpicitur, medium paulo ſuperius, vix dimidii digiti intervallo, tertium aliquanto longius à ſecundo diſtat. Figura ſunt varia, triquetra, oblonga, ovalia. In ſiniſtro ductu majora omnia apparent, quam in dextro. Maximum unguem pollicis non excedit. In concava cranii ſuperficie diſtincte magis quam in convexa apparent, quocirca ablata calvaria melius obſervantur. Ut omnia ſint clariora, iconem addo. A. portio eſt ſuturæ ſagittalis. B. ſutura lambdoidea. C. ſectio ſerra facta. D. primum os ſiniſtri ductus. E. ſecundum. F. tertium. G. primum dextri ductus. H. ſecundum. I. tertium. K. magnum cranii foramen, per quod medulla in ſpinam deſcendit. LL. Proceſſus mammillares. Diſſimulare interim hic nequeo, in diverſis craniis, tam numero, quam magnitudine & figura, item ſitu, variare hæc oſſicula. Dum hæc ſcribo, mihi ad manum quinque ſunt crania; quorum duo ſuturam ſagittalem per os frontis in naſum uſque protendunt. Horum alterum, quatuor ſaltim iſtorum oſſiculorum oſtentat, atque ex iis unum in ipſa junctura ſagittalis cum lambdoidea, quo in loco Triquetrum dictum, conſpici ſolet:

Digitized by Google

ſolet: in altero verò duo ſaltim extant, eaque in dextro ductu tantum. Verum hæc crania integra erant; ſi calvariam auferre licuiſſet, forſan plura oſtendiſſet interior ſuperficies. Sed cum Naturam in oſſibus majoribus, ſuturis ipſis, & aliis humani corporis partibus, variè ludere videamus, quid mirum ſi in hiſce antiquum obtineat? In monumentis ac ſepulchris majorum noſtrorum licet res variæ reperiantur, ut lib. 1. cap. 7. Monumentorum noſtrorum docuimus, lucernarum tamen perpetuarum nulla prorſus veſtigia. Inter veterum inventa deperdita eas, ni fallor, refert Pancirollus, qui de iis ex profeſſo agere videtur. Vale & bono publico feliter vive. Hafniæ 6. April. 1643.

T. T.

Olaus Worm D.

EPISTOLA XXX.

De lucis origine, & circulatione nova Liceti.

OLAO WORMIO Hafniam.

GRatiſſima oſſiculorum cranii idea ductu pictoris mihi tranſmiſſa me & literariam

am Rempublicam ad ulteriorem tui venerationem excitabit. Hoc ſolum me angit, quod ex priori editione tabellariorum incuria excluſa ſit. Hac tamen obſervatione auctiorem prodituram, quam meditor, in parte lætitiæ habebo. Librum meum De Luce Animalium Typographorum ſolita oſcitantia moratur. Omnibus innatum lumen, unde trahat ortum, ex ipſa quæſtione eruo, nempe innatum eſſe & à parentum ſemine in nobis transferri conjicio, non ſecus ac animam. Ad ulteriorem originem ſi me quis ducat, in creatione prima ſubſiſtam, qua cum aliorum elementorum mixtura lucem produxia Plaſtes ſimul & mixtorum corporibus inſevit, ut propagaretur per generationem. Pauca tamen &, ob Naturæ indigentiam, in corporibus ita diſperſa, ut in univerſa cœlorum fabrica, per rariorum partium ſegregationem, quæ, niſi orbium cœleſtium inſtar condenſentur & coeant, non magis in nobis lucent, quam in mundo cœlum. Paradoxa videntur, ſed quibus omnia ferè explicamus, quæ aliis negotium faceſſunt. *Licetus* nudius tertius advenit, opus de Circulatione Sanguinis à ſe concinnatum monſtravit, cui non pauca rationum momenta oppoſui. Duplicem enim circulum ſibi imagi-

gi-

ginatur, in venis unum, alterum in arteriis, utrumque autem in ſuo vaſe proprium; ſanguinem vero ex dextro in ſiniſtrum ventriculum non per pulmones, nec anaſtomoſin, nec denique per ſeptum pervium, ſed per venam coronariam ferri. Cum Bibliopola Veneto egi, qui nihil magis in votis habet, quam cum noſtris commercia exercere. Ad publicas res quod attinet, adhuc in dubio ſunt, turbata Italia. Vicinum Ferrarienſium agrum cis Padum Venetus exercitus occupavit, urbique ipſi imminet Dux Mutinenſis. Romam meditarer inſtante autumno, ſi per has turbas liceret, quum hic frigeant ſtudia ob ſcholarium petulantiam. Typographi noſtri ferè feriantur. Caprilium tamen de febribus ſecundo prelo ſubjecerunt, & brevi Veſlingii noſtri Opobalſamum dabunt. Miraculi loco nuper in nundinis Galli hujus cornuti cornutum filium oſtentarunt, cujus iconem mitto. Aliàs plura. Vale. Patav. 18. Jun. 1643.

T. T.

Thomas Bartholinus.

EPI-

EPISTOLA XXXI.

De Harveio judicium.

Thomæ Bartholino. Patavium.

MARCUS AURELIUS SEVERINUS S. P. D.

MErcurio conciliatori, Gratiisque inſpirantibus, hodierno die mihi litandum eſt, quemadmodum certè jam lito, quorum munere factum arbitror, Exc. Tuæ venerit in mentem tuis me muneribus ditare, &, ut dicam verius, tua me gratia & benevolentia beare, nam quid indicant porrò nuncupationes? propenſi animi teſtificationes? duplata dona? prætérquam tua me dignum amicitia æſtimare, ac re ipſa facere, quod ornamentum, quodve decus à me diu percupitum, atque ambitum, ſi nunc aſſequor, debeo plurimum humanitati tuæ, debeo ϗ εὐτυχίᾳ meæ nonnihil & amicis, qui mihi Patavii multi & præcipui cum ſint, ipſi fortaſſe tuæ comitati bonam quampiam de me opinionem excitarunt. Ego autem, ex quo tempore cum ornatisſimo Viro Joanne Georgio Volchamero conſuevi Neapoli de te perhonorifice loquente, ſummam de ingenio præſtantiaque tua exiſtimationem concepi, quam video nunc comprobari ſcriptis auſisque tuis ſanè magnificis, nam quod majus

majus molimen, quam de luce animantium admiranda argumentum? confirmationem credo plenam, & abſolutam facem adverſus omnem ambiguitatem de refluo ſanguine. Quod ſi eſt, quæſo te, mi Thoma ſuaviſſime, judicium meum quoddam, quod de Harvei monumento feceram ad Virum inclytum ſcribens, à me nunc miſſum legito: quod ipſum ſi videatur Harvejo aut luce dignum, tuis his eximiis ſcriptis adnecte, nimirum optarim & ego videri, qui claritati tuæ ſerviam, ſingulari Viro bene amem: aſtipulari non dicam, cujus judicium quam minimè valeat, in me ipſo ſentio. Cæterum me tuas virtutes colentem amare te oſtende, & cum Harveo noſtro ad cœlum te tolle. Benè vale. Neapoli Idibus Aprilis 1643.

EPISTOLA XXXII.

De ſerpentibus ignitis in deſerto.

FORTUNIO LICETO. Bononiam.

VIſus nuper libellus Caſtrenſis Veronenſis, me ad interruptum ſcribendi munus impulit, qui & virtutum & beneficiorum memoriâ famæ Tuæ incolumitati invigilo. Quod res eſt

Digitized by Google

eſt, eloquar. Ezechiel Caſtrenſis admirandam hiſtoriam mulieris Veronenſis, ſcintillas ex corpore ejaculantis, ſcripto erudito pertexuit. Contra Licetum lib. 1. cap. 6. ibidem urget, ſerpentes in deſerto ignitos confundi non poſſe cum Dracunculo, puerorum morbo; quia id cum textu Biblico parum conveniat. Ego ex Plutarcho, Aëtio, Actuario, aliisque vett. Medicinæ conditoribus viſus mihi ſum videre, minus utrumque differre, quam Caſtrenſis putat, nec ex levi differentiâ diverſitatem morborum colligi. Quæ quidem in laudem Liceti mei in libello de Luce Animalium, prelo vicino, commoda occaſione fuſius deduxi, tuum interea de propria ſententia judicium exſpectans. Præſentium exhibitor, Vir Nobilisſimus conterraneus noſter, Aldrovandini Muſei aditum, Liceto parario, facilem ſibi ſpondet. Vale ſeculi decus & Latii amor, nosque perennaturo affectu proſequere. Patav. X. April. 1643.

T. T.

Thomas Bartholinus.

Digitized by Google

EPISTOLA. XXXIII.

De iisdem Reſponſio.

Thomæ Bartholino. Patavium.

FORTUNIUS LICETUS. B. A.

Legi nuper & ego, rogatus ab amico doctiſſimo, libellum Ezechielis à Caſtro de Igne lambente: ſcriptorem eruditum, doctum & modeſtum inveni. Qui præter cætera, meorum dogmatum, in editis jam pridem voluminibus à me confirmatorum, ut nonnulla collaudat, & pleraque tanquam è ſuo condo proponit, meo nomine ſupreſſo; ſic unum illud 3. de ſpontaneo viv. ortu cap. 51. probatum de ſerpentibus ignitis Hebræos in deſerto laceſſentibus ad interitum, ni ſalutem viſu ſerpentis æneì ſibi comparaſſent; quos ego ſerpentes oſtendi genus fuiſſe morbi divinitus immiſſum in eam gentem, ob idoli vitulini cultum nefarium; is inquam auctor hujuſcemodi ſententiam meam, rationibus & autoritatibus præſtantium Medicorum veterum & Hiſtoricorum à me munitam, jejune ſatis arguere videtur, id ſolum, abſque probatione, gratis aſſerens, opiniomen Liceti cum textu Biblico parum convenire. Decebat autem eum, quum Hebræus verè ſit, iſtam

con-

convenientiam parvam oſtendere. Sed is ipſe phraſin Moſaicam & Prophetarum, in Bibliis frequentem, diſſimulare videtur, dum non conſiderat, in hiſtoria ſacra ſæpiſſime (2. Reg. cap. 24. Ezechiel. 14. 28. Exod. 9.) legi, tum à Deo mitti plagas, peſtilentiam, & ulcera, ſontibus hominibus, dum in eorum corporibus exoriri facit ejuscemodi morbos: quos divinitus contingere, notavit etiam Hippocrates 1. Progn. auſim dicere, doctus è ſacra pagina; quicquid Galenus aſſerat adverſus antiquiores; tum igniti vocabulum per metaphoram multis attribui, clypeo fortium (Habac. 2. Prov. 30. Pſ. 118. v. 140.), ſermoni Dei, eloquio, & ſimilibus. Cæterum quando nullis argumentis meam opinionem urget, ac ſimplici dicto ſuo ſtatuit, eam parum convenire cum textu Biblico, cenſuram iſtam elumbem, nulla ratione fultam, ſilentio neglexi. Gratulor interim Tibi, Reique Literariæ, quod Volumen Tuum de Luce Animantium admiranda publici juris efficias. In quo quæ perhonorifica de me referre geſtis, me nunc ad ingentes gratias tibi reddendas impellunt. Vir ille Nobiliſſ. popularis tuus, quem mihi per literas commendaſti, nudius tertius ad me ſub noctem eas pertulit, proximo diluculo

Romam iter habiturus, quare non licuit noctu procurare petitum aditum in Aldrovandi Muſeum. Vale meque, ut facis, ama. Bononiæ 16. Cal. Maij 1643.

EPISTOLA XXXIV.

De puſtulis lucentibus, & Viperis.

MARCO AURELIO SEVERINO. Neapolim.

NON levi nuper rubore ſuffundebar, quum, lectis veſtris ad me literis, expreſſa in iis viderem veſtigia intimioris erga me affectus, duplici nomine in majus aucti. Hunc antea quidem notum illis exornavit laudibus diſertiſſimus calamus, quæ non niſi veſtris ſimilibus debebant accommodari. Nempe tantum, ut video, de nobis ſpei habes, quantum animi, & ex ingenii tui ubertate tribuis, quod tanta amicitiâ dignum videtur. Ego verò meæ tenuitatis mihi conſcius gratulor mihi, quod affectionis tuæ potius, quam judicii veri ſeveritatem, ſim expertus. Interim quicquid in Bartholino amas, tuæ virtuti & famæ deſtinabitur. Ne dubites, ſpecimen exhibeo in Opere meo de Luce, cujus ideam in præſenti tabella ſignavi. Duplici dubio, quo implicabar,

bar, te advocavi ut Oraculum. Enimverò probaturus veſtigia clariſſima lucis nobis inſitæ ad exteriora nonnunquam effuſæ, per partes in corpore reſumpſi tam quæ per naturam inſunt, quam adventitia. Poſterioris generis ſunt affectiones, quibus ſplendor ſubinde ab Hippocrate aſſignatur. Quo referendæ ſunt etiam puſtulæ apud Bilbilicum Vatem lib. XI. Epigr. 99. ſive puſtularum lucentium notione Epinyctidas ceperit, ſive roſeolas, ſive denique quas à cryſtalli ſplendore cryſtallos quidam vocant, id omne ad tuum arbitrium detuli, a quo lumine, quid lucentes ſint puſtulæ, diſcere velim. Poſtea ordine ad brutorum ſeriem delapſus in ſerpentium ſplendore igneo ardentique parum hæreo. Quos enim ignitos Num. XXI. 6. vocat legislator in pœnam populo immiſſos, de viperis interpretantur quidam, inter quos Paulus Eberus & Joh. Buſtamantinus, qui juſto volumine reptilia S. S. perſequutus eſt, adeoque ignitos urentesque non tam igneæ lucentisve naturæ conditione, quam ob morſus venenatos. Ego, quæ in re obſcura dici poterant, breviter expoſui, donec à Severino fuero edoctus meliora, quæ ſive ex erudito de viperis Opere, demorſos ungues ſapituro, ſive ex literarum commercio ex-

 ſpecto.

ſpecto. Ludunt enim ſubinde Interpretum verſiones, nec ad paucorum licentiam verum metimur. Quippe magno intervallo diſſidet à Vipera Baſiliſcus, illam tamen pro hoc ſubſtituit vulgata verſio Eſaiæ XXX. 6. quum apud Ebræorum Magiſtros צפע Baſiliſcum, non Viperam, notet. Cæterum horum enodatio à te dependet, ſicut & ſequentium, quæ in re ſimili forte mihi jam occurrunt. De ſingulari carnis viperinæ uſu author eſt Porphyrius l. 1. de Abſtinentiâ p. m. 26. 27. Fuerunt, inquit, qui viperæ eſu utriusque oculi deperditam lucem recuperarint. Quin & Crateri Medici familiaris novo & inaudito morbi genere correptus, quo carnes ab oſſibus abſcedebant, cum nullo medicamine juvaretur, appoſitis, piſcium vice, viperæ carnibus, ut iis veſceretur, poſt uſum autem carne cum oſſibus coaleſcente, priſtinæ ſaluti reſtitutus eſt. Quæ cauſa ſit tantarum virtutum, à nullo, quod ſciam, proditum. Ab inſita lucis miſtura deducerem ego, ſi ingenioſo eſſe liceret, quæ viperæ cum homine communis & evidenti macularum varietate elucet, quin ex ipſo candore, lucis æmulo, quo in regionibus noſtris ſeptentrionalibus hoc reptilium genus, ſingulari Alexipharmaci argumento, emicat, quales

Digitized by Google

quales & in Germania reperiri, cornua albiſſima variis ramis diffuſa teſtantur, nudius tertius apud Capuccinum Saltzburgenſem hic à nobis viſa. Solinus cap. 27. de Baſiliſco narrat, ſerpentem eſſe pæne ad ſemipedem longitudinis, alba quaſi mitrula lineatum caput, nec hominis tantum vel aliorum animantium exitiis datum, ſed terræ quoque ipſius, quam polluit & exurit, &c. Venenatorum autem occultam vim ab aliquali lucis principio provenire in Opere meo de Luce Animantium ſuſpicabar, hincque cognatam in oculis lucem & reliquo corpore facile à ſimili reſtitutam. Quemadmodum enim à ſimili juvamur, ita & ſubinde lædimur, evidenti lucernarum exemplo. Hinc non mirum, quod apud Suetonium de Claudio Druſo narratur, edicto admonuiſſe, nihil æquè facere ad viperæ morſum, quam taxi arboris ſuccum. Nam Taxus, authore Dioſcoride l. 4. cap. 75. & l. 6. c. 12. pro veneno exitiali non injuria jactatur. Aliud viperarum lucis ignisque argumentum ex Julio Obſequente eruo, qui ſequuturi civilis belli omen ex viperis deſumpſit. Ita enim in Prodigiis ſub Coſſ. M. Antonio, P. Dolabella: Padus inundavit &, intra ripam refluens, ingentem viperarum vim reliquit, inter

Digitized by Google

Cæſarem & Antonium civilia bella exorta. Non tantum ab effuſa aqua relictas viperas, ſed & alias ab inundatione illa generatas probat in verſione ſua vulgata Interpres Damianus Maraffi. Armorum autem civilium ſplendorem commodo augurio igneum viperarum genus, Pado Latioque domeſticum, portendebat. Sed hæc aliaque à veſtra ſcientia dependent, cui ea ſubmitto. Quam de Harvei invento ſcripſiſti cenſuram, opportunæ occaſioni pro bono publico reſervabo, cui te natum poſteri fatebuntur, veriores virtutum æſtimatores, nec diſſentit ſeculum, quod terimus, tanto jam viro ſuperbum. Vale feliciſſimè & nominis tui famam digniſſimis monumentis ulterius extende. Pat. 8. Maji 1643. T.

Thomas Bartholinus.

EPISTOLA XXXV.

De iisdem puſtulis & ſerpentibus Reſponſio.

THOMÆ BARTHOLINO. Patavium.

MARCUS AURELIUS SEVERINUS.

Amice ſuaviſſime.

MIhi quippe talis obverſaris ad unguem animo, qualis dudum compertus eſt Bartho-

Bartholus Germanus frater tuus; quo, ſic me Dii benè ament, ſic vos utroſque bene fortunent, fieri nihil poteſt amabilius. Gentilitius autem ne dum hic videtur veſter elegans mos, ſed & patrius. Quotquot enim bene auſpicata mea ſors cognoſcere dedit Danos, totidem officioſiſſimos & comiſſimos expertus fui: ubi autem præſtabiles ſexcentos nominare non poſſim, ſelectiſſimi ſatis videntur Rhodii, Veslingii, Chariſii, Bartholini, Fuirenii, de quorum ſingulorum gratia & neceſſitudine tam multum eſt, quod hodierna die gaudeam, ut ſuperbiam etiam de hac re, lætusque vitam vivere debeam. Debeo autem immortalem gratiam meo Thomæ, qui ſic me exornat, ſic magnifacit, ut in dubiis & graviſſimis naturæ quæſtionibus conſulat, quo quidem honore, qua æſtimatione, quam minimè me dignor ipſe, tam promptiſſime tuis quæſitis ſatisfacio; id eſt reſponſum reddo. Utinam autem ſatisfaciam, præſertim in multis, quibus nunc diſtineor, ocii avocamentis. Quod igitur ad argutiſſimi Poëtæ Martialis attinet locum, lib. XI. Epigr. 99. propoſitum, qui qnidem habet:

Non ulcus acre puſtulæve lucentes &c.

Eſt hæc obſcuriſſima planè particula,

eo maximè indicio, quod interpretes ad unum omnes diſſimulatam hanc difficultatem, quaſi ſcopulum prætergreſſi, caverunt attigiſſe, dignam alioqui, quam ſtudioſiſſime pertractaviſſent; cui tu, Generoſe Bartholine, vitio voluiſti primus occurri, lucemque ſuam, in lucidiſſimo alioquin & admirando monumento tuo, reddi: ac reddidiſti profecto, ni fallor, abſolutiſſimè: Verum tamen dedignatus ipſe non es, pro comitate tua ſumma, me quoque, quo non erat opus, abundanter huic veſtigationi comitem adſciſcere: qui tuam facem ſequutus obſequio pari non dubitabo Sus Minervam. Conſueverunt in hominis corpore, ſublata ad extimas partes bile, quaſi per fermentum in panis crudi maſſa, excitari puſtulæ, quas ejusdem ſucci bilioſi ſerum complet atque diſtendit. Has divino ſuo penicillo ſic depinxit eloquentiſſimus Fernelius lib. 7. Path. c. 6. Huc pertinent phlyctænæ & phlyctides, Græcis nuncupatæ, quæ repente emergunt ſubflavi humoris copia diſtentæ, bullarum modo lucidæ atque his ſimiles, quæ ab aqua fervida vel ab igne ambuſtis erumpunt, non manifeſto tamen dolore graves. His ruptis humor excidit, cruſtulæque obdureſcunt, dum ſaneſcant. Has conſtat non niſi

niſi à ferventiſſima bile gigni, quæ ignem viribus ſuis adæquet: ut non idcirco præter rationem illas vulgus ignem ſylveſtrem appellarit. Hæc ille de phlyctænis; quas veſicarum nomine, Philippi Ingraſſiæ opinione, complexus eſt Avicenna l. 4. ſen. 3. tr. 1. c. 11. & 12. Hæ autem veſicæ ſeu phlyctænæ dictæ lucentes ſint oportet: quandoquidem διάφανον tranſlucentem veſiculam & διάφανος tranſlucens itemque fluor occupat, perinde ac vaſculum & contentus humor concordare geſtiant ἐν τῇ διαφανείᾳ. Hinc eſt porrò, quod lucidas, ut & Martialis, appellavit Vir Ambianus in modo memorato loco; atque hinc eſt etiam, quod ex diſrupta veſicula effuſum humorem aquam lucidam dictitat vulgus; à quo ipſo ſubinde ampullæ bullæve iſtæ cryſtalli nominantur; neque enim aliud cryſtalli ſunt, quam ipſæ phlyctænæ, Phil. Ingraſſia judice lib. de Tumor. tract. 1. c. 1. pag. 194. F. per hæc: Præter duas ambas ſpecies (variolas, morbillos) & alias duas adinvenire paſſim conſpeximus: quarum alteram noſtri vulgo roſſaniam ſive roſſaliam vocant: alteram vero cryſtallos, quoniam ſcilicet in hac quædam per univerſum corpus diſper-

diſperſæ puſtulæ effloreſcunt, lupini magnitudine plus minuſve albæ, & ad inſtar cryſtalli reſplendent, quibus deinde apertis aquoſitas quædam effluere viſa eſt. Et paulò inferius: verum cryſtallos non aliud, quam phlyctænas, bullaſve (Avicenna veſicas nuncupat) eſſe opinor, de quibus poſtea ſermo fiet. His Auctorum Principum verbis quid clarius dici queat, mi Thoma, vix invenies. Erunt igitur Martiali phlyctænæ Græcorum, vel cryſtalli vulgi, puſtulæ lucentes, niſi meus me animus meaque diſſertatio fallunt. Tranſeo nunc ad ſerpentes, qui cum igniti Sacro Numerorum c. 21. vocentur: eſt hæc appellatio, quæ tuam de reſciendo penitus epitheto ſedulitatem movit. Erit autem Poëta ſcientiſſimus Maro, qui præſto nobis fuerit ad nodum reſolvendum, qui qua ignea, qua flammantia anguium lumina, qua nitidos iſthoſce vocat ſuis inclytis in monumentis. Aquaticum porro colubrum in 3. Georg. v. 433. ſic expreſſit.

Exilit in ſiccum, & flammantia lumina torquens
Sævit agris, aſperque ſiti, atque exterritus æſtu.

Et Æneidos lib. 5. v. 273. ſerpentis oculos ardentes dixit in his:

Qua-

Qualis ſæpe viæ deprenſus in aggere ſerpens,
Ærea quem obliquum rota tranſiit, aut gravis ictu,
Seminecem liquit ſaxo, lacerumque viator,
Nequicquam longos fugiens dat corpore tortus;
Parte ferox, ardenſque oculis.

Et Æneidos 2. verſ. 209. ſerpentes Laocoontis ſupplicio immiſſos, oculos tum ardentes, tum igneos, cumulatius dixit per hæc:

Fit ſonitus, ſpumante ſalo, jamque arva tenebant,
Ardenteſque oculos ſuffecti ſanguine & igni,
Sibila lambebant linguis vibrantibus ora.

Cæterum non oculos ſolum, ſed extima cute tenus, rutilos fecit ſerpentes 3. Georg. 437.

Cum poſitis novus exuviis nitiduſque juventa
Volvitur, aut catulos tectis aut ova relinquens,
Arduus ad ſolem, & linguis micat ore triſulcis.

Et 2. Æneid. 471. iiſdem ad unguem verbis, poſt aliquot, quæ ſunt:

Qualis ubi in lucem coluber mala gramina paſtus,

Fri-

Frigida ſub terra tumidum quem bruma tegebat,
Nunc poſitis novus exuviis nitiduſque juventâ,
Lubrica convoluit ſublato pectore terga.

Sed multo clariſſime 5. Æneidos 87, tumulum Anchuſæ luſtrantem anguem deſcripſit ad hunc modum:

Cæruleæ cui terga notæ, maculoſus & auro
Squamam incendebat fulgor: ceu nubibus arcus
Mille trahit varios adverſo ſole colores.

Ad Poëtam adde Medicum Principem, qui l. 4. ſen. 3. c. 21. Aſpidis ſiccæ vehementis luminis dixit oculos; quem ducem ſequutus Arnoldus in l. de Venen. pag. Baſileenſi 1552. Vipera, inquit, ſerpens minimus oculos habens valde luminoſos, igneos alii dixerunt. Vides jam nitentes micanteſque cute & corpore toto ſerpentes, qui ſenectutem recenter exuerint, præſertim ſi ad vernum ſolem apricentur. Porrò novella cutis tenuior, expolitior, lubricior, lenior tum ſuapte natura tum ſolis radiis colluſtrata, non poteſt non illuſtris ac ſplendida eſſe, ut jam liquido ſplendidi lucidique pernoſci poſſint angues liberide depoſita. Atque hæc eſt ratio moduſque mihi, cur fulgidi charactere notandi ſint ſerpentes. Tuum nunc eſt, Erudi-

ditiſſime Bartholine, noſtra hæc qualiacunque meditatus vel admittere, ſi colliment, vel inſuper habere, ſi digna videantur corite cera. Gratum autem impendio feciſti, nec revelatas ulli palati mei delicias ſolertiſſime divinaſti, qui catalogum divinarum tuarum commentationum communicaſti: quarum argumenta ſingularum ſic admiror, ſic vere ſuſpicio, ut primo quoque tempore publicas eſſe Deos homineſque orem, utinam autem exorem. Perge ad gloriam, mi Bartholine, pergeque tuis me honoribus ornare, quibus nil optatius, nil glorioſius accidat in vita mihi, ego item deprædicationi tuæ perpetuæ non parcam ullo loco. Bene vale, clariſſimoque Rhodio me commenda. Neapoli 17. Kal. Julii 1643.

EPISTOLA XXXVI.

De duplici ſangvinis motu, & numero ventriculorum cordis.

FORTUNIO LICETO. Bononiam.

THOMAS BARTHOLINUS, S. P. D.

PRæteriti morbi vim ſingulari Numinis providentia & propriæ artis cura jam feliciter ſuperatam; nimium quantum gaudeo.

Enim

Enimvero ex ægritudine veſtra non parum dolui, ut ſimilem doloris ſenſum jure amicitiæ videretur mihi impreſſiſſe, quod utrumque pari vehementia vexabat. Sed facilem ejus affectionis ſolutionem ſponte mea augurabar, cui nota antea Liceti & virtus, & ex ea apud ipſos Deos veneratio. Dictante Genio ſciebam, pro tua ſalute vota concepiſſe ſaluti quotquot literato Orbi favebant. Nec minus Muſarum interfuit & Apollinis, quorum à Te vigor dependet, ut in Orbis ſui duraturum decus digniſſimum magnæ animæ domicilium diutiùs circumferres, quam nobis, qui ſolita libertate, quid ad publicum fori noſtri bonum conferas, non ad oſtentationem, deprædicamus. Quippe parvum hactenus tibi viſum, mortalia ſcrutari & labentia ſeculorum veſtigia juſta diligentia perſequi; parvum &, ut credo, ad tantæ gloriæ culmen minus fuit, terrarum ſedibus contineri, nobiliſſimi incolæ varia animi corporiſque monſtra ad examen & luſtrum vocaſſe. Ex ſublimiori genio terras pretervectus æternos cœlorum gyros ſcrutaris, & labentem per diverſa diverſorum ejuſdem corporum curſum ea fidelitate explicaſti, ut altioris Naturæ Interpres jure meritiſſimo, de cœlo lapſus poſt Cato-

Catonem quartus exiſtimeris. Æternum hunc nobis augurarer, ſi per Deorum injuriam liceret, & , niſi valde fallor, ad Divi Julii exemplum, duraturum Orbi noſtro ſidus pari ſplendore ingredieris, cui jam obſcurior terra faſces ſubmittit. Stat terra, & mens noſtra ad exemplum trahitur facili deſidia. Tu mentem altiorem poli motu metiris, & famam ad Eoas occiduosque cum Phœbo meritis tuis devoto transfers. Infinitus fertur ſuperorum gyrus, quia circularis & ad perfectum compoſitus. Tua virtus, & fama mortalitatem vicit, nec prius, quam homines, deſinet, aut clarorum meritorum veneratio. Hoc fato in circulum delapſa ingenii tui ubertas videtur & promptitudo, ab Annulorum veterum ductu forſan excitata, quos doctiſſimo Commentario nuperrime a ſitu vindicaſti & ærugine. Imagines ſunt hæ æternitatis, in qua ſubſiſtis; & dum circulo caperis, univerſum reciproca viciſſitudine amplitudinis Tuæ cepiſti, ut non tam mirer, quam exultem, in hos circularis ſanguinis motus devolutum, qui doctrinæ vaſtitate omnia complectitur. Duplicem ſanguinis circuitum reciprocum in duplici venarum genere a te deſcribi, ſumma intellexi admiratione, forſan ad Univerſi ductum,

lib. 6. de uſu part. cap. 9. & mox cap. 11. Quod enim in corde Veneti iſtius velaturam facientis obſervavit non ita pridem, & lib. 6. Nobil. Exerc. 1. c. 5. ſcripto ſignavit, Cl. V. Aemylius Pariſanus, communem Naturæ ordinariæ ſortem transgreditur. Et quanquam ſententiam ſuam videatur Philoſophus reſtrinxiſſe ad animalia ſolum majora lib. 3. de part. cap. 4. tamen neque hic experientiæ conſonat. Obſervavit quidem in bovini ſepto intermedio ſuperna parte, ſecundum ejus longitudinem, ſinum tertium experientiſſimus noſter Johannes Vallæus, ut ex data ad me Epiſtola Priore innotuit, ſed neque cum Ariſtotelis illo convenit, neque id ſæpius ab ullo obſervatum: ludit namque Natura, & ſubinde grata varietate individuorum ſortem diſtinguit, ex qua in perpetuam veritatem nemo eam aſſerere audeat. De triplici, ni fallor, cordis ſinu in ſquamoſa piſcium ſpecie fidem fecit Gulielmus Rondeletius lib. 3. de Piſcib. cap. 14 quæ tamen de ſubſtantiæ varietate verius, quam ſinuum numero, interpretari poſſumus. Niſi aliud ſuadeat Tua auctoritas, qua Philoſophum vel aſſeres, vel deſtrues, noſque doceas, quæ vix alius ſeculi Doctor perſuadebit. Vale Major Helicone anima, publico-

blicoque bono ſerior cœli incola mortalitem transgredere. Scripſi Patavii 4. Julii, æræ Chriſtianæ 1643.

EPISTOLA XXXVII.

De duplici ſanguinis euripo.

Thomæ Bartholino. Patavium.

FORTUNIUS LICETUS.

A Summa benignitate tua, quam oſculor, & valetudinis meæ ſenſus, & exiſtimationis meæ cultus eximius ille prodiit, quem in Epiſtola tua legi. Gratias tibi ſummas habeo de mira voluntatis tuæ erga meam incolumitatem propenſione, quam ſcias me pari affectu recolere. Judicium vero tuum de mentis meæ qualicunque facultate non poſſum non magnificare, lætusque ſuſcipere, quippe tui ſummum candorem agnoſco, mirificamque doctrinam: etſi talis eſſe vellem, qui tuis arduis difficultatibus æquam ſolutionem adhibere poſſem cum integritate diſciplinæ Peripateticæ: Dicam tamen, ut juſſioni tuæ parcam, quid mihi nunc in mentem venerit de propoſitis. Ac ſane pauca de priore quæſito duplicem ſanguinis euripum, per easdem vias eodem temporis libramento, laceſſente; quoniam hac de re

latius videre poteris, quæ Cl. Veſlingio noſtro, conſimilia roganti, perſcripſi; nam hujuſcemodi ſpartam de circulo ſanguinis Harvejano fuſius apud eum ornare tentavi. Sane cenſeo, jugiter tum a dextro ſinu cordis per venam Cavam & ejus ramos, influere ſanguinem ad omnes corporis particulas alendas, quoad earum ſubſtantiam craſſiorem, & quod earum nutricatui ſupereſt exiguum redire per eadem vaſa verſus cor, inde copiam ſpirituum & coloris uberiorem recepturum, neceſſariam ſemini prolifico, in quod verti debet, ubi teſtes hoc ultimi nutrimenti mutati excrementum utile de trunco venæ magnæ, & per hunc a corde, ad ſe attraxerint; tum ſimiliter a ſiniſtro nuncupato ſinu (quem Ariſtoteles medium vocat, ut mox apparebit) per arterias proficiſci ſanguinem ad alendam ſpirituoſam ſubſtantiam implantati calidi, & humidi radicalis particularum omnium: & quod earum nutricatui ſuperabundat, excrementum utile rurſum per easdem arterias recurrere ad eundem ſinum cordis, a quo ſpirituum & caloris influentis eam ubertatem acquirere debet, quæ neceſſaria eſt materiæ ſeminis prolifici, quam teſtes attrahunt per vaſa ſpermatica de trunco aortæ, ac eo mediante de ſinu cordis, unde talis

talis arteria naſcitur. Qui quidem uterque motus neque vere contrarius eſt, neque fit eodem temporis libramento, neque in eodem proprie loco, neque Naturæ turbat ordinem ullum. Non quidem contrarius eſt, quia non eſt ejusdem omnino mobilis; etenim a corde movetur ſanguis multus a partibus nondum mutatus; recurrit autem ad Cor non idem abſolute ſanguis, verum ejus jam actione partium mutati ſuperabundans excrementum utile, futurum ſemen. Quare ſicuti non eſt vere contrarius motus chyli a ventriculo & inteſtinis ad hepar, in quo mutatur in ſanguinem, motui portiunculæ ſanguinis hujus per easdem venas meſeraicas (ut multi volunt) ad alendum ventriculum & inteſtinorum genus; quia contraria nata ſunt fieri circa idem ſuſceptibile, ut ait Ariſtoteles Cap. de oppoſ. Pd. ita vere contrarius non eſt motus ſanguinis nondum mutati à corde ad partes per venas & arterias, motui excrementi utilis mutati ſanguinis à partibus ad cor per eadem vaſa. Sed uterque motus iſte vere non fit eodem ſpiramento temporis; nam prius à corde ſanguis totus influit per venas & arterias ad membra ſingula, deinde ſanguinis hujus mutati portio recurrit à membris per eadem vaſa ad cor: abſurdum quidem eſſet,

ſanguinis eandem particulam ſimul moveri motibus contrariis; at vero ſicuti non eſt inconveniens eodem ſpiramento temporis per eundem aërem medium ſimul de terra leves exhalationes aſcendere, atque terrenas aduſtiones ad terram deſcendere; ignem de terra ſurſum ſcandere, pluvias ex alto deorſum agi: Sic abſurdum non eſt, ſanguinem non mutatum à corde ad partes moveri, & antea mutati excrementum à partibus ad cor ferri per easdem vias. Præterea neque motus iſte reciprocus proprie fit in eodem loco; quia quum locus æqualis omnino ſit locato corpori, locus idem duo corpora non patitur: ſed in communi loco plures eſſe poſſunt partes, per quarum unam unum mobile feratur, per aliam aliud ad oppoſitos terminos: ut enim vena meſeraica locus eſt communis tum chylo ab inteſtinis ad hepar, tum ſanguini ab hepate ad inteſtina (de multorum ſententia, quam ſuo loco poſtea conſiderabimus) jugiterque motus uterque utriuſque mobilis in eadem vena fit: ita ſane nullo negotio eadem vena cava, eademque arteria communis locus eſt, per quem aſſidue fluit à corde ſanguis ad partes alendas, & ſimul excrementum mutati ſangvinis à partibus ad cor recurrit. Neque demum

hujus

hujuſmodi motus reciprocus ordinem ullum Naturæ turbat, quia Naturæ ordinem non turbat viris doctis conſimilis motus reciprocus chyli & ſanguinis in venis meſeraicis: & revera ſi non perturbat ordinem Naturæ motus circularis aſſiduus in magno mundo notatus ab Ariſtotele 2. de gen. t. 59. 68, 69, 70. & 1. meteo. ſu. 3. c. 1. vaporum de centro ſive de terra ſurſum aſcendentium in ſublimi, ubi frigiditate aëris mutantur in aquam, quæ deorſum iterum per eandem viam deſcendit ad terram, univerſi centrum: neque turbabit ordinem Naturæ jugis iſte motus reciprocus in microcoſmo ſanguinis de corde, veluti de centro, fluentis ad partes omnes per utrumque vaſorum genus ad eas alendas, & ibi mutatus in materiam futuri ſeminis prolifici per eadem vaſa recurrens ad cor, veluti ad microcoſmi centrum. Nec iſtiuſmodi circulationem impediunt valvulæ tanquam oſtioli portitores venis conſtitutæ, tum quia non in omnibus venis valvulæ ſunt, ubi fit ſanguinis iſta reciprocatio, ſed in artubus & in corde tantum: tum quia, ubi ſunt, non ita clauduntur exacte, quin per aliquas rimas fluxui ſanguinis aditum præbeant, ut adnotat 6. de uſu par. c. 10. 11. Galenus, & obſervare licet in analo-

gis valvis fluvii Medoaci, quæ tantum impediunt aquarum velociorem motum, & nimium fluxum, retardantes, non prohibentes; nam Hippocrati de corde, venæ de corde promanantes fluminibus de fonte ſcaturientibus comparantur: tum quia pro partium exigentia valvulæ naturali motu modo clauduntur, modo reducuntur, ut pylorus in fundo ſtomachi modo clauditur ante chylificationem, modo recluditur, ea peracta, fæcum & chyli exitui ad inteſtina. Denique vero ligato brachio, cordi viciniores venæ non ſemper inanitæ detumeſcunt, ut ſæpius obſervavi, vel in meipſo; ſi quando vero tale quid contingit, nil mirum eſt, quia cordis ventriculus dexter de proximis venis ſanguinem haurit, quem per coronariam refundat in ſiniſtrum appellatum. Arteriæ vero remotiores à corde, intercepta vinculo via, detumeſcere conſpiciuntur inanitæ; quod ſanguinem tribuunt nutritioni ſpiritus implantati ſolidarum partium nec ſubinde novum hauriunt, quo repleantur, nam qui recurrit à partibus ad ſeminis prolifici materiam in arterias, tantulus eſt, quo non poſſunt illæ repleri tumereque ut antea. Verum hac de quæſtione conſulas velim, quæ latius apud Clariſſimum Veſlingium no-

noſtrum diſſerui. Nunc ad aliam tuam de numero ventriculorum cordis, inter Ariſtotelem & Galenum potiſſime controverſo, deveniamus. Qua quidem in comtemplatione primum afferenda ſunt & diligenter expendenda loca ſingula, in quibus Ariſtoteles agit de propoſito, ut, ejus mente plene perſpecta, de illius genuina ſententia rectum judicium ferre valeamus, eamque vel abjicere, ſi veritati conſentire non videatur, vel accipere, atque ſartam tectam tueri, ſi veritatem in ſe contineat.

Perdifficilem & arduam ſane quæſtionem aggredimur, de numero ventriculorum cordis in animalium quoque genere; quam paſſim tractant, ſed breviter expediunt Medici, quippe qui cenſent, in ea nihil difficultatis haberi, cuncta ſenſu metientes, vel ea, quæ ſenſus aciem ſubterfugiunt, autopſia ſenſuque dijudicare determinareque volentes, non ita fortaſſe ſano conſilio. Et profecto nihil eſt, in quo magis cum Galeno Medici putent de Ariſtotele triumphare, quam dum de corde ſermo fit, atque ſpeciatim de cordis ventriculis, quos Ariſtoteles aſſerit eſſe tres, at in minutiſſimis animalibus vix unum conſpici; ſed in non ita puſillis geminos apparere, in ma-

majoribus aperte cerni tres, amplitudine ſituque diſtinctos. Galenus in magnis æque ac in parvis animalibus duos cor habere ſemper ventriculos fatetur, ac tantum non irridet Ariſtotelem. Cæterum, ſi Philoſophi dicta diligentius conſiderentur; facile veritati conſona videbuntur, & à Galeno non recte culpata. Litem iſtam componere nititur Avicenna l. 3. f. 2. tr. 1. cap. 1. inquiens, Ariſtotelem pro ventriculo tertio, qui medius inter dextrum & ſiniſtrum habeatur, accepiſſe cavitates à Galeno quoque notatas in ſepto dirimente ſinum dextrum à ſiniſtro; quod non accipimus, tum quia cavitates illæ multæ ſint, non una: tum quia cavitates illæ multo ſint anguſtiores, quam ſiniſter ventriculus, quo medium Ariſtoteles vult eſſe ſatis I. hiſt. cap. 17. ampliorem: tum quia de ventriculo medio vult 3. hiſt. c. 3. Ariſtoteles aortam oriri, quæ nullo pacto de ſepto naſcitur. Præceptori annot. in Avic. loc. cit. Cl. Coſtæo placuit, Ariſtotelicum ventriculum in corde medium eſſe partem ventriculi dextri ad lævum inclinantem. Sed iſta pars nec eſt, unde naſcitur aorta; nec medium ſitum habet inter dextrum & ſiniſtrum ventriculum; at ſiniſter appellatum medium cingit ut & dexter.

Non

Digitized by Google

Non defuere, quibus in ſepto quandoque ſpectatus fuerit ſinus amplus æquans indicis digiti magnitudinem. Verum hoc raro ſpectatur; Ariſtoteles autem in omni corde tres ponit ventriculos. Age dicta Philoſophi diligenter conſideremus. Ait ergo primum 1. hiſt. c. 17. & mox & inferius accurate magis 3. hiſt. c. 3. Ex quibus apparet, Ariſtoteli ventriculum cordis medium appellari eum, à quo naſcitur aorta, & arteria venoſa, quæ arteria eſt, venæ formam habens: adeoque ſiniſtrum ventriculum Philoſopho dici particulam illam, ſeu brevem appendicem, quæ, vergens ad ſiniſtram partem cordis, jungitur cum dextro ſinu, & cum eo veluti falcatam lunam efficit, intra cujus cornua medius ventriculus habeatur, qui dicitur à Galeno ſiniſter. Quam ſententiam fuiſſe Ariſtotelis genuinam, nemo ante me poſuit, quantum ego viderim, præter unum Galenum; cujus, poſtquam iſta ſcripſeram, hujusmodi verba legere contigit in libro de venarum arteriarumque diſſectione cap. 9. Adjungit alia Philoſophus agens de conſpicuis ventriculis cordis, 3. de par. c. 4. Quæ ſic interpretabere, ut velit Ariſtoteles in magnis animalibus cor habere tres ventriculos ſenſui conſpicuos:

cuos; in minoribus duos tantum, dextrum ſcilicet, atque medium, ſiniſtro propter exilitatem inadſpectabili; ſed in minutiſſimis unicum, dextrum videlicet, aliis duobus, ob exiguitatem, ſenſui penitus occultis. Nullumque reperiri cor animalis absque ſinu prorſus, quod eſſe debeat conceptaculum ſanguinis primi, tum quo ſanguineæ partes omnes primo conſtituuntur, tum quo conſtitutæ primo nutriuntur. Sed revera licet inconſpicui, plures tamen uno debent in corde ventriculi ſimpliciter eſſe; quoniam à corde duæ principales venæ ſanguinem deducant in ſuos ramos plurificatæ, ad univerſas corporis partes alendas; quarum una, cava nuncupata, de ventriculo dextro ſanguinem craſſiorem ſumit, affertque nutriendis omnibus membris ſolidis; altera minor, aorta nuncupata, de medio ventriculo ſanguinem puriorem perfert ad enutriendam ſpirituoſam ſubſtantiam implantati calidi, & humidi radicalis partium ſingularum, diverſi vero ſanguinis, quales ſunt aortæ, ac venæ cavæ, diſtincta conceptacula debent eſſe, proindeque diſtincti ventriculi cordis: qui ſolum in magnis animalibus conſpicui ſunt ob cordis amplitudinem. Sed tamen melius eſt aſſerere, præter
duos

duos majores, dextrum ſcilicet, atque medium ventriculum, qui ſunt principia venarum principalium, cavæ nimirum & aortæ, dari tertium, quem ſiniſtrum appellamus, etſi tertius iſte ſiniſter omnium minimus in magnis tantum animalibus conſpicuus habeatur, & à dextro diſcretus non ſit omnino dirimente ſepto, ſed fere ſolo ſitu ad lævam partem cordis inclinatus; quo nomine viſui dicitur unum eſſe commune principium venæ cavæ, venæque arterioſæ cum dextro; quare vena magna dicitur habere unum commune principium ex dextro maximo ſiniſtroque minimo ſinu velut in unam cavitatem coëuntibus, unde ſanguinem haurit pro toto corpore vena cava; quum aorta principium impar habeat, medium ventriculum: qui vulgo Medicis dicitur ſiniſter. Dexter autem ventriculus omnium ampliſſimus pro capacitate ſua plurimum ſanguinis continet, & ideo calidiſſimum, etenim caliditas eſt corporea qualitas, quæ in majori ſubjecto major eſt; quo namque nomine pueri calidiores eſſe juvenibus dicuntur, quia in majori copia radicalis humidi majorem ubertatem caloris obtinent; etſi juvenes æſtuoſiori calore polleant; eadem plane ratione ventriculus dexter cordis omnium

um ampliſſimus in ubertate majori ſanguinis plus obtinet caloris, quam alii ſinus, qui prout anguſtiores exiſtunt, ideo pauciori ſanguine repleti minorem calorem habere dicuntur. Quare ſiniſter ventriculus, qui Ariſtoteli eſt appendicula dextra ad lævam partem cordis extenſa, ſanguinem admodum paucum in ſe continet, exiguumque propterea calorem; unde, comparatione ad alios ventriculos majores, frigidiſſimum ſanguinem continere ſtatuitur. Medius autem inter hos ventriculus, ex quo naſcitur aorta, mediocrem ſanguinis copiam habens in ſe, mediocriter calidus eadem ratione dicitur; continet autem ſanguinem puriorem, utpote ulteriori coctione magis elaboratum; & quum amplius non recipiat novam concoctionem, ideo ſanguis in medio ventriculo coctus quieſcere conſtituitur apte ab alteratione nova in corde ſuſcipienda, quum ſatis purus ſit, & aptus alendæ ſubſtantiæ ſpirituoſæ particularum omnium. Neque vero, quod maximus ventriculus in corde ſemicirculari figura lunæ creſcentis appendiculam ſui ad lævam cordis partem inclinatam habeat, nullo à ſummo ad imum ſepto ſolido diſtinctam, ſed fere ſolo ſitu, ideo cenſendus eſt unicus cum Galeno & Medicis contra

contra Philoſophum; tum quia duo maria ſolo ſitu diſcreta, nullo medio ſepto diſtincta, recte dicimus oceanum, & mediterraneum; ac in mediterraneo pelagus orientale, atque occidentale: tum quia ſi Medicis licet in cerebro tres aut quatuor ventriculos agnoſcere, quia ſinus varii quapiam in parte nullo ſepto corporeo dirimuntur, ſed ſolum ſitus & loci diverſitate; quid aliquid ſimile non liceat Ariſtoteli cognoſcere in corde? Id quidem facile patebit, ſi cor per transverſum diſſecueris, in quo conſpicies ventriculum, à quo naſcitur aorta, medium ſitum retinere inter cornua ſemilunaris ampliſſimi, cujus portiuncula ſiniſtrum cordis latus occupare videtur, quum ejuſdem ſinus amplitudo maxima dextram cordis regionem teneat. Et revera Valverdii l. 4. c. 4. notatu, quamvis in cerebro ventriculus dexter à ſiniſtro quapiam in parte diſpeſcatur intermedio ſepto corporeo, tamen in eodem viſcere medius ventriculus tertius ponitur, qui nullo ſepto corporeo, ſed ſolo ſitu locove diſtinguitur à dextro, & à ſiniſtro, qui coëunt in unico illo medio, nec ipſi eo loci diſcreti ullo ſepto corporeo; ſiquidem tertius iſte mediusque cerebri ventriculus eſt communis dextri ſiniſtrique cavitas conjungens

continuanſque dextrum cum ſiniſtro procul ab omni diſcrimine ſepti; At vero quid Valuerdium memoro? Galenus ipſemet duos priores ventriculos cerebri tandem in unum alium terminari ſcribit ſolo ſitu, locique poſitione diremptum ab eis, non ullo penitus interpoſito ſepto: ſicut ſcribit 8. de uſ. par. cap. 11. Perperam igitur 6. de uſ. Par. c. 9. antea Galenus accuſavit Ariſtot. qui majoribus animalibus l. 3. de part. c. 4. tres ventriculos dederit, minoribus tantummodo duos; etenim qui dexter unus eſt Galeno, geminus eſt Ariſt. nempe ſiniſter dextro conjunctus ad lævam cordis partem pertingens, & inclinans; quæ quidem inclinatio perſpicua ſatis eſt in majoribus animalibus, ob cordis amplitudinem; aſt in minoribus ob viſceris exilitatem nulla fere viſui percipitur, ac pro nulla cenſetur. Et re vera cavitas ampliſſima dextram cordis regionem tendens, viſcusque veluti cingens, figura creſcentis lunæ ſemicirculum æmulatur; cujus tamen exigua portio cuſpidem terminans alterius cornu, cordis ad partem ſiniſtram terminatur; quam à ſitu propterea nuncupat Ariſtoteles tertium omnium ventriculorum minimum, atque ſiniſtrum; ut à ſitu pariter medium vocat, unde naſci-

naſcitur aorta, ventriculum, quem Galenus dicit eſſe ſiniſtrum, quia voluit in corde ventriculos diſtingui ſepto; quod tamen non duxit eſſe neceſſarium diſcretioni ventriculorum in cerebro; ſed, ut Ariſtoteli de more contradiceret, ſibimet ipſi contradicere non eſt veritus, nunc aperte ventriculis cordis negans, quod alibi ventriculis cerebri conceſſit in eodem numeri diſcretionisque propoſito. Cæterum ſi diligenter inſpexeris dextri vocati ventriculi baſin, aperte comperies ab imo cordis paululum extolli breve quoddam ſeptum usque ad quandam altitudinem, quo diſpeſcitur ampliſſima cavitas illa in dextrum & ſiniſtrum ventriculum: etſi ſeptum id non extollatur ad ſummum cordis apicem ab ima baſi ſurgens; nam ad brevem altitudinem extollitur. Sed jam videamus argumenta, quibus Tu V. Cl. cum Galeno Ariſtotelis placitum urges de triplici cordis ventriculo. Concedimus quidem Tibi, conſtantem eſſe doctrinam Ariſtotelis de triplici ſinu cordis in omni animantium genere, non ſolum in loco abs te citato, 1. hiſt. c. 17. ſed etiam luculentius alibi, 3. hiſt. c. 3. ut viſum eſt: ſed negamus primo, dixiſſe Magiſtrum, ex ſingulis ventriculis ſua vaſa profluere; nam ex

 medio

medio deducit ibid. & 3. de par. c. 4. aortam, ex dextro vero atque ſiniſtro, tanquam ex communi principio (quippe nullo ſepto integre penitus dirimuntur) venam majorem, quæ cava dicitur. Dum vero ſcribit 3. hiſt. c. 3. omnes ventriculos ad pulmonem ſpectare foramine perpetuo, ſignificat arteriam venoſam, quæ de medio ſinu fertur in pulmones; & venam arterioſam, quæ de ſiniſtro pariter atque dextro, tanquam de communi principio, fertur itidem in pulmonum ſubſtantiam: ait autem, omnes hoſce meatus ob exiguitatem latere, quia ramuli vaſorum hujusmodi tenuiſſimi deliteſcunt in ſubſtantia pulmonis; at ſolum ſenſui conſpicuus eſt eorum caudex unus, à quo multiplices illi derivantur. Niſi etiam dicamus, ea verba potius eſſe ſumenda de ſinibus cordis, ibidem 3. hiſtor. cap. 3. *omnes ſinus ad pulmonem foramine ſpectant perpetuo* (nimirum medius arteria venoſa, quam ad pulmones mittit continuato ductu; & ſiniſter dextro conjunctus, ac ſolo fere ſitu diſcretus, arterioſa vena, quam itidem ad pulmonem emittit) *ſed propter exiguitatem meatuum* in exiguis animalibus hi ſinus latent, *præterquam in uno*; latent enim ſiniſter, ac medius; at unus dexter ob amplitudi-

tudinem ſenſui ſemper apparet. Similiter intelligenda ſunt, quæ prius dixerat, 1. hiſt. c. 17. *omnes* cordis ſinus *ad pulmonem foraminibus pervii redduntur* (omnes inquit, non ſingulos) *quæ res in uno tantum perſpicua*; nimirum ſemper in ſinu dextro, qui ob amplitudinem non latet unquam in ullo animali. *Inferius vero à nexu ſuo, maximo ſinu venæ conjungitur majori, ad quam lactes etiam ſunt*; quia vena cava dextro, non ſiniſtro, ventriculo proprie jungitur. *Sinu autem medio aortæ annexum eſt.* Neque concedimus, Ariſtotelem nullibi meminiſſe uſus tertii ſeu ſinus, ſeu vaſis: nam ſatis innuit uſum tertii ſinus, dum eum continere ſangvinem frigidiſſimum ait, quo temperetur calidiſſimus in dextro ſibi continuo contentus: uſum vero vaſis aperit aſſerens, à corde per venas ſangvinem ad alias partes mitti, adeoque per tertium vas, quod eſt arteria venoſa, & arterioſa vena, ſangvinem ad alendum pulmonem deferens. Negamus deinde, Philoſophum, immemorem ſui, locis aliis ubique duorum vaſorum ex ſinibus vulgatis exortorum meminiſſe, tertii nuſquam, neque de tertii vaſis uſu verbulum notaſſe; nam ubique meminit aortæ, venæque cavæ, dum agit de vaſis, à corde per univerſum corpus ingredientibus, tertii vero me-

meminit hic ſolum, dum de vaſe à corde in pulmones diducto ſermonem agit; quod geminum eſt, arteria venoſa, & arterioſa vena, de quibus ſub unius nomine peragit, quod ad unum pulmonem terminatur: de vena cava, & arteria aorta, ſub numero multitudinis agit ſemper, quod ad plures, omneſve corporis partes terminantur, nedum quod à duplici fonte cordis enaſcuntur. Concedimus etiam, Ariſtotelem obſervationem ſuam terni ſinus in hominis corde communem eſſe velle; negamus, neminem unquam in humano corde tertium vidiſſe ſinum; etenim qui tertium & quartum in humano cerebro ſinum viderunt, à dextro ſiniſtroque ſola poſitione ſitus, nec ullo corporeo ſepto diſcretum, Anatomici paſſim omnes cum Galeno, licet acie lyncea non ſint, iidem cum Ariſtotele videre potuerunt in humano corde tertium ſinum, qui dextri maximi parva eſt appendix ad lævam cordis partem vergens, una ſitus poſitione, nullo integro, ſed exiguo ſurgente potius quam intermedio ſepto corporeo diſterminata a ſinu dextro. Nec tertium ſinum voluit Ariſtoteles, quem præter ordinarium Naturæ curſum aliquando conſpexerunt in ſepto diligentes Anatomici, ſed quem ſemper Natura poſuit in apice ſemicirculi prope baſin dextri maximi ad lævam

læviam cordis partem vergente. Neque enim ſuam ſententiam de tertio ventriculo reſtrinxit Ariſtoteles abſolute ad animalia ſolum majora, ut ponitur; ſed omnibus animalibus tres cordis ſinus aſſignavit, ſive magna, ſive parva ſint, ut clare conſtat ex allatis antea 1. hiſt. c. 17. 3. hiſt. c. 3. 3. de part. c. 4. locis; at ſolum tres ob magnitudinem ſenſui conſpicuos eſſe conſtituit in magnis animalibus, in parvis duos tantum videri, tertio propter exilitatem ſenſus aciem ſubterfugiente, in minimis ob eandem cauſam unicum dextrum apparere, duobus aliis oculo penitus occultis. Neque, quod ob exiguitatem latet, ideo non eſſe nemo recte dixerit: nam & multi cæci meatus in humano corpore ſunt, quos vel ipſe Galenus 6. uſ. Part. c. 10. inviſibiles eſſe fatetur. Cujus propterea rationes contra tertium ſinum cordis ab Ariſtotele propoſitum minus momenti habent, quam prima fronte continere videantur; etenim ad primam 6. de uſ. part. c. 9. concedentes, quibus animalium pulmones inſunt, iis dextrum ineſſe cordis ventriculum: negamus ideo non omnibus animalibus eundem eſſe numerum ventriculorum cordis: etenim dexter ventriculus non eſt ob pulmones, at ob venæ cavæ deductionem ad omnes corporis partes alendas,

ut ſiniſter eſt, ſive medius Ariſtotelis, ob arteriæ aortæ perductionem ad ſingula membra ſpirituoſo ſanguine reficienda: ventriculi ſiquidem cordis Hippocrati de cord. ſunt fontes humanæ naturæ, adeoque Ariſtoteli conceptacula 3. de part. an. cap. 5. prima ſanguinis per univerſum corporis habitum derivandi per venas & arterias, veluti per flumina, quibus totum corpus irrigatur; fontes autem ſunt gratia fluminum, non in alium finem inſtituti: quare ſinus dexter cordis eſt gratia venæ magnæ ſanguinem ex eo deducentis in univerſum corpus, non gratia pulmonum. Sed pulmonum gratia eſt arterioſa vena ſimul & arteria venoſa, quibus alitur pulmo, & cor in animalibus reſpirationem habentibus refrigeratur. Quare pulmone carentia carent arterioſa vena, & arteria venoſa, non autem dextro ſinu cordis; quum vena cava non careant, cujus deductio eſt ab eo ventriculo dextro. Quin & multi piſces, voce pulmoneque carentes, in corde plures habent ventriculos; unde dexter non eſt gratia vocis & pulmonum. Addimus, ut in quibuſdam animalibus, perfectioribus nempe, ſexus diſtinctus eſt maris & fœminæ, ſed in aliis imperfectioribus ſexus indiſtinctus eſt, uterque tamen ineſt,

ut

ut eſt in plantis; ita cunctorum animalium corda tres habent ſinus, ſed alia diſtinctos, alia viſui non diſtinctos, quorum dexter eſt ſiniſtro conjunctus, unde prodit vena cava, medius, unde arteria aorta; quæ vaſa ſunt in omnibus animalibus habentibus cor & ſanguinem. Ad ſecundum concedentes, eandem cordis fabricationem habere bovem, & equum, qui maximi ſunt, & minimum paſſerculum: negamus, Ariſtotelem proprie ſimpliciterque definiviſſe numerum ventriculorum cordis, ad magnitudinem corporis & parvitatem, multitudinem eorum referendo. Siquidem apertiſſime conſtituit 3. hiſt. cap. 3. omnium animalium corda, tam majorum, quam minorum, tres habere ſinus; at in majoribus hoſce ventriculos omnes aſpici viſu; ſed in minoribus minimum omnium, qui ſiniſter eſt, oculis obliterari; ſolum duos inſpici poſſe majores; in minimis autem animalibus viſui non apparere niſi dextrum unicum omnium ampliſſimum. Verba Magiſtri clara ſunt, hic repetenda: habent intra ſe corda omnia ſinum triplicem, ſed magnitudine varia: minutiſſimorum enim animalium ſinus arctiores ſunt, ita ut unus, qui amplior eſt, vix conſpici poſſit, reliqui ſenſum effugiant: medio-

crium animalium ſecundus etiam conſpicuus eſt: maximorum perſpici omnes poſſunt, Quando vero alia ſcribit alibi, 3. de par. c. 4. non de ventriculis abſolute tractat, ut Galenus opinatur, ſed de ſinibus viſui conſpicuis, qui tres in corde magnorum animalium habentur, duo ſpectantur in minoribus, unus tantum in exiliſſimis. Ita ſane viſus in corde bovis, & equi, conſpicit appendiculam dextri ventriculi ad lævum cordis latus attinentem; exigua ſepti parte diſtinctam: quam obſervare non poteſt in corde paſſerculi; in quo tamen ſinum medium conſpicit, è quo naſcitur aorta; ſed in minutiſſimi animalis corde non poteſt viſus agnoſcere niſi ſinum dextrum cæteris ampliorem, duobus aliis ob exiguitatem non apparentibus, in corde tamen exiſtentibus, è quo naſcitur aorta. Ad tertiam concedentes, Naturam non facere diverſas, aut immutare inſtrumentorum formas, pro corporis magnitudine, aut parvitate; ſed in ipſa conſtructione propoſitam habere ſibi, ceu ſcopum, actionis varietatem: obſervamus, quod negare non poteſt Galenus, Naturam pro corporis magnitudine, aut parvitate, facere diverſas, & immutare, inſtrumentorum moles, ac magnitudines: adeoque ſubji-

jicimus, quod etiam Galenus 6. d. uſ. Part. c. 10. non diffitetur, meatus atque ſinus magnos eſſe conſpicuos, mediocres itidem non omnino latere ſenſum, ſed exiliſſimos eſſe cæcos & inconſpicuos; unde recte ſcribit Ariſtoteles, in majoribus animalibus tres eſſe conſpicuos ſinus cordis, in minoribus duos, in minimis unicum, qui cæteris amplior eſſe ſolet. Ad quartam concedentes, utilitatem vocis in piſcibus plurimis, quibus frigidius eſt temperamentum, eſſe nullam, ut qui degant in aqua ſemper, nec uſum ſpirationis; quæ duo ſunt in avibus, & animalibus greſſilibus: negamus, piſcibus hiſce nullam eſſe dextri ventriculi cordis utilitatem: nam & Rondeletius, diligentiſſimus obſervator naturæ piſcium, tres in eorum corde ſinus oculata fide teſtatur, adeoque dextrum; quos quidem ſinus ad varietatem ſubſtantiæ ſolidæ referre, nimium magna petitio mihi videtur. Et quum piſces, cor habentes, alantur ſanguine more cæterorum animalium ſanguineorum; ut in aliis cor per venam cavam è ſuo dextro ſinu ſubminiſtrat ſolidiori ſubſtantiæ partium ultimum alimentum, & per aortam arteriam ex alio ventriculo ſuggerit implantato ſpiritui membrorum itidem ultimum alimentum tenu-

nuius: ita ſané piſcibus ineſſe debet dexter ventriculus, è quo vena cava craſſiorem ſanguinem deferat ad alendas partes ſolidiores. Galeno vero, venam cavam ex hepate, non ex corde, naſci, negat omnis Peripateticus. Qua de re nos latius in propria quæſtione tractavimus, quam in eo opere videre poteris. Hæc ſunt, Vir Clariſſime, quæ tibi reſcriberem in præſentia reſpondens ad tua quæſita. Vale & me ama. Dabam Patavii XIII. Julii M. DC. XLIII.

Impreſſ. Utin. 1646.

EPISTOLA XXXVIII.

De circulatione dubia, & cornuto Gallo.

Thomæ Bartholino. Patavium.

PRobe curatas ultimas meas gaudeo, in primis, quod obſervata à me in ſutura lambdoidea oſſicula non diſplicuerint. Anxiè librum tuum de Luce Animantium exſpectamus. Quas ponis hypotheſes licet concedamus, reſtat nihilominus adhuc nodus, cur quædam animalia luceant, quædam minus, quid illis conceſſerit Natura, quod his negavit, etiam in ejuſdem ſpeciei individiius. Hoc eſt, cur

cur inter omnes carnes agninas, quas in macello Monſpelienſi vidiſti, unica illa ſolum relucebat. In eo negotii cardo verti videtur, ut oſtendantur cauſæ, quæ faciant ingenitam lucem magis lucere in uno, quam alio. Sed hæc omnia à Te expedita arbitror. Eruditiſſimum Licetum controverſiam de ſanguinis circulatione, ſatis, ut mihi quidem videtur, adhuc dubiam, eximio ingenii ſui acumine excusſiſſe, lubens audio. Procul dubio ſolidi quid, in quo animus acquieſcet, exhibebit. Ego hujus negotii deciſionem ex Anatomia & ἀυτοψία pendere arbitror. Mihi, quos hic olim ventilandos propoſui, ſcrupulos nondum exemerunt Harveus aut Walæus. Cur quæſo Natura operoſior fuiſſet in arteriarum quam venarum ſtructura, ſi eundem humorem continere debuiſſent? Cur per plura id præſtitiſſet, quod per pauciora potuiſſet? Cur, cum arteria ſecatur, id non ſine vitæ fiat periculo, venæ verò impune aperiuntur, ſi idem ſanguis in utriſque? Nonne ocularis demonſtratio docet, ſanguinem in arteriis contentum ab eo, qui in venis conſiſtit, differre ſubſtantia, colore, ſubtilitate, omnibusque proprietatibus? perpende quæſo, an ſanguis ab arteriis in venas

nas ferri poſſit, ſine comite ſpiritu vitali, qui illo multo ſubtilior, mobilior & ad penetrandum aptior. Sed nolo hanc controverſiam meam facere. Has omnes difficultates vitare videtur Liceti ſententia, quæ eo quoque futura plauſibilior, ſi ad rationes firmas acceſſerit αὐτοψία & obſervationes accuratæ. Pro icone Galli cornuti gratias ago maximas, ſed arte & mangonio talem redditum ſuſpicor. Noſti, mulierculas noſtras, cum caſtrando ex gallis capones faciunt, criſtam amputare, ac in ejus locum calcaria ejusdem avis ſubſtituere, quæ coaleſcunt, creſcunt, & in cornuum viſendam formam augentur. Hoc hic factum mihi perſuadeo. Celeberrimum Licetum, Rhodium noſtrum, fratres & conſobrinos, viciſſim meo nomine officioſe ſaluta, ut & Bordingium. De illorum ad nos reditu per occaſionem certiorem me redde. Sed ingemino iterum iterumque tritum illud Tullii: Valetudinem tuam cura diligenter. Hafniæ 7. Julii 1643.

T.

Olaus Worm.

EPISTO-

EPISTOLA XXXIX.

Dubia de luce & circulatione ſoluta.

OLAO WORMIO Hafniam.

DUbia eruditiſſima ſunt, quæ officioſis literis & auro contra æſtimandis annotaſti contra lucem meam, & circulationem Harveanam, quæ tacitus magis venerabor, quam operoſe contra ſtrepam. Tua enim auctoritas mihi pro ratione eſt. Eo tamen es candore, ut ægrè non feras dubitantes, quum etiam olitorem non faſtidias opportuna loquutum. Pleraſque difficultates expedivi in lucente libro. Cur autem ingenita lux magis ſubinde luceat in uno animali, quam alio, variæ eſſe poſſunt cauſæ, vel ratione ſubjecti, vel cauſarum externarum, vel ipſius lucis connatæ. Ratione ſubjecti, ſi compactius ſit corpus, lucemque comprimat, & putredini non ita obnoxium, qua laxatur corpus, ut luci egredienti pateat aditus. Cauſæ externæ quoque promovent ſplendoris manifeſtationem, ſi aëris ea ſit diſpoſitio, ut facile reſolvatur corpus. Ita hoc veris tempore Monſpelii carnes pleræque ad putredinem diſponebantur, & ideo pleræque in macello ſplendebant. Sic de piſcibus & ligno notum eſt, ſplendere, ſi pu-

ſi putreſcant. Ipſa denique lux ſe exſerit, ſi copioſa ſit, ſi à cauſa quacunque vel vinculis laxetur, ut ſe exſerere poſſit, vel condenſetur, ut videatur. Sic in cœlo non omnes partes lucent, ſed eæ tantum, quæ in ſtellas condenſantur & cometas. Nec ſemper lapis Bononienſis lumen concipit & conſervat, ſed tantum calcinatione præparatus. Circulationem ſuam Cl. *Licetus* quomodo defendere queat, non video, quia experimentis deſtituitur, ſolis rationibus contentus. Res vero hæc tota ex vivis ſectionibus dependet. Cur natura diverſam arteriarum & venarum fabricam molita ſit, hanc circulationis fautores cauſam reddunt, quia arteriæ moventur à ſanguine ſpiritibus propter cordis viciniam turgido; venæ verò quieſcant & ſanguinem recipiant, qui deferbuit longo itinère, poſtquam partes meliorem ſubſtantiam ad ſui nutritionem ſuxerunt. Eadem cauſa eſt, quod periculoſa ſit arteriarum ſectio, quia ſcilicet difficulter reprimitur arterioſus ſanguis ob ſpiritus copioſos, deinde quia partes privantur ſuo nutrimento, quod per arterias ipſis apportatur. Quantum ego potui ex circulatione comprehendere, differt quidem uterque ſanguis, quod alter ſubtilior & facilis motus, craſſior

craſſior alter & difficilis, præterea quod venoſus non nutriat, ſed ſolus arterioſus; verum id circulum non impedit, quo minus ex arteriis in venas ſanguis commeet, & locum mutet, & pro loci mutatione variet. Exemplo rem illuſtrabo. Aqua per canales in hortum deducta, ſicut in Provincia Galliæ & Narbonenſi tractu per molas fit, eadem initio eſt, quæ proximè hortum per primos canales ingreditur, at ſegnior deinde eadem aqua procedit, ubi canales ſunt longiſſimi & à fæcibus horti inquinantur, tranſitque aqua in ipſas areolas. Sed de his balbutientem rectius ad doctiores remiſeris. Fiduciam tua humanitas facit, quod ea, quæ necdum accuratè didici, titubanter proferam. De amicorum, quos ſalutas, ad vos reditu, nihil certi ſcribo, quia necdum Italiam perluſtrarunt. Valetudine impedior, quo minus plura addam, & quotidianis ægrorum cum Medico ſene venerando Jo. Dom. Sala viſitationibus. Vale, Affinis optime, & me ama. Patav. 13. Aug. 1643.

T. T.

Thomas Bartholinus.

EPISTOLA XL.

Quomodo apud Columellam Vipera ſublimiores domos perreptat.

MARCO AURELIO SEVERINO. Neapolim

RESponſum dudum debui eruditiſſimis Tuis pagellis, quibus ad mentem Bilbilici Poëtæ de puſtulis lucentibus me erudiviſti: Enimverò non fallaci genio ad eum devolvi hujus dubii explicationem, quem majoribus parem dudum exiſtimavi. Commodo ſanè loco inter lucis meæ tenebras hoc lucis majoris ſudum prænitebat, ut ſciat orbis, & quanti ex merito Severinum æſtimem, & quantum lucis à Tanto Viro diffundatur. Sub prelo jam ſudant Obſervationes meæ de Unicornu, levi brachio exaratæ, in quibus etiam illuſtre nomen tuum ad partes vocavi, data de Viperis Unicornibus occaſione, ut brevi forſan ex transmittendo exemplari pro ingenuitate tua ipſe judicabis. Nunc jam de Viperis veſtris occurrens dubitatio reſponſionem tuam præſtolabitur, quam ad vos iturus frater repetet. Metuiſſe quondam Columellam, Rei Ruſticæ ſcriptorem eximium, lib. 8. c. 15. ne feles aut vipera (l. 8. c. 3. coluber) ſublimiores domos perreptent, mirum mihi inprimis viſum eſt,

eſt, quum humi ſerpens vivipera nihil minus, quam alta, cogitet. Apud Columellam igitur pro vipera legendum viverra cenſuit Vir ſummus P. Victorius, quod an rectè, ab alio nolim exquirere, quam à Severino noſtro, Naturæ arbitro & intimiore myſteriorum ſcrutatore, cui perennaturam magnæ famæ vitam voveo, eruditionis illius indefeſſus cultor. Officioſiſſimam ſalutem nomine meo nunciabis Cl. Viro Mario Schipano Parentis amico veteri, quem lætus humanis adhuc intereſſe accepi, utinam diu. Scripſi Pat. 17. Sept. 1643.

T. T.

Thomas Bartholinus.

EPISTOLA XLI.

De Vipera ſcandente apud Columellam Reſponſio.

Thomæ Bartholino. Patavium.

MARCUS AURELIUS SEVERINUS

QUod hebes quidem judicium meum dubiis in pleriſque quæſtionibus perſæpe conſulas, Bartholine ſolertiſſime, video jam honorificentiæ tuæ proprium characterem.

Quid enim ego ſus Minervam? Nam neque admirandam ingenii tui lucem ac perſpicaciam hic dicendo equidem attrectem; tum ne hanc infantia ipſe mea turpiter detrectem; tum ne videar virtuti tuæ palpum dare. Verum quantumcumque ineptus, modo morigerus, ſuam hanc quæſito paro reſponſionem. *Neſotrophii tota maceries opere tectorio lævigatur extra intraque, ne feles aut Vipera perrepat.* Verba ſunt Junii Moderati Columellæ lib. 8. de Re Ruſt. cap. 15. propoſita. In quibus Petrus Victorius, vir in caſtigandis bonorum autorum codicibus exercitatiſſimus, in Adnotation. ad Colum. recte viſus eſt ſibi ſuſpicari mendum ſubeſſe: quod reptanti alioqui natura viperæ minime conſentiat, in columbarii pullos aſpirare: quod opus privatum eſt animantium, quæ unguibus in ſublimes conſcenſus niti queant. Sic accommodate pro *Vipera* ſubſtituendum voluit *Viverra*, quæ latina vox id valet, quod γάλη græcè; Adverſione quidem principio ſagaci, & ingenioſo certe commento: verum ſi condonent id liberi à perturbationibus manes, lubricum, ac facile, id eſt, quod non expendit cuncta, Victorii judicium porro monſtrabo; & quam rectiſ-

rectiſſime conſtare ſibi locum Columellæ, & vanam nullamque fuiſſe caſtigatoris reſtitutionem; quam tua, Bartholine, ſolertia, mea quidem opinione, funditus intuita, præciſa ad omnem modum interrogatione ſubodorata eſt. Primum enim te non latet fama, qua perhibetur, fœtas mature viperas ſuper arboribus ad partum conniti conſuetas; quæ vulgaris prædicatio ſi falſa ſit, attamen non fallent ſummatum quorumque virorum teſtimonia, quibus ſingulis aut omnibus inſania ſit obloqui, vel contra ſentire. Utrum amas, rogo, juniorum recentem experientiam, an indubitabilem veterum autoritatem? Utrorumque nos utramque producemus. E junioribus confidis ſedulitati Hieronymi Cardani, qui in lib. 7. de Varietate, plures, ait, viperæ ſuper arborem ſerpunt. Varinus autem ex Scholiis ad Veſpas Ariſtophanis inquit, mures ac ſerpentes orophiæ dicuntur, quæ circa ὀροφαῖς, hoc eſt ædium tecta, verſantur atque eroduut. Ante hos vero eſt conſultiſſimus animalium indagator Albertus, qui viperam ramos arboris emenſam cum pica, pullos agnatæ defendente, colluctatam narravit. Venio nunc ad amplioris notæ viros, quorum primus eſt Nicander, qui in

Theriacis, Draco, ait, avium omnium nidos invadit. Neque vero te moveat ſuſpicatio de alatis: nimirum meminit Ælianus, Dracones, ut elephantis arborum ramos ore decerpturis inſidientur, in has prius ſerpere. Poſt Nicandrum audi Philoſtratum in Apollonio, qui non obſcure ſcripſit, ſerpentibus conſcendi ſublimes avium nidos. Accedit Oppianus, qui Laur. Lippio interprete Lib. 5. de Piſcib.

Et veluti ſerpens, qui tigno nactus ab alto
Altis eſt verna pullos ſub tecta ſonantes
Mactat, & occiſos ſubicit ſub dentibus artus.

Ab his non diſſentit Æl. qui Lib. Animal. 13. de Jaculo ſerpente diſſerens, ait: *Perſæpe etiam correpens in arborem aſcendit:* Qui & alibi draconem menſa conſcenſa eputem commemoravit. Eſt & in Anthologiæ l. 13. Epig. poſtremo Poëta, qui conſcendentis in arborem aſpidis meminit. Ad hos Conſtantinus de Agricultura lib. 14. cap. 5. *Serpentes non infeſtabunt columbarium, ſi in quatuor angulos columbarii inſcripſeris Adam.* Id Adam rei non ignoravit Epiphanius, qui Lib. 2. Tom. 1. contra Hæreſes narrat, è Phyſicorum neſcio quorum traditione moyoxi, id eſt gliris, partos catulos à viperis venatione corripi. Qui glires præterquam in glandiferis, id eſt celſis arbo-

boribus, non nidificant. Hæc Græci pleri-que. Cæterum Latinorum neque Terentius Afer iſtius facti non meminit in Phormione dicens: *Anguis per impluvium decidit de tegulis*. Sed & Plinius in cap. 12. lib. 8. Hiſtor. Natur. ait: *Mira animalium pro ſe cuique ſolertia eſt, ut iis una ſcandendi in tantam altitudinem difficultas. Draco itaque iter ad pabula ſpeculatus ab excelſa ſe arbore injicit.* De Acontia nunc ſeu de Jaculo ſerpente ſermonem ſeram. Recte Iſidorus: *Exilium in arboribus, & dum aliquod animal obvium fuerit, jactant ſe ſuper illud, & perimunt:* Et Albertus ait, *Acontias in arboribus latere.* Et alibi: *occultantur inter folia ſub arboribus.* Et Vincentius Belluacenſis: *Jaculus eſt ſerpens, qui arbores ſubit.* Ita & Petrus Andreas Matthiolus in Commentario; & Solinus: *Jaculos ex arborum ramis vibrari vulgatum* dixit; alias vero: *Jaculi arbores ſubeunt.* Et Luc. Pharſaliæ nono:

Ecce procul ſævus ſterilis ſe robore trunci
Torſit & immiſit, Jaculum vocat Africa ſerpens.

Verum, aliis longe plurimis dimiſſis, adverſus Petrum non aliis armis pugnare velim, quam ſuis ipſius, id eſt verbis Columellæ, qui non ſinit imponi nec ſuaderi nobis aliud, quam quod modo dictum eſt, in lib. 8. c. 14.

 ajens:

Digitized by Google

ajens: *In anſerum ſtruendis cellis ſervandæ ſunt eadem, quæ aliis generibus pullorum, ne coluber, ne vipera, feleſque, aut etiam muſtela poſſit aſpirare: quæ fere pernicies ad internecionem proſternunt teneros.* Quo effato quid clarius? quando & coluber hic nominatur uti vipera, & quando etiam muſtela ſimiliter memoratur, quæ cum viverra congeneris eſt. Neque noſtræ ſententiæ minus favet locus Columellæ, in quo Victorius offendit. Nempe cum dicit Romanus Author: *Neſotrophii tota maceries opere tectorio lævigatur extra intraque, ne feles aut vipera perrepat*; apparet his verbis, lævigandam eſſe maceriem opere tectorio, ut per hoc recta (quod Varro dixit in 3. de Re Ruſt. cap. 13.) id eſt lævis & polite incruſtata ſit: nam ſecus videlicet vipera per aſpera correpere facile quiret. Igitur Victorio, ne ſua ſibi opinio quid imponeret, vel ipſa Columellæ verba fuerant ſatis. Quippe per aſpera & ſcabra perrepere aſcendendo rectè vipera poteſt; per lævia vero & polita non poteſt. Hæc quidem magni momenti ſunt: verum longè maxima ſunt, quæ mox ſubnectam; id eſt naturalia viperæ organa, & fabrefactæ ad uſum aſcendendi particulæ. Siquidem adnotarunt, prior Iſidorus Hiſpalenſis in opere

re

Digitized by Google

re de Originibus, & poſterior H. Cardanus in lib. 7. de Varietate cap. 29. coſtis quaſi cruribus, & ſquamis quaſi unguibus, uti ſerpentes ad incedendum, ac ſeſe quoquo modo deferendum. Quarum quidem ſqamarum fabricatio tam nobilis eſt, tam luculenta, ut Virgilius, accuratiſſimus obſervator, adſtantes appellarit ſquamas in hydro per hæc: *Vipera & attoniti ſquamis adſtantibus hydri.* Id eſt, mea quidem interpretatione, arrectis ſic, ut quaſi adſtent, metaphora ex animatis & providis ad inanima traducta; pro *adſtantibus* autem cum promptius dici fuiſſet *horrentibus*, gravius fit argumentum noſtrum, quod electum eſt dici *adſtantibus*. Cæterum placuit Æneid. XI. dici: *Arrectisque horret ſquamis, & ſibilat ore.*

Eſt igitur adſtantium ſquamarum epitheto energiæ plurimum, ut dixi. Nimirum ſerpentibus per ante dictos autores ſurriguntur ſquamæ non aliter, quam hiſtricibus ſpicula. Dixi de Serpentium ἀναβάσει atque ad ſublimia conſcendendi facultate. Cæterum, ut longè ſuperet admiratio; poſſunt & per ſemet rectas aliquandiu ſe ſuſtinere viperæ. Nec me fallit Ælianus de Animal. cap. 18. *Quibus ſurriguntur*, ait, *ita viperæ, ut extrema cauda*

nixæ rectas celſasque ſe conſtituant. Tali ad unguem poſitu in nomiſmate Æſculapii inſculptas apud Sebaſtianum Ericium legeris binas utrinque medias binis baculis ſuffultas; has quidem, ut ego interpretor, indicandæ minus integræ ſanitati, illas vero abſolutæ integritati. Sunt igitur indita inſtrumenta, & ſeſe ſurſum attollendi, & in ſublime aſcendendi, viperis: nam & cauda niti poſſunt. Audi Magnum Albertum, qui ait: *Pareas eſt ſerpens, qui quaſi totus erectus graditur ſuper caudam, & partem corporis caudæ conjunctam.* Lonicerus item Nicandri Moluros ſerpentes interpretatur, quaſi cauda ingredientes: & Ælianus alicubi Dracones ait cauda ad terram adniti, reliquo erecto corpore. Quin & complexæ viperæ mutuis inter ſe ſpiris in coitu venereo rectæ ſe ſuſtinent, ut Abbatius in Lib. de Vipera cap. 16. nec non obſervatores alii ferunt. Adeo nimirum metaphreno validi ſunt ſerpentes. Quæ ſi perpendiſſet aut ſi noviſſet Victorius, itemque illud Virgilii Georg. 3. certè ſummum: *Aut tecto aſſuetus coluber ſuccedere & umbræ*; haud quicquam hercules in codice Colum. emoviſſet, verum cuncta præter caſtigationem adornaſſet, & authoris prudentiam peculiariter explicaſſet.

Quæ

Quæ mihi per hanc epiſtolam ediſſerenda viſa ſunt, quatenus honeſtæ tuæ, Bartholine, petitioni ſatisfacere ſolennique tuæ circa pulchras adverſiones ſedulitati obſecundare libuit. Cæterum ſi quid in his deſideres amplius, perpetuarum mearum commentationum occupationumque multiplicium anguſtiis id condones rogo. Præterquam tui amicorumve cauſa, quicquam alieni ſubjecti ſubire non patior in præſenti. Ex adverſo nulla eſt tam obſtricta, tam excellens gratia, quam tuæ, Bartholine, comitati non habeam nunc, referendam vero & rependendam non ſervem poſtero tempore, quod nomen meum pro virili tueris. Obſcurior equidem illuſtrari per viros authoritatis probatæ, quid non amem, qui gloriolæ dulcedinem, & non vulgarem, amo? Diſertiſſimo Rhodio plurimam à me dic ſalutem ſuadeque, ut me non ſcribentem ferat, dum ei Meſſanenſem Hortum Caſtelli reddendum curem. Fratris adventum tui, ejus credo, quem abs te tertium non adhuc cognovi, percupide opperior, tum ut hunc quidem private, tum ut te in eodem pernorim, ſpecimina Bartholinianæ domus, ſimul etiam cum Bartholo, clariſſima. Qui tres omnes feliciter valete. Cl. Viro Jo. Veslingio plurimam

mam meo nomine ſalutem imperti. Neapoli Idibus Octobris Anno 1643.

EPISTOLA XLII.

De ſalvatellæ ſectione, &c.

Thomæ Bartholino. Romam.

JOANNES VESLINGIUS.

HAbeo, juxta cum M. Aurelii Severini, gratiſſimas literas Tuas, quibus non minus itineris Neapolitani feliciter exacti, quam affectus in me conſtanter ſervati, certitudinem agnovi, cui pari ſemper animi devotione litaturus ſum, quamdiu ſenſum cœleſtis favor ac vitam mihi indulſerit. De Aldrovandi, & Metallicis Kircheri edendis valdè lætor: nondum enim hujus argumenti quicquam hactenus vidi, quod palati mei aviditatem explere potuerit. Grata quoque futura ſunt, quæ de fructibus Romanis dabit Ferrarius. De ſalvatellæ ſectione quæ contra Spigelium noſtrum protulit Severinus, parum lacertis ipſius digna videntur: quæ cum judicio meo permitteret, reſpondebam pro Adriano paucis, & forſan ſufficienter. At hæc quoque protinus typis divul-

divulganda Volckamero commiſit, utcunque nondum, ut ex literis ejus à Te transmiſſis conjicio, vel viſa, vel expenſa. Quibus plantis amphitheatrum vel conſperſerit, vel ornarit Panarolus, libenter obſervarem. Quæſo emas quicquid eſt, & cum occaſio ſe dederit tranſmitte. Pretium, ubi & cui juſſeris ſolvendum, refundam libens. Tractatus meus de Opobalſamo Veterum jam luce publica frueretur, niſi homines miſelli, qui Arabica ligno incidere debuere, defectu characterum, operas hactenus retardaſſent. Illuſtriſſimum Equitem de Puteo, Clariſſimum Baldum Baldum, P. Servium & Leonem Allatium officiosè veneror. Vale feliciter, & frequentioribus literis Tui deſiderium nobis temperes. Patavii Prid. Decemb. An. cIɔ Iɔc XLIII. Incluſas ad M. A. Severinum curare Neapolin ne graveris, rogo.

EPISTOLA XLIII.

De Medicis Romanis.

CAROLO AVANTIO RHODIGINO Patav.

QUod incultis meis literis humanam adeò reſponſionem reddideris, eſt quod mihi gratuler. Res meæ publicæ & privatæ Tibi debe-

Digitized by Google

debebunt meram ſalutem, quam tanto fervore urges. Omnia ad Rhodium noſtrum perſcripſi, qui benignus horum erit interpres. Aldinus Corvinusque tui cauſa me amant. Ille draconis cornuti ſceleton promiſit, ubi per negotia licuerit. Meditatur idem diſſertationem de Herba Medica, & de coralliis. Ferrarii Horti Heſperides ad umbilicum fere perducti, in quibus, niſi fallor, limonium veſtrum prægnans triplici cortice obſervavi. Parvi momenti eſt Catalogus Plantarum Amphitheatralium nuper cum obſervatiunculis editus à *Panarolo* diſcipulo Caſtelli, cujus copiam faciet frater meo nomine cum venerit, ut & Ovidii, in quo inveniendo hactenus deſudavi. Characteres Arabicos à *Kirchero*, Viro magno mihique amico, promiſſos, quotidie exſpecto, nec longas moras ſpero. Mittuntur expetita ſemina à *Corvino*, tuoque horto conſecrantur, nempe Capſicum ſiliqua lutea, rotunda, falcata, olivari, cordata: Quamoclit: Cucumis anguinus. Canna Indica flore rubro: Meliſſa Molucca: Nigella omnium ſpecierum: Sabdariffa: Bamia: Ricinus americanus. Quæ deſiderantur, habere non potui, unde veniam cum illo mereor. Pauca ſunt, quæ jam operas Typographicas exerceant, niſi

niſi opuſculum cujusdam monachi de Infirmitatibus Vitæ Humanæ, clauſtris ejus dignum. Collegii Romani Profeſſores hoc tempore & multi ſunt & eruditi. Medicinam hoc anno profitentur ſequentes: 1. *D. Alexander Menghinus* de monte Illunio h. 15. matutina morbos mulierum prægnantium explicat. 2. *D. Joſephus de Sanctis* Æquicola Reatinus, & *D. Petrus Servius* Spoletanus, in Med. Theor. Hipp. prim. Aphor. ſect. 6. h. 16. mat. commentantur. 3. *D. Jo. Bened. Sinibaldus* Leoniſſanus, in Med. Pract. Extraord. Hipp. de affect. libros h. 17. exponit. 4. *D. Jo. Maria Caſtellanus* in Chir. & Anat. de Tumoribus p. n. h. 20. pom. tractat. 5. *D. Sylveſter Collicola* Spolet. Med. Urb. 8. *D. Jo. Manelphius* de Monte rotundo in Sabinis, & *D. Baldus Baldus* Florentinus in Med. Pract. de febribus docent hor. 21. Diebus vacantibus docent *D. Sinibaldus* in Simpl. Medic. de Vinis artificios. hor. 15. *D. Jo. Trullus* Verulanus in Chirurg. extr. de Lapide Veſicæ h. 16. Singulorum opera non recenſebo, quia Tibi cognita, & orbi univerſo, quæque *Zacchias* in publicum emiſit, de quæſtionibus legalibus, Melancholia hypochondriaca, de Victu quadrageſimali, ab omnibus leguntur & laudantur. Quid-

quid

Digitized by Google

quid præterea ſcire aves, verbulo indicabis, ad quævis enim officia, propter ſummam eruditionem & perſpectum animum faventem mihi, obſtrictum me profiteor. Vale, Vir Inclyte, meque ama. Romæ 4. Decembr. 1643.

T. T.

Thomas Bartholinus.

EPISTOLA XLIV.

Reſponſio.

THOMÆ BARTHOLINO. Romam.

CUltiſſimis literis Tuis, Bartholine clariſſime, jucundius nihil contingere mihi poterat. Ex iis enim manifeſtè perſpexi, Te mei memorem ſemper vivere, & grata mente recolere ſincerum amorem, quo Te ſemper proſecutus ſum. Laudes verò, quibus tenue ingenium meum commendare ſtudes, in me non cognoſco, vereorque, ne idem Tibi contigerit, quod iis, qui conſpicillis utuntur, quibus objecta apparere ſolent longè majora, quam re vera ſint. Verum quod ita de me ſentias, non poſſum mihi de tali judice non gratulari. Sardus Typographus Venetiis characterem græcum nactus eſt, quantum in hiſce

hiſce regionibus ſperari poteſt, non inelegantem. Is operi tuo manum admovebit, ubi primum Dn. Rhodius αὐτόγραφον tuum ipſi tradiderit: qua de re illum ſtatim monitum faciam. Ego interim urgebo opus & caſtigabo moras, nec quicquam diligentiæ aut ſedulitatis in me deſiderari permittam, quo & affectum meum Tibi probare, & beneficiis, quæ in me contuliſti, leve aliquod redhoſtimentum reponere valeam. Multum enim Tibi me debere profiteor, Vir amiciſſime, quod in conquirendo Ovidio rem meam ad unguem egeris, ſemina miſeris, & Romanorum Medicorum labores perſcripſeris. Scribo hodie ad Corvinum, petoque alia quædam ſemina, quorum ille copiam habere ſcripſit. Affectui & amori in me Tuo acceptum referam, ſi illum adiveris, impetrataque alicui populorum tuorum commiſeris. Quod reliquum eſt, ineuntis anni curriculum, qua animum, qua corpus ſpectat, Tibi fauſtum fortunatumque evenire precor & opto. Sic votis meis gratiam ſuam aſpiret ſupremus rerum opifex. Vale Vir Cl. & mihi moleſtas avocationes benigne ignoſce. Patavio Prid. Cal. Jan. 1644.

T. addictiſſ.

Carolus Avantius Rhodiginus.

N EPI-

Digitized by Google

EPISTOLA XLV.

De materia Soliſequa.

TUas 20. Novembr. Romæ datas, ultimo Decembr. probè accepi. Gaudeo Neapolitanum iter ex voto ſucceſſiſſe, teque tot illuſtrium Virorum familiaritate auctum ſalvum Romam perveniſſe. Cæterum ultimas noſtras licet doleam interceptas, nihil tamen meæ continebant peculiare, præter Avi, reliquorumque amicorum deſideria, quibus reditum ad nos tuum urgebant, & adhuc urgent præcipite labente occaſione, qua tuis commodis proſpectum cupimus. Quod de Muſæo meo locupletando ſolicitus adeò ſis, gratias ago maximas, ejus ante annum editum mitto catalogum ut videas quantum deſideretur ad univerſæ naturæ complendum Theatrum. Ex eo quo editus haud parum mea crevit ſupellex. Litheosphorum Liceti nec quoad rem, nec quoad verba videre adhuc contigit. Fratri Bartolo apud vos adhuc exiſtenti ea de re ſcripſi, ſed num ſecum tulerit ignoro, ſiquidem Pariſiis adhuc degat. Nec vidimus tuum de Luce librum, ut ad umbilicum perductus

an

Digitized by Google

an ſit dubitemus. Parentis Anatomiam, ſi (ut olim monuiſti) recudere geſtiant Typographi veſtri, ne manum operi adhibeant, antequam Hermanni Conringii de Sanguinis Generatione & motu legeris Tractatum, hortor. Multa in eo libro invenies paradoxa, & vulgatis Anatomicorum decretis contraria, quæ forſan inſtituto ſervient. Moltkenii faſciculum Venetias appuliſſe certa relatione accepimus, ut Tibi deſtinatum Monumentorum exemplum habeas, monendum duxi. Romæ ſi adhuc hæreas, ac facultas ſit Kircherum conveniendi, vide expiſcari ut poſſis quænam ſit illa materia, quam ab Arabe quodam emit, quæ ſolem indiſſolubiliter ſequatur, ut pluribus docet in Magnetismo Plantarum fol. 645. edit. Colonienſis. Rerum noſtrarum ſtatus ſolito turbulentior jam eſt, Deus pacem largiatur optatam. Vale. Hafnia ultimo Decembr. 1643.

T.

Olaus Worm.

Digitized by Google

EPISTOLA XLVI.

De editione Anatomiæ, ductu Pancreatis, &c.

SCripturus Tibi Amiciſſime Bartholine Typographus noſter, ut litteras meas ſuis conjungerem ſerio inſtitit. Parentis tui tuaque Anatomia tuo cum honore jam divendita eſt, nec typographo ſuperſunt decem exemplaria, quæ etiam diſtraxiſſet jam dudum, ſi Bibliopolis petentibus ea voluiſſet tradere vendenda. Quare denuo editionem parat, ſi illi credimus, charta, typis & figuris elegantiorem. Attamen monui eum, te novam editionem Patavii edendam promiſiſſe, inſtructam novis figuris, quæ ad Veslingii diſſectiones anatomicas eſſent delineandæ. Verum ille ſe tamen & nitidius Italis impreſſurum regesſit, cum eos noſſet dubitare, an, quod promitterent, unquam eſſent præſtituri. Certe mihi nuper ſcrupulus injectus eſt, cum Veslingii ad Vorſtium noſtrum litteras legerem quibus aſſerebat ſe totum in eo, ut compendium ſuum anatomicum locupletaret augeretque, & in diſſectionibus ſuis anatomicis id curaturum ut figuræ novæ delineentur, quibus ſuum vellet com-

compendium exornare, à quibus tamen ſectionibus eum intelligo prohibitum fuiſſe. Quodcunque tibi hac in parte videbitur, ad id meam tibi operam offero, ſi Patavii imprimi velis, conabor novam editionem noſtro typographo diſſuadere, ſin Leidæ malis quidquid injunxeris curaturus. Quas aſſerit Typographus ſe juſſu meo novas figuras delineatas habere, eæ de motu ſanguinis ſunt: urgentibus enim amicis auctiores Epiſtolas editurus ſum iis obſervationibus quas vivorum mihi Anatome ſuppeditavit, etiamnum enim quandoque illorum ſectione delectamur. Ductus ille in Pancreate nobis quoque aliquoties viſus eſt omni humore vacuus, cum vero viderimus eum non raro in meatum cholidochum aperiri facile crediderimus eum expurgationi bilis dicatum. Carteſius ſibi adverſarium paravit Petrum Gaſſendum, qui magno volumine ſatis meo judicio probavit, hactenus nihil Carteſium demonſtraviſſe & ut à Carteſii amicis intelligo ſatis ad reſpondendum ſollicitus eſt. Phyſicam ſuam generalem perficit, particularem aliis relicturus. Illius duos jam tractatus legi de loco & motu egregios ſane, verum haud arbitror eos pares expectationi futuros. Salmaſius de Saccharo veterum libellum prælo commiſit, impoſterum Hiſtoriæ

Eccleſiaſticæ immoraturus. Si quid in Italia novi moliantur, ejus me reddas certiorem velim, ſimul & ſi quid de Patris Pauli Servitæ inventione de motu ſanguinis inaudiveris amplius, viciſſim præſtiturus quidquid ab amico ſed negotiis impedito poſſis expectare. Vale Leida 11. Februarii An. 1644.

Tibi amiciſſimus
Johannes Walæus.

EPISTOLA XLVII.

JOANNI VESLINGIO Patavium.

HUmaniſſimis veſtris literis jamdudum debeo reſponſum, privatis negotiis & renovato Neapolin verſus itinere hactenus dilatum. Romam plurimosque in ea melioris notæ amicos nova Urbe commutavi, non quod illi displicuerint quibus ætatem devoverem, ſed iniquioris cœli gratia, quod communem cladem minitabatur. Nec facti pœnitet, quum faventiora omnia hic invenerim, cœlum pariter & amicos cœlo dignos. Ex quorum cenſu principem æſtimo *Severinum*. Nec partibus amici deeſt *Joſ. Donzellus*. Domeſtica Severini utor familiaritate, qui nihil omittit quod in tanto Viro deſiderem. In adornan-

nanda Vipera magnum ingenium deſudat, & propediem rem dabit expeditam, tuæ ſi acceſſerint obſervationes. Interea ad examen preſſius vocavit meditatam olim de Salvatella diſputationem, multis additamentis auctiorem. Tuam tantum expectat ſuper ea ſententiam, ideamque Epiſtolæ olim à Te acceptæ, quam invidus quidam mala arte ipſi ſublegit. Speraverat eam à Te nuper, ſed errore quodam propriam pro Veslingiana recepit. De Seile nomenclatura Arabica nuper dubitabat, quum ea de re inter nos ortus ſermo, quam in Sceile mutandum cenſet ex ſententia Arabum. Dubius ego, illam primarum literarum compagem infrequentiorem judicavi, præſertim elementi ص Reliqui Artis noſtræ proceres hic ferè tacent, ſi *Santorellum* excipiamus, cujus nuper de Sanitatis natura Volumen prodiit. Anatomiæ ne nomen quidem perſonat, niſi apud privatos noſtros lares. Veslingio caremus. Vale ſeculi Theophile, meque ama nominis Tui ſtudioſiſſimum. Neapoli 8. Febr. 1644.

T. T.

Th. Bartholinus.

EPISTOLA XLVIII.

De Salvatella Arabum.

THOMÆ BARTHOLINO Neapolin.

JOANNES VESLINGIUS S.

GAudeo ex animo, non minus de contubernio Clar. Severini, quam valetudinis Tuæ incolumitate, & affectu quem abſenti benevolè pariter ac conſtanter conſervas; cui paria utique referam, quamdiu ſpiritum indulſerit cœleſtis favor, ac vitam. Partem epiſtolæ, olim ad animadverſionem in Spigelium exaratæ, jam tertio deſcriptam, mitto, quam velim Clariſſimo Severino cum ſalute mea reddere digneris. Diſpliceret utique ſi quæſtionem illam in publicum exire pateretur, Vir alioquin prudentiſſimus: neque enim ea mihi Spigelii ſententia videtur, quam videri Severinus noſter vult. Salvatellæ nomen apud Avicennam aliquoties اسيلم & الاسيلم, per س, non ش expreſſum reperio: quod ſi retento Arabum ſono latiali typo repræſentare lubet, non ſeile, vel ſceile, ſed potius ſeilem ſcribendum erit. Plura publicum officium, & occupationes prohibent. Vale feliciter. Patavii 29. Febr. 1644.

EPI-

EPISTOLA XLIX.

Muſæa Neapolitana, & alia ad Medicam rem ſpectantia.

Jo. Rhodio Patavium.

DUm urbis hujus amœnitate fruor, & Severini familiaritate, memoria tui recurrit ſæpiſſime. Soles ea à me exigere, quæ hinc inde ſe curioſis oculis offerrent. Pauca ex multis recenſebo, quæ Neapolis ſubminiſtrat medico calamo, de aliis enim alii ſint ſolliciti, nec aures tuas rebus ab arte noſtra profanis obtundam. Adhuc viſitur Muſæum *Ferrantis Imperati* Pharmacopœi ſummi, quod inſtructiſſimum eſt omnibus Naturæ miraculis, de quo *Aldrovandi* ad Imperatum ibidem extat Epiſtola, comparans hujus Muſæum cum Menſa divitis, cujus micæ ſufficiant adornando Muſæo Ulyſiano. Deſcripſit ejus filius Franciſcus omnium hiſtoriam, cujus Nepos jam bonis potitur & Pronepos, ultra ætatem ſciens, exteris oſtendit ſingula. Franciſcus tamen author Operis non fuit, ſed Colantonius Stelliola, cujus in præfatione meminit, præceptor magnorum Virorum *Schipani*, *Severini*, *&c.* Vidi ibi fœtum bicipitem, item Sceleton Pygmæi exiguum vix palmam longum, quod

tamen factitium haud naturale putant *Severinus & Donzellus* urbis hujus Medici. Aquilinaris lapis quidam caput magnitudine ſuperat. X volumina herbarum vivarum propria Imperati manu agglutinatarum edacis temporis noxam effugerunt. Extat quoque Muſæum *F. Donati Eremitæ* Pharmacopolæ olim S. Catharinæ Monachorum, qui de arte Pharmaceutica librum edidit, & de Elixire vitæ, quorum tamen operum author eſt *P. Caſtellus*, qui apud eum diverterat: item deſcriptionem floris paſſionis. In hujus Muſæo varia exponuntur, inprimis furni artificiales egregii & Sceleta variorum animalium. Hujus Elixir vitæ eſt farrago multorum ingredientium. Aliud verò eſt Elixir vitæ *Hieronymi Claramontii* Siculi Leontini, pulvis nempe ex terra minerali alba medicata in Sicilia eruta, ex quo & ſuum Bezoar Minerale conficit & magno applauſu vendit, de quo librum confecit Genuæ primum, mox in Epitomen redactum Neapoli divulgatum 1633. ſecretum nulli niſi fratri ſuo Vito aperuit, & duabus Ciſtis conſignavit poſt mortem à Principibus Viris Patronis ſuis aperiendis. Habet & varia naturæ genera *Marius Scipanus*, ſenex verandus & parentis noſtri olim amicus, cum Bibliotheca ſelecta. Noſocomium

Digitized by Google

mium incurabilium amplum ſæpe cum Severino amiciſſimo, ingredimur, & raras operationes ejus Chirurgicas ſpectamus. Ægri tamen rudius ab illo tractantur, niſi dicto ſint obedientes, aut vel verbulo musſitent aut de dolore conquerantur. Placet tamen pietas Nobilium Neapolitanorum, qui non raro epulas lautas ægris afferri curant, & ipſi, ne fraude intercipiantur, miniſtrant. Noſocomium alterum B. M. Annunciatæ magnificum eſt & ditius, in cujus inferiori cœnaculo febres omnes tractantur, ſuperiori vulnera. Supremo in tecto locus eſt amœnus & patulus, quo admittuntur convaleſcentes ut ſe reficiant & ſenſim aëri aſſueſcant. In inferiori ad latus dextrum, peculiare eſt cœnaculum, in quod moribundi & deſperati importantur ut Patribus Reverendis ſint vicini. Bibliotheca S. Joannis Carbonarii referta eſt mſtis, imprimis Medicis. Vidi ibi Dioſcoridem mſtum elegantibus figuris ornatum, ſed à curioſo aliquo herbæ omnes ordine alphabetico diſpoſitæ ſunt. Hippocratis Aphoriſmi cum Galeni Commentariis latino ſermone manu ſcripti ſunt A. C. 1380. Meſues particula, Solini duo, Plinius, Columella & Cato de Re Ruſtica manu exarati quoque extant. Numerantur præterea in vaſta hac urbe Pharmaco-

polia

Digitized by Google

polia 120. præter Monaſticorum infinita, & barbitonſorum numerus ad 500. aſcendit. Tectum templi S. Claræ plumbeum argento æquiparatur, quod ſol longa temporis mora metallum creditur perfeciſſe. In Monaſterio Mariæ Salutis, ſub altari cavea eſt plena ſepulchris, ubi ſpatio 24. horarum corpora defuncta abſumuntur, quia huic immerſam ferunt terram ſanctam, unde nec mures ibi, nec putredinis odor. In æde S. Claræ hoc Epitaphium magnifico opere exſtructum eſt *Julio Jaſolino*, Parentis noſtri olim præceptori, & Anatomico celebri:

Julius Jaſolinus Sæculi Epidaurius ſui, molli manu ferrum retundere inſtantis fati & arte Pæoniæ fines producere fatalis ævi potens ſuique potens vita innocua, aurique potens viduatis ope lata gratuita, nec ſibi nec nomini metuens ſuo, Veſpaſiani fratris teſtamento hoc commendatur lapide poſteris.

In Palatio prope S. Biage, inter alias ſtatuas antiquas Caput Coloſſi equi æneum ſingularis magnitudinis & artificii in pariete

Digitized by Google

riete affigitur, quod equi olim fuit in area Epiſcopali, circa quem circumducebantur equi ægroti, ſtatimque ſanari credebantur veteri ſuperſtitione. Morbi hic Endemii, præter luem quæ pro morbo non putatur, niſi per gummata ſe exſerat, ſunt roſeolæ ſaltantes quas ædibus adſcribunt & victui. Illis quidem celſioribus, & à Sole minus illuſtratis, huic verô ob carnem bubulam, ſuillam, & braſſicam, qua avide incolæ veſcuntur. Angina puerorum ſuffocativa Epidemius quaſi morbus eſt, qui ab anno 1618. velut peſtis invaſit pueros, inficitque alios & enecat. Majores natu inficiuntur rarius, & infecti facilius curantur, quia medicamenta libentius admittunt, & gargarismos. Ex Cometæ anni 1618. effectu morbi hujus vim deducit *Eliſæus* Medicus hujus Urbis eruditus. Eryſipelata frequentia ſunt, quæ nullis medicamentis moleſtant, ſed ſoli naturæ ſinunt. Reliquos morbos plerosque decocto Salſæparillæ curant. Medicamenta majori doſi omnia exhibent, quam alibi, quia corpora ſicca. In vulneribus omnibus quovis tempore oleo roſato utuntur, contra quem morem invehitur *Severinus* noſter. Veſicatoria, fonticulos primus introduxit *Schipanus*. Sanguiſugæ familiares ſunt apud ægros, quæ vaſculo aquæ calidæ immit-

immittuntur, cui inſidet æger. Sæpe tamen inde fiſtulas ani ortas in Noſodochio vidi. Bubalino caſeo veſcuntur duriſſimo. Buffalinam vulvam exſiccatam ſervant, quia moſchi odorem ſpirat, eaque utuntur in unguentis myropolæ Neapolitani. Saccharum olim quoque hic coxerunt, ſed quia aëris bonitatem corrupit paludoſus locus, quem cannæ requirunt, intermiſerunt. Manna ex Fraxino etiam his locis elicitur, ſed minus valens, quia præfertur Calabrina, idque cujusdam Medici Calabri primarii aſtutia, qui à Rege obtinuit edictum, ne Manna Neapolitana, ut noxia, colligatur aut vendatur, quod clam tamen fit. Mare ſepias, polyposque ſumminiſtrat, torpedines, (quas piſcatores tremorem inducere teſtantur), lupum marinum, columbum marinum, anguem ſcilicet magnum & maculoſum, paſtinacam marinam, cujus cauda longa & aſpera, in cujus medio aculeus eminet, ſpinis obſitus, quem ad varia commendat *Severinus* & libenter apoſtemata eo aperit. Concha anatifera ad littus nonnunquam appellit, de quibus *F. Columna* in Obſ. Plant. & Piſc. item Ricinus marinus variorum colorum pinnis undique obſitus, quibus corpus ſuum quaſi pedibus promovet. De Surren-

rentino vino ὀλιγοφόρῳ & tenuiſſimo, quod hic bibitur ad ſitim ſedandam, etiam à febricitantibus, cauſam aperies, data per *Scribonium* Tuum occaſione, cur jam aquoſa ſint & debilia, quum tempore *Galeni* fuerint potentia. Incolæ vites antiquas exciſas aſſerunt, quia tardè ad bibendum apta evadebant illa vina, jamque alias Surrenti eſſe ſatas ex quibus vinum tenue, quod ſtatim vendi & bibi poſſit, exprimitur. Tu de vulgi ſententia judica qui eruditos ſuperas, meque porro ama. Salutant te *Severinus* & comites mei. Vale. Neapoli 26. Mart. 1644.

T. T.

Th. Bartholinus.

EPISTOLA L.

Conſilium pro Illuſtriſſ. Principe Januaria Sanctfelicio Melancholico, cum ſiniſtri lateris totius pulſatione, & Luis ſuſpicione: ad Eundem.

CONgeries affectionum, de quibus conqueritur Illuſt. Vir, à viſcerum naturalium præſertim hepatis & Lienis vitio depen-

dependent, quorum hic obſtructione cum pancreate meſenterioque, ille intemperie inſigni laborat. Utrumque partim naturali imbecillitati, partim diuturno contracto habitui quum debeatur, neceſſariam mali ſupponit pertinaciam longiori temporis ambitu terminandam, quam tamen & ætatis vigor, & aëris opportunitas, & adminiſtrandorum medicamentorum vis Deo dante, vel infringet planè vel imminuet. Scopi erunt, lienis meſenteriique obſtructiones auferre, hepar temperare & ventriculum partesque affectas roborare. Quibus implendis animum diligentiori collata cura applicantes, proficuos omnino remediorum fontes excuſſimus. In quibus principio Chirurgica ſe offerunt præſidia inciſis venis adminiſtranda, partim ut obſtructionem viſcerum aliqua levent ventilatione, partim ut hepatis quoque una opera tollant ſuſpectam intemperiem. Tempus opportunum ex Methodo innoteſcit facta prius levi corporis δυσκράτω præparatione. Locus varius eſſe poteſt debetque. Jecorariæ dextri brachii præcedat ſectio, ad ſanguinis aduſti refrigerium, ea quantitate emiſſo ſanguine, quam præſens morbi viriumque ſtatus ſuaſerit. Huic paucis interjectis ſuccedat Salvatellæ manus ſiniſtræ apertio, cui tantum tribuunt antiqui, ut melan-

lancholicis lienis affectibus proprietate ſingulari ſuccurrat, quanquam hujus vices ejusdem lateris κατ' ἴξιν impleat cubiti vena, ſi id advertas, ne liberior crebriorve fluxus refrigeret nimis corpus aut exſiccet tenue corpus, quod in melancholicis affectibus periculoſiſſimum. Tandem ſumma auxilii & unica fere ſpe ſalutis hæmorrhoidales ſedis venulæ pertentandæ ſive ferro ſive hirudinibus, quæ immediatè continuato venarum portæ ductu ex liene, humoris primarii domicilio, feliciter craſſiorem ſanguinem evacuant. Has venas ſolas, meo judicio, materiæ vicinæ ſegnities ſæpius reiterandas permitteret.

Quod ſi pulſatio lateris ſiniſtri moleſta oculoque noxia, & narium titillationes vel perrexerint vel augmentum ſumpſerint, ſectio venæ frontis, vel jugularis, ſi permiſerit æger, apprimè foret utilis.

Pharmaceutica ſubſidia quod attinet. Præparandum primo imbecille corpus Extracto Diacatholici ſive ſolo, ſive admiſta Caſſiæ quantitate & pulvere illo ſubdulci ſalutari aliàs aſſumpto, peculiari naturæ proprietate jecoris intemperiei & aliis metuendis ſymptomatis accommodato. Mox ſyrupum ſuaderem ex Violis, ſucco Borraginis, Polypodio, ut & ventriculum imbecillem in tranſitu reſpiceret, & affe-

ctum lienem, cui ſi parcius, ob ſiccitatem, addideris lignum ſanctum, hepati non malè conſulueris. Imò ſi unica fidelia parietes omnes dealbare vis aut omnia adimplere deſideres, Syrupum abſinthii à Fabro ſumas, qui ſtomachum roborat & appetitum, obſtructiones aperit hepatis & lienis, & viſcera omnia roborat. Hicque non ſemel ſed ſæpe ſæpius deinde purgato quoque corpore continuandus. Aperienda enim viſcera obſtructa deducendique craſſi humores & aduſti validioribus purgantibus, foliis Senæ Cinamomi modico temperatis, infuſione facta in ſero caprino præparato, & facta expreſſione addito ſyrupo de Polypodio & roſarum ſolutivo. Simplici hac cura abſoluta, in Compoſitæ principio nullum ſalutarius remedium deobſtruendis viſceribus, chalybe præparato ita ut omnem metum vehementiæ deponat, ſive forma ſpumæ, ſive ſyrupi, ſive fuſi M. Ducis, ut & pueris detur, de quo ſolicitus erit præſens ſolertiſſimus Severinus. Nec inutilem arbitrarer ſuo tempore ſeri caprini depurati uſum cum ſuccis Fumariæ, Borraginis &c. quæ ex re fore judicabuntur, donec Balnei aquæ dulcis tempus ingruat, à quo multum mihi promitto ſi temperatum fuerit, præſertim ſi acceſſerint localia remedia abdomini appli-

can-

canda ex oleis de Capparibus, Abſinthio & amygdalarum amararum fomenti forma, vel ſi ſtillicidium placeat ex oleo de Mentha, Abſinthio, Maſtiche, & pulvere Cinamomi, floribusque Abſinthii aliisque appropriatis lieni & ventriculo. Luta thermalia placent, ut emolliant, reſolvant, & roborent. Cavenda tamen ſulphurea & bituminoſa ob nimiam exſiccationem melancholiæ inimicam. Nec diſplicent medicati Ænariæ Inſulæ fontes ejusdem qualitatis, imo intus ſumpta Noceriana aqua non exiguam afferret utilitatem ſanguini temperando. Tandem ob morbi pertinaciam, deveniendum erit ad ἐνιαύσια medicamenta quæ ejus vim delaſſent vel placida eradicatione tacitè exſtirpent. In quem finem Electuarium componendum ad lienis meſenteriique præſertim obſtructionum tollendas reliquias, hepar temperaturum & ventriculo non nociturum. Quos ſcopos implent clariſſime Radices Enulæ, Raphani, Cortex medius Tamariſci, flores Tamariſci, Menthæ, Betonicæ, Limatura chalybis præparata, Abſinthium, radix Ireos, Centaurium minus, Ceterach, radix Capparorum, Hyſſopus, Eupatorium, Aſarum, Ariſtolochia utraque, cortices Fraxini, Diptamnus albus, flores Chamæmeli, Aniſorum. Omnia verò ea doſi &

O 2 tem-

temperatura miſceantur, quam judicarit præſens ſalutis cuſtos.

De Diæta addo nihil, quam ſolita ſua prudentia moderabitur maximus Severinus, cujus judicio omnia ſubmitto, Illuſtriſſimi Viri ægroti ſalutem Deo O. M. in procinctu itineris melioribus votis commendans.

Neapoli Kal. April. 1644.

Thomas Bartholinus.

EPISTOLA LI.

De Meſſanenſibus Medicis.

OLAO WORMIO Hafniam.

NOn dubito, quin & Tu & Mater noſtra ſuaviſſima de rerum noſtrarum ſtatu anxias cogitationes verſetis. In ſalvo tamen ſumus, laus Deo, hiſce diebus vitatis & ſcylla & charybdi ſplendidam Siciliæ Meſſanam ingreſſi ſumus, ut quem locum Ampliſſimus Senatus non ita pridem, in Academia amplo ſtipendio obtulerat, præſens luſtrarem, & pro oblato honore gratias agerem. Amicos & faventes ibi Nobiles inveni, & perhumani *P. Caſtelli* familiaritate utor, qui totus eſt in edendis variæ eruditionis libris. In Muſæo

varia

varia Naturæ curioſa congeſſit. Sceleta animalium à ſe conſtructa habet, Zibethæ, Xiphiæ & alia. Oculos Zibethæ cum vaſe Civetico monſtravit, ſicut in animalis iſtius Hiſtoria deſcripſit. Varia conchylia petrificata poſſidet. Palmæ Indicæ fructum apud illum vidi, qui incudem eludat. Dedi Catalogum Muſæi Tui, qui ſatis placuit, niſi quod uſualia officinarum ſemina contineret. Certum tamen eſt, ad Naturæ complementum & varietatem etiam illa requiri. De inſtrumento Wilhelmi Regis Siciliæ Meſſanenſibus communicato cum Sigillo literis Gothicis appoſito, cujus ex Gualthero mentionem facis in Monumentis Danicis, plura expiſcari non potui, nec inſtrumentum videre contigit, Archivi inſpectoribus ſemper moras trahentibus. Nummum alioqui ejusdem Wilhelmi depingit *Placidus Samperus* Soc. Jeſ. qui hoc anno Iconologiam B. Virginis edidit, Mariæ dicatum cum literis Gothicis ſeu Lombardicis Monachorum antiquis, neutiquam Runicis. Alium idem affert cum hac Inſcriptione:

In prima facie effigies Mariæ viſitur, in circuitu Regis, literæ, ut putat, Arabicæ extant. In re Medica pauca occurrunt, quæ ſcribi merentur. Hortum Meſſanenſem in foſſis urbis inſtruxit Caſtellus, cum officinis chymicis, theatro, ſacello, &c. & XIV. quadris, cujus plantas in catalogo ſignavit edito 1640. jam verò neglectus jacet. Pauci alii ſunt, qui rem Medicam illuſtrent. *Piſanus* Antidotarium hoc ipſo anno in publicum emiſit, plenum barbariſmis, à Pharmacopola compilatum. *Proſimus* Abſceſſum puerorum ſuffocativum anno præterito adumbravit. *Andreas Tremanci* nuperrimè Anatomiam edidit carmine vulgari ex Galeno, Hippocrate, Avicenna aliiſque excerptam. *Oliverii* quoque Apologia extat contra Liceti Epiſtolam de Abortu. Præ omnibus verò caput *Caſtellus* effert. Quinquaginta anni ſunt, ex quo Theriaca hic nulla fuit confecta, Româ, Neapoli, Alexandriâ huic defectui ſuccurrentibus. Priore verò Collegii P. Caſtello 1637. Jo. Dom. Cardullus ad inſigne S. Georgii diſpenſare cœpit, cujus deſcriptionem publicam dedit, ſed authore eodem Caſtello, & ex Sicilia & Calabria plurimorum ſimplicium ſibi copiam comparavit. Oleo ſeſamino abundat, cui Romæ amygdalinum ſubſtituunt.

Adeò

Adeò enim ſeſamum hic eſt copioſum, ut panibus nigrioribus inſpergatur ſaporis grati gratia. E regione Collegii amplum Noſocomium viſitur ex ſeptem parvis in unum compactum, ſecretis ſtationibus Capuccinorum, mulierum & exterorum. Morbus hypochondriacus hic vulgaris, quem feliciter curat Caſtellus ſuo Electuario Diatartaro, cujus nobis dedit deſcriptionem. Exhibeturque pondere Unciæ unius hora una ante prandium, & largè ventrem ſubducit. Frequens etiam eſt angina puerorum ſuffocativa, quæ parentes quoque ſubinde invadit, ſi cum filiis converſentur. Sola purgante potione ex Syr. roſ. & melle hanc jugulat Caſtellus, qui venæ ſectionem in hoc morbo inutilem deprehendit. Solennis piſcatio eſt piſcis Xiphiæ menſibus Majo & Junio. Adverſa fronte cum illo pugnat canis Carcharias, qui cauda acuta ſæpe natantium hominum pedes amputat, unde non audent urinatores longius ſe in mari ex littore demittere. Ejus capitis Scleton in Muſæo Imperati Neapoli vidi, & cutem apud vos ſatis notam & obviam ſcio. Nobilis Meſſanenſis inter alia rariora duo Cornua magna Rhinocerotis ſervat, & alia quæ Monocerotis eſſe feruntur. De quibus judicium ferre non poſſum, quia Gazellæ cornua hic

plurimis imponunt. In horti locis montoſis Corallium naſcitur in petra duplex, geniculatum hinc inde diſperſum, quod pluvio tempore apparet terrâ magis diſſolutâ, alterum ſpongioſum rudius ex ipſis petris enatum & à nobis erutum, tuoque Muſæo dicatum. Ubi & reperiuntur aliæ lapidum formæ, inſtar gloſſopetrarum, conchylia petrificata, &c. quæ quaſi in mineris ſuis naſcuntur, non ex mari advecta, quod hoc loco à mille annis vix fuit, niſi eo tempore alluvione maris congeſta ſint, quo Sicilia ab Italia disrupta fuit & divulſa, ſiquidem unquam divulſa fuit, quod quidam Geographi ſtrenuè negant. Oportet ut id factum ſit ante tempora Saturni, qui huic portui nomen dedit, quum falcem qua patris pudenda abſciderat, hic recondit, unde ferunt falcata figura elegantiſſimum Meſſanenſium portum emerſiſſe, urbemque Zancleam dictam ab Arabica voce, quæ curvum notet, qua olim uſi Meſſinenſes. Hunc autem Saturnum de Camo interpretantur, qui pudenda patris irriſerat. In rei memoriam adhuc Meſſanenſes Menſe Auguſto coloſſos duos circumferunt, alterum cum falce, alterum pro Rhea ſeu Cibele ſeu Ope uxore Saturni, quibus tamen ſacris intereſſe non vacabit. Celebratur etiam antiquis fons

Zan-

Digitized by Google

Zancle, qui eſt ille qui hodie Meſſanæ dicitur *Pozzo leone*, crediturque Nymphæ dicatus, undi hi verſus ſubjiciuntur nomine Nymphæ Zancleæ:

Encelidi flammas fugiens per operta viarum
Hic caput attollo Nympha perennis aquæ.
Cum mea ſenſiſſem venturam ad littora claſſem
Protinus exilii Nympha latentis aquæ.

Tempore D. Pauli quoque erat navigabilis hic ſinus Italiam inter & Siciliam, ille enim Syracuſis per Rhegium ad Puteolos navigio perrexiſſe dicitur in Act. Apoſtol. ſed nimis ego provehor, prolixitate negligentiam compenſans, quæ itinerum variorum culpâ excuſationem apud Te reliquosque amicos merebitur. Vale Vir ſumme, & favere perge. Meſſanæ Æthnam petiturus. 11. April. 1644.

T. T.

Th. Bartholinus.

EPISTOLA LII.

De Plantis circa Æthnam naſcentibus.

CAROLO AVANTIO RHODIGINO Patavium.

INtermiſi nonnihil conſuetum inter nos ſcribendi officium, nulla tui oblivione, ſed itinerum variorum impedimento. Nec adhuc ad ſcribendum commodus locus intervenit, quod laſſus ab itineribus quieſcere malim in hoſpitiis quam manum ulterius defatigare. Quia tamen promiſſi memoria recurrit, nolui differre debitum, quod per Cl. *Caſtelli* cognatum Corvinum rectè has ad Te perferri ſperem. Volebas, ut plantas circa Æthnam naſcentes Tibi ſignarem, & alia in Siculo itinere occurrentia. Jamque redux ab Æthna, calamum tibi tuæque petitioni commodabo, quantum ἐν παρόδῳ licet. Ager Catanenſis circa radices Æthnæ fertiliſſimus eſt univerſus, niſi qua Æthnæ cineres herbarum proventum nuper impediverunt, quum 1635. flammas & torrentes evomeret & vicina quæque obrueret. Jam quidem flammas non eructat, nec cineres, ſed fumo tamen occultum ignem prodit, quem vidi multis leucis antequam in Siciliam pedem ponerem, nocte tamen ſubinde obſcura lucet præſertim flante Zirocho, quod vidimus

in

in itinere Syracuſano. Quanquam autem cineres jam non eructet, remanent tamen ultimi incendii veſtigia prope Cataniam ad radices montis, de quibus Jo. Bapt. Roſſus ibidem Profeſſor multa nobis retulit quum Cataniam pertranſiremus Æthnam propius viſuri. Memoriam meretur, quod in ultimo incendio repertum ſit caput ruſtici cum mitra, cujus externa pars ſaxo fluxili ignito, ſulphureo, qui obvia quæque incruſtabat, & cujus particulam mecum adſportavi, floris ſpecie cooperta erat, interna parte nativo cranio deliteſcente. Magna ibi S. Agathæ religio in compeſcenda flamma. In ejusdem æde majore in IV. columnarum Epiſtyliis, majoribus literis inſculpta hæc leguntur:

Q. LUCIUS.
LABERIUS.
PROCONSUL.
THERAMAS.

Deprompta ſine dubio ex thermis, quarum veſtigia in urbe Catania extant. Alibi inventus lapis his literis: ACKΛEPIAC. Alia non tango ad rem Medicam non ſpectantia, quæ fuſe pertractat in Antiquitatibus Cataniæ laudatus Roſſi, quas transeuntibus nobis dabat. Ex ſucco liquiritiæ paſtil-

Digitized by Google

paſtillos componunt Catanenſes Pharmacopolæ, & ad Theriacam hinc inde vendunt. Tanacetum vulgare luteum in ſummitate montis menſibus calidioribus floret. Vitex flore albo copioſe ad radices naſcitur. Sequentia nonnulla vidi ipſe, ſed plurimorum nomina ſuggeſſit *P. Caſtellus* Meſſanenſis Doctor. Artemiſia major. Alchakengi verum. Anacardum. Chamædrium verum. Calamentum montanum. Euſragia. Gariophyllata vera. Gattaria vera. Juniperus montanus. Berberis. Lentiſcus. Oxyacanthum. Pulmonaria terreſtris. Saxifragia media. Ariſtolochia longa & rotunda. Aconitum. Agnus caſtus. Aloë. Aniſum ſylveſtre. Bryonia alba, & nigra. Coriandrum. Conſolida Regalis. Chelidonium. Centaurium minus. Cyclamen. Daucus Creticus. Eupatorium. Hermodactyli. Echium. Geniſta. Granoſole. Helleborus niger. Herba Turca. Verbena. Laureola. Lingua Cervina. Mandragora. Mechoacan. Mezereum. Momordica. Narciſſi genera omnia. Napellus ſpurius. Palma Chriſti. Pentaphyllum, Pœonia. Polium. Praſſium. Rhaponticum. Ruta Capraria. Roſmarinus fructifer. Serpillum. Sigillum Salomonis. Smilax aſpera & lævis. Smyrnium Creticum. Soda ad conficienda vitra. Solatrum majus. Spina dragantes. Tormentilla.

Digitized by Google

tilla. Trifolium bituminoſum. Turbith. Ex fructibus habent Catanenſes Poma. Sorba. Pyra. Pruna. Meſpila. Caſtaneas, Mora, Olivas Montanas magna copia & præſtantiſſimas totius Siciliæ. Canellam. Ex fagis & pino artifices colligunt picem, reſinam, & terebinthinam. Tedam etiam habent, quæ ob humorem viſcoſum & pinguem æqualiter accenditur & flammam conſervat, ex qua pix conficitur vulgo dicta Catanenſis, quæ liquida eſt, & tenax, & vulneribus brutorum inſervit. Cryſtallus reperitur hic locis illis, quibus glaciei major copia. In cacumine montis Æthnæ nix perpetua conſervatur, quæ Melitam defertur triremibus, & per totam Siciliam ad vini refrigerium. Æſtu tamen menſis hujus majore, vidimus nivem Æthnæ nonnihil imminutam. Circa radices hujus ignivomi montis lapides inventi, quibus arbores virides innatæ videbantur, inſtar lapidum Florentinorum, ſed elegantiores. Unum ex his Romam Illuſtri Equiti *Puteo* miſit *Mirabella*. Antequam ad Æthnam pervenimus duabus leucis à Catania, antrum inviſimus, quod Proſerpinæ dicitur, unde rapuiſſe eam Pluto olim ferebatur, de quo *Claudianus* & *Hyginus*. Ibidem ſaxa duo notavimus, à nemine hactenus

ctenus animadverſa, in quorum uno hæ literæ erant inſculptæ

M K

in altero ———

A R

Ex Amphitheatro quodam abrupta ſuſpicor, quia hoc loco vetus Catania ſita, & vicinus portus à lapidibus Æthnæ eſt obturatus. Nimis in Æthna occupor, Tibique ſum moleſtus. Amori tamen id meo imputabis quo ob Æthnæ viciniam adhuc ardeo. Non vacat jam ea referre, quæ de Syracuſanis reliquiis ſuperſunt, quia campus hic eſt ubi Troja fuit, & ad iter Militenſe nos componimus. Tu, Vir amiciſſime, ad noſtrum reditum benè vale, & me ama. Syracus. 25. April. 1644.

T. T.

Th. Bartholinus.

EPI-

EPISTOLA LIII.

De raris Naturæ in Inſula Melita obſervatis.

Josepho Donzello Neapolim.

CLauſo portu Melitenſi, quia Triremes Sacri ordinis Hieroſolymitani expeditionem ſuſceperunt, ne otio videar meo abuti, breviter Tibi Naturæ curioſo perſcribam, quid in Re Medica notatu dignum hic obſervaverim. Is enim eſt itinerum ſuſceptorum finis, ut arti noſtræ acquiram quicquid ubique ſeu Natura gignit ſeu hominum induſtria. Univerſa terra Melitenſis, quæ tamen rara eſt, quia Inſula eſt petroſa, alexipharmaca eſt, quod benedictioni S. Pauli tribuitur, qui eodem loco naufragium paſſus eſt, quo nos appulimus magno vitæ diſcrimine. Maximè eruitur illa terra ex ſpecu ubi S. Paulus pernoctaſſe dicitur, idque extra urbem veterem. A tot jam ſeculis ex ſpecu eruta fuit terra & in ſalutem plurimorum divendita, nec tamen imminuitur, unde vel miraculum ſubeſſe creditur, vel terram ſe multiplicare. Hanc in formas varias coquunt, & divendunt, crudam verò Tarantulæ morſibus aliis-

aliiſque venenis applicant. Huic innaſcuntur gloſſopetræ, de quibus Diſſertationem hiſce diebus conſcripſi, quas diligenter conquiſivi. Duro ſaxo adnati ſunt lapides, quos *occhi de ſerpenti* vocant, unde in eosdem uſus exſculpuntur & pro armillis aſſervantur à mulierculis Melitenſibus. Ex petra molliori alba ædificia conſtant, altera durior ex altera Inſulæ parte uſibus fontium inſervit. Ex terra alba fictiles urnas elegantes conficiunt, quæ aquam ſemper, etiam ſoli expoſitam, frigidam conſervant. Goſſypii poma vidi collecta, quæ matura finduntur nonnunquam trifariam, nonnunquam etiam ſecus, ac Polluci viſum, quatuor in partes, ut lanugo erumpat, quam carminant incolæ & nent. Hinc forſan veſtes Melitenſes tanto in pretio apud antiquos fuerunt, teſte *Cicerone* & *Varrone*, quod fierent ex lino goſſipino. Rectè verò *Plinius* l. 19. c. 1. fruticem vocat, ita enim mihi hic occurrit. Planta *Glaſto*, Melitenſibus Ennir, hic quoque copiosè provenit, ex cujus aqua fit color dictus Indigo. Roſæ Melitenſes apud veteres pro raris & odoratis celebrantur. At rariores jam ſunt, quia hortorum rarior cultura. Magni Equitum Magiſtri hortus ſplendidus in medio Inſulæ malis præſertim aurantiis & citriis. Ex ipſo pariete

ete palatii ipſius in nova urbe ficus enaſcitur. Viperæ hic nullæ comparent, ſerpentes adſunt, ſed innoxii. In vicina Inſula Gozze parvæ viperæ ſunt, quibus Pharmacopœi urbis hujus ad oleum viperinum utuntur. Theriacam enim ex Oriente habent & à Venetis. Muſcæ & inſecta in hac urbe multa nos infeſtant ob mare alluens, quæ in Melita veteri non inveniuntur, urbe ſcilicet metropolitana. Canes Melitenſes olim erant in deliciis, ſed jam genus illud deſiit & cum incolis antiquis expiravit. Olim Inſula ferax fuit gigantum, vidique in palatio ſuburbano *Jo. Fr. Habelæ* Vice Cancellarii ordinis ſancti, qui nos humaniter & lautè ibidem excepit, coxas, dentem, coſtam gigantis hic erutam. Binas quoque urnas Phœnicum nobis monſtravit, qui ejectis gigantibus inſulam poſtea incoluerunt, quarum altera fœminæ habebat faciem ornamentis & vittis dependentibus, magnitudine humana, in qua cineres invenerat. Præterea lignum petrificatum apud eundem vidimus ex urbe Africæ non ita pridem in petram converſa, ex qua quoque urbe puer petrificatus ad Card. Richelium fuit miſſus. Turtures Majo menſe hac tranſeunt in Barbariam, ut nidificent, unde quoque redeunt menſe Septembri ut in Orientem

 rever-

revertantur. Primus pagus extra urbem Vallettam, Caſale de gli fournari dictus eſt, quod ibi pinſentur & coquantur omnes panes pro civitatis neceſſitate. Olim aër valdè fertur ibi inſalubris, jam verò, quod notandum, ſaluberrimus eſt, quia igne fornacum purificatur. Aër urbis novæ quoque ſalubris, quia omnes plateæ recta mare reſpiciunt, quas eapropter ventus eventilat. Noſocomium duos habet Medicos, Gallum & Melitenſem, Chirurgos tres, per vices ægros inviſentes. Tenentur & Equites ipſi quotidie ægris inſervire & de neceſſariis proſpicere, habetque ſingula natio ſuum in hebdomade diem, v. g. Germani Veneris diem, quo novitii Equites ægros inviſunt, & ut commodè cibentur provident. S. Juliani portus leucis duabus ab urbe diſtat, in quo ſtatua ejus à Gallo quodam poſita eſt. Quinquaginta anni effluxerunt ex quo apertus ibidem fons, quo lavantur Podagrici & Nephritici, moxque in vicinas arenas conjiciuntur, & ſanantur, relictis in fonte interulis, ſed præſtare judicabat Monachus ſi nummi aliquot in uſum pauperum relinquerentur. Quotidie in arena mulieres videas conſidere, ſed major feſto Aſcenſionis eſt confluxus. Statuæ nomina multa leguntur inſcripta, & nos noſtrum

ſtrum quoque ibidem addidimus. Multa egregia de Inſula hac Martis propugnaculo, & invicto ab *Habela* expectamus, qui juſtum de illa volumen confectum habet, cui carmine extemporaneo acclamavi. Vix finieram, quum navis Anglica, quam conduxeramus in Ægyptum navigaturi, propter contagium ab hominum commercio excluderetur, mutandum igitur erit conſilium, & repetenda iterum Sicilia, ſicque præter ſpem brevi vos reviſam. Vale. Salutant te comites mei Jo. van Horn & Theodorus Fuiren. Melitæ 12. Maji 1644.

T. T.

Th. Bartholinus.

EPISTOLA LIV.

De Saccharinis cannis Sicilianis, Manna Calabrica, & Salernitana ſchola.

Jo. Walæo Leidam.

TAndem ad me eluctata eſt, quam mihi deſtinaveras, Epiſtola. Animum itinere moleſtiſſimo Siculo & Melitenſi laſſum, certiſſimo priſtinæ Tuæ benevolentiæ indicio, non leviter ſolabatur.

Hackii veſtri induſtriam operi noſtro recudendo dicatam non poſſum non laudare, cujus editionem aliis omnibus præfero, etiam Italorum prælis tardioribus. Tres de operis mei impreſſione inter ſe contenderunt, dumque ex invidia ſinguli litigarent, ob iter meum, omnes lucri ſpe exciderunt. De figuris nonnullis monuit Cl. *Veslingius* in unam contrahi poſſe, illas nempe, quas de corde, partibus ſpermaticis, oſſibus &c. rudior manus expreſſit. Pancreatis figura cum novo ductu Virſungiano omnino videtur addenda. Miſit & Cl. *Wormius* de cranio figuram, proximè mittendam & cum aliis tuo judicio ſubmittendam. Siquidem ſcio controverſiam inter magnos veſtros Heroas literarios *Salmaſium & Vorſtium* de ſaccharo adhuc pendere, quæ de ſaccharo ejusque cannis in Sicilia, ubi uber illarum proventus, obſervaverim non gravabor perſcribere, ſi forſan ad illuſtrandum illud argumentum aliquid conferre poſſe exiſtimaveris. In itinere terreſtri, quod Meſſana ad Cataniam verſus fecimus, tranſivimus urbem Tahorminam cui mons arenis rubris ſeu ſaxo rubro conſpicuus imminet. Mox deſcendimus ſaxoſa & invia via ad molam ſaccharinam prope mare ſitam, in qua apparatum magnum vidimus inſtrumen-

mentorum, torcularium & furnorum. Menſe Junio & Julio ſuccum exprimunt ex Cannis ſelectis. Modus hic eſt: Cannas primò minutim incidunt huic operi deſtinati homines, deinde forti torculari ſupponunt ſuccumque exprimunt, qui per latera torcularis in ſubjecta vaſa deſtillat, lapis molaris interea à præterlabente aqua movetur. Secunda expreſſione ſupponunt reliquias ſacco incluſas pervio, communemque ſuccum injiciunt ampliſſimis furnis, foco largiſſimo, & quater coquunt. Deinde in formis ſuis inſtillant, quas campanas vocant, in modum campanarum confectas, quibus inferiori parte foramen inſculptum, ubi reſervatur per quatuor menſes in cubiculo, vel alio loco clauſo, ut ſenſim induréſcat, & per foramen exſtillat humor craſſior quem melazza vocant, qui decidit in vas circumpoſitum, & ſaccharum exinde fit pauci valoris, reliquus verô depuratur longiori temporis mora. In mola hac plures quam centeni occupati ſunt magnis impenſis, ubi & cumulus reliquiarum ex cannis exſtructus cernitur, ex quibus aliquas ſelegimus. Saccharum ipſum nigrius eſt & ignobilius, propter cannarum & terræ vitium, præſtatque illud quod conficitur in urbe Laqueduce inter Meſſanam

Digitized by Google

& Panormum, at quod Panormo apportatur præſtantiſſimum eſt, & Meſſanæ in cupediis adhibetur. Hinc devenimus ad agros ſaccharinarum cannarum, quas *cana de mele* incolæ vocant, nuper plantatarum. Plantantur verò in Februario radices ex priori ſectione ſuperſtites, ex quibus nova germina propullulant, quæ *Cochili* appellantur, primo in locum ſiccum, mox in humidiorem transferuntur, & tandem matura ſecantur ad radicem usque. In Calabria quoque ex arundinibus ſaccharum conficitur. Singulis trienniis transplantatur arundo, tribus enim annis ex eadem radice novi ſtolones germinant. Arundinis pars inferior ſaccharo conficiendo, ſuperior plantationi novæ inſervit. In variis Siciliæ littoribus ſal quoque coquitur, quod paſſim vidimus cum Syracuſana littora usque ad Trapanum legeremus, unde maxima ſalis quantitas exportatur. In ſcopulis verò receptacula efformant, ex quibus influens mare relabi nequit, unde à ſole in ſalem ſiccatur, ſed non niſi affuſa aqua dulci. Reperiuntur alibi in Sicilia ſalinæ fodinæ, ſed ſal hoc amarius à paucis expetitur, nec emendare hoc vitium ſtudent incolæ, quia alio ſale abundant. In fodinis Calabriæ, præſertim montis Montalto prope Belvedere, mina

auri

auri prægnantis, ſal gemmæ reperitur, quod in profundo montis mollius eſt, deinde aëri expoſitum dureſcit, unde in ipſis fodinis artifices artificioſè elaborant & in varias formas aptant. Splendidiores quædam ſunt partes, quas vocant *oculum ſalis*, quibus eleganter diſtinguunt ornantque res exinde confectas. Ego roſam inde effictam habeo. Alioqui ex hujusmodi ſplendidis globulis corollas precarias componunt. Calabriam peragrantes guſtavimus mannam ex ipſis arboribus Fraxini à nobis decerptam, non illam, quæ in foliis ciceris figura & magnitudine reperitur, ſed alteram, quæ *ſſorſata* vocatur quia ex trunco Orni cultro vel ſecuri exprimitur. Alternis enim ictibus truncum arboris proſcindunt circumcirca vulneribus hunc in modum ſignatis)(& mane ſequenti colligunt humorem exſtillantem, excipiuntque & abradunt cultris ligneis, & abſtergendo vaſis imponunt. Lignei vel oſſei cultri eſſe debent, ne colore nigrior manna evadat. Liquorem deinde in menſa explicant ſoli obverſa, ut abſumatur aquea humiditas & aciditas quæ ſuavitatem corrumpit, idque ſæpe repetunt. Trunco arboris adhærebat illa, quam guſtavimus, candi-

 cans,

cans, dulcis, duriuſcula, quia neglecta fuerat ab incolis. Impoſtores mannam foliatam imitantur, quam Bragerola vocant, nullius tamen pretii, tranſcolantes mannam Sforſatam per cribrum ut in ciceris formam mutetur. Cicadæ quoque aperiunt ſuctione ſua Ornum, ut ſucco dulci fruantur, deinde per apertum foramen liquor ſtillat. In civitate Apuliæ Barri ex genu S. Nicolai liquor dicitur exſtillare, quem incolæ vocant manna de S. Nicolo, febribus commendatus, qui licet ſparſim ad alias terras mittatur, ſponte tamen redire ad corpus ſuum occulta ſympathia fertur, ſi vera ſunt quæ credulis nonnulli perſuadent. Hanc mannam ex alio loco venire rectius putat *Santorellus* noſter, vel à Monachis afferri, quod hic Neapoli quoque factitatum, atque tum corpori balſamico affuſam poſſe aliqua virtute imbui. Al monte Circello, qui locus eſt Ducis Caëtani, ornus copiosè creſcit. Hincque magnus ex manna proventus. Spatio trium hebdomadarum mannam colligunt poſt inciſionem trunci à ſuperiori parte curvo cultello factam ad inferiorem, hinc exſtillantem aquam quaſi glutinoſam & à ſole induratam vendunt pretio ſat magno, libra enim

enim mannæ hujus Juliis tribus venit, qua loco Calabrinæ libentius Romæ utuntur. Collegi & ipſe & dulcedinem laudavi. Si autem pluvia accedat interea, omnis diffluit. Quicquid ſit, eo modo manna ex trunco arboris Orni ſtillat, quo ex Pino reſina, vel ex Ceraſo gummi. In tranſitu Salernum quoque ſalutavimus, ubi Medicorum adhuc Collegium ſatis ſplendidum antiquis periſtyliis ornatum viſitur prope Templum Cathedrale S. Matthæi. Nulla alia hujus ſcholæ gloria, niſi quod nonnullis candidatis Laurea conferatur præmiſſo examine aliquali ex textibus *Hippocratis* & *Ariſtotelis*, gaudeantque iſti Medici privilegio, ut medicinam non ſolum in toto Neapolitano regno ſine licentia Proto-medici exercere poſſint, ſed & in Imperio Romano. Olim magna Doctorum Salernitanorum erat fama, quam ipſi ſua invidiâ decoxerunt. Feruntur enim clam noctu Puteolana balnea præſtantiora, in quibus ſalutaria remedia & modus utendi balnea erant ſcripta, deſtruxiſſe, ut illis major eſſet quæſtus, quæ balnea adhuc confuſa jacent, quanquam hoc tempore conati ſint quidam diligentius ea inquirere. De his Medicis ita *Dion. Cartus* ex Gloſſa ordinaria ſuper Act. Apoſt.

c. 28: Virgilius fecit balnea medicinalia Puteolis, ſingula propriis inſcripta titulis contra quam valerent ægritudinem. Salernitani Medici invidia ducti ſupervenientes, manu forti titulos deſtruxerunt, & ædificia plurima mutilaverunt. Quod ſequitur *Lyra*. Addit verò *Jo. Villanus* 1. Chron. Neap. illos Medicos, ubi noctu deſtruxerunt characteres, dum reverterentur, tempeſtate obrutos periiſſe inter Capreas & Minervæ promontorium. Sed curſum retraho, ad gratiſſimas tuas literas pauca reſponſurus.

Manuſcripta P. Pauli diligentiori ſtudio perluſtrabo, quum Venetias venero, eaque fidelitate quam ab amico expectas. Sed ut audio, multa in adverſariis ſuis collegit, quæ ab aliis accepit. Patavii Scribonium ſuum confectum habet *Rhodius* noſter, & *Veslingius* de opobalſamo, dirimendæ liti Romæ inter doctos ortæ, Apologiam in lucem emiſit. Venetiis *Folius* pinguedinem Italo ſermone illuſtravit. Florentiæ *Joh. Nardus* de Melle & Manna ſcripſit. Romæ quæſtionem publicis libris de parte affecta in Pleuritide inter ſe agitant *Baldus* & *Manelphus* Lectores publici. Obſervationes à Panarolo editas referre non attinet. Neapoli opera expectamus maximi iſtius *Severini*, quæ indice ſignavi à Biblio-

bliopolis Lugdunenſibus expetita. *Sanctorellus* de ſanitatis natura operoſum Volumen nuper edidit, & praxin totam *Malioccbus*. Meſſanæ defuncti Corteſi ſucceſſor *P. Caſtellus*, amicus noſter cum ibi hæreremus, & Collega ſi voluiſſem, Emetica ſua conficit tribus voluminibus, Methodum Conſultandi, de Abuſu Dierum Criticorum, ubi primum diem morbi ab hora invaſionis incipere & cum occaſu ejusdem diei finire ex *Hippocrate* probat, reliquosque dies cum ſole & initium habere & finem: Hortum Meſſanenſem à ſe in foſſis urbis inſtructum: Antidotarium Romanum: Hyænam odoriferam, cujus in Muſæo nobis Sceleton monſtravit, Theriacam, Opobalſamum, de Abuſu Phlebotomiæ, & alia infinita, quæ prompta ad ſcribendum manus effundit. Eſt verò *Caſtellus* totus Hippocraticus, olimque Romæ cum *Martiano* Hippocrati illuſtrando operam ſuam contulit, ſicut quondam Pariſiis *Duretus*, *Jacotius*, *Hollerius*, magna illa nomina. *Licetum* ferè transmiſiſſem, qui pro *Ariſtotele* Cor vindicat, duplicemque circulum ſanguinis invehit, pro ſanguinis utriusque duplici in propriis vaſis curſu, de quibus nec charta nec dolores Nephritici plura in præſenti ſinunt perſcribere. Vale, magne

Me-

Medicinæ Antiſtes, & me, ut ſoles, ama. Optatiſſimus noſter comes, Jo. van Horne, plurimum te ſalutat. Neapoli 21. Jun. 1644.

T. T.

Th. Bartholinus.

EPISTOLA LV.

De vomitu in calculo.

PETRO CASTELLO Meſſanam.

CItius memoriam tui recoluiſſem, niſi me duplex morbus ædibus hactenus lectoque affixiſſet. Sanè pruriit manus, calamusque ſæpe ſponte ſua impleri viſus eſt, tui recordatione. Obverſantur animo meo humaniſſima colloquia, quibus nos Meſſanæ commorantes fruebamur. Debitam nomini tuo venerationem publico hoc de Aneurismate ſcripto orbi propalavi ea veritate qua præclaris experientiæ infinitæ monumentis publicè hactenus innotuiſti. In eo cultu nos quotidie exercemus data apud ſummam Virum *Aur. Severinum* occaſione, cujus genii operumque ideam à me procuratam editamque mitto, ut virtutibus tuis devotum nobiscum exoſculeris. Noſtrarum

ſtrarum rerum ſtatus ob imminentes æſtus Neapoli adhuc ſolito turbatior eſt, Sirii exitum anxiè expectantes. Interea frequentioribus literis, ſi ita placuerit, leniam abſentis deſiderium, ut etiam ex *Caſtello* otii mei fructum hauriam. Secundæ editioni Anatomiæ noſtræ accingimur. Si quid in pluteis Tuis fœcundis hæreat nobis ex uſu quod eſſe queat, publico neutiquam invidebis, qui dudum de *Sepulcreto* tuo ſpem publicam excitaſti. Quid de Unicornu illo, quod apud Illuſtrem veſtræ urbis Virum latere præſens narrabas, ſit ſtatuendum, quo pretio æſtimandum, quo colore & magnitudine efflorescat, Te interprete ſcire averem, ut etiam hanc opuſculi de Unicornu paginam impleas. Multa enim cornua hinc inde venditantur, quæ vel ad aſinorum vel caprarum claſſem referuntur rectius. Imo omnia, quæ in Gallia, Belgio, & in patria vidi, ejusdem ſunt generis, nempe Cetacei ex Septentrione. Cæterum, quæ calculoſo meo ſymptomati ſingularis præſidii adjumenta ſuades? Frequentes prodeunt arenulæ dolorum in pubis regione cauſæ, quas vel Paternæ imbecillitatis innata diſpoſitio mihi impreſſit, vel calidiora vina in his oris & apud vos, quibus tamen parcè uſus ſum, accerſerunt.

ſerunt. In tuo conſilio magnum momemtum ſanitatis poſui. Varia, quæ vel amici vel varia lectio ſuppeditavit, tentavi, ſed à nullo levamen ſenſi, niſi ab aqua corticum fabarum, quæ arenulas deturbavit, ut non dubitem id remedii genus pluribus commendare, & forſan plus illi in remedio illo calculum frangente apud *Augenium* l. 9. Conſult. tribuendum, quam millepedibus. An autem in hujuſmodi affectu vomitus conducat, à nemine rectius doceri poſſum, quam à *Caſtello*, qui libros de Emeticis confectos habet. Multi ſunt artis initiati, qui ad præcautionem laudant, ut materia tartarea expellatur antequam vel ad renes vel veſicam derivetur. In ipſo paroxyſmo alii admittunt, quia natura per nauſeam vomitumque viam monſtrare videatur. Quanquam hujus vomitus alia ſit cauſa, nempe compreſſio nervulorum ſextæ conjugationis & membranæ venalis vellicatio, de nihilo non eſt, quod aſſeritur. *Hippocrates* tuus l. 6. Epid. poſt vomitum æruginoſum levius habere dixit. Meo judicio, vomitus ad expulſionem calculi vel arenularum eodem conatu confert, quo ad pellendum fœtum, nempe totius vehementi commotione & muſculorum abdominis compreſſione. Diligenter

verò

verò cavendum, ne promiſcuè vomitus excitetur iis, qui ferendo non ſunt, adeoque morbus morbo addatur. Mihi veſicam dolenti, id remedium ſuaſit noſter *Severinus*, ſed ferè pleureſin eram paſſus. Conſobrino verò meo Dn. Fuirenio, qui nobiſcum eſt, ejusdem conſilio, vinum Antimonio infuſum feliciter ſucceſſit, qui athleticè exinde vixit. De his vero Te malo audire annis & uſu probatum, quam plura verba perdere, ex quibus perpauci forſan vel docti fient vel ſani. Cum literis expecto quoque Lapidem Lazuli in Sicilia natum, quem diſcipulus ille tuus, quem noſti, te præſente olim promiſerat. Vale, immortale Reip. Medicæ decus, &, ſi amici preces aliquod apud Te pondus habent, promiſſum ſepulcretum, ſeu Obſervationes Anatomicas, quas ex Centum Cadaveribus Romæ ſectis, notaſti, quasque in Antidotario Romano Meſſanæ nuper edito promiſiſti, noli diutius ſupprimere. Salutaris amico voto à ſociis meis D. van Horn, & Theod. Fuiren, ut & à Clar. Severino, qui Epiſtolæ de Salvatella exemplar anxie expectat. Scripſi Neapoli. 23. Jul. 1644.

T. T.

Thomas Bartholinus.

EPISTO-

EPISTOLA LVI.

De Gloſſopetris Melitenſibus.

THOMÆ BARTHOLINO Neapolin.
JOANNES VESLINGIUS S. P.

EGo verò de peracto feliciter Siculo Melitenſique itinere tuo, Bartholine ſuaviſſime, tanto magis gratulor, ac gaudeo, quanto graviora fuere, quæ ſubire voluiſti, cum libertatis tum vitæ diſcrimina: certoque mihi perſuadeo, non defuiſſe, quæ generoſæ & vegetæ indoli Tuæ materiam ſuppeditare poterant, curioſæ pariter atque utilioris contemplationis. Nam de Gloſſopetris optimum agnoſco judicium tuum, quæ cur ex metallicorum ordine exigendæ ſint, baſin rationum parum firmam apud F. Columnam obſervo, de quibus incoram pluribus, ſi Deo viſum eſt, agemus. De Opobalſamo tractatum meum, ſpero jam accepiſſe Cl. Petrum Caſtellum, recepitque ejus in ſe curam Franciſcus Corvinus Romæ, qui affinitate illi devinctus eſt. Quod in Cl. Severini noſtri complexu etiamnum degis lætor, de cujus transmiſſa imagine nitidiore, adjunctoque ſcriptorum τῶν ἐκδότων καὶ ἀνεκδότων indice gratias ago, habeoque planè ſingulares. Nos hic divino munere ſoſpites, in otio degimus,

gimus & feriis ſtudiorum æſtivis: quamvis feriæ mihi nullæ fuerint, quotiescunque benè de Te, deque Tuis promerendi occaſio adfulſerit. Hiſtoriam Aneurismatis velim ocyus pertexas, & incluſas interea meas ad Cl. Severinum, cum officioſiſſima ſalute eidem tradere non graveris, rogo. Vale feliciter, & amorem noſtri conſerva. Patavii. Prid. Kal. Julii. 1644.

EPISTOLA LVII.

De Gloſſopetris.

JOANNI VESLINGIO Patavium.

PRomiſſa de Gloſſopetris argumenta inſignis affectus Tui in me argumentum fuerunt, quibus proximis literis me ſolito more ineſcaſti. *Columnam* tueri videtur externa Lamiæ dentis qualis qualis forma, quam ex Muſæo *Imperati* heſterno die accuratius conſideravi. Sed jugulum petit interior facies, Gloſſopetrarum diverſa, genere, magnitudine, colore & figura differentia, quæ magno ſtudio Melitæ conquiſivi mecumque adſportavi ut in argumento ſuſcepto mihi præluceant, de quibus ſi judicium tuum in his ſubactum experiar,

Digitized by Google

itineris moram ægrius feram. Prodiit infelix meus de Aneurysmate fœtus, quem ſanè citius confeci quam fungi naſcantur. Tu humi jacentem ſuſcipies, judicioque benigno confirmabis vel emendabis, donec ipſe præſens præſentem ſtitero. Cæterum Anatomicas tuas de Vipera obſervationes expectat *Severinus* noſter, quia *Campios* Lucenſes amaret antevertere. Anatomiæ noſtræ editionem iterato in ſe ſuſcepit Leidenſis Hackius, meque per Cl. *Valæum* ad augmentum exſtimulavit, de quo negocio tecum deliberabo. Vale, doctorum delicium à Cl. Severino & Hornio ſalutate. Neapoli 26. Jul. 1644.

T. T.

Thomas Bartholinus.

EPISTOLA LVIII.

De Aneurismate, &c.

THOMÆ BARTHOLINO Neap.

VInces, quamvis ſigna canere ipſe non jubeam, & quæcunque de Gloſſopetris Columnæ illi innixa, quæ felicitas ingenii eſt, facilè ſubrues. De aneurysmate tractatum

tum tuum apud Dn. Rhodium vidi, elegantem Jupiter, & Æſculapidum ſcholis dignum. Habeo tamen, quibus cum Hildano Fabricio noſtro conciliem, quæ ſecus tibi viſa ſunt. Aurelio Severino Viro præſtantiſſimo de Viperis diſſectione ſatis jam feciſſem, ſi gravidam vivis fœtulis nanciſci potuiſſem: quod ſi res moram menſtruam haud patitur, conjiciam in chartam quæ parata habeo, & quam id primum fieri poteſt, Neapolin mittam. Anatomiæ veſtræ, præter pancreatis ductum, vix aliud adjiciendum arbitrer. De figuris aliquot partium accuratius repræſentandis jamdudum monui. Induxi animum ſyntagma meum Anatomicum augendi, emaculandi, figurisque totidem quot capita continet, ex diſſectione propria depromptis exornandi, ſi vitam & valetudinem cœleſtis favor iudulſerit. Vale feliciter, eruditiſſime Bartholine, & cum Cl. Severino noſtro, & Dn. Hornio plurimum ſalve. Scribo Patavii 12. Auguſti, Anno 1644.

Tuus ex animo

Joannes Veſlingius.

Digitized by Google

EPISTOLA LIX.

MARCO AURELIO SEVERINO Copulæ ET vindici Neapolin.
THOMAS BARTHOLINUS.

REddidimus vicem, quam copula nunquam diſſolvendæ amicitiæ tanto Viro impetravit. Utrique voto gratulatus ſum, & Tibi, & Copulæ. Huic quidem de renatis te Æſculapio particulis, hactenus neſcio quo Virbii fato detruncatis. Tibi verò, quod feliciter adeò minima tractes, ut maxima quæque ſuperent, copulamque non minori facilitate, quam curta Curtorum gnarus integritati ſuæ reſtitueris. Si quæ Vati fides, ex copula copulam quæſiviſti, dum individuo virtutis geniique conjugio & arctiori nexu famæ perpetuum vinculum tibi copulaſti. Interea perge ſexcenta ET, nomini aureo appingere, titulisque adde per copulam, quæ ſolo vocabulo magnitudinis tuæ capacitatem non aſſequuntur. Vale Vir ſumme, atque extemporaneam hanc Muſam benigne, ut ſoles, excipe. Neapoli. Cal. Octobr. 1644.

Impreſſ. Neapoli in libr. Severini Italico La querela della ET accorciata: 1644.

EPISTO-

EPISTOLA LX.

De Gallis cornutis.

Thomæ Bartholino
MARCUS AURELIUS SEVERINUS S.

AMicorum ſuaviſſime, literatorum eruditiſſime, literis optatiſſimis tuis equidem neſcio majus inſperſum affuſumque fuerit undelibet humanitatis tuæ ſpecimen an ſuavitatis. Utraque certe ſub argumento nil perquiſito mirum in modum complexa ſe prodidere, quæ proficiſcuntur ab uno fonte, quæ mihi videtur ἐυφυία. Quamobrem oculate tuam ego neceſſitudinem expetivi, recte tuo præſidio quoque arctiſſime me munivi. Verum de his ne fuſius, quam par eſt, quamve tua patitur pudibunda modeſtia. Gratuler ſatius incolumitati tuæ, de qua ſolicitus animus meus plus ſemel veritus eſt, præſertim ſuſpicioſa jam imbecillitate, neutrove ſtatu valetudinis tuæ. Gratulor & de pari firmitate ſua Dn. Theodoro Fuiren, Dominoque Joanni van Horn Achati tuo. Gaudeo verò mihi, quod tam efficaciter me commendaveris inſinuaveriſque ampliſſimo Commendatori Puteo, ut indiciis & argumentis ſeſe prodiderit in me propenſum. Cui conſummatas jam He-

 truſcæ

Digitized by Google

truſcæ copulæ vindicias Saturni die proxime venturo paro mittendas. Ipſe, mi Bartholine, duplex exemplar inveneris Venetiis apud officioſiſſimum Aproſium, commendatum Archiatro Benſonio. Quod ſi plura exemplaria cupiveris, ſignifica. Unum alterum deſtinabitur ornatiſſimo Wormio, plura non licet incommodo longinquitatis, præterquam quod haud concipio futuras alioquin has veſtras cupedias. Accepi quæ ſolers Veslingii manus de Echidnatome procudit expoſtulata nulla non laude digna, de qua re dicam alias explicate. Choccolatam opperior gentis inquilinæ nectar & ambroſiam. Cum miſerim Ampliſſimo Puteo meam de Fungimappa diſſertatiunculam; equitis confido diligentiæ communicabit ſuam alteram ejus concrementi figuram. Cum conſederis in Adriæ ſubſelliis, audies ab eruditiſſimo Benedicto Mariotto, expectari Venetorum typis meam Inermem Chirurgiam, quam doleo mihi recenſeri mature non poſſe præ tot rerum ac negotiorum anfractibus. Ibidem ipſe, Bartholine ſcientiſſime, fac tuum mirificum De Animantium Luce Volumen expeditiſſime cures excudendum. Inde lucem rerum magnarum eruerint Scriptores noſtri ſeculi. Ad hæc & lucidiſſimam tuam, ut vocare

ſolitus

ſolitus ſum, Hiſtoriam Anatomicam, incudi novæ redditam ampliſſime inſtaura, dum nos hic & Schipanus, & Æmylius, & Capucius, & Riccius, & Meonius, & Donzellus, atque amici alii Deos Deasque omnes oramus, ut vita tibi ſuppetat felix, quatenus artes omnes bonas monumentis tuis indies exornare queas. De rebus tuis frequenter deque amicis reſcribe. Expectatiſſimo libro tuo de Unicornu congruam Hiſtoriam neſcio num adnotaris, quam tamen non dubitabo referre. Gallo gallinaceo provectiori calcaria radicitus recidunt vafri quidam veteratores naturæ periti, quæ reſegminibus tenus in radices criſtarum ejusdem gallinacei ſcarificatas inſerunt colligantes ſic ut fiat coalitus, quæ imago quædam Villicæ inſitionis, & Curtorum reparationis videtur. Ejusmodi gallum cum recurvis cornubus duobus alit in aula ſua Excellentiſſimus Biſidiani Princeps Dn. Tiberius Caraffa Nobilitatis præcipuum ornamentum, cujus ejusdem Illuſtriſſimum nomen mandes velim memoriæ per hoc ſplendidiſſimi Viri in indagandas res novas ſtudium & ſagacitatem. Lituris & ſphalmatis inepti ſcriptoris, cujus me manu coactus ſum uti tua bonitate fretus, quæſo, parce, & me ama. Claudio du Four Typographo Lugdunenſi pe-

 culia-

culiaribus literis ad Juntarum procuratores Bibliopolas Neapoli datis flagitante parata eſt jam mitti Chirurgia Illuſtrata: quæ amico doctoque Cenſore opus habet. Quare tuam humanitatem quæſo commendes Excellentiſſimo Medico, quem alias nominaſti, Gras. Hactenus ad priores tuas literas. Cæterum quod tot Heroicos viros amicos mihi paraveris, in primis verò digniſſimum Wormium, cujus beatrices nedum exornatrices accepi literas divinamque icona; ſedulitati & comitati tuæ nunquam pares acturus fuerim gratias, niſi quod habiturus fortaſſe non impares. Mittam ad ſingulos geſtientis [ET] libellos parato jam ampliſſimo faſciculo, qui Juntarum Bibliopolis commiſſus eſt. Quod juſſiſti de Vipera deque Seilem non eſt dormitem ceſſemve exequi. Tibi vivo totus noſtro quippe amicorum & literarum ornamento. Perductus ad extremas epiſtolæ oras cogor tacere, Bartholini nunquam taciturus nomen. Neapoli 15. Octobr. 1644.

EPI-

EPISTOLA LXI.

De ſceleto cum ligamentis propriis.

Cæcilio Folio Venetias.

JUcunda fuere & percurioſa quæ nuper apud Te in Anatomicis vidi, quum ad ædes tuas Te reviſerem, ſed gratior animus benevolus, quem præſens variis officiis mihi monſtrabas. Inprimis ſceleton humanum arriſit à te conſtructum propriis ligamentis cohærens, ſedentis formâ. Quanto quis propius naturam æmulatur, ejusque nativas fibras ſervat, tanto & à natura & naturæ miniſtris plus laudis merebitur. Medicus naturam preſſe imitari debet, quantum poteſt. Anatomicus quoque deſtructor machinæ elegantis, in ejusdem reſtitutione omittat nihil quod ex natura ſervari poteſt, & ſi tali artificio vaſa reliqua ſceleto affigerentur, ſicut in tabellis, cum muſculis exſiccatis, inæſtimabili opere conatus cenſeretur. Non dubito quin accuratâ tuâ manu indies arti noſtræ ingens augmentum accedat. Auditus oſſicula nitida erant quæ nobis oſtendebas. Quod verò quartum os Sylvianum diverſum à tuo diceres, mirum mihi videbatur. Quæ-

ſo per otium auditus inſtrumenta tuo more ſeparata & ſi quid circa illa dignum memoriâ notaſti, nobis communica. De Chirurgicis aliisque obſervationibus, ſpem nobis faciebas, quum publicè in Theatro Anatomico cadaver diſſecares & compta veſtra linguâ explicares. In Pinguedine ingenium excellens monſtraſti & antiquitatis reverentiam in revocanda *Hippocratica* ſententia. Dubia tamen non pauca me remorantur, alibi proferenda. Jam enim gratias agere Tibi conſtitui pro amicitia & honorifica mentione nominis noſtri in laudata de Pinguedine Diſſertatione. Ingenti verò deſiderio teneor videndi Hippocraticam tuam Hiſtoriarum correctionem, de qua in coram faciebas mentionem, ut appareat, quomodo illos curare *Hippocrates* potuiſſet, quos mortuos ſcribit. Quidque denique inſoliti in exercitatione tua Medica notaveris, non gravaberis verbulo ad me perſcribere. Vale, Vir Illuſtris, & cum Magnis Veſtris Æſculapiis Pariſano & Aromatario plurimum ſalve. Scripſi Patav. 25. Octobr. 1644.

T. T.

Th. Bartholinus.

EPI-

EPISTOLA LXII.

Obſervationes quædam Anatomicæ.

THOMÆ BARTHOLINO Patav.

TEmporis mutationes accidentes repentinæ verum eventum fecerunt ſententiæ Hippocraticæ apportantes nobis Autumnum ita plenum infirmis, ut negando commoditatem cum cibo reddendi tributum debitum ſtomacho, & auferendo commoditatem ſomni & neceſſariæ quietis corpori, ſimul cum occupationibus, ut prius exſequi non potuerim amica imperia Tuæ claritatis, in cauſa fuerunt ut defectum commiſerim quanto involuntarium tanto excuſabiliorem apud tuam humanitatem, quæ omni hora fuit promta extollendi me favoribus non meritis: Hac fiducia interim in præſenti mitto illi paucas quasdam ex deſideratis obſervationibus Anatomicis, quæ ſi merentur correctionem, non illam detrectant, ſi non merentur applauſum, detrectant. Hoc tamen non poſtulabo à tua humanitate, ſed libentius à tua intelligentia, cui me ſubmitto, & conſigno. Venet. 4. Novemb. 1644.

Cæcilius Folius.

Humani

HUmani corporis partium genericæ diviſiones, quæ multæ ab Auctoribus proponuntur, tanquam inutiles, ac falſæ rejiciendæ ſunt excepta Hippocratica, quæ clarioris intelligentiæ gratia aliquali eget expoſitione.

Exterior corporis cortex græce epidermis, latinè vero cuticula dictus, quamvis nullius uſus, expers vitæ, minimeque pars judicetur. Quoniam formatur ex ſemine, nutritur, augetur, nec non medium eſt ſenſus tactus, ideo ſecus aſſerendum affirmo.

Si quæ pars ab aliis ſejuncta adæquatum tactus organon vocari meretur, Cutis profecto ea erit, puta quæ ſymbolici quid cunctis cum partibus habere videtur. Aſt ego ſum qui credo talem nequam dari partem ſed omnes ſimul ſubordinatè animæ ut ſentiat inſervire tanquam inſtrumenta proportionata.

Quas Peritonæo aſcripſit utilitates Galenus, nullius, aut parvi eſſe momenti cenſeo. Unica namque nec non præcipua eſt ſuſpenſio, & defenſio vaſorum umbilicalium, ne cum omento ſ. confundantur ac circumvolvantur, alter alterius actiones impediens; neve inter circumvolutiones inteſtinorum inſerantur.

Umbi-

Digitized by Google

Umbilicalia vaſa (Arterias intellige) quamvis ſimplicia ab Auctoribus deſignentur variè & ramificata oſtendi.

Carnoſas, & Glanduloſas partes quam maximè apoſtematibus atque exulcerationibus eſſe ſubjectas nemo ſanæ mentis negabit. Ideo nec mirum ſi pluries orificia Ventriculi ſimilibus teneantur morbis, quibus ita miſerrimi ægrotantes crucientur, ut tandem poſt diutinos ſævosque dolores ſæpiſſime vitam cum morte commutent.

Inter præcipuas inteſtinorum paſſiones non ultimum obtinet locum quem à Vermibus initiatur dummodo non vellicant ipſa tantummodo inquinantque, verum etiam ita in id ipſa infiguntur, ac ut ita dicam radicantur ut ægrè evelli queant ſine idipſarum membranarum laceratione.

Tormina Abdominis non à flatu tantum, calculis, humoribusque inibi contentis oboriri eſt dicendum, ſed ſæpe ac ſæpius à glandularum Meſenterii pancreatisque abſceſſibus & apoſtematibus, quarum ſævitie poſt vehementiſſimos cruciatus infeliciſſimi patientes ad commiſerandam mortem vehuntur.

Pancreas glanduloſum viſcus, lactei humoris eſt receptivum non ut ipſum Hepati tantum impartiatur, ſed & reliquis fortaſſe viſce-

Digitized by Google

viſceribus. De Liene non dubito, quandoquidem id fieri per tenuem *Canaliculum* Venarum comitem à me ſæpius in brutis fuit obſervatum.

Vermes ubique gigni ac permeare poſſe teſtimonia fida non deſunt, nec mea ad comprobandum deficiet experientia cum & in Pancreate nec parvum adinvenerim.

Renes à natura duos fuiſſe formatos nemini dubium eſt, nec deſunt qui hoc Corporis æquilibrio aſcribant. Unicum tamen quandoque poſſe inveniri non ſit qui neget, cum id ipſe adinvenerim ac publicè patefecerim.

Lien alterum Hepar ſeu adulterinum, ut loquar cum Philoſopho, *unicum* ut ſæpe reperiri eſt ſatis notum, *duos* autem, *tres*, ac etiam *quatuor*, poſſe in uno corpore dari obſervavi, nec non etiam conſuetam magnitudinem aliquando exceſſiſſe ut decem & ſeptem librarum pondus æquarit.

Hepar lieni copulari, ac ita uniri vidi, ut unicum viſcus apparerent propter coloris etiam uniformitatem.

In fellea Ciſti lapillos diverſicolores multiplicesque reperiri nec aliis, nec mihi latuit, albos ſiquidem, citrinos, nigros, atque rubeos adinveni.

Non

Digitized by Google

Non ſolum in Renibus, Urinaria, felleaque veſica lapides procreari, verum etiam alibi, puta palato, ac umbilico mihi videre licuit.

Menſtruorum retentiones non ab auctoribus allatis tantum de cauſis exoriri eſt credendum, ſed ab apoſtematibus etiam nec non ſcirrhoſis Uteri tumoribus qui ad tantam quandoque duritiem deveniunt, ut oſſis naturam, colorem, cæteraſque acquirant qualitates, uti à me fuit demonſtratum.

EPISTOLA LXIII.

Auris internæ delineatio.

Thomæ Bartholino Patavium.

CÆCILIUS FOLIUS.

QUas de auditus Inſtrumento Anatomicas deſideraſti Obſervationes, Vir Clariſſime, delineatas libentiſſime mitto, partim ut Studioſiſſimæ tuæ ac Virili obtemperem voluntati; partim ut orbi hac pagina innoteſcat à veritate Comici illud non receſſiſſe:

Nunquam ita quisquam bene ſubducta ratione ad vitam fuit,

Quin Res, ætas, uſus ſemper aliquid adportet novi.

Super-

Supervacuus namque foret in Studiis longus labor, ait Quintilianus, ſi nihil liceret melius inuenire præteritis. Hæc quamvis minima, non inſimæ tamen utilitatis ſunt cenſenda. Ad auditum enim perficiendum ſicut maximopere faciunt, ita ad auditus naturam penitius introſpiciendam, viam aperiunt, quod in Prælectionibus noſtris Anatomicis fuſè demonſtrabimus. Interim Vale, meque tibi deditiſſimum, ut ſoles, ama.

Venetiis, Die 19. Novemb. An. 1644.

Figura prima.

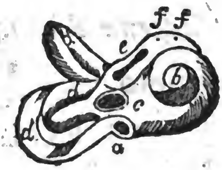

Figura prima oſtendit Cochleam, Labyrinthum, foramina ovale & rotundum, nec non Aquæductum Fallopii.

a Foramen rotundum, feneſtra rotunda apellatum.

b Pars oſſis petroſi à reliquo cranio ſeparata, Cochlea nuncupata.

c Fora-

c Foramen ovale Stapedis locus quod feneſtra dicitur.

ddd Circumvolutiones tres in cavitatem auditus deſinentes, Labyrinthus dictæ.

e Aquæductus Fallopii per quem tranſit portio durior nervi dicti Auditorii.

ff Exigua duo foramina, per quæ exeunt ramuli parvi venarum, & arteriarum.

Figura Secunda.

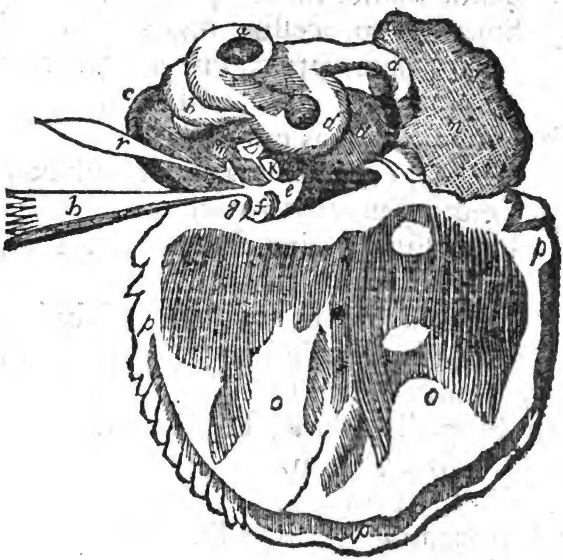

Figura ſecunda monſtrat os temporis cum Labyrintho, Cochlea, tribus oſſiculis, atque muſculis duobus in ſitu proprio.

a Cavitas in qua inſeruntur nervi auditorii.
b Gyrus Major Cochleæ.
c Circulus oſſeus.
ddd Circumvolutiones oſſeæ h. e. Labyrinthus dictus.
e Incus qua parte malleo jungitur.
f Caput mallei in ſitu proprio.
g Subtilior proceſſus mallei à nemine antea obſervatus, cui alligatur muſculus alter auris externus.
h Muſculus auris externus.
i Minor proceſſus mallei cui adnectitur muſculus auris rotundus.
k Proceſſus tenuior ſed longior incudis cui ſtapes alligatur.
l Stapedis oſſeus quidam globulus à Thoma Bartholino in Anatomia Parentis deſcriptus.
m Stapedis figura, & inſertio.
n Os ſpongioſum.
o Os temporis.
ppp Squamoſæ ſuturæ dicti oſſis.
r Muſculus rotundus ſeu internus.

Figu-

Figura Tertia.

Figura tertia exhibet Oſſicula auditus tria, Malleum, Incudem, & Stapedem cum appendicibus novis.

a Caput mallei rotundum.
b Subtilior proceſſus mallei à nemine antea obſervatus, cui alligatur muſculus alter auris externus.
c Minor proceſſus mallei cui adnectitur muſculus auris rotundus.
d Extremitas mallei quâ medio tympani adnectitur.
e Incus qua parte malleo jungitur.
f Proceſſus tenuior ſed longior Incudis cui ſtapes alligatur
g Stapedis oſſeus globulus.
h Stapedis figura.

Figura Quarta.

Figura quarta habet Cochleam inverſam, ut videatur cavitas cum propriis foraminibus, & loco nervorum.

a Gyrus major Cochleæ.
b Foramen per quod tranſeunt venulæ exiguæ.
c Foramen nervi durioris quo exit, ut per aquæductum feratur.
d Circumvolutiones oſſæ, h. e. *Labyrinthus* dictus.
e Cavernula in qua terminatur portio mollior nervi auditorii.
f Origo aquæductus.

Figura

Figura Quinta.

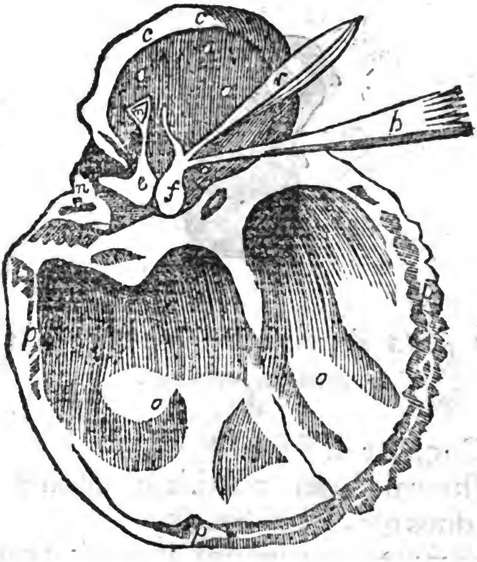

Figura quinta Oſſicula in ſitu, nec non muſculos, & circulum oſſeum cum oſſe temporis delineat, demptis Cochlea & Labyrintho in ſecunda figura delineatis.

aaa Membranam Tympanum vocatam oſtendunt. reliqua patent ex ſuperiori.

Figura Sexta

Figura ſexta demonſtrat foramina octo cavitatis internæ.

aaa Cochlea diſſecta.
bb Intermedium quoddam cochleam in duos gyros dividens.
c Foramen rotundum in cavitatem auditus, & in gyrum cochleæ inferiorem deſinens.
d Labyrinthi circumvolutiones apertæ.
eeeeee Venulæ per cochleam & labyrinthum diſſeminatæ.
g Feneſtra ovalis,
hl Duo foramina tertiæ circumvolutionis labyrinthi.
i Foramen rotundum in internam cavitatem auditus deſinens.

mmm

Digitized by Google

mmm. Tres circumvolutionum duarum aperturæ, quæ tria foramina, dum nondum ſunt diſſectæ, demonſtrant.

EPISTOLA LXIV.

De Radice Heliotropii.

THOMÆ BARTHOLINO Patavium.

QUantopere me literæ tuæ exhilararint, effari nequeo. Intellexeram enim Te afflictioris fuiſſe valetudinis, ac turbulento iſto Italiæ ſtatu, haud tutum omnibus futurum iter per loca militibus obſeſſa tranſeuntibus, probe noveram. Verum ut ex tuis vidi Venetias vos appuliſſe, ſalva omnia gaudebam. De Severini mihi gratulor amicitia, ſed doleo occaſionem non dari crebrioribus literis de variis artem noſtram concernentibus confabulandi. Cæterum commodum accidit tuas ubi accepi, quod in horto meo Heliotropium invenerim, cujus radices mox collegi, experturus an Tibi impoſuerit experimentum. Collegi igitur, ac à ſordibus & pulvere mundavi, exſiccavi & primo ſcindulæ ligneæ impoſitam, pelvi, aquæ repletæ commiſi, viſurus quo tenderet, quam motus rationem obſervaret. Sed

ſruſtra, ad motum aquæ primo paululum movebatur; ſed hac quieſcente, quievit & illa. Locum quem utraq; extremitate oſtendebat diligenter, pelvi inciſa linea, notavi. Poſt aliquot horas rediens, in eodem quo antea inveni ſitu, nihil à primo diſtante. Hinc ſine ſcindula nudam aquæ impoſui, innatabat, levis enim eſt, ſed pari ſucceſſu. Non igitur poſſum quin dubitem de hoc arcano. Si res ita haberet dudum hoc ipſe expertus fuiſſet Kircherus, qui in minutioribus curioſior eſſet ſolet, & nihil, ut ſcribit, ſine experimento prodere. Planta namque adeò rara non eſt, ac radicem habet teneram, lignoſam, fibris crebris divaricatam, cortice puniceo, interiore ſubſtantia candidam. De monumento Wilhelmiano in Sicilia quod certiorem me reddideris, gratias ago. Inprimis quod ſolicitus ſis adeò de Muſæo meo locupletando. Avus longiorem tuam in exteris moram ægrius ferre videtur, utpote qui adventum tuum hac hyeme expectaverat. Deus Te ſalvum & incolumem cum reliquis nobis ſiſtat. Vale. Hafnia 29. Nobemb. 1644.

T.

Olaus Worm D.

EPISTO-

EPISTOLA LXV.

De ſceleto ficus Opuntiæ.

Thomæ Bartholino. Patav.
MARCUS AURELIUS SEVERINUS.

τῆς δόξης τὴν Κορυφὴν ἐπιλαμβάνειν.

QUod nomen meum exile deprædicantes extenderint te auditore plerique profecti ad vos undique gentium populares litterarum periti, utinam hanc celebritatem meis extenderim factis, neque laus interea promota fuerit penes amicos, à quibus ſentiant honores meos libenter approbari, tuæ vero mirificæ erga me benevolentiæ voluerint aſtipulari. Nihilominus dicam, quod exinde accidit, gratioſſime Bartholine, doceor his vocibus, excitorque potius ipſam, quæ longe me fugit, gloriam animoſius capeſſere, præſertim ut tuæ graviſſimæ de me exiſtimationi quaqua parte reſpondeam. Quod ad repræſentatrices vultus mei, quas expetis, formas, curaſſem ex his quæ ſuperſunt, mittendas ad te quamplurimas; Verum amabo Te, moram ſuſtine tantiſper, dum hac idea fideliorem è Chalcographis Romanis expromat Illuſtriſſimus à Puteo, qui delineatam coloribus imaginem dudum

accepit. Sic Anatomicorum Principi Bauhino, cujus nomen jampridem à me cultu atque Illuſtratæ meæ Chirurgiæ mandatum eſt, ut jam noſti, cujusque benevolentiæ atque in me proclivitati plurimum debeo, ſatisfacere ſatius licebit. Interim ſi prioribus exemplis ad omnem modum uti velis, eſt comiſſimus Ludovicus Pouchius, qui ex duodenis illi communicatis, tradere valeat, quod velis.

Excell. Wormii ſumma cum voluptate, parique cum admiratione ſemper audio nomen, nec minori cum mea ſuperbia accipio, Heroicum virum bene de me ſentientem, ac benè mereri ſtudentem. Ego vero dum paratas ſuas opes, quæ monumenta ſunt divinæ mentis, non dat habere, contentus fruar ejuſdem ſpecimine felicibus chartis expreſſo. Epiſtolam meam ad hunc virum jamdiu reſidem, uti voluiſti, mittebam, verum ubi prælo deſtinatam ſenſi, vix ſuſtinui mandatum; quippe vereor, ut aureum ejus monumentum obſcuretur plumbeo noſtro contrectatu. Verum tamen id me confirmabit mittentem, ſi tantum abſolutiſſimus Rhodius ſcriptum omne recenſeat, & expoliat. Suavis, ut diſſertiſſimi Wormii, ſic feraciſſimi fuit Liceti commemoratio; qui cuperem omnino declararet acceptas ſecundas meas

litte-

litteras, grave alioquin eſſet, in ambiguitate præteriri debitum veneratiſſimo viro meum officium, qualecunque ſit ipſum. Hujus & Clarimontis inimicitias ferre Pallas æqua non poteſt; adeo videntur abſurdæ, ita ſunt literatorum abominabiles etiamnum ſimultates. Quæ verò ſuſcitaverit Alecto diſſidium, operæ pretium eſſet agnoſci, quo compoſitionis & conciliationis officium ſubire poſſet Amicus quispiam. Illuſtriſſimi Caſſiani Studiorum Mecænatis ſanctiſſimum hoc foret arbitrium, cui domino commendaſſem equidem provinciam, verum ignotis injuriæ ſeminariis, quidquam ego non auſus ſum, ne male peritus aut inconſultus ejus rei viderer legatus. Quod Legati munus quis te, optime Bartholine, dexterius aut aptius exequatur? Præſertim in iſta locorum vicinia auſcultandis utriusque cauſis accommodatiſſima. Studium infinitum, Bartholine, tuum, quo me per tui monocerotis antidotum adverſus poſteriorem interitum præmuniſti, tantundem etiam infinite laudo, gratias item ſuo mature tempore repenſurus; ſed has interim egit ampliſſimus Carafa Princeps, qui fructus præcoces vellet. De Zootomia Democritæa, quæſo te, Bartholine, percontare, num ad hoc tempus

tempus uſpiam viſatur, indicibus porro Francofurtenſibus autumnalibus anni præteriti legi promiſſam; vulgatam opperior avidiſſimè. Cl. D. Combacho debeo plurimum, devoveoque me meaque omnia quantum huic domino ſint ex uſu. Ejus expectationem nitar adimplere. Pleraque mea concredita Typographis referas licet; inter quæ omnia Zootomiam in mei gratiam curet Muſæo ſuo cohoneſtandam. Non pænitebit legiſſe; ſic neque Choccolatæ medicaminis enarrationem. Hujus ego Viri nomen Illuſtratæ Chirurgiæ noſtræ interſerendum curavi, implorata typographi ad hanc rem fide. Sed heus bone non reſpondiſti quidquam ad meam petitionem, qua rogabaris, ut alicui Amico Lugdunenſi Docto Viro commendares editionis meæ caſtigationem. Tuo iſthoc officio plurimum opus eſt. Scioppium à me ſuſpici renunciato, quem ne degravem Literis, non interpello. Tantum ſciat veterem meam erga tantum virum propenſionem. D. D. Veslingium, Rhodium, Offredum mihi fac in amando quam calentiſſimos. Quod ad falebroſam tuam de Pleuro-pulmonia quæſtionem, mirum eſt profecto, quid Palæmonem me conſtituas, qui ad ambas usque aures tanquam Tantalus inter aquas hac erudi-

eruditione affluas, præſertim in iſtis veſtris, ut magnus Thomaſinus vocat, Athenis; quid, inquam, ad meum rivulum recurras; omnium quippe mare non indiget, ut in veteri prudentium ſermone dictitari conſuevit. Verum de his poſtmodum. Bene tibi vult eſſe D. Capuccius, & D. Mæonius. Ego verò Dominis germanis tuis fratibus, atque ornatiſſimis Fuireniis, cum quibus & tute Muſarum ocelle, Patriæ ſpes, literarum columen, amicorum delicium, majorum tuorum & domus incrementum σὺν ἀγαθῷ θεῷ diu feliciterque vive, cujus ego ſimulacro ferme loquenti viventique tam oppido delectatus ſum, quam fieri poteſt maxime. Cum hoc vix minus ac tecum, mi Thoma ſuaviſſime, deinceps vivere credam. Verum me ineptum, quid prætarieram Opontii folii reſolutionem artificioſam? Parabitur hæc porro ſimplici tabefactu per affuſam uberem aquam tamdiu complexuram, dum fibris lignea duritie reſtibilibus, omnis exſolvatur carnea portio. Quæ tibi ars ad Analyſes pleraſque felici ſoli ſervator, nulli præterquam Achati revelanda. Fuit huic fabricæ opificium divinum in Dendranatome mea parva apud Zootomiam enarratum. O ſi viderim, aut contrectarim unquam hoc monumentum

pridem

pridem per tranſennam à nomenclatoribus Francofurtenſibus indicatum. Interim ſedulo mihi vigilans amicus Sebaſt. Erneſtus Schefferus attrahit has operas in Begerum civem ſuum Francofurtenſem, qui bene refotus ex priore tertiam affectabat operis de abſceſſibus editionem, niſi quod monui per Lugdunenſem exactiſſimam odornari, cui patrii profeſſores operam conferant ſuam. Quæ Te volui, mi Bartholine, reſcire conſulturus quandoque mihi, ſi quid in hoc genere queas. Neapoli 25. Febr. 1645.

EPISTOLA LXVI.

Dubia de Circulatione Licetiana.

Fortunio Liceto Bononiam.

QUod jamdudum officii memor transmiſiſſem, niſi Æoli imperio diutius apud Neptunum hæſiſſet oneraria navis quæ opuſcula mea Neapoli deferebat, id jam oculis tuis ſiſto, & judicio preſſiori examinandum committo, Eruditorum Princeps Licete. Hiſtoria eſt ſine legibus, quia ea libertate ſcripta fuit, quam liber animus dictabat. Vera tamen, & actæ rei ſeriem ſincera fide pertexit. Utinam ſequaces haberet, quæ exemplo caruit. Sæculi enim

Digitized by Google

li enim mores noſti, omnia ex affectu potius quam veritate æſtimare. Nec tamen dubitant falsè dictis Hiſtoriæ ſpecioſum titulum ſuſpendere, ut vel ficta ſpecie pretium mendaciis emendicent. Nolo in dictorum fidem ævi noſtri hiſtoricos advocare, vanis rumoribus fallaci judicio & partium ſtudio ſuperbientes, ne de me hiſtoriam condant. Voluſii profecto annalibus accenſendi & loco digni unde prodierunt, foro nempe, quod ſibi Circulatores verba vendentes vindicarunt. Sincerius de hiſtoriæ noſtræ contextu judicabis, Vir Magne, qui mores meos noviſti. Non enim Principum arcana revelavi, nec furentes in perniciem humani generis acies inſtruxi, nec falſas de ſecretis diſſidentium partium voces adoptavi; ſed inter arma inermis, inter ſanguineos tumores innocens, inter pugnantes naturæ morbique partes arbiter, in omnibus ita me geſſi, ut plus rei difficultati quam mihi tribuerim. Quod penes te dijudicetur, cui has partes ſublime divinumque ingenium, nullo mortalium invidente, conceſſit. Quidquid enim inter me & maximos ſæculi Viros J. B. Sylvaticum & F. Hildanum controverſiæ Aneuriſmatis obſcurum nomen ſuſcitavit, tuum nutum exſpectat, quo vel damnentur

nentur illi vel triumphem ego. Digna ſanè res, quæ ad Liceti calamum, cui in litteras imperium ſummum Numen conceſſit, exactius revocetur. Quo fato extra naturæ conceſſos fines dilapſus cruor à corruptionis labe ſe tueatur. Qua lege redeat & egrediatur. Cujus imperio, reciproco pulſus motu ventiletur ſanguis, quum & disruptæ ſint tunicæ per quas tremulum motum pulſandi vis transmittit, ſi Vew. Sequamur, & locus effluenti continuo cruori ſufficiens non ſit, niſi eum in ingentem molem excreſcere ſinamus. Qua ratione ſine alterius noxâ membranarum altera rumpatur. Quo denique indulgentis naturæ privilegio oberrans extra limites vitalis liquor vel in pus non mutetur, vel in univerſali circularis motus circuitu non facile regrediatur. Gordii hi nodi te Alexandrum optant, qui ex novis circularis motus principiis nova & ſcriptoribus noſtris hactenus vix audita, ingenioſè curioſorum mentibus ſuggeres, niſi falſus ego ſerius Liceti genii æſtimator. Quod ſi calami benignioris ductu ad vitæ fontem fons eruditionis diverteris, ne pigeat quæſo explicare quem in expellendo ſanguine motum perpetua viciſſitudine ſervare potuerit cor Germanici filii Druſi, quod adeo ſolidum, denſumque fuiſſe

Sueto-

Suetonius & Plinius narrant, ut concremari non quiverit. Quo durius ſine dubio erat ſceleſti illius cor, quod cartilagineum nobis in Anthropologia Riolanus deſcripſit. Notum enim humani corporis diſſectoribus, ſi vel durioris ſubſtantiæ cujuscunque particula meatus ejus obſideantur, ob interceptum liberi motus commeatum, non contemnendam vitæ inferri noxam. Quippe ad venæ cavæ orificium in inopinata morte ſuffocatis, carnea quædam fruſtula cum pingui mole invenit Riolanus idem, & in phthiſico Cl. Wormius noſter ex utroque cordis ventriculo caruncula quaſdam emergentes vidit, ut & Bauhinus Anatomicorum Princeps, quod nobis quoque Patavii pridem obſervatum. Ut taceam palpitatione cordis laborantem Sacerdotem apud Schenckium l. 22. Obſ. cui circa cordis baſin excreſcentia ſex drachm. dependebat. Majoris autem miraculi eſt os in corde humano à Gemma & Riolano adverſum, & illud quod ex cadavere Urbani VIII. P. M. nuperrimè extractum fertur. Platerus etiam oſſeum quid in palpitatione inveniſſe ſe teſtatur l. 1. Prax. Verum cur brutis innoxium, quod exitio mortalibus nobis ſtat? Oſſis ex corde cervino nota & fama & virtus, cujus obſcuras rationes ad te fama & vir-

P. S. Per far il menſtruo Univerſale.

R.Ecipe Marcheſita negra netta è fanne ballotte, ſtringendole con le mani, e di quelle empie cinque ô ſei Ritorte lutate fin à mezzo, ma nel liuto di terra ô di vetro aſcende meglio il ſpirito. Dagli fuoco prima lento, & uſcirá lo flegma. Poi come vedi uſcir lo flegma, muta Recipiente ſerando ben le gionture, & augmenta il fuoco: & uſciranno fumi albi, & ſi convertiranno in acqua, della qual' acqua potrai fare da dodeci fin à vinti boccali. Mettilo per alcuni giorni nel letame di cavallo per putrefattione. Poi comincia à metterlo à deſtillare per cenere con una boccia di vetro col ſuo capello, & uſcirà olio, e nel capello ſi congelerà un ſal volatile, come criſtallo.

Poi abbruccia le feccie della marcheſita, dalla quale deſtillaſti l' acquas in forno di mattoni con fuoco gagliardo. Tirai poi fuori il ſal fiſſo con acqua caldiſſima: poi ſi congela ſeconda l' arte chimica. E troverai un ſale bianchiſſimo di fuora, ma di dentro hà color di ſangue inviſibilmente. Li Filoſoſi lo chiamano il loro Re, Sole, oro, fuoco, vita, ſangue, & mille altri nome.

Haven-

Havendo purificato queſto ſal fiſſo come criſtallo, ſi uniſce inſieme col ſal volatile e con la ſua humidita cavata col ſale della marcheſita e non con altra acqua: E coſi ſi fà materia Triuna, quale ſi fermenta poi à ſuo tempo.

Del ſale volatile.

QUeſto ſale miſto con la humidità acquca crea tutte le coſe del mondo e ſana tutte le infirmita con gran maraviglia. Qualche parte di queſto ſale miſto con l' acqua ſua cavata dalla marcheſita, (o vero con acqua fontana, o del pozzo) ſette ò piu volte diſtillata ſolve tutti i corpi de metalli ſine ſtrepitu, e li riduce in olio.

Li Filoſofi lo chiamano il lore Mercurio, Spiritum mundi, Reginam mundi, Lunam, Sal armoniacum, Aceto acerrimo, la loro Acqua.

La Marcheſita cavata nel meſe di Marzo entrando il Sole in Ariete è ottima.

Un altro modo.

REcipe Marcheſita ben purgata da ogni coſa eſtranea (il che ſi fà lavendola bene con acqua) tenendola due meſi alla aria e rugiada: Recipe ancora acqua pio-

vana in vaſi di terra invetriati e larghi di bocca, rivoltandola e meſcolandola inſieme una volta il giorno. Poi fà bollir la Marcheſita con tanta acqua piovana che ſopra avanzi una ſpanna per ſpazio di 12. hore à fouco lento ſin che ſi veda l' acqua piovana pregna di ſoſtanza in modo che non poſſa capirne piu; avertendo che mentre bolle per 12. hore ſpeſſo ſi rimetta acqua piovana calda ſopra, acciò ſi mantenga ſempre nella medeſima quantita. Poi decanta, feltra, evapora ſuavemente in vaſo di vetro, ò di terra invetriata: è reſterà nel fondo una materia come miele liquido. Mettilo in luogo freſco, e ſi congelerà in lapilli, altri come ariſte di grano, altri come foglie, altri come diamanti, & altri in varie forme. Metti il tutto in boccia à diſtillare ſuavemente. Prima uſcirà un' acqua inſipida, poi un' acqua & olio fetidiſſimi & acutiſſimi, doppo un fumo bianco che ſi congelerà nel capello, in ſal volatile. E queſta è la fontana del Treviſano.

Se non ſeguiſſe la prima volta, ſi ridiſtilli di nuovo l' humidita diſtillata, e ſeguirà.

Digitized by Google

Sis felix, Thoma, fueris quocunque ſub axe, hocque tibi ſerva morientis munus amici.

Excellentis ingenii, eruditionis ac virtutis tuæ amator & prædicator idemque mortis beatæ candidatus

Theophilus Montanus
quem noſti

i. e. Gaſp. Scioppius.

EPISTOLA LXVIII.

An cruor in vulneribus thoracis per pulmones illæſos ad fauces feratur.

Thomæ Bartholino Patavium.

MARCUS AURELIUS SEVERINUS.

SUper eo problemate, quod à pleriſque controverſum eſt, vitii lateralis, an hoc ſibi ſedem determinet pleuræ, vel pulmonis, quo via pateat eruendo partis alterius, veriori decreto, declarandam ex me voluiſti petitionem, num ſub plagis penetrantibus in vacuitatem thoracis, pulmonibus nihil attactis, prodeuntem unquam ex faucibus compererim cruorem. In quam equidem quæſtionem, ut verum fa-

tear, meam aperire ſententiam cunctatus fueram, quia, cum, humaniſſime Vir, judicio meo tribuas ſupra quam par eſt, veritus equidem ſum, ne, ſolemni hac inter doctos controverſia dudum extante, conſuetus ipſe decoris mei nunquam negligere uſuram, hac eadem, quam agnoſco nullam, in medium proferendam, uti velles autoritate: Quod ſi ad tui ſolius uſum, placitumque privatum certus ego fuiſſem, criſim expoſci meam, expeditior calamus, deliberatior animus obſervationem reſcribere ſtatuiſſet. Interim verò ne debito deeſſem meo, ſedulitati ſatisfacerem tuæ, doctiores amicos conſului, qui communi ſic conſenſu cenſuere. Sub vulneribus transfoſſi quidem thoracis, verum non ſauciati pulmonis, pro explorato ſibi eſſe, ſuffuſum pectore ſanguinem ex ore ſæpe rejectatum; ſic in Empyematis nihil temerato corpore pulmonis educi diu viſam purulentiam. Ex quo tabis diſcrimine poſt longum ſervatis hominibus apparere potuit demum nil reſpiratorii viſceris violatum. Nimirum ab hocce periculo, nullus unquam reſtitutus empyicus fuiſſet, ἀνίατα ſiquidem, & ἀσύμφυτα ſuapte natura præter aliquot caſus, qui miraculo fuerunt, obſervatione vulgata comperta ſunt ulcera, vulneraque pulmonis. Atqui pulmo nil

nil mali poſt Empyematis exſiccatum, poſt vulneris ſolidatum perpeſſus reſtitit, longa ſequuta ſanguinis puriſque rejectione. Quæ puris à profunda ſede thoracis ad os ſuperius eructatio neque difficilis, ſi verum amemus, videri debebit, eo ſpectato, quod & alia pulmo corpora in ſemet transſumere conſuevit. Quod teſtimoniis obſervatorum non paucis relatum eſt, è quibus unus Nicolaus Tulpius in 2. ſuarum Obſervationum cap. XV. perhibuit, & ſolidum penicillum, ſeu per medentis, ſeu per ægrotantis incuriam è plaga perfoſſi thoracis, in hujus inanitatem demiſſum, poſt aliquod tempus naturæ miniſterio per os expulſum: Verba ſunt ejus hæc: Danus vulneratus in bello Germanico, & negligentius à Chirurgo habitus, attraxit in thoracis vacuum turundam plagæ impoſitam; ſed poſt menſem ſextum excrevit eandem iterum per os; ſed qua via difficile dictu; valuit tamen deinceps ſatis pancreaticè, & ſuſtinuit ſatis animoſe, quibus equidem & ipſe præfui, variolas curans. Si ſapis Chirurge fuge hunc ſcopulum, & conſtringe potius filo linamenta, quæ immittes in lubricum pectoris vulnus, quo reſiſtant potius thoracis ſuctui, qui interdum tam validus eſt, ut per exilia diaphragmatis foramina attraxerit nonnunquam in ſe

S 5 non

non modo ventriculum, verum etiam non exiguam inteſtini cœci partem, teſte Paræo lib. 9. c. 30. Hæc ille. Quia verò commemoratus eſt Paræus, & hic etiam Vir præclara duo prodidit teſtimonia, quæ monſtrant in thoracis ſaucii ſinus injectis medicamentis amaris, horum ſenſum ad os usque perveniſſe; quod fieri profecto nequiſſet, niſi medicamenti portiuncula palatum & fauces attigiſſet; attigit autem ex ventre præcordiorum ad pulmones, & ad arteriam, & hinc ad linguam delata. Ambroſii non pigebit verba referri: Poſtera luce aliam injectionem validius detergentem paravi addito abſinthio, centaurio, aloë. Sed hinc tantus amaror in ejus os ſurrexit cum nauſea, ut diutius ſuſtinere non poſſet: tum ſubiit in mentem, quod olim parem rem ad parem fortunam in quodam, cui fiſtuloſus erat ad thoracem ſinus, in Noſocomio Pariſienſi obſervaveram. Itaque cum animo repeterem res ejusmodi amaras facile transſumi in pulmonem, indeque in aſperam arteriam, fauces, atque os aſſurgere, profeſſus ſum, me nunquam ejusmodi amara ægris exhibiturum: hinc enim multo plus moleſtiarum accedit, quam fructus, & emolumenti. Cæterum hac & ſimili arte tandem æger ille præter meam

meam exſpectationem convaluit. Hæc Paræus. Cæterum quod ex me quæris, omniſcie Bartholine, num ex ore, nil læſo pulmone, rejectus fuerit aliquando ſanguis? Scilicet idem ipſe Paræus hoc eodem, quem nuper aſſignavi, libri loco profeſſus eſt, ſanatum ab eo militem Lutetianum, cui ſecundum thoracem confoſſo, ſanguinis ingens in ſeptum transverſum effuſio facta eſt, quem tuſſi ſæpe rejectabat cruorem. Verum enim verò quid Ambroſium nominavi, non priorem Galenum? qui lib. VI. de Locis male affect. cap. IV. monſtravit è pectoris lacunis, Natura curante, ſublatum pus ad rimoſas pulmonis intercapedines, inde ad biclinium cordis lævum, & hinc per aortam ad emulgentem ſiniſtram, atque ad veſicæ vias deduci ſolitum pus. Cæterum qua via, quave ratione materiei hæc transpoſitio fieri poſſit; hoc explanatu non eſt ita facile. Nonnulli, de quorum numero Gal. fuit, in com. lib. Aphoris. ad ſolam naturæ providentiam vias invias adinvenientis, adſtruxere; alii verò tunicam corpusque pulmonis maximè poroſum allegavere. Mihi placuit tum ad motus vim perennis, tum & ad eum pulmonis ſuperni, tum diaphragmatis inferni comploſum referri, quemadmodum in Opere de Absc. in conſul-

ſultatione ſingulari pag. Franc. 55. declaraſſe memini. Hactenus de his carptim, & compendiosè, quæ tu, ſapientiſſime Bartholine, qua viges ingenii facundia, qua ſtyli polles diſertitudine, commode valebis exercere ac dilatare. Interim vale, & amorem mei fove, foveque Clariſſimorum Virorum Veslingi & Rhodi gratiam. B. Vale. Neapoli 3. Kal. Junii 1645.

EPISTOLA LXIX.

An aqua ex latere Chriſti effluxerit ex cavitate thoracis vel pericardio?

THOMÆ BARTHOLINO Patavium.

HIERONYMUS BARDI, F. P. P.

NIhil mihi unquam antiquius fuit quam de Rep. literaria benemeritorum Virorum amicitiam inire, quod mihi ex voto perbelle nunc accidit, dum tuæ cumulatiſſimæ literæ opera & induſtria P. Aproſii Poëtarum & Minervæ mancipatorum anteſignani, cui vel hoc ſolo nomine me plurimum debere profiteor, ad me deferuntur. Enimverò tuarum laudum cumulo me mirum in modum cohoneſtaſti,

Vir

Digitized by Google

Vir omniſcie & politiſſime, ſed extra lineam & orbitam meæ tenuitatis tua ſunt encomia, cum quantus quantus ſim omnis præcognoſcam: tamen quod tuis delicatiſſimis labiis mea placuerit opella maxima ſum delectatione affectus. Sed quid mirum, quod à tanto Viro bonarum artium amantiſſimo, tanta præconiorum ſeges pullulaverit, non erit utique admirationi locus, ſi omnium ore decantatum occupetur, quod tui Doctiſſimi Patris veſtigia proſequens, & longè ſuperans ſis

Mercurialium cuſtos Virorum.

Verum enimverò tuo patrocinio præmunitus Zoilorum tabidam luem me inficere poſſe in poſterum non pertimeſcam. Meus igitur eris verus Apollo, mea altiſſima Minerva, à cujus fœcundiſſimo Capite cum ſcientias omnes effluxiſſe finxerit antiquitas, verè ab indeficienti tuæ virtutis, & gloriæ Patris tui fonte manaſſe, vel apud Te firmam ſedem fixiſſe, cum Encyclopædiâ omnia occupes, apud omnes melioris notæ Viros ſine fuco, & invidia neceſſe eſt ut in confeſſo habeatur, quo factum fuit ut prima ſubſellia typis inclyta cum Patre tuo occupaveris. Grates igitur quas poſſum, ſi non quas debeo tuæ maximæ humanitati rependo, meque tibi addictiſſi-

diƈtiſſimum eſſe ſcias pro tanto in me collato officio, & beneficio, & pro majori eorum pondere quo à tua humanitate occupari in votis habeo. Limam, à domeſticis tricis prorſus ſolutus, aliis operibus adhibeo, ſed quibusnam typis exarandis prorſus ignoro, cum tumultuoſorum bellorum fragores torcularium ſtrepitum impediant, & librorum negotiationem prorſus tollant, ſunt ad umbilicum perduƈta omnia à me promiſſa opera præter Medicinam ſacram quam ad incudem revoco. Verte igitur, eruditiſſime Vir, ingenii tui vaſtiſſimi digniſſima promptuaria, & quidquid boni habes mihi libenti animo aperias & libere ſententiam tuam proferas pro meæ Ideæ Med. ſacræ opella, cum eam tuæ cenſuræ, penicillo, & ſpongiæ ſubjiciam, tuus enim erit in mea Medicina Sacra digniſſimus locus, & favoris tui ampla commemoratio, & ſi quos libros mihi favere cognoſcas admoneas, cum tui commentarii ad nos non perveniant, dies enim diei eruƈtat verbum, & nox noƈti indicat ſcientiam, quod mihi indies ſemper accidit, & cum nil ſit ſub ſole novum quoad ſubſtantiam, tamen quoad rationem ab autoribus perpetratur, quod etiam à me faƈtitatum in meorum operum argumento pertraƈtando eſſe profiteor,

fiteor, cum alienam orbitam calcare ſemper abhorruerim.

Venio nunc ad quæſita mihi propoſita, quibus ut ingenue ſatisfaciam, & quid liberè ſentiam proferam hic habes ut tuis mandatis obtemperem; velim tamen quod pro mercede tui Patris, & tua commentaria ad me deferri cures, ut meam emendem opinionem, & tuis dictis acquieſcam. Quæris igitur primo de Aqua lymphaque illa, quæ cum ſanguine de Chriſti Domini mortui latere effluxit, an ex pericardio, ſeu cordis tunica exſilierit, an potius ex pectoris cavitate, ut Tibi Patrique tuo Viris doctiſſimis placuiſſe aſſeris; ſed non poſſum opinando tuæ adjungi ſententiæ, nam Chriſti Domini temperies perfectiſſima ab humorum cruditate immunis quam maximè fuit, nullis rheumatismis obnoxia, nullisque morbis, ut Theologis omnibus viſum; & quanquam in immani paſſione diris cruciatibus referta, probabile videri poſſit à calore deſtitutum ſanguinem aqueis humoribus reſperſum fuiſſe, morte inprimis ipſa accedente, nihilominus ab exceſſu frigoris non aqueus, non fluidus, ſed craſſus evadit ſanguis, fluxuique ineptus, ut in cadaveribus diſſectis apparet. Nec diſſentio à quibusdam Theologis,

logis, qui nulla excrementa in Chriſto Domino agnoſcunt, non quidem ipſum ſputum, non ſudorem, non alia craſſiora excrementa, ſed de hac re alibi. Scio tamen non primos vos Proceres Viros fuiſſe qui contrarium ſenſerint, nam Abulenſis Vir faſtigiatus in omnibus ſcientiis, nam ſcibile diſcutit omne, ex ejus Epitaphio, aliique id opinati fuerunt, ſed Medicos in hanc iviſſe ſententiam ignoro, quos tecum cum tuis argumentis tuam ſententiam fulcientibus ſcire percupio.

Sentio ego ad ictum Tribuni divinos latices effluxiſſe fracto lancea pericardio, in quo aqua perennat ad cordis exæſtuantis refrigerium, ut placet melioribus anatomicis Bauhino, Salomoni Alberto, & aliis, & Præceptori meo Cabeo de Philoſophia Magnetica meritiſſimo. Ut id opiner facit Hippocratis inprimis autoritas, qui lib. 1. de Corde. *Cor*, inquit, *tunicam circumdantem habet, & in ipſa aqueus humor, ut putari poſſit iu veſica diverſari cor, factum eſt autem ea gratia ut ſanum in cuſtodia effloreſcat.* Nec aliunde putandum eſt hujusmodi lympham emanaſſe ad ictum divini lateris, in quo inerat hujuſmodi Veſica, ſicut in reliquis humoribus omnibus adeſt, cum citra miraculum aqua ab aperto eo latere mana-

manarit, citraque humorum crudorum, & excrementitiæ aquoſitatis proventum. Dixi *citra miraculum*, non quod ablegem omnino ſupernaturalem influxum, hoc enim eſſet impium arbitrari cum nonnullis, ſed quia ſubſtantia illa in pericardio perennabat antea, absque novæ aquæ productione, ut inter alios etiam docet inſignis Anatomicus Laurentius 9. 8. Igitur quoad ſubſtantiam nihil erat quod miraretur natura, ſed modus egreſſus miraculi ſtuporem effecit. Sanguis enim illico cum aqua effluxit ſanguine ab aqua non diluto, ſed florido atque germano, ſicut limpida omnino exiit aqua, non infecta, ſed clara, nam *continuò exivit ſanguis, & aqua*, ut habetur apud D. Joh. c. 19.

Scio D. Thomæ aliter cenſere viſum eſſe 3. p. q. 66. ar. 4. ad 3. ut vetuſtiores omittam, qui miraculum etiam ab ipſa ſubſtantia non ſeparant, quos ſeqvuti ſunt recentiores Theologi eximii Fr. Suarez q. ſi ar. 3. ad 3. & ante ipſum doctiſſimus Salmeron tom. X. tract 47. de apertione lateris Chriſti mortui. Mald. in cap. 27. Matth. Sed cum Anatomiæ inſcii fuerint, videntur meritò excuſandi, ſi cum rei natura philoſophati non fuerint, in Theologicis potius verſati. Multa alia eſſent à me adhibenda, quæ

cum Epiſtolæ limites transcendant, in præſentia liberè ſilentio involvo, & hæc ſatis ſunto, quæ æqui bonique conſulas prolata à vero & candido veritatis philoſophicæ Profeſſore, præſertim verò ut tuis juſſis obtemperarem. Quod ſecundo loco à me requiris de hyſſopo Chriſto Domino morituro ab Hebræis propinato, nusquam legi; ſi ſeſe obtulerit aliquid, quod legendo eligam, in medium proferam, & à quo originem ducat hæc traditio ſcire percupio, cum de hyſſopo pertractet doctiſſimus Lemnius de Herb. Biblicis, ſed de eo nulla huic mentio habeatur. Cæterum vale iterum atque vale mæcenas auguſtiſſime, meque tuis in me maximis pro meritis ne ceſſes condecorare. Napalli ex meo Muſæo Idibus Septemb. 1645.

Impreſſ. Leidæ 1646.

EPISTOLA LXX.

De Hydrope acclamatio.

Henrico Fuiren Baſil.

THOMAS BARTHOLINUS B. A.

QUod aquarum colluviem & exſurgentes inde humanæ vitæ inſidias ſub do-

doctiorem calamum vocaveris, mirabitur fortaſſe iniqvus Cenſor. Non miror ego, & in ſinu gaudeo, quod opinionibus ab illo diſtem. Ingenium enim tuum novi & generoſi pectoris impetus, quod colluvies & morborum & hominum ſusque deque habeas, quibus in luto ſe volutare adeò eſt volupe, ut in hoc palmam ſordidis manibus quærant. Quærant, dum velint. Nunquam ab erectis mentibus harum deliciarum, quas nitidiſſimo ſcilicet porcorum gregi debent, impetrabunt commercium. Tu dudum huic conſortio valedixiſti, antequam lucem videris, quæ ſuperum riſu, nativitatis ſplendore & cultiſſimi genii favore tibi eluxit. Et quoniam univerſi fluentium rerum, curſum aquæ juxta mutabilem, animo plusquam conſtanti intueris, non poterit firmam mentem in contrarium flectere orbis ſimulacrum, mutabiles elementorum vices, aut fallaces principiorum ductus. Quidquid ex corporis ſimilitudine communi ſorte circumfers, licet aquæ ſubjectum, animo paret, qui igneæ divinitatis & æthereæ conditionis portionem mutuatur. Fruſtra erunt, qui adiment, quod certatim ſuperi contulerunt, &, quod ſibi denegatum ſciunt, ne inferiores aut ad ſtygias aquas damnati videantur, furtivis vocibus invident. Quid

Digitized by Google

hos moraris, qui ex ſe ſapiunt, & ex lutulento naturæ ſuæ fato te metiuntur? ſimiles ſanè videntur in mari perituris, qui in aliorum excidio ſalutem quærunt. In vado es, terras legis, mox cœlum, quid ſuſpirantes in mediis aquarum anguſtiis reſpicis, qui animi ſui iniquitate ad inferos veluti ſuſpenſo pondere trahuntur & invitum genium ducunt jam jam ignobili elemento periturum. Emerſiſti ingenti felicitate, & aliorum naufragia ſecurus in portu ſpectas. Virtutis hoc non fortunæ opus, quæ cunctis ſubinde favet quibus volubilia abblandiuntur. Tu tamen infra virtutem non putaſti aquarum in corpore turgentium rivos exhaurire. Quid dicent, qui altiora à tanto calamo exſpectarunt? Vis dicam? Jovem lapidem jurarim, niſi ſe turpes dederint. Neſciunt etiam ad cœlos aquas pertingere, quia ſacra ob profanam mentem excidunt, & aquas ſua Numina condere. Quid quod immortalitatis hieroglyphicum ſit indivulſus aquarum fluxus & famæ duraturæ. Quæſo continuum liquidorum nexum dividant, qui in aquis infelices ſapiunt, & nudam virtutem monſtrent. In ſe recurrit quod elabitur, & poſterior priorem trudit, partes habet, ſine partium diſcrimine, videmusque quod præteriit, & præſens eſt quod futurum credimus, in

orbem

Digitized by Google

orbem fertur quod manſurum putamus, & ſui copula manet quod fuit diviſum. Æternitatis hoc exemplar preſſius imitaris qui in aquis inveniſti, quod ſeculi infelicitas texit, & in iis triumphas quæ incautos oppreſſit, immortalitate indignos. Diluvium invida mortalibus ſors corporibus ſæpe indixit, & aquas minitantur aquæ ventris utre conditæ. Tantalo miſeriores ſitim cum anhelante anima explerunt. Tu calidiores Phœbi radios orbi inducens terris ſiccitatem, lymphaticis ſalutem, utrique ſecuritatem erudito ſcripto promittis. Et ne quid ad laudem deſit, inſitum naturæ ſuæ liquorem liquor abjurat, ut tibi ſuperiori imperium deferat. Hoc demum etiam inviti non recuſabunt inſcriptum aquis permanſurum nomen. Obſcura aliorum merita abſorbent lymphæ. Tu famam perennaturo aquarum motu ad alios ſoles deferendam innoxiè trades. Sed jam fluentem cum aquis pennam ſiſto. Votum ibit, & poſt ſecula reverſum ſubſiſtet. Vale, mi Conſobrine, vel eo nomine, ut invidiam ſuperes. Baſileæ Octobr. c I ɔ I ɔ c XLV.

Impreſſ. Baſileæ 1645.

EPISTOLA LXXI.

De Hyſſopo in cruce Chriſti,

THOMÆ BARTHOLINO Patavium,
HIERONYMUS BARDI F. P. P.

SCripſi D. V. nusquam me inveniſſe in Sacris Bibliis, Hyſſopum formaliter propinatum fuiſſe mortuo Redemptori noſtro. Verum cum de Hyſſopo multiplex ſit mentio, de quo tamen Lemnius oblitus eſt, rem benè meditanti occurrit Auguſtinus & alii antiquiores, qui ſpongiam aceto plenam Hyſſopo ſeu ramuſculis Hyſſopi, quaſi funiculis circumponentes arundini, ſcilicet ne ſpongia dilaberetur, & ut acetum virtute Hyſſopi condiretur, aperiunt. Verum malim fortaſſe cum Eſtio, & quibuſdam aliis dicere vitio Typographorum, vel Scriptorum poſitum ὑσσώπῳ, pro ὑσσῷ, id eſt pilo, haſta, telo, velut Marcus cap. 15. verſ. 36. calamo, ut Matth. cap. 27. v. 48. arundini. Primum tamen etiam poteſt ſuſtineri, & ſi dixiſſent Hyſſopum, nullam mihi faceſſeret difficultatem, & exiſtimo fuiſſe Hyſſopum noſtratem amariſſimum, ad experiendum an ſenſus guſtus mortuus eſſet, illa enim amaritie acuitur acetum; vel ad illuſionem,

nem, quam Judæi impii maximè attectabant. In lubrico laboranti hæc ſunt quæ addere poſſum ut tuo quæſito ſatisfaciam, quæ æqui bonique conſulas à candido amico tibi obſequio mancipato.

Addo quod unus militum lancea latus ejus aperuit, ut exploraret (ſecundo ſigno) an certo mortuus eſſet, inquit S. Cyrillus. Putat Cornelius à Lapide in Zacch. c. 13. v. 1. non ſolum latus ſiniſtrum, ſed etiam dextrum apertum fuiſſe, verum huic meditationi opponitur ſanctiſſima Sindon Taurini aſſervata, in qua obſervatur unicum vulnus. Impacto autem vulnere continuo exivit ſanguis, & aqua vera, & elementaris, inquit idem Cyrill. & Innoc. 3. lib. 3. Decret. tit. 41. de celebr. Miſſ. c. 8. In quadam. Non quæ ex reſolutione mortui corporis nata fuerit (ut ſentit idem Innoc. verum minus probabiliter,) quia Chriſti corpus, etſi anima deſtitutum, corruptionem non ſentit Pſalm. 15. v. 10.) ſed quæ in Pericardio receptatur, ut docent Anatomici, & Jo. Bapt. Ruſchius Anatomicus Piſanus ad me nuper reſcripſit, in quocunque ſecto cadavere magis vel minus obſervaſſe. Verum quid in vivo vere ſit corpore quis ſcit? Cæterum hac pericardii perfoſſione ſimplici mortis Chriſti omnino plena facta eſt fides, inde enim aqua

promanante certum dabatur ſignum lanceam pericardium penetraſſe illius aquæ receptaculum, quo vulnerato neceſſe eſt protinus animal omne mori; ſed & Cor penetraſſe etiam dicere debent, cum exierit ſanguis, ſicque confoſſum eſſe, & lanceam imum pectus penetraſſe. Sed quid dicet Tileſius, & cum eo Campaniſtæ, qui animal vivere poſſe etiam corrupto aliqua ex parte corde obſervari omninò putant, quibus quanta ſit fides adhibenda, neſcio. Peroptarem Parentis tui libellum, & argumenta pro tua ſententia. Admoneas quæſo quos ſcias mihi aliquam luculam allaturos pro mea medicina ſacra ferè ad umbilicum perducta, ut fiat luculentior, & qui novi iſthic procudantur, qui noſtro genio & ingenio poſſint deſervire. Vale mi amantiſſime, meque tibi deditiſſimum eſſe ſenties pro innumeris in me, tua dulciloqua epiſtola quæ operis frontem occupabit, collatis beneficiis. Vale, Medicinæ decus eximium, iterum atque iterum. Napalli ex meo Muſæo Kal. Decembris 1645.

Impreſſ. Leidæ 1646.

EPI-

EPISTOLA LXXII.

De latere Chriſti aperto Reſponſio.

HIERONYMO BARDIO Genoam.
THOMAS BARTHOLINUS, S. P. D.

DUdum humaniſſimis tuis reddidiſſem vices, niſi pudore ſuffuſus, an forſan ad alium potius quam me ſpectarent, diutius deliberaſſem. In nomine ſanè tituli erraſſe ſuſpicio non levis fuerat, qvum eas laudes in me non agnoſcerem quas plena manu largiebaris. A me tamen impetravi, ut crederem laudaſſe te impenſius illum, quem amabas vehementius. Unde affectus potius tui hæc ſigna interpretor, quæ meritum meum quanquam transgrediantur, infra nimium tamen amorem ſubſiſtunt: quem vel ideo majoris æſtimo, quod inſigni eruditione temperata inſtitutum meum non parum videantur promoviſſe. Ea docto calamo excutis, in quibus multa ſecula laborarunt, non ita pridem ſudavi ego. Sed doleo te à noſtra ſententia diſſentire, qvum tantum Virum partibus noſtris optaremus. Æquior tamen fores ſine dubio, pro candore, quem oſtendis, ſententiæ meæ, ſi levia illa vidiſſes, quæ olim pro novo cavitatis thoracis ſero in publicum

expendi. Nunc quia hanc mihi imponis neceſſitatem, in tuis verſabor, ut amicus, qualem ſingularis tua humanitas me adoptavit, planè amico calamo. In utraque Epiſtola elegantiſſima id agis, ut pericardium vulneri lanceæ patuiſſe demonſtres, eoque confidentius, quo ibi aquam fluxui promptam reperiri, Medicorum placitis ſit ſtabilitum firmius. Ad ſcopum omnia fere collineant, quæ ſparſim leguntur, nempe de perfectione corporis Chriſti & ſanguinis natura. Verum enim vero nihil illorum plane eſt, quod non pro liquore thoracis æquius pugnet, quam pericardio. Nam quod perennem aquarum moram in pericardio propugnas, non repugno, modo id quoque mihi des, perennem etiam in capacitate thoracis inveniri, quod ſatis hactenus à profectoribus diligentioribus obſervatum, ſuadetque ratio invicta. Nulla enim pars cava in corpore reperitur, quæ non ſuo complexu humorem quendam contineat, ut per ſingulos ventres diſcurrenti innoteſcet. At enim major neceſſitas liquorum in thorace, partim quod ſiccior ob oſſium viciniam ſit hæc regio, partim quod perpetuo motu manifeſtius agitentur hic viſcera, unde, quo commodius id fiat, liquorum ſubſterniculo indigebant, ne ad partes duriores allide-

rent.

rent. Quemadmodum enim cordi proſpectum crumena illa lymphatica, ita aquam totius cavitatis, reliquis partibus in thorace & ipſi capſulæ cordis, ut molle ſtragulum, ſubſtravit Natura. Hanc vero non humorum cruditas in Chriſto produxit, quod tuum argumentum eſt, ſed nativa corporis temperies, quæ quo magis ad ſanguinem probum accedit, eo plus ſanguinis ſeroſi excernit, ſine quo nempe ſero cruor nec eſt nec fluit. Chriſti autem temperies ſanguinis probi mixturam habuit plurimam, ut teſtantur Euſebius & alii Patres: unde non mirum, ſerum hoc ſanguineum copioſius à prima nativitate parietes thoracis inundaſſe: quoque cor temperatius, eo quoque minus ſeri diſcutit naturalis. Igitur quod ex Chriſti perfectione deſumis argumentum, pro me militat. Sed non cogar huc me conferre. Fateor enim nativam Chriſti temperiem nihil pravorum humorum produxiſſe; quia perfectiſſima; at à cauſis externis, vigiliis, cruciatibus, itineribus, vulneribus & mille tormentis quid non præter conſuetam naturæ divinæ perfectionem productum credimus? Ad hæc ſano ſenſu id accipiendum, nihil pravorum humorum in corpore Chriſti generatum. Quod verum quidem ſi de præternaturali-

ralibus loquatur excrementis, ſecus ſi de naturalibus, quæ etiam perfectiſſimam temperiem neceſſario conſeqvuntur. Sputum enim, ſudores & alia excrementa hominis perfecti neceſſaria imperfectio, quam non potuit effugere Salvator, partim quia per omnia nobis, excepto peccato, fertur ſimilis, partim quod non ſemper optimis uſus ſit cibis in itineribus perpetuis, vel ſi maxime exquiſitum victum habere potuiſſet, ſuperflui tamen humoris pluſculum omnia condunt quæcunque hominum animaliumque ori deſtinavit Numinis indulgentia, ut in ſubſtantiam noſtram verti cunctæ particulæ nequeant. Idque de Salvatore innoxie dixeris, quem ſcimus manducaſſe, bibiſſe, dormiviſſe, ambulaſſe & quid non egiſſe, ut ſe hominum cunctis actionibus, quæ ſecundum naturam ſunt, ſubmitteret: ſputum emiſit, qvum luto miſceret ad curandum cæcum, & ſudavit ingruente martyrio, & ſine dubio non parum ſeri in thorace collegit, quod, aperto poſt mortem latere, emanavit. Non me movet frigus extincti corporis, quo ſanguis condenſatus fluxui fit ineptus. Primo enim frigus non ſtatim corpus Chriſti cum morte invaſiſſe norunt illi, qui morituris adeſſe ſolent, integro ſubinde die poſt animæ exilium

per-

permanere in cadavere calorem ſuperſtitem, me teſte, confirmantes, ut nulla congelatio liquorum in Chriſti corpore, quod brevi interpoſita mora aperuerunt, potuerit induci. Ad hæc in cadaveribus, etiam frigidis jam, nulla unquam congelatio obſervatur ab Anatomicis noſtris, niſi in grumos ſubinde abeat, quin fluxilis manet ſemper ſeri liquidi beneficio. Quod ſi vel maxime obtinuiſſes cruorem congelari, nunquam ſane evinces ſerum ſanguineum poſſe concreſcere. Manet quippe liquor, & ubique humoris fluidi ſervat conditionem. Si me urgeas ulterius, ipſum te ad te remittam, quia concedis Pericardii aquam fluxiſſe & ſanguinem cordis, certiſſimo indicio, etiam propria confeſſione, non concreſcere mortuorum liquores. Hinc autem quum fluorem illum repetere poſſimus, non neceſſarium reor ad pericardium remotius confugere, varias ob rationes alias. Quippe non ſtatim exiviſſet, ſed mora interpoſita. Præterea non extra latus effluxiſſet, ſed ad inferiora loca interius concidiſſet. Ad hæc latus nec pericardio, nec cordi attribuitur, quod perforatum urget Scriptura. Novi quidem Præcordia lateris dici apud Poëtam Medicum cujus MSum poſſideo membranaceum.

Cum

Digitized by Google

Cum dolor inſanus lateris præcordia pulſat.

Sed *latus* non ad præcordia referendum quum ſolum ponitur. Urget enim Poëta, inſanum lateris dolorem etiam ſenſum mali ad præcordia deducere. πλευρὰ ſolius eſt lateris externi thoracis munimenti, ubi vera fit πλευρίτις, nec unquam cordi, vel pericardio conſignatur, quanquam de pulmonibus aliqua ex Coo noſtro ſit dubitatio. Nolo omittere, aquam pericardii illam non fuiſſe, quæ effluxit. Nam illa ſimplex eſt, urinæ non abſimilis, ut depingunt Auctores noſtri. Hæc autem ſanguinea fuit & tincta rubore, qualis in capacitate Thoracis apparet ubique. Scio ſanguinem te cum nonnemine à Corde advocare. Sed vulnus profundum adeo vix concipio. Puncturæ enim comparatur. Et in Romana, Complutenſi & Plantiniana editione κατωρχήσαντο conſtanter legas, hoc eſt, inſultarunt. Quod agnoviſſe & videtur B. Hieronymus, nec non 70. Interpretes. Præterea ex mente iſtius vulneris, quod inducitis, liquores ſeorſum, non mixtim, fluxiſſent, cui tamen Patres plurimi & vis vocabuli καὶ apud Euangeliſtam repugnant. Non potuit ſeorſum fluere ſine miraculo, quod hic, citra im-

pie-

pietatis culpam, planè excluſerim. Enim vero ſi in ſubſtantia, quod concedis, nihil miraculoſi, cur quæſo in modo effluxus mirabilia ponimus? quum ita fluat quemadmodum ſecundum naturam aptum eſt fluere. Meo judicio non opus erit confingere duplicem motum aut diverſum, nec binos liquores diſtinctos, quando & unus motus ſufficit & uni motui ſimplex ſerum, ſubſtantia ſua aquam, colore ſanguinem monſtrans. Quod, niſi fallor, alibi variis demonſtrationibus obtinuimus. Vehementer ſanè doleo, adeò obtuſo me natum genio, ut percipere non poſſim, qua neceſſitate cor aut pericardium debuerint pertundi, ſiquidem ex ſola pleura perforata omnia potuerint perſpicere, quæ ex corde & pleura vos urgetis. Vultis, ut ſigna vitæ vel mortis perforato corde de ſe daret: profecto majorem doloris ſenſum ex pleuræ membranæ læſione, quam ſeu ex corde craſſiorum partium ſeu pericardio minus ſenſibili oſtendiſſet. Acutior enim membranæ pleuræ dolor, & acrius ſe movet compuncto latere cruciarius quam tacto corde, quod experiuntur illi infelices, quibus in Empyemate coſtarum tunica aperitur. Fallax quoque ex corde & pericardio vitæ experimentum deſumimus, quum

Digitized by Google

quum pericardium ſine noxa vitæ poſſit aperiri, imo deeſſe, ut in Echino terreſtri, nec vulnera cordis lethalia ſint omnia, ut optimè quoque inſinuavit Tileſius tuus, cui cur non ſit adhibenda fides, quum ei plurimorum adſiſtat auctoritas alibi à me adducta? Vivimus enim quamdiu movetur reciproco motu cor, quod etiam in vulneratis perſiſtit & corrupto ex parte corde, quanquam imperfectior. At imperfectiorem motum cordis in tota paſſione facile divines, quia ad omnem injuriam patuit. Vulnus lateris non hoc fine inductum indicat Euangeliſta, quia jam viderant eum animam exſpiraſſe, ſed à petulantia mera militis, ne ſine vulnere eſſet poſt fata, quum reliquis frangerentur oſſa, id ſolidum dependebat. Addo ad majorem fidem, nec cor nec pericardium aperta fuiſſe, quia ſolum latus S. Thomæ monſtravit inſpiciendum. Ex qua hiſtoria rectius de ſimplici unius tantum lateris vulnere judices contra Cornelium à Lapide, quam ex alio ſigno, quo omnium fere Interpretum Verſiones conſpirant. Hæc breviter ad pericardium à te defenſum reponere volui, donec pleniorem rei explicationem ex Opuſculo meo hujus argumenti ipſe hauſeris, quando ad te mittendi dabitur

occa-

Digitized by Google

occaſio. Non quod te docere vel intendam, vel deſiderem, qui inter hæc ſacra quotidie verſaris, ſed ut curioſitati tuæ morem geram ad quævis mutui obſequii officia paratus. Tu interim, æquata lance quando expenderis cuncta, quid ulterius tibi de noſtris reſponſis ſit animi, candide, ut ſoles, perſcribes, ſimulque, quid doctior pollex in promiſſo opere premat, amice monebis, ut commodius autorum operi inſtituto proficuorum catalogum, quem expetis, tibi pertexam. Tuus enim ſim ad quævis amici vota, ſi in amore incepto paria non ſis omiſſurus. Vale, Vir Doctiſſime, cum Aproſio noſtro & Ruſchio, meque ama.

EPISTOLA LXXIII.

Fernelii Epitaphium.

Jo. Walæo Leidam.

POſt Helvetiam relictam Pariſios revertimur hyemem traducturi. Dum de amicis ſolliciti apud curioſiſſimum *Patinum*, intelleximus bene valere quamplurimos, inprimis *Walæum*, gaudio exultavimus, & lætitiæ teſtes has literas expedivimus, donec futurum Ver ipſos nos unxerit. Interea, ne inanes magno tem-

poris tui pretioſi diſpendio compareant, lectionem magni Fernelii nomine tibique grato interpungam. Quanti facias *Fernelium*, teſtari poſſumus, qui Te, Fernelii monumenta olim explicantem, non ſemel audivimus & hoc nomine nobis adhuc gratulamur. Extat ejusdem Epitaphium hic Lutetiæ in templo D. Jacobi de Macello, quod, quia nusquam legi, placuit exſcribere, Tibique mittere:

Deo immortali Opt. Max. & Chriſto Jeſu hominum Salvatori ſacrum.

JOANNI FERNELIO,

AMbianenſi, Henrici II. Galliarum Regis Conſiliario & primo Medico nobiliſſimo atque optimo, reconditarum & penitus abditarum rerum ſcrutatori & explicatori ſubtiliſſimo, multorum ſalutarium medicamentorum inventori, veræ germanæque Medicinæ reſtitutori: ſummo ingenio, exquiſitaque doctrinâ Mathematico, omni in genere Philoſophiæ claro, omnibusque ingenuis artibus inſtructo, temperatiſſimis ſanctiſſimisque moribus prædito,

Digitized by Google

to, ſocero ſuo pientiſſimo, Philibertus Barjotius ſupplicum libellorum in regia Magiſter, magnique Regis Conſilii præſes, affinitate gener, pietate filius, mœrens poſuit, anno à ſalute mortalibus reſtituta M. D. LVIII. Obiit XXVI. Aprilis, Anno M. D. LVIII. Vixit annos LII.

Magni hujus Pariſienſis Doctoris veſtigia legunt alii adhuc ſuperſtites Doctores Pariſienſes eruditi, qui, cum magna laude & bonis ſuis ægrorumque rebus medicinam facientes, ſcholæ hujus ornamenta ſingularia florent. *Jo. Riolanus* ad hanc claſſem ſpectat, vivens adhuc valensque redux ab itinere decennali cum Maria Medicæa, quam ad tumbam duxit. In ſcholis theſin propoſuit de circulatione ſanguinis, quam ſuo modo correxit. Inviſere ſenem moroſum animus fuit hiſce diebus, ſed diſſuaſit *Ren. Moræus*, quia mihi non faveret, quod in nervis pudendorum contradixerim parenti illius. Ægrè quamvis feram magnorum Virorum inimicitias; tamen obfirmandus erit animus, ſusque deque ferendum quod mutari non poteſt. Laudatus *Moræus* candoris, gravitatis & eruditionis laudem meretur. Ingenio, of-

ficiis & varia promptaque lectione eminet G. *Patinus*, totus noſter, cujus nuper filium *Carolum Patinum* nondum natum annos 13. in collegio Præleo-Bellovaco de Philoſophia erudite reſpondentem audivimus. Eſt autem gymnaſium Præleo-Bellovacum illud idem, in cujus aream decidit è ſummo tecto *Petrus Ramus*, ejusdem gymnaſii Gymnaſiarcha, in laniena Pariſienſi anno 1572. à perditiſſimis ſicariis quammultis vulneribus miſere confosſus. Non prætereundus *Jac. Mantelius*, qui magno merito majorum gloriam tuetur, & præclara multa pollicetur in re medica, quibus perficiendis felicitatem precor, Tibi verò, Vir ſumme, annos Neſtoreos, quos fama aſſeqvutus es meritisque antevertiſti. Vale diutiſſime publico commodo, cui invigilas, meque amare perge. Pariſ. ult. Decemb. 1645.

T. T.

Thomas Bartholinus.

EPISTOLA LXXIV.

De Dubiis in Anatome noſtra.

THOMÆ BARTHOLINO Pariſ.

ABRAHAMUS PRATÆUS.

PAucis te volo, Vir Clariſſime: Ecce aliquot Inſtitutionum Anatomicarum penul-

penultimæ editionis loca, quæ luce egere aliqua mihi videntur. Pag. 181. lin. 2. *mentis diſſectioni ſubjicimus*, legendum puto, *ventris diſſectioni*. Pag. 199. lin. 14. *ſicut faſciculus ſtramineus quo diuturnior ſit* (videtur addendum *ignis*) *à fabris aqua mergi ſolet*. Pag. 221. l. 20. *nec ab aëre impulſo elevatur pulmo &c.* Totum hunc articulum non intelligo, nec vim rationum ſentio. Tu rem, ſi placet, apertius declarabis. Pag. 234. l. 34. *in fœminis magis perſpicua eſt*, dubito an legendum *conſpicua*. Pag. 243. lin. antepenul. *pili non planè abradendi, quia defluxiones inde concitantur*, & Pag. 244. lin. 7. *Celſus in diuturno pituitæ curſu pilos ad cutem tondere præcipit*. Hæc duo loca videntur contradictoria. Pag. 244. l. 13. *In demortuis ſunt qui ad 24. annos cum Plempio animam ſupereſſe volunt*. Dubium an pro Plempio Paræum indicare volueris, de quo ſupra hoc ipſo capite. Qui ſint illi quinque modi, quibus virgo illæſa virginitatis nota concipere poſſit, de quibus tu pag. 165. lin. 8. fac ſciam. Tu interim æquo animo accipe noſtram in te adeundo & conſulendo libertatem, quæ non aliunde proficiſcitur quam ex ingenti illo ſtudio, quo præclarum illud μακαρίτυ opus ornare contendo. Vale & me ama tui ſtudioſiſſimum.

mum. Dabam Lugduni Gallorum VI. Idus Decemb. An. 1645.

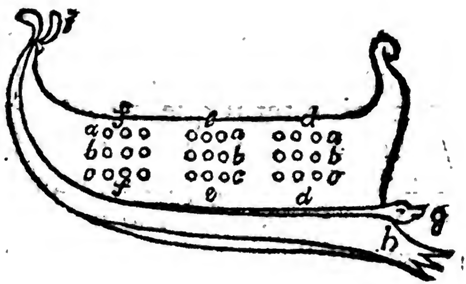
EPISTOLA LXXV.

De Triremibus veterum.

Thomæ Bartholino Pariſ.
JOHANNES SCHEFFERUS.

DIci non poteſt, Vir Clariſſime, quam jucundæ mihi litteræ tuæ fuerint. Sentiebam enim ex iis meum erga Te amorem ratione ineffabili quam maximè confirmari; tantum humanitatis, tantum eruditionis ac doctrinæ continebant. Ac uti de humanitate tua prius dicam, quam ſingularis ea eſt, quam contra perfidi & arrogantis & cuncta juxta ſe deſpicientis ſeculi conſuetudinem? Ultro mihi ſcribis. Doctus, indocto. Genere literisque clarus, ignobili. Inſtructus rerum plurimarum experientia, omnium earum vacuo. Et amicum interim me vocas, cum melius ſervum aut clientem dixiſſes. Addis elogia, ſcripta noſtra laudibus attollis: quæ etſi non agnoſcimus, haud illibenter tamen legimus, quoniam indices affectus tui animique erga me ac voluntatis eſſe videbantur. Diſſertatio de Navibus ante triennium invito

vito & tunc peregre in Galliis agenti ab amicis extorta potius, quam noſtra ſponte emiſſa eſt in lucem, ex quo fit, ut multa ſecus ſe in ea habeant, quam vellem, optemque nunquam lucem aſpexiſſet. Interea, quam de triremibus in ea propoſui ſententiam, non muto, eamque accuratius in majori opere declaro. Tu interim imaginem hanc, interpretem ejus, niſi fallor, clariſſimum accipe. Dextrum triremis latus eſt, cui ſimile ſiniſtrum cogitabis. Orbiculi, foramina indicant, per quæ remi exeruntur. Cætera ex literis adjectiſque nominibus intelliges.

a θρᾶνος. Unde Thranitæ remiges, de quibus videnda Ariſtophanis Scholia.
b Ζυγὰ. Unde Zygitæ.

c θάλαμος. Unde Thalamitæ remiges. Hi ſunt tres *verſus* ſive ἐλασίαι ſeu ςοῖχοι.

d primus ordo }
e ſecundus ordo } Hi ſunt tres ordines, ex quibus navis dicta eſt Triremis.
f tertius ordo }
g paraſimon
h roſtrum
i apluſtre.

Pro nummi, alteriusque naviculæ imaginibus transmiſſis gratias Tibi ago, deque iis ita ſentio. Navim, quæ in nummo eſt, non ordines, ſed verſus indicare, ſi quid omnino in ea eſt, quod ad rem pertineat. Alteram eſſe ex fluviatili navicularum genere, ut ita dicam, quod Græci à contis, quibus impellitur, κοντωτὰς ſolebant nominare. Primum enim incedentis nautæ totoque corpore nitentis eſt imago,

imago, cum in aliis navigiis ſederent. Perticam deinde pectori & humero admovet, navimque protrudere videtur, cum qui remis impellerent, eos ſcalmis haberent alligatos, protenſisque manibus, ut Batavorum Ruſticæ, cum ex paſcuis veniunt, moverent. Non tamen eo minus inter luſorias referri poteſt, ſi nimirum eas intelligimus, quas Seneca & prius ævum ita appellarunt. Aliæ enim ſunt, de quibus loquitur Vegetius ſub finem ſui operis, Epiphanius, &, quod Cl. Gothofredus me admonuit, cum apud ipſum ſuper iſta re diſputaremus, Codex Theodoſianus. De reliquis nummis, in quibus ſimplicem ordinem conſpici ſcribis, ita judico: non ſimplicem ſed plures ordines oſtendere, ſingulos tamen non pluribus ſed ſingulis tantum remis indigitari. Ita enim fieri neceſſe erat, ob ſpatii anguſtiam. En exempli gratia nummum Antonii. Hexerem eſſe dico, verſusque ejus inferiores tegi à ſuperioribus, atque ideo in tam parvo præſertim ſpatio exprimi non potuiſſe. Hexerem inquam, quia ſex remorum ordines exhibet, nam unumquemque remum in hoc nummo veri hexeris ordinem (ſive is quinque aut ſex pluribusve remis conſtiterit) exhibere puto. Æliani variam, non & animalium hiſtoriam hac vice dare

V 5 con-

conſtitui, tantum ut in ſcholis pueri haberent, quod cum jucunditate ſimul & utilitate legerent. Igitur præter textum, quantum fieri poteſt, emendatum, notas paucas, quibus aliqua in ſcriptore vel emendamus vel explicamus, græcum latinumque indicem nova forma confectum, nihil continet. Pueris enim ſcribimus, ut dixi, non eruditis, conſcii infirmitatis noſtræ, quæ ipſa prius uberiori inſtruenda eſt doctrina. Quod ſi tamen etiam hanc operam carmine quodam perennem eſſe jubebis, contraque ſæculi malignitatem tuebere, gratiſſimum mihi feceris. Si præſertim caveas, ne, humanitatis benevolentiæque modum excedendo, invidiam pro amore mihi concilies. Opera tua de Unicornu, De naturali corporum lumine, pridem videre geſtio, ſed fruſtra hactenus, neſcio an invidia Italorum, num propter temporum calamitatem. Si ex M. S. Æliani Codice enotatas habere poſſem lectiones, optatiſſimum mihi foret, operamque darem, ne ingratus tibi viderer. Sed tantum laborem tibi non impono. Vale Vir amiciſſime, meque ama. Cl. Boeclerus iterum officioſe Te ſalvere jubet. Fratres jucundiſſimos, cæteroſque, quorum erga nos benevolentiam experti olim ſumus, non omittes meo nomine ſalutare.

Da-

Dabam Argentorati 17. Januar. An. 1646. quem annum cum ſequentibus viciſſim proſperum ac ſecundum tibi eſſe precor. Iterum Vale.

EPISTOLA LXXVI.

De Reſpiratione Carteſiana.

Thomæ Bartholino Pariſ.

A. PRATÆUS εὖ πράττειν.

GRatias ago quamplurimas, quod abundè ſatisfactum à Te fuerit ad illa mea dubiola propoſita. Dubius tamen etiamnum hæreo circa vim ratiocinii tui contra Carteſium & Falcoburgium. Nam quod ad primam rationem attinet, *aërem facilè condenſari poſſe*, illos non videtur urgere, cum nondum probaveris tunc temporis actu condenſari, nullamque aſſignaveris cauſam qua hæc fieri poſſit condenſatio: quæ certè nec à natura interna aëris, nec à cauſa aliqua extrinſecus adveniente contingere poſſe videtur. Ad ſecundam reſpondere poſſunt adverſarii, ſatis eſſe, modò aër motu thoracis moveatur. Ad tertiam verò, aërem vicini cubiculi moveri motu thoracis ob agitationem

nem aëris ambientis alteri continui. Meam autem ſententiam ea de re ſi exquiras, non abſurdum cenſeo, totum reſpirationis negotium peragi tum inſito & interno Thoracis & inprimis Diaphragmatis motu, tum etiam appulſu aëris externi à Thorace agitati & in ejus cavitatem irruentis. Quæcunque acceſſerunt poſtremæ editioni, ſingula ſuis locis reddidi. Lunulas illas de conſilio amicorum prætermiſi, tum quia nonnullis in locis alteram deeſſe reperi, tum etiam quod notarum illud genus nimis inſolens & pereginum noſtris hominibus fore putavi, nec eas ferre poſſe gallicum idioma, ut non omnis fert omnia tellus. De fide & diligentia mea in interpretando opere Anatomico ſecurus eſto. Tua enim in re agenda, meam etiam nonnihil verſari ſcio: ut & de obſervationibus Præſtantiſſimi Gaſſendi, de quibus adjiciendis nunquam cogitavi, ex quo te repugnantem ſenſi. Quædam ecce loca ultimæ editionis, quæ nonnihil remoram faciunt. Pag. 69. lin. 34. *ordinato defectu*. Explica clarius. Pag. 148. lin. 3. *In Virginibus Prayanis Campaniæ*. Hæreo hic, nec ſatis ſcio qua voce reddendus hic locus. Pag. 195. fig. 1. litera E. *Vena aorta*. Dubium an rectè dictum. Pag. 288. lin. 14. *Permanet*. forſan prominet.

minet. Pag. 289. lin. 29. *Placentio.* forſan Placentino, videlicet Caſſerio? Pag. 317. linea 7. *Galenus qui ſectiones vivas amplius ſexcentas habuit.* Num hîc hyperbole, & numerus certus pro incerto? Pag. 319. lin. 21. *quod advertit Frambeſarius.* Fortaſſis addendum in venis meſaraicis. Dubius ſum, utrum ſcribendum Fueren an Fuirenus, utroque enim modo ſcriptum reperi. Quæcunque à me proficiſci poſſunt officia ex animo offero. Cl. Meyſſonerii literas habes apertas, quales mihi redditæ fuerunt. Cl. Sponius te quam plurimum ſalutat. Vale. Scribebam Lugduni Gallorum 14. Cal. Febr. 1646.

EPISTOLA LXXVII.

De motu pulmonis contra Carteſium.

Abrahamo Pratæo Lugd. Gall.

THOMAS BARTHOLINUS, S.

GRatiſſimæ mihi fuerunt inſtantiæ, quibus opinionem Carteſianam juvare nuper es conatus. Eruditæ illæ quidem & ingenioſæ, qui enim aliter potuerunt à Te proficiſci? verum parum, ut mihi videtur, dubiam ſententiam promovent. Manet

Manet quippe argumenti primi veritas, in qua ſufficiebat aërem poſſe in ſe recedere ob diffuſam tenuitatem & raritatem, nec alium locum neceſſario quærere ſi prematur, quod in fiſtulis videmus & tubis flagellisque quibus verberatur aër, & omninò in quolibet igne, qui ex repercusſione pyritis chalybisque emergit. Urges tamen, nos non probare tum temporis actu condenſari, quia nec externam cauſam aſſignavimus, nec internam. Poſſem dicere, probatione non eſſe opus actu tum condenſari, quia tantum inferre voluimus, ex poſſibilitate condenſationis non neceſſario aërem in thoracem ingredi, ſi à thorace prematur. Unde ad condenſationem diſpoſitus aër eſt etiam ab interno principio. Denſior enim aëris congreſſus non mutat ejus naturam, quæ in minimis atomis, ſi veri veteres, conſiſtit, modò latius expanſis, modò arctius conſtrictis. Sed ab externo thoracis impulſu condenſari æquè dixerim quam ad pulmones compelli. Si illius probationem aliam quæſiveris, ego hujus quoque petam. Hinc quum probaſſem non neceſſariò moveri ad alium locum aërem circa thoracem diffuſum, ſuperadditis rationibus experimentisque demonſtravi revera non moveri ad thoracis motum ea violentia ut proximam

mam cavitatem anxiè quærat. Quandoquidem thoracis motus nec leviſſimum corpuſculum permovet, quod tamen neceſſarium foret, ſi aër, in quo hærent volantque levia, premeretur, & pelleretur. Nec ſatis eſt, quod pro adverſariis adfers, modò aër motu thoracis moveatur, quoniam ſi non moventur ſubtiliſſima in aëre corpuſcula, quomodo aër dimovebitur. Medici ſanè ex motu plumæ ori admotæ reſpirationem explorant adhuc ſupereſſe in Apoplecticis, mulieribusque ab utero præfocatis. At ſi in imbecilli corporis ſtatu tantum movet aër, cur non in ſano moveret, ſi à thorace ipſus agitaretur nondum morbis debilitato? Quod ſi pennam graviorem dicas, ſuppone lanam, vel quodcunque placuerit aëre ſubtilius, in quibus ſi motum quendam à thorace deprehenderis, manum porrigam. Non denique experimento ſecundo oppoſita reſponſio nos ſtringit. Clarior enim eſt experientia, quam ut negari poſſit. Aër vicini cubiculi continuus neutiquam illi eſt qui thoracem ambit, quum denſum parietis corpus ſubinde intercedat. Nam tantum fiat foramen, quod applicato ori ſufficiat. Ingenioſus autem tuus in concilianda utraque diſſidentium parte conatus valdè placeret,

niſi

niſi entia citra neceſſitatem augerentur. Quid enim extra quærimus, quod inſito nobis principio largita eſt natura? Cæterum laudare oportet inſignem operi promiſſam operam, cujus debendi reus mecum erit literatus Galliæ veſtræ orbis. De fide verſionis tanto minus dubito, quanto de Tua certior ſum eruditione & ſinceritate, quam præſens vidi & per literas indies experior. Lunulas prætermitti, quia ita Tibi viſum, non improbo. Verum ne mea additamenta cum Parentis textu confundantur, lectorum intereſt, & Parentis qui ætate ſua & ſcriptis pleroſque anteceſſit, quos in Notis meis advocavi; præſertim quum in prioribus Anatomiæ Parentis editionibus nihil horum inveniatur. Unde vel monendus ea de re in Præfatione Lector, & additamenta mea textui Parentis immediata ſerie compingenda judico, ſed alio charactere, currente nempe, ſi textus erectior fuerit ſtantibusque ſimilis. Quod ſi fiat, propria autorum nomina iisdem quoque cum textu typis poterunt exprimi. Parum enim retulerit. Et alia quæ currente ſtylo leguntur, v. g. Pag. 1. Definitio Ferneliana, majoribus paulo literis commodè exponuntur. Rarò lunulas iſtas in ultima editione abeſſe animadverti. Pag. 69. lin. 34. ordinatum defectum

fectum illum voco, qui ordine fiat à majori ramo ad minimum mediis ramulis eandem proportionem inter ſe ſervantibus. Pag. 148. lin. 3. Prayani incolæ ſunt Regni Neapolitani, cujus princeps olim pars fuit Campania. Pag. 195. venam aortam vocat Folius, ſine dubio quia ex corde pari ratione amplo orificio oritur quemadmodum Arteriæ. Quem tamen religio non eſt, deſeruiſſe. Pag. 288. *Permanet* retinendum, quia Deltoides totus carnoſus eſt & talis permanet. Pag. 317. lin. 7. rectiſſimè hyperbolen interpretaris. Pag. 319. lin. 21. Frambeſarius de venis lacteis loquutus eſt, non meſaraicis, in ultima Scholæ Medicæ editione. Nomen autem Conſobrini mei ubique Fuiren eſt, qui te amice per me ſalutat itineris hactenus comes. Clariſſimum Meyſſonerium quoque ex me ſalutabis amico voto, cujus doctiſſimas accepi literas, ſed non facilè ob difficilem feſtinantis manum à me intellectas. Quod ſi ulterius me dignatus fuerit alloquio, Te parario per Bibliopolas noſtros rectè acceperim. Jam enim iter me habet totum, cujus ſucceſſum patriæ redditus Tibi amiciſſimo perſcribam. Interea vale, & me Tibi ad mutua obſequia addictiſſimum amare perge, ſique amicitia communis meretur, bonas aves amico pre-

 care.

care. Clariſſimo Sponio mea officia deferes. Scripſi veloci ut vides calamo, in procinctu itineris. Lutetiæ Pariſiorum Cal. Febr. 1646.

EPISTOLA LXXVIII.

De Uſu glandulæ Pinealis Carteſiano.

THOMÆ BARTHOLINO Pariſios.

LAZARUS MEYSSONIERIUS

ἐυ διάγειν.

REdditæ ſunt mihi tuæ literæ nudius quintus, dum practicis diſtractus artis operibus extra domeſticos lares abeſſem: cum verò per eos nullum daretur vel hoſpitis vel diverſorii ſignum in urbe numeroſiſſima, vix in tanto pelago, quò optabam, me appellere poſſe ſine hac cynoſura, ut te mutuo convenirem, ſperare auſus fueram, mœſtumque illa me diutius detinuiſſet ἀδυναμία ut quaſi mollius loquar, niſi Vir ingenuus, qui comitate ſibi familiari tabellarii vice fuerat, me iterum atque iterumque adiiſſet, ſi non per ſe, per amicum ſaltem Lutetiæ habentem, quod avidius expetebam indicaturus. D. Prateum intelligis ſatis opinor interpretem ut audio in Gallia

Gallia noſtra tuum, quem non hæ modo quas protuli animi dotes, ſed etiam eruditio ſingularis & erga ſincerioris Philoſophiæ Profeſſores ſtudium inprimis commendant. Iis tamen me diſtrinxit temporis anguſtiis, ut paucis atque nocturnis horis coactus brevius quidem quam mihi propoſueram & forſan minus accuratè reſpondeam, at votis quæ excupiveram tuis ſatis ſim: maxime circa illa, quæ Cl. N. Fontanus de Conario movet dubia in ſuis ad Veſalium notis, quæ an hic proſtent nondum ſatis ſcio. Cum tamen res ſit mihi cum homine rei Anatomicæ peritiſſimo, ſed quod magis eſt oculatiſſimo totius Naturæ contemplatori, non verebor, dum cogar brevis eſſe, obſcurus fieri, quod de ſe Lyricus. Nam & principia Phyſiologiæ noſtræ tibi nota ſunt, illius inquam in Pentagono duplici & novæ febrium doctrinæ exercitationibus orbi datæ, & non ſemel tecum ſecuit cerebri totius parenchymatis illius nobilis molem accuratiſſimus & diligentiſſimus, ut aliquid epitheto tuo addam, D. Franciſcus Sylvius, ut ex nutu intelligas ſtatim quod ἐν ἐκτομῇ reſponderi poſſit objectis à Cl. Fontano rationibus, quarum ſumma eſt, (ſi, quod in Epiſtola ſcribis, rectè capio) non poſſe Conarion eſſe genuinam ſpecierum ab

externis partibus per nervos in unum locum delatarum ſedem, quod & à centro cerebri & ab origine nervorum longius abſit, ut communione tanta frui & tam facile ſpirituum commeatui ultro citroque inſervire poſſit. At ignoſcat mihi Vir aliunde perſpicax, ut ex aliquot ejus editis ſuperioribus annis obſervationibus notare licuit, ignoſcat inquam, ſi mihi non ſatis perite centrum exacte geometricum in cerebro quærere videatur, cum ipſa quæ Te & Cl. Sylvium docuit αὐτοψία illa eadem ſæpius etiam mihi ipſi demonſtraverit, caudati cujusdam cometæ inſtar inter humana membra cerebrum exporrectum eſſe, capillitii cujusdam & radiorum more non ſolum ſuperiores nervos, ſed & equinam illam quoquoverſum expandens ramulorum membranis veſtitorum caudam; Et ſi aliquod dari debet, aliud ἀκριβεστέρως aſſignari non poſſe, quam ſpatium illud, quod eſt inter nervorum paria ſenſui maxima parte inſervientia, & ea quæ potiſſimum movendis partibus aſſignata eſſe videntur. Ego enim, ut hic, ſed non ſine fructu, digrediar, privatim ſenſum omnem tactum eſſe ſentiens motorium, cumque à ſenſifica differre tantum arbitror quantitate ſpiritus, ad motus neceſſa-

riâ

riâ multâ, minore ad ſenſus, & mollioribus cerebri medullæ fibris, ac ut conceptui meo vocem inveniam ex chymicorum officina filtris qui facilius moveri poſſint ab objectis ſpeciebus, & verberatione ſua, ut ita loquar, majori aut minori, ſimili aut diſſimili efficere hoc vel illo modo ſpiritum; cum duriores & validiores neceſſariæ ſint in motibus ne divellantur & diſrumpantur partim, quod convulſionem induceret, dum ſpiritus ſurſum retrahitur aliis inverſis aliis ruptis, ſed coagmentatis. Uno eodemque conatu ſpiritus ejus fluxum & refluxum qui librationem inæqualem ſemper in antagoniſmo muſculorum & conjugatorum nervorum diſtributione efficit. Adſit ipſe Polycletus & ad normam ſuam expendat omnia corporis loca ut inveniat concurſui nervorum centralem ſedem, non poſſit commodius; circularem nihil opus eſt, in qua lineæ ſint omnes æquales, nam diſtantia tam varia tot partium, quibus natura ſenſum motnmque conceſſit, minime patitur in humano corpore quod non eſt ἀραχνότυπον ut fingam cogitationi meæ vocabulum. Miror præterea, quod Vir ſagaciſſimus tantopere laboret de motus ſpiritus difficultate à conario ad nervos & viciſſim,

 cum

cum ipſe ad imos pedes in momento feratur, & quod adhuc expetat in nervis exploſam à præceptore Hippocrate κοιλότητα lib. de locis in Homine, & ab experientiſſimo ejus interprete Galeno comm. 1. in 6. Epidem. ſi non fallit memoria, turget ille locus, in quo glandula pinealis ſita eſt, ſpiritu, & hæc ſedes ex contactu truncorum quatuor medullæ ſpinalis rudem quandam imaginem ani nobis exprimens, turget inquam ſpiritu, qui ſequitur prædictæ medullæ fibras ubicunque meningibus illa veſtita coarctatur, & derivatur in partes corporis ac fruitur illapſu aquæ per anaſtomoſes venarum & arteriarum imbris cujusdam rorantis inſtar (quod in renibus Cl. Beverovicius, & nos in omnibus partibus arteriis venisque donatis aperuimus) cerebrum perfundentis ac tandem per ventriculos primum & ſecundum in tertium & ab eo in prænotatos medullæ rivos: Et ne ſuperfluens evolveretur ros magis quam ſupra notatus eorum uſus poſtulat exundansque in cerebrum ſuperius tanquam à ſpongia excepta quod lethargum & paralyſin facit; aut opprimens arterias retium inſtar cum venis per oſcula coëuntes, per quas ſpiritus vitalis cum ſanguine circulariter

lariter motus excitat ſpiritum animalem ut in doctrina noſtra febrium nova indicavimus, apoplexiam induceret; anteriori altero foramine ne tertio prædicto ventriculo quod ſupereſt ad glandulam pituitariam deſcendens ſequitur membranarum tunicas & muſculorum fibras, ut in os delabatur & ſubjectas partes irriget, quod fuſius libro noſtro jam citato Exercitatione prima propoſuimus. Hæc à me ideo dicuntur, ut intelligi poſſit non difficilius quam ex cordis cavitatibus in quibus vitalis ſpiritus potiſſimum viget & quoquoverſum in univerſum corpus per arterias diffunditur, Animalem etiam ſpiritum è porta nobilis ſui ventriculi in divaricatione medullæ in omnes nervos quotquot ſint illi qui ſenſui motuique inſerviunt ire, redire, agi, commoveri & motu ſuo commovere ennoëticè ſpecies cenſatas in conarii gradibus profundius immerſas vel ad faciem tantum adhuc expanſas, quod memoriæ varietatem facit commovere, eo modo qui à nobis explicatus eſt in libro noſtro gallice edito ſub titulo *Des maladies nouvelles & extraordinaires, chap. du mal d'amour*. Unde facile indicavimus tum loquelæ infantium, tum varias deliriorum & mentis motionum cauſas veras genuinas & ut

metaphoricè diagnoſtices vocabulum huc transferam, pathognomonicas quo melius aſſequaris, quemadmodum & varietates ſomniorum, quod, abſit verbo ut jactantia ſic invidia, à nullo factum fuiſſe certò ſcimus. Doleo ſane, quod noluerit hunc tractatum noſtrum tibi ſeorſim concedere Typographus meus. Adjunximus Practicæ Medicinæ, quæ Gallicè inſcribitur *Le Miroir de la beauté & ſanté corporelle*, editionis noviſſimæ, invenies apud omnes Bibliopolas Pariſienſes, qui cum noſtris Lugdunenſibus negotium exercent, quales ſunt plerique qui vicum Jacobæum dictum inhabitant. Aliàs, ſi dabitur occaſio, de novis Gangrænæ cauſis ex ſententia noſtra ſcribam; temporis anguſtiæ, quod in principio dixi, anxie me retinent plura dicere volentem, ut quæſito tuo de tonico muſculorum hyoidis motu ſatisfaciam. Non inſolens erit nova diatriba, quæ exercuit Piccolomineum, Laurentium & Bauhinum in varia diſtractos. Angit me hæc plurimorum hominum doctiſſimorum ſcribendi ratio, qua, nomen ſuum ut extollant, aliorum conatus deprimere, impetu quodam in ſingulos, nituntur; unde jurgia & rixæ in literata Europa noſtra: Te tamen laudo, qui pater-

num

num nomen à malevolorum nebulis, ut emineat doctrinæ tuæ radiis, liberare contendis, & magno conamine circumvolitantem caliginem diſſipas; perge Vir Eruditiſſime, &, priusquam in Daniam tuam redeas, indica ſigillatim, quibus hominibus Lutetiæ & Amſtelodami poſſimus communes obſervationes & cogitationes Philoſophicas Medicas viciſſim transmittere. Interim vale & amare ne deſine Tui amantiſſimum, qui Tibi iterum & affini tuo, quem hic tecum videre contigit, ſalutem dicit plurimam. Lugduni ad confl. Araris & Rhodani, Anno Æræ Salutiferæ 1646. 17. Kal. Februarii ſub ipſius noctis medium, raptim adeò, ut vix relegere potuerim, quod addo, ut lituras & κακογραφίαν excuſes.

EPISTOLA LXXIX.

De Hofmanno & Helmontio judicium.

Thomæ Bartholino Aureliam.

Literas tuas Aureliis 24. Nov. datas 6. Januari accepi, quo tempore mater tua, ut & matertera, veſtras Pariſiis datas ſimul monſtravere. Gratulor verò vobis de acquiſitis in celebri Academia Baſileenſi

ſummis honoribus, in qua & Avus & Parentes & ego eosdem nacti ſumus. Deus porrò conatibus adſpiret, patriæ honori, vobis emolumento ut cedant. Miror verò Te non reſpondiſſe iis quorum Tua maximè intererat, cujusque gratia ultimas meas ad Te dedi. Eſt procul dubio quod Te moretur, quodque haud ſcio an ex uſu tuo ſit futurum. Hofmannus generalem ſibi in omnes cenſuram vendicare videtur, quomodo tractet Fernelium, Comitem, Montanum & alios, non ſine indignatione vidi. Sic ſatis pro imperio omnia. Inſtitutiones non vidi. Omnibus inſultare qui geſtit, paria exſpectabit. Elegans fateor eſt ultima editio Anatomiæ Bartholinianæ, quam Hackius nobis dedit, nec credo futuros, qui typis & iconum ſplendore eum ſuperabunt. Noſter Simon Paulli Germanicam ejus meditatur verſionem in Chirurgorum gratiam, ſed, ut intelligo, in Synopſin redactam. Chariſium benè valere cupio, ejus de reditu in patriam meditationes, tot fuere annorum, ut jam ſpem frangant omnem. Ante menſem circiter ad me pervenit Lochenſis monumenti accurata deſcriptio, ſine literis mittentis, ni me fallit manus Chariſianæ referebat lineamenta. Si ab ipſo profecta, ſummas age gratias meo nomine. D.

Hen-

Henrico Fuirenio fauſta quævis meo nomine precare: in ære meo eſt, ſiquidem ad ultimas meas nondum reſpondit. Eſt in Belgio prope Bruxellas, ni fallor, mirus Paradoxorum faber Johannes Baptiſta van Helmont, qui Medici nomine indignum judicat, qui febricitantem non reſtituit intra quatriduum, qui unica falce amputat omnium febrium cauſam occaſionalem, qui per emplaſtrum centenas quartanas ſe tuto ſanaſſe absque recidiva gloriatur, aliaque miranda in re Medica præſtare ſe poſſe ait. Eo ſi veneris, hominem inquire ac, num quid veritatis hisce ſubſit ampullis, inveſtiga. Vale feliciter. Hafniæ 24. Januar. 1646.

T.

Olaus Worm D.

EPISTOLA LXXX.

De Laryngotomia.

Renato Moreau Pariſios.

THOMAS BARTHOLINUS S.

VErſabar nuper cum *Severino* noſtro in diligentiori Anginoſæ puerorum affectionis cogitatione, dubiâ ſubinde curâ,

nec

nec ſatis certâ mente. Commune tandem conſilium fuit, infeſtum ætati huic faſcinum forti manu & intrepida aggrediendum. Fruſtra enim Caprimulgus ille *Lilith & Stryx*, cunis parvorum inimica cohors, vel luſtralibus ſalivis vel appenſis collo bulla, allio, re turpi, vel alyſſo terretur, niſi, ut loquitur ille, infamis digitus

> —— *frontemque atque uda labella*
> *Expiet.*

Fideli digitorum medicorum indigent opera, quibus & reſtis conficitur & adigitur ferrum. Sed cum de hoc cogito, horret animus, ſenſuque dolorum infantilium tangitur. Hinc operis difficultas remoratur, illinc imminens periculum, nec jugulum jugulari ſibi ex re putat. Laryngotomiam Chironis filii appellarunt, quam ad te Vir Eruditiſſime, magnum ſeculi lumen, devolvo, ut, quod genii nubecula aſſequi non poſſum, te magiſtro perſpiciam. Tu enim ſalutari ſidere orbi literato renatus digniſſimis cedro monumentis monſtraſti alias, quid ſupra vulgus divinior animus poſſit. Qui innocentiſſimas Muſas ita ſuſtines, ut ſeverioribus medendi curis miſceas, omniumque ſeculorum labores tui juris feciſti & arbitrii, ſidus

fidus antiquitatis Machaonicæ interpres. Pereant illi licet temporum injuria, te ſalvo rèviviſcent, apud quem eorum ſalus vertitur. Accedit invidendis animi tui dotibus rarum non fictæ humanitatis exemplum, quo falſam aliorum induſtriam ſuperaſti. Quam felicem eruditionis comitem, à quo in amicitam tuam admiſſus fui, admiratus ſum ſemper, eaque fiducia adhuc fretus nomen tuum hic advocavi, ut, quo loco Laryngis ſectionem antiquis medendi legibus introductam nos habere velis, more tuo h. e. ſolidè & candidè perſcribas. Ab ea quidem non abhorruit noſtro ævo *Spigelius*, notæ famæ Anatomicus, ut ſuperſtes adhuc muliercula amicorum hoſpitio Patavii cognita fidem facit: Nec averſabatur Neapoli *Severinus*, manu promptus & genio, ne *Tulpium* in Obſervationibus aliosque referam cordatæ Chirurgiæ autores: Ego tamen jure vel injuria in Angina noſtra puerili an damnem cruentam hanc manum, penes te deliberabitur. Acutus enim morbus & motus celerioris, tardum hoc remedii genus vix expectat, dum cutis ſeparatur & cuticula, muſculique ordine ſuo diſtinguantur, cannula intrudatur, aptetur, alligetur, vires præſertim tenerioris colli, ubi confuſiores annuli & omnia ex ætate molliora, diſpereunt. Augetur inſuper ex inflam-

inflammationis metu difficultas, ne ſpe auxilii incenſæ partes incrementum capiant. Sin adultior fuerit, læſæ Laryngis difficilem nobis ſanitatem ſpondet. Verum ex voto ſucceſſerit apertio Laryngis, vel fruſtraneus ejus erit uſus, vel noxius. Fruſtraneus, quandoquidem ea annulorum eſt conditio, ut leviſſimo quocunque colli motu in ſe redeant, & ſpreto exilis plagæ intervallo concidant. Idque magis in medio tertii quartique circuli ſpatio, quo loci ſectio imperatur, quia adeò hæ cohærent cartilagines, ut pro continuis aliqui venditarint. Noxam tam vulneri inflicto, quam pulmonibus afferet. Illi quidem ob liberum aëris tactum & inſolitam cannulæ metallicæ viciniam; his verò ob repentinum crudi aëris tranſitum, qui alioquin in ore præparatus alienam ſolet qualitatem deponere. Nulla denique ad extremum remedium ſuoque periculo gravius cogit nos neceſſitas. Reſpirationis quippe gratia inſtituitur. At, ſi veterum ſtamus opinione, ad ſui refrigerium cor per extrema arteriarum venarumque in cute oſcula, aërem ſimul recipit & expellit fuligines. Quod aucta neceſſitate Cynanchicis, crebris frictionibus foret promovendum. Præterea nonnunquam reſpiratione ipſa, quæ voluntatis fertur fieri motu, carere poſſumus, ut ſuo malo mulieres hyſte-

hyſtericæ experiuntur, inprimis pueri, quibus exordio vitæ laxior pulmo contigit. Hujus nempe ratione ranas, mures fluviatiles & alia diu à reſpirationis munere vacare, *Ariſtoteles* de Reſpiratione prodidit. Id privilegii autem ſanguineis denegat propter caloris abundantiam, quæ ſanè infantibus copioſo humido temperatur, per patula corporis ſpiracula facilè, ſi opus, ventilando expurgandoque. Vocis ante omnia in gratiam, quum aër reciproco itu attrahatur, ea quidem curationis tempore per ſe non loquax poterit caruiſſe. Sed jam mali commercio vox deficiet & oratio, niſi per calamum tibi familiarem auram inſpiraveris, qua tot eruditis vitam reddidiſti. Non deerit ſuſcepti laboris gratia. Pro utroque ſponſor ſum, non Caſtori aut Polluci, ſed Tibi ob filios ſaluti reſtitutos vota ſoluturos. Nec minori me devincies beneficio, ſi aliquid de filo purpureo monueris, in quo adeò nuper ſudaui. De eo quum *Marcellum Empiricum* cap. 31. conſuluiſſem, plus dubii reportavi quam ſolutionis. Quid enim coccum galaticum, aut quod auxilium ſedandis hæmorrhoidibus afferat phœnicium linum, non ſatis perſpexi. Deinde quo modo antiquitati conſonat, dum filum illud rufum per aciam exponit

cap.

Digitized by Google

cap. libri ſecundo. Nam plures in re metallica fibularum conſentiunt eruditi, qui à tuo libenter arbitrio dependebunt, ſi vel authoritate tua juveris, vel excuſaveris. Quo titulo hæc mea quoque ſuſpendo, gloriæ certus, ſi à tanto Viro didicero. Vale Galliæ tuæ orbisque ornamentum, ut felicius & literæ valeant & mortales, atque cum Clariſs. *Patino* amorem mihi perenna.

EPISTOLA LXXXI.

De eadem Laryngotomia Reſponſio.

THOMÆ BARTHOLINO Pariſios.

RENATUS MOREAU S. P. D.

EX morbis, qui populariter graſſantur (*Vir eruditiſſime*), frequentiſſima eſt *Angina* ab ἀγχόνη Græcorum dicta, non ſecus ac ango ἀπὸ τῦ ἀγχέιν quod ſtringere & ſtrangulare ſignificat. Eſt enim *Angina* ἀναπνοῆς πνίξις, quemadmodum loquitur *Aretæus*, ſuffocationi juncta velut à conſtringente laqueo; quo nomine ab Hiſpanis *Garrotillo* appellatur, ut eadem patiantur *Angina* laborantes quæ facinoroſi homines, cum injecto circa collum fune ſtrangulantur. Non conſtat, quo vocabulo veteres

veteres affectum eum vocaverint, aut συνάγχης aut κυνάγχης. Hanc perpetuo vocem uſurpaſſe *Hippocratem* obſervavimus, quaſi Canum morbum eſſe voluerit, vel quod eo affectus genere canes tententur (quod nondum ab iis, qui de educatione Canum egerunt, video animadverſum, ac ne quidem à *Phœmone* in κυνοσοφίω, niſi cum *Joſepho de Aromatariis* rabiem cum *Angina* confundamus,) vel quod etiam per valetudinem exerere linguam ſoleant, quod in *Angina* ſæpe contingit, lingua propter inflammationis vehementiam non ſolum oris capacitatem implente, ſed extra quoque dentes prominente. Video tamen apud *Aretæum* & *Cælium Aurelianum* *Anginam* appellari συνάγχην οἷον συνεύχουσαν ἔνδον καὶ ἄγχουσαν, quaſi interius urgentem & angentem. Sed utcunque vocata fuit, gravis illa eſt, periculoſa & ipſo aſpectu horrenda, deglutitionem & reſpirationem intercipit; atque eo ipſo metuenda, quod quibus ſubito finita eſt, *in pulmonem id malum tranſeat, & ſæpe intra ſeptimum diem occidat, vel ſaltem aliqua parte ſuppuret*, ut loquitur divinus ſenex aphoris. 10. ſect. 4. & poſt eum *Hippocrates* Latinus. Vagari autem frequentiſſime per conſtitutiones epidemicas & peſtilentes, præter *Hippo-*

cratis auctoritatem libris ἐπιδημιῶν, teſtatur *Joa. Wierus* lib. obſervationum rararum facta deſcriptione *Anginæ* cujuſdam epidemicæ, quæ an. 1564. & 1565. in quibusdam inferioris Germaniæ locis graſſata eſt. Nec profecto absque ratione; cum enim populares morbi communem cauſam habeant, aërem inquinatum & infectum; quod ille ob reſpirandi neceſſitatem eatque redeatque viam toties per fauces & aſperam arteriam, malignitatis ſuæ veſtigia partibus iſtis imprimit, maxime in iis corporibus quæ calidiora ſunt, humidiora, atque molliora, quibusque caput infirmum & imbecille, cujusmodi ſunt puerorum. Nota eſt *Galeni* ſententia cap. 7. lib. 8. meth. Naturas calidas & humidas καὶ καθ' ὃν ὑγιαίνει χρόνον, ἐγγὺς σηπεδόνος: etiam per ipſam ſanitatem proximas eſſe putredini. Obſervabat vero com. ad part. 24. ſect. 2. lib. 1. epidem. pueros convulſionibus obnoxios διὰ τὴν ἀσθένειαν αὐτῇ ἅμα καὶ μαλακότητα τοῦ νευρώδους γένους, ob idque facilè ex parvis cauſis fieri illis affectus. Commemorat *Hipp*. lib. de aër. loc. & aq. humidam regionem incolentes pueros corripi καὶ σπασμοῖς καὶ ἄσθμασι, convulſionibus quidem ob caput infirmum, anhelationibus vero ob anguſtiam par-

partium reſpirationi miniſtrantium, vel inflammata arteria & larynge, vel repletis arteriis, vel accenſo pulmone, ex comm. *Gal.* ad Aph. 34. ſect. 4. Porro circa *Garrotillo* Hiſpanorum ignorare non potes (Vir Doctiſs.) jam à longo tempore excitatos tumultus & graviſſimas contentiones obortas inter eorum ſcriptores: aliis *ſuffocatorium affectum* ad *aphthas*, aliis ad *carbunculum Anginoſum*, nonnullis ad *ulcera Syriaca Aretæi & Aëtii*, cæteris ad *Anginam* revocantibus; qua de re diſputaverunt *Joa. Alphonſus de Fontecha* diſputationibus de Angina & Garrotillo Compluti excuſis an. 1611. *Franciſcus Perezius* Libro de affectionibus puerorum Madriti edito eodem anno; *Andreas de Tamayo* opuſculo de Garrotillo Valentiæ emiſſo 1621. *Alphonſus Gometius de la Parra* in Polyanthea ſua Madriti impreſſa 1625. & *Hieronymus Gil y de Pina* ſingulari opere Sarragonæ vulgato 1636. Nec minus acriter pugnatum Italos inter Neapolitanos, Siculosque Medicos, *Franciſcum Nolam* de Epidemio phlegmone Anginoſo, *Joa. Bapt. Carnevallem* de Epidemico ſtrangulatorio affectu, *Joa. Anton. Fogliam* de Anginoſa paſſione, *Joa. Andream Sgambatum* de peſtilente faucium

affectu, *Marium Paramatum* de Angina peſtilentiali, *Marc. Anton. Alaymum* de ulcere Syriaco, *Aëtium Cletum Signinum* de morbo ſtrangulatorio, *Marcum Aurelium Severinum* de peſtilente ac præfocante pueros abſceſſu, qui ferè in diverſas ſemitas abeunt uno articulo concordes, tam perniciosum videlicet affectum & epidemicum & contagioſum eſſe. Circa ipſum video te eſſe ſecurum, nec quo nomine donandus ſit, aut quibus præſidiis expugnandus, valde laborare. Angit duntaxat te *Laryngotomia*, de qua meum expoſtulas judicium: An ſcilicet *tuto & ex arte in Angina ſuffocante pueris adminiſtrari poſſit*. Paucis rem expediam de *Angina* vera & ſolitaria, non de illa Epidemica Neapolitana, quæ & Febris eſt peſtilens, & conjunctos habet alios affectus, lethargum, hæmorragiam lethalem, puſtulas in ore, ulcera in faucibus, cruſtas, gangrænam, ſphacelum. Equidem video de hoc præſidii genere à veteribus fuiſſe dubitatum. Nam inter Græcos *Aretæus* lib. 1. de curat. acut, cap. 7. nec in uſum revocatum putat, nec innoxium eſſe credit. *Quicunque*, inquit, *ſtrangulationem ab Angina verentes, quo laxius ſpiritus duceretur, arteriam ſecuerunt, non ſanè experimento rem comprobaſſe videntur,*

tur. Quippe caliditas inflammationis major ex vulnere efficitur, ſtrangulatum adauget, tuſſimque commovet. Quin etiam ſi aliqui periculum id evaſerunt, vulneris oræ in unum coaleſcere nequeunt, ambæ enim cartilagineæ atque inter ſe inglutinabiles ſunt. Apponam auctoris verba, ut legi debent. ὁκόσοι δὲ ὑπ' εὐλαβίης τῆς ἐπὶ τῆς συνάγχης πνιγὸς τὴν ἀρτηρίην ἔταμεν ἐς ἀναπνοὴν, ὄν μοι δοκέουσι πέιρη τὸ πρῆγμα πιςώσασθαι· ἥτι γὰρ θερμασίη τῆς φλεγμασίης μέζον ἐκ τοῦ τρώματος γίγνεται, καὶ προστιμωρέει τῇ πνιγὶ, καὶ βήσσουσιν· ἢν δὲ καὶ ἄλλως ἐκφύγωσι τὸν δὲ τὸν κίνδυνον, οὐ ξυνάγεται τοῦ τρώματος τὰ χείλια, ἄμφω γὰρ χονδρώδεα καὶ ἀξύμφυτα. Ex Latinis verò *Cælius Aurelianus* lib. 2. acut. morbor. cap. 4. *fabuloſam* cenſuit *arteriæ ob reſpirationem diviſuram*, quam & *Laryngotomiam* & *Pharyngotomiam* lib. 1. acutor. c. 14. vocavit, atque *à nullo antiquorum traditam, ſed & caduca & temeraria Aſclepiadis inventione affirmatam*, cum tamen paulò ante *à veteribus eam Aſclepiadem accepiſſe* ſcripſiſſet: quod fortaſsè de *Hippocrate* aut ejus genero *Polybo* eſt intelligendum, qui libro περὶ ἀρχῶν docet *maniſeſtum eſſe, quod præſecto gutture* διατετμημένου τοῦ λάρυγγος *aër attrahi in cavitatem oris non poſſit, ſed*

per præſectam partem exhalet. Verum poſteriores Græci, Arabes, Latini, non inutile axilium in *Bronchotomia* (ſic enim vocari debet) repoſuerunt, nec ita periculoſam eam ἐγχείρησιν agnoverunt. Ingenuè tamen profitebor, paucos hactenus extitiſſe, qui eam in uſum adducere auſi ſint, vel periculi metu deterriti, vel agendi opportunitate deſtituti, vel ab ægrorum amicis propter rei novitatem revocati. Ad me quod attinet, infinitos vidi *Angina* laborantes ſola venæ ſectione è brachiis multoties celebrata ſervatos, pauciores aut vehementia morbi, aut præſidiorum opportuno tempore adminiſtratorum defectu è vivis ſublatos, pauciſſimos quibus conſultò & tempeſtivè *Bronchotomia* adminiſtrari debuerit. Nec niſi ſemel atque iterum, memini à me fuiſſe in uſum revocatam, primò quidem in *Hortulano* qui adhuc integra valetudine fruitur, deinde vero in *Milite*, qui à morbo & à vulnere convaluit, ſuperſtite tamen levi vocis raucitate. Neque plurimum negotii, aut moleſtiæ in illa adminiſtratione ſuſtinendum. Decumbat æger in lecto, erecto pectore, inclinato quantum fieri poteſt in poſteriora capite, eoque in pectus famuli requieſcente: deinde are-

repta per eundem famulum utrinque tranſverſim anterioris colli cute, quod intermedium eſt è regione aſperæ arteriæ, ſcalpello vel forcipe ſecundum longitudinem diſſecetur, mox phlebotomo latiore, aut ſimili inſtrumento, quod in eam rem paratur, vocarique poteſt *Bronchotomon*, ſpatium membranoſum inter tertiam & quartam cartilaginem interjectum tranſverſim latitudine unius pollicis aperiatur exiguo è plumbo vel argento tubulo leviter incurvo & depreſſo, amplioris capitis ſeu umbellæ introducendo, cui habenulæ longiores linteæ annexæ ſint, collo circumvolvendæ inſtar retinaculi. Hac patente via ſpiritus à pulmone trahitur expelliturve cum ſibilo, donec, inflammatione fauces conſtringente reſoluta aut ad ſuppurationem perducta, reſpirandi per fauces libertas reſtituatur. Ut acutiſſimus ille morbus eſt ſua tempora velociſſimè percurrens, ſic intra paucos dies educta fiſtula facilius vulnus obducitur quam tibi perſuadeas ſarcoticis præſidiis & delinctis & admotis. Labia vulneris inter ſe junguntur perpetua capitis verſus ſternum inclinatione ac depreſſione, quæ inſtar vinculi eſt & ſuturæ. Verum ſi tales moras duceret

 morbus,

morbus, ut propter fiſtulam & externum aërem labia vulneris aliquo pacto occaleſcerent; renovandum eſſet vulnus inductis levioribus ſcarificationibus, suturaque inſtituenda foret. Nec enim minore negotio induceretur cicatrix, quam vel vulnerata naſi cartilagine ſoleat, aut remota ex aperto thorace fiſtula poſt empyema exſiccatum. Atque ut hæc in grandioribus & adultis felici ſucceſſu peracta obſervavi, ſic non diffiteor quin eadem felicitate in pueris perficiantur. Non expectanda ad celebrandum præſidium extrema ſuffocatio aut virium exolutio. Captet peritus & prudens Medicus agendi occaſionem, ut nec pendente adminiſtratione deficiat æger, nec ea peracta ſtatim exolvatur. Facilè coërceri poſſunt pueri à famulo & conſtringi ad operationis non admodum diuturnæ exitum. Imo ut ignoratione rerum, nec ferrum nec manum Chirurgi reformidant, blandimentis quibusdam & ludicris rebus ad tempus quieti contineri poterunt. Non ita quidem in illis diſtincti cartilaginum annulli quia molliores, ſed eo quoque ipſo vulnerati citius coaleſcunt. Tubulus brevior & leviter inflexus in oppoſitum arteriæ parietem, unde tusſis & dolor excitari poſſent, non impinget. Externus aër frigi-

frigiditate quidem eximia, quam cruditatem vocas, pulmonibus adverſus tepore cubiculi facilè emendatur. Nec à vulnere inflicto inflammatio circumſtantium partium, nec pulmonis incendium ſuperveniet, ob earundem partium mollitiem & humiditatem, pulmoniſque conſtitutionem humidiorem, propter quam videmus pueros raRò peripneumonia tentari, & ea ſemel correptos longè facilius quam adultos liberari. Non eſt ſecurum committere totum ſpei ſuſtinendæ & protrahendæ vitæ negotium perſpirationi, quæ nonnunquam reſpirationis vices ſubit, ſed in iis qui nec inflammatione inſigni premuntur, nec febrili uruntur incendio. Periculum non video à viribus: neque eſt enim diuturnior illa operatio, neque acerbitate dolorum ferox, neque immoderato ſanguinis profluvio ſtipata. Nam & ea ætate ſecamus venam, & modiolum, cum neceſſitas exigit, capiti admovemus, & fracta luxataque oſſa reſtituimus, & feliciter lithotomiam exercemus longè periculoſiorem & atrociorem. Terremur ſæpe rebus inexpertis, quæ in uſum ſemel revocatæ eadem ſecuritate admittuntur qua peraguntur facilitate. Quod de jugularium venarum apertione & calculi extractione confirmatum habemus. Centies enim *Ju-*

gulares aperiendas curavi, non tantum innoxiè ſed etiam feliciter, nec operoſe magis aut periculosè quam cæteræ venæ ſecantur, quod tamen plerique omnes vel ſola cogitatione præſtare exhorreſcunt. *Lithotomia* ævo magni *Hippocratis* Medicis omnibus terrori fuit, ægris exitio: Niſi divini Senis verba in alium, quam vulgo accipiantur, ſenſum trahantur. Nam & intelligi poſſunt de *Orchotomia* & *Eunuchiſmo* illis temporibus familiari, à quo abſtinendum, velut à re impia, præcipit *Hippocrates* οὐ τεμέω δὲ οὐ δὲ μὴν λιθιῶντας, non ſecabo verò inquit, ne quidem lapidem non habentes, cujusmodi fuere qui caſtrabantur: Cum enim calculo non laborarent, exſecabantur tamen, ex quo dicebantur τομίαι. Vir autem pudiciſſimus, ne caſtrationem, rem turpiſſimam & ut fieri ſolebat ſceleratiſſimam, verbo nominaret, honeſta circumlocutione uſus eſt, ut ambiguo ſenſu ſignificaret, nec ſe calculoſos, nec eos, qui calculo non laborarent, ſecaturum. Quæ igitur veteribus calamitoſa habebatur calculi extractio, nobis eſt ſalutaris; ut idem dicendum ſit de plerisque operationibus Chirurgicis, ac nominatim de *Bronchotomia*. Ad *Marcelli Empirici* noſtratis (nam oriundum è Gallia aliàs demonſtrabimus) locum quod attinet ex

cap.

cap. 31. deſumptum, qui ſic habet *Luna XIII. hora nona antequam exeant vel erumpant mori arboris folia, oculos tres tolles digitis Medicinali & pollice manus ſiniſtræ, & in oculis ſingulis dices, abſi ab ſa phereos, mittesque in coccum Galaticum, & in Phœnicio lino conchiliatæ purpuræ conligabis, & dices, tollo te hinc tota hæmorrhoida, abſis paphar, & nudum eum, cui remedio opus eſt, præligamine illo cinges*, non eſt à me tibi lux ſperanda, ſed à *Rhodio* noſtro magno ſeculi noſtri lumine, qui propediem auctorem illum emaculatum & illuſtratum editurus eſt. Dicam tamen in Cocco Galatico nihil eſſe obſcuri; κοκκὸν enim βαφικὸν intelligit primæ notæ & melioris, qualem ferebat Galatia: Eam *Tertullianus* de pallio *Gallaticum ruborem* vocavit. *Coccum* inquit *Plinius* lib. 2. cap. 41. *Galatiæ granum rubens aut circa Emeritam Luſitaniæ in maxima laude eſt.* Addit granum illud gigni & in *Galatia*, *Africa*, *Piſidia*, *Cilicia* cap. 8. lib. 16. ubi *Galaticum* primo loco memorat, quod & fecit lib. 22. c. 2. *Atque ut ſileamus*, inquit, *Galatiæ*, *Africæ*, *Luſitaniæ granis*, *coccum imperatoriis dicatum paludamentis*; *tranſalpina Gallia herbis Tyrium atque conchylium tingit*, *omnesque alios colores.* *Pauſanias* in Pho-

caicis

caicis auctor eſt, coccum à *Galatis*, qui ſupra Phrygiam ſunt, *patria lingua vocari* ὕσγην, unde *Hyſginus* color dictus, quem tamen differre à *Coccineo*, *Salmaſius* Eruditorum Phœnix in exercitationibus Plinianis Pag. 272. demonſtravit, & ex illo *Joa. Bodæus* ad lib. 3. Theoph. de Hiſtoria plantarum cap. 16. ſed nec prætermiſit *Dioſcorides* lib. 4. cap. 48. *Optimum* inquit *gignitur in Galatia & Armenia*, *denique in Aſia & Cilicia*, *locum poſtremum obtinet*, *quod in Hiſpania provenit*; quæ à *Serapione* iisdem propè verbis repetuntur, ut non alio conſilio commemoratus videatur *coccus Galaticus* à *Marcello Empirico* quàm ut optimus & præſtantiſſimus intelligeretur. De auxilio *Phœnicii lini* in hæmorrhoidum doloribus, nihil eſt quod à me expectes. Eadem ſuperſtitione adducta libro illo ſunt, quâ pleraque alia & anilia & fabuloſa, quæ fidem non merentur. Explorata & experta multa dicuntur, quæ ne quidem tentata, ſed ſoli famæ pervia, *At ea plerumque* ut loquitur *Plin.* lib. 5. cap. 1. *fallaciſſima experimento deprehenduntur. Quia dignitates, cum indagare vera pigeat, ignorantiæ pudore mentiri non piget: haud alio fidei proniore lapſu, quam ubi falſæ rei gravis auctor exiſtit.* De *Acia*

&

Digitized by Google

& de *fibulis* metallicis te non morabor, res enim eſt confecta ab eruditiſſimo *Rhodio*, jamque recordor me in leges Epiſtolarum peccaſſe, quæ brevitate commendantur. Vale ergo & de republica litteraria benè mereri perge. Scriptum Lutet. Pariſ. Calendas Martias. an. 1646.

Impreſs. Pariſ. 1646.

EPISTOLA LXXXII.

De cruce apud Prudentium & Lancinantibus Medicis, & oculorum Phœnicis jubare apud Claudianum.

NICOLAO HEINSIO Dan. Fil. Lutetiam.

QUanquam gratiſſima mihi ſemper viſa ſit Lutetia, nuper tamen ſolito magis placuit. Non quod rerum fuerit mutata facies, & ædium ſuperbarum additamentum, ſed quod magnis Viris, quibus urbs abundat, tu quoque acceſſeris. Gratulabar ſæpius Belgio veſtro ingeniorum feraciſſimo, quod Te in ſpem maximam genuerit, nec minus orbi noſtro literato, quem feliciter illuſtrare cœpiſti. Parenti quoque inter ſumma famæ dudum collocato æternitatem augurabar, quam meruit

dudum,

dudum, non ſolum quod divinis ſcriptis orbem impleverit, ſed quod in Te expreſſam virtutum ſuarum imaginem transtulerit. Inprimis verò meam amicitiam optimè ſperare juſſi, cui Tu acceſſiſti, veteri nomine chariſſimus. Nolo in laudes tuas ire, quas mecum recolo. Sat erit ad laudem tuam, ſi Te Heinſium dixero. Accedit, quod connatam famam & eruditionis gloriam hæreditario quaſi jure à Parente derivatam pari exemplo juves. Perge igitur de Naſone tuo, ut cœpiſti, porrò benè mereri, nec diuturniore mora ſpem noſtram illude. Pro Claudiano, digno tuæ induſtriæ Heroë, pariter intercedo, & Aurelio Prudentio, quo aurei tui ingenii prudentia eluceat. Locus apud hunc dubius mihi occurrit, de quo judicium tuum expecto. Is in Hymno eſt de Hyppoliti Martyris Paſſione:

——— crux iſtum tollat in auras,
Viventesque oculos offerat alitibus.

Quid in auras tolli ſit, mihi cum Lipſio non convenit, qui lib. 1. de Cruce c. 4. alluſiſſe arbitratur Poëtam ad ethymon τῦ ςαυρῦ ab Heſychio traditum. Nam tolli in auras is mihi videtur, qui in cruce alta omnibus ſpectandus proponitur. Stauri autem apud Heſychium in aura conſiſtunt, quia

quia libero aëri exponuntur ſine fulcro. Ille crucis altitudinem deſignavit, à qua ὕψωσις illa apud Johannem, & cruci ſalum apud feſtiviſſimum Plautum, de quibus data induſtria fuſius egi in Diſſertatione mea de Latere Chriſti. Apud eundem Prudentium Lancinatores maximorum gregum, neſcio an Medicorum filii dicantur, quorum manus lanienam Hippocraticam ibidem appellat. Alii apud eundem legunt laniantes, alii lancinantes, quod ex Celſi præfatione mutuati ſunt, in qua Herophilus veteresque vivorum proſectores Latrocinantes audiunt. Idem ſanè Herophilus Tertulliano Proſector, & Lanio nuncupatur, Aſclepiades Sector Celſo, & Medicus Archagothus carnifex Plinio. Tu de loco Prudentii quædam mone, ſi forte occurrant, dum ego Medicorum juſtæ incumbo defenſioni. Si in otium tuum pecco, amicitiæ condonabis fiduciæ, & Prudentii amori, cui curas tuas partitus es. Ex Claudiano tuo pauca delibarem, ſi epiſtolii anguſtiæ permitterent. Unum tamen de Phœnice decerpo, cui

Arcanum radiant oculi jubar.

Radios hos non oculis, ſed temporibus contribuit Auſonius:

Ales

Ales Cinnameo radiatus tempora nido;

ſeu nimbo, ut Scaligero placuit. Toto capiti applicat Lactantius in Eleg. Phœnicis:

Æquatur toto capiti radiata corona.

Ubi membranæ meæ manu ſcriptæ habent: æquataque noto capiti radicata corona. Qua id veritatis ſpecie, per otium indicabis. Neſcio an huc reſpexerit Solinus: Capite honorato in conum plumis extantibus. Quid ſi capite coronato reponamus, ad Lactantii imitationem? quanquam & honoratum caput dici poſſit, ut apud Claudianum:

——— igneus ora
Cingit honos rutilo &c.

Sed hæc proſequor in Comm. de Luce Animantium. Tibi interim iter, quod laudabili animo in Latium ſuſcepiſti, ut ex voto ſuccedat, Deum oro. Ego patriam meditor diu deſideratam. Tu mihi bonas aves precare, & amorem perenna. Vale amicorum decus. Leidæ 18. Mart. 1646.

T. T.
Thomas Bartholinus.

EPI-

EPISTOLA LXXXIII.

De Scorpii marini in tenebris fulgore.

THOMÆ BARTHOLINO Leidam.

EX ultimis tuis Lugduni Batavorum 11. April. datis, intellexi ad Te non perveniſſe meas, quas fratri Eraſmo perferendas tradidi. Nervoſiſſimam tuam Diſputationem Baſilienſem, ut & Orationem elegantiſſimam apud Avum vidi, quorum participem me quoque reddes, cum ſcias avidiſſime me expetere, quæ à Te proficiſcuntur, utpote ingenioſa & raro judicio elaborata. De Luce tua cogitans, non poſſum quin referam quid hiſce diebus mihi contigerit. Emerat in foro piſcario nuper ancilla mea, inter alios piſces Scorpium marinum, Schonveldio ſic dictum, nobis vulgo *en Ulck*, hunc cum excoriaſſet, ac exuvias cum capite in locum ſordibus excipiendis deſtinatum projeciſſet, poſt dies aliquot illac circa crepuſculum tranſiens famulus, vidit inſolitam lucem in tenebris ibidem micantem, quæ terroris haud parum ejus animo incuſſit, unde domeſticos reliquos convocans oſtentum demonſtravit. Qui attoniti cum aliquamdiu lucem hanc aſpexiſſent, ex iis animoſior quidam pro-

pius ſe admovit, quid ſubeſſet rei exploraturus. Offendit verò caput & corium piſcis exenterati, quod in diem ſequentem ſtudioſe aſſervavit. Mane me convenit ac rei geſtæ hiſtoriam pluribus expoſuit circumſtantiis. Juſſi, corpora luminoſa adferret, quæ ſemiputria in angulum Muſæi abdidi. Aliquoties verò in diurno lumine verſanti ac tractanti, nihil tale animadvertere licuit. Veſperi verò ingruentibus tenebris rem, ut narravit, comperi: accuratius verò obſervanti, quatuor quaſi diſcretæ luculæ oculis obverſabantur, ex quatuor diverſis capitis partibus emicantes; ſupra quemvis oculum una, ad inferiorem mandibulam utrinque una. Hæ autem partes, unde lux emicabat, per candelam luſtratæ, non ut corium reliqvum, nigræ, ſed candicantes & mucoſæ obſervabantur. Spectaculo hoc per noctes quatuor aut quinque diverſis temporibus oculos pavi, aliisque id monſtravi, donec calore ambientis exſiccatum caput, paulatim lumine deſtitueretur. Humidum igitur illud lentum & mucoſum in ſubjecto niveo ad putredinem diſpoſito, ad hujus lucis naturam multum contuliſſe arbitror. Hæc dum conſidero, venit mihi in mentem, quod non ita pridem legeram in Epiſtola Allatii ad Licetum, de Gammarorum reliquiis in tenebris lucen-

centibus. Extat vero hæc Epiſtola in Doctiſſimo Clariſſimi Liceti tractatu de Lapide Bononienſe cap. 33. pag. 123. ſed hæc hactenus. Controverſiarum mearum ſpem nulli facere valeo, cum non ſit, qui excudendi laborem in ſe ſuſcipere velit. Vale & porro ama. Hafniæ 24. April. Anni 1646.

T.

Olaus Worm.

EPISTOLA LXXXIV.

An Aneurisma tutò ſecetur?

Johanni Beverovicio Dordrechtum.

TUæ humanitatis dulcedine nuper inefcatus qvum ex itinere devius ad urbem veſtram inclutam tuo ſolius videndi deſiderio deflexiſſem, abſens gratius memoriam veſtram recolo, quo certiori augurio divinus animus præſagit Charontis terrorem & mortalium delicium jam publico literarum bono morbi tædium ſuperaſſe quo affligebaris. Intereſt ſanè communi ſaluti, cui dudum te devoviſti, tam chari capitis ſalus, in quo Muſæ habitant omnes & Charites æterno fœderis vinculo ſociatæ. Quid ſi amici aliquid votum apud

ſuperos valet, te ſerum cœlorum incolam velim, ne tecum juſto citius migrent & literæ, quas illuſtras, & ſalus mortalium, quam divinâ arte promoves. Quid enim ad utriusque contuleris hactenus dignitatem, me tacente, orbis loquitur eruditus, maximis ingenii induſtriæque tuæ monumentis clarior redditus & ſuperbior, ut fruſtra eſſem, ſi tanto famæ ſplendidiſſimæ lumini fœnerarer lucem, ſat erit, ſi & me, quod præſens inchoavi, tuarum virtutum cultorem protulero, qui in tui admirationem jamdudum ivi, ex quo videre contigit, quæ feliciſſimâ pennâ in publicum hactenus expediviſti. Quo ſecurius credas, euntem ad urbem veſtram Doctiſſimum Virum Dn. Mollerum, ſine litteris mei proni affectus interpretibus abire paſſus non ſum, & ne vacuæ ad manus tuas occupatiſſimas venirent, adjunxi Anatomicam Aneurismatis Hiſtoriam olim à me conſcriptam, ut & de Monſtris Oratiunculam, & Cl. Folii mihi de Oſſiculis auditus inſcriptum munus, ea mente ut limatiſſimum tuum judicium ſingula experirentur. Inprimis autem, quid de Aneurismatis nova ab Hildano cauſa inducta, contra quam diſputavi, ſententiæ feras, & cur extravaſatus ſanguis in pus non convertatur, de quo anxie laboravi, ex ſummo tuo ingenio,

nio mihi exponere ne dedigneris. Superſunt non paucæ Obſervationes de ejusdem Aneurismatis curatione, quas iteratæ editioni deſtinavi, ſi ſymbolam quoque huc contuleris. Digna ſanè altiori Tuo genio quæſtio, An tutò ſectio hic adhiberi poſſit, præſertim in minoribus tumoribus, & partibus à pectore remotis? Suadere videtur ſimilis varicum apertio, & Arteriotomiæ uſus antiquis uſitatus, nec noſtro ævo cordatioribus inviſus, aliaque quæ non affero, ne ſus Minervam. A te enim ſolidam horum expecto ſolutionem, qui tot dubiis hactenus facem præluxiſti ipſe, partim certatim Eruditorum excitaſti induſtriam. Vale, Vir Maxime, publico bono diutiſſimè ſuperſtes, me amare ne ceſſes, ad quævis officia & amici obſequia paratiſſimum. Leidæ XXVIII April. 1646.

T. T. Thomas Bartholinus.

EPISTOLA LXXXV.

Reſponſio.

Thomæ Bartholino Leidam.
JOH. BEVEROVICIUS εὖ πράττειν.

CEleberrime Vir, gratiſſimæ mihi fuere literæ Tuæ, quas heri uxor Dor-

drechto ad me miſit. Summas etiam gratias tibi habeo pro tot muneribus literariis, quibus me liberaliter honorare dignatus es. Jam magnam partem legi, quare vereor ne impar futurus ſim ſcriptioni, quam requiris. Ne tamen videar peccare in exorientis & exoptatæ amicitiæ ſacra, tentabo aliquid, ubi domum & cum Muſis in gratiam rediero. Hic enim longè diſpari negotio ſum implicitus. Effigiem tuam inter κειμήλια cum aliis magnorum Virorum imaginibus ſervabo. Raptim Hagæ 4. Maij 1646.

EPISTOLA LXXXVI.

De Hyſſopo in Cruce Chriſti.

JOANNI BEVEROVICIO Dordrechtum,
THOMAS BARTHOLINUS S.P.D.

Rectè meas curatas humaniſſimæ tuæ Literæ teſtantur, quas Haga nuper ad me miſiſti, in quibus id amo, quod ſemper in Muſis æſtimare ſolemus. Expreſſa enim animi tui elucent veſtigia & humanitati junctus candor, quem immenſa eruditione adeo feliciter temperas, ut digniorem Muſæ Charitesque ſedem haud facile inveniant. Unum doleo, quod publicæ res,

res, quibus in patriæ commodum deſtinaris, non patiantur frui otio literario. Ita eſt, partem tui patria ſibi vindicat, quæ ſe totam in ſinu tuo reponit ſapientum arcanis gubernandam. Hic fructus philoſophiæ ſeverioris, quæ nobis imperia dividit; ſupra quam dignitatem major non eſt felicitas. Utrique ego, tibi patriæque, gratulor, quod tu patriam conſiliis, hæc honoribus tantæ virtuti debitis te augeat. Cæterum, ſi publica commoda permiſerint, optarim equidem tibi ab aula inducias vel mei ſolius cauſa, qui nuper in *Epiſtolicas* tuas *Quæſtiones* eruditiſſimas incidens de Hyſſopo in cruce Chriſti plures concepi difficultates, quam ex proprio poſſim expedire ingenio, & tamen in Diſſertatione mea de *Latere Chriſti aperto* aliquid mihi erat determinandum: Hyſſopum enim pro arundine ſeu frutice accipere te cum Incomparabili *Salmaſio* intellexi, quod conſenſus *Evangeliſtarum* ſuadere videtur, variorumque Interpretationes. Arabs enim قصبة *calamum* reddidit, arundinem ſeu cannam, & Perſica *Xavieri* Hiſtoria ſummitatem arundinis, *Italica* quoque Verſio vetus, *un baſtone d'Iſopo* expreſſit. Quod ut verum ſit, hyſſopum antiquorum à noſtro diverſum ſtatuendum,

 dum,

dum, & genere differre, quia illorum frutex, noſtrum herba ſit. Sed ut ſecurius veſtræ ſententiæ applaudam, diſcere à te Medicæ rei pertiſſimo velim, qua veritate veterum hyſſopus, non minus quam noſtra, πόα nuncupetur à *Dioſcoride* lib. III. cap. XXX. *Auguſtino* 2. de Doctrina Chriſtiana cap. XVI. *herba* brevis & humilis, *Aëtio* quoque Tetrab. IV. ſect. III. c. XXV. hyſſopus *herba*, qvum ab hyſſopo *humida*, de qua *Myrepſus* Sect. III. de Ungu. c. II. diſtinguitur. Nusquam ſane inter frutices locum obtinuit, ſed cum herbis eadem ſerie explicatur à *Dioſcoride*, media inter Abſinthia & Stœchades claſſe. Imo ubique Pulegio, Origano aliisque humilis generis in compoſitionibus veterum ſociatur, ut ex *Galeno*, *Oribaſio*, *Aëtio*, *Marcello* reliquisque auctoribus noſtris liquet. Eadem ſuſpicio ex veterum deſcriptionibus emergit. Nam folium Origano Heracleotico aſſimilat *Dioſcorides* lib. III. cap. XXXII. & pro Origano ſubſtituit Galenus. Onitidem haud diſſimilem hyſſopo prodidit *Plinius*, & idem lib. 27. Hiſt. Nat. c. 12. comam Hyſſopi ſtœchadi aſſignat. At inter herbas qvum referantur Origanum, Onitis & Stœchas, non video, quo jure ex hac nomencla-

tura

tura excludatur veterum hyſſopus, niſi πόαν πολύκλονον dicamus. Et quanquam *Dodonæi* veſtri argumentis lib. 4. Pempt. 2. c. 19. propoſitis convictus largirer aliam eſſe hyſſopum nobis notam ab illa, quæ in veterum hortis colebatur; non tamen fateri cogar illorum fruticem fuiſſe, quum id neceſſitatis non imponant mihi indicia à *Dodonæo* prolata. Quod ſi vel maxime id verum foret, auctoritate antiquorum caret, caules fruticis calamum vel arundinem appellare, quæ voces in hiſtoria Evangelica occurrunt. Ego quemadmodum calamum ſpongiam amplectentem libenti animo in Cruce concedo, quia altior crux talem requirebat; ita arundinem hanc ex hyſſopo confectam non facile inducor ut credam. Utrique enim hiſtorico ſacro, *Matthæo* pariter ac *Joanni*, ratio conſtat. Nam adfuit fortaſſe utrumque & hyſſopus herba & calamus cui alligatur, quod *Toletto* in Johannem & *Michaëli de Palatio* Granatenſi Theologo quoque placuiſſe video, ne antiquiores repetam. Calamum hunc ſui generis neſcio an bona Eruditorum venia ex *thyrſo* mihi liceat derivare Libero Patri Venerique olim ſacro, quippe ut canit *Sidonius Apollinaris* carm. 22.

Digitized by Google

expreſſit καλάμῳ. In quem locum Beza nodum tangit, ſed non ſolvit. Et circumpoſuiſſet, inquit, καὶ περιθεὶς, i. e. ἐπιθεὶς, impoſuiſſet, extremo nimirum calamo circumvolutam. Calamum autem potius, quam arundinem, interpretor hoc loco, non modo, quia uſitatum eſt Latinis vocabulum: ſed etiam, quia fortaſſis Hyſſopi culmum declarat, ſicut videtur apparere ex Johannis 19. 28. ut illis quaſi arboreſcere Hyſſopum oporteat, ſicut & Sinapi Matth. 13. 32. quemadmodum etiam Seſamum & Milium Herodotus ſerio teſtatur, ut oculatus teſtis, in Babylonia in proceram arborem aſſurgere. Hoc tamen affirmare non auſim, cum 1 Samuel. 4. 33. videatur, tanquam inter herbas humillimas, cedris, arborum proceriſſimis, opponi. *Verum fruticantem Hyſſopum hic confirmant interpretes, quos adducis, ut & Hiſpanus, qui vertit*, una vara de Hyſſopo. Hoc cum minus conveniat Hyſſopo noſtro vulgari, eum differre à veterum ſtatuunt Monachi, qui in Meſuen commentati ſunt, Dodonæus, Pœna, Lobelius, Dalecampius, Bauhinus, &c. Sed non opus eſt diverſas ſpecies ſtatuere; quod ratione magnitudinis ſolenne Botanographis, cum quotidie videamus, plantas pro loci proprietate (quod etiam notat Dioſcorides)

&

& anni temperatura citius tardiusque adoleſcere, atque celſius aſſurgere. Sic ſcribit Plinius 29. 4. authores tradere, in Arabia Malvas ſeptimo menſe arboreſcere, baculorum uſum præbere extemplo. Idem, non facta mentione Arabiæ, cultura fieri teſtatur Theophraſtus 1. Hiſtor. Plantar. V. Itaque ſi Malva, quæ herba flaccida eſt, varietate ſoli, vel ſola cultura, ad tantam magnitudinem, ac firmitatem pervenire poteſt, ut baculi uſum præbeat, quanto magis ſolum Orientis natura ſua aptum, quippe à cœlo & ſole præparatum, id efficere queat in Hyſſopo, herba per ſe fruticoſa? Cur ergo, objicis, veteribus habita pro herba, & Dioſcoridi ſimpliciter πόα appellata, qui etiam Origano Heracleotico ſimilem facit? Similem facit, ſed folio: quanquam vidi hic ſæpius utrumque lignoſis ſurculis duorum pedum ſuperare altitudinem. Et talis Hyſſopus absque dubio in Judæa altius excrevit, ita ut pro calamo facile uſurpari potuerit. Quod urges vocem πόα, ſcio ex diviſione Theophraſti cit. πόαν quartum plantarum genus conſtituere, cum eam ab arbore, frutice, & ſuffrutice diſtinguit: Sed nec ignoro etiam ſumi pro quavis planta. Heſychius, πόα, βοτάνη ἑκάστη. Et quidni talis Hyſſopus etiam pro frutice haberi queat, cum Thymum θαμνίσκιον φρυ-

γανοειδὴς,

χαμοειδὴς, exiguus frutex, ſurculoſus, quod Gaza diceret ſuffrutex, & Abrotonon θάμνος δενδροειδὴς, frutex arboreſcens Dioſcoridi nuncupentur. Abrotono, magnitudine, aut ſurculorum duritie vix cedit Abſinthium, quod tamen eodem, quo Hyſſopus nomine, πόα γνώριμος indigitatur à Dioſcoride; qui & ipſe in præfatione cum Abrotano, Abſinthio, & aliis, inter fruticoſa, ἑρνώδη, recenſet Hyſſopum. Quare fruſtra duo, quos citas, ad duo diverſa confugere videntur, Hyſſopum nempe & calamum, cum ipſe Hyſſopus calamum præbeat ſatis longum ſpongiæ ori cruciarii admovendæ. Et idcirco, quod alteri Evangeliſtæ Hyſſopus ſimpliciter dicitur, alter ab uſu calamum vocat. Vale, Vir præſtantiſſime, & applaudente fama præſtare perge, quæ alii ea ætate ſolent promittere. Pro elegantiſſimo libro Cl. Fuirenii iterum tibi debeo. Dordrechti 4. Eid. Quintil. 1646.

EPISTOLA LXXXVIII.

De quibusdam MStis.

THOMÆ BARTHOLINO Leidam.

ITa ego infortunatus fui, ut, quo me tempore hic quæreres, ego te Lugduni fruſtra

fruſtra quæſiverim. Verum non mihi idem licuit, quod Tibi, ut teſtimonium aliquod affectus mei tibi relinquerem, quemadmodum tu mihi feciſti. Non minus interim mente gratus fui, quam tu re beneficus. Quod ſi nullum grati animi dederim indicium, ſorti id potius, quam voluntati, imputandum. Gratias itaque ago pro munere mihi relicto, quod quamvis cariſſimum mihi fuerit ſuo merito, carius tamen fuit propterea, quod à te profectum ſit. Remitto obſervationes tuas de Unicornu, quas quanto cum guſtu legerim, vix dixerim. Illud quod minimi ponderis in illis obtinet, id unica nominis mei litura poſſit redimi. Gaudeo, quod me monueris de duobus illis libellis ſcriptis, qui in auctione Commeliniana proſtabunt. Vidi utrumque. Sed illud Cyrilli non magni facio. Si tamen parvo pretio poſſit haberi, velim mihi comparari. Alterum verò, Chronicon nimirum Stuvonenſe, quovis pretio habere velim. Aliquid in eo eſt, quod mihi uſui eſſe poſſit. Folia Theæ, ſimulatque acceperim, transmittam: id autem fiet cras, aut perendie, ut ſpero. Corpus Medicorum, cujus editionem parat Rhodius, admodum videre deſidero. Celſi novam editionem parat D. van der Linden. De Marcello Em-

Empirico ſcripſi Salmaſio. Vale. Amſtelodami 1646. 17. Maj.

T. T.
Iſaacus Voſſius.

EPISTOLA LXXXIX.

De Terra antiſcorbutica: Aue Topau, & Unicornu cranio.

Thomæ Bartholino Leidam.

TErra illa Antiſcorbutica, cujus mentionem facit Catalogus meus, propè Bergas in Norwegia reperitur; cam mihi attulit D. Fabricius Medicus Regius, qui refert, ejus civitatis Poliatrum non ſine ſucceſſu, ad ſudores in ſcorbuto movendos, ejus uti Drachma una in aqua appropriata. Cum effoditur, impura valdè eſt, radiculis, fibris & ſabulo miſta: mundata lentorem & pinguedinem nullam habet, ſed formam pulveris refert; colore Turpethi mineralis ex mercurio confecti. Ego ejus experimentum nunquam feci. Aquæ meæ Antiſcorbuticæ, cujus miram hic indies experimur efficaciam, mitto deſcriptionem. Quid conferre poſſim laboribus Dn. de Laet, commentarium in Boëthium de Lapidibus meditantis, non video, cum vix quicquam poſſideam, quod

quod ab aliis non ſit deſcriptum. Noctuas ergo Athenas feram. Interim capſas meas data commoditate luſtrabo ac, ſi quid invenero notatu dignum, proxima commoditate Dn. de Laet perſcribam. Ad alteras tuas literas (quæ mihi oblatæ, cum hæc ſcribere meditarer) ut tranſeam. Felicitatem iſtam veſtris literarum Antiſtitibus non poſſum non invidere, quod egregiis tuis Opuſculis de Unicornu & aliis gaudeant, nobis verò hic ne tantillum conceſſum. Interim gaudeo, Te familiariter uti magno Salmaſio & meo Laetio, Viris de Republica Literaria optimè meritis. Sed ſi animus ſit iterum de Unicornu agere, ſuadeo legas Samuelis Purchaſſii Anglica lingua conſcriptum Tom. 3. lib. 3. c. 1. 22. & lib. 4. c. 19. &c. ubi de hiſce animalibus obſervationes invenies haud ingratas. Avis iſtius, quam Topau vocavi, roſtrum à quodam mercatore accepi hoc ipſo nomine ex Indiis advectum. Interim non me latet, ab Aldrovando lib. 12. Ornithol. cap. 20. Rhinocerotem avem vocari. A Domino de Laet, in Exoticis iſtis verſatiſſimo, certiora diſces. Interim neminem adhuc videre licuit, qui integram hiſtoriam hujus avis propoſuerit. Roſtrum ſaltim habuiſſe videtur Aldrovandus, ego totum caput cum roſtro.

Digitized by Google

Balænæ Narhual ſceleton, ut potuit delineavit glyptes, ita eſt, ut dicis, non accuratè obſervavit in totius icone, ſiniſtram maxillæ partem occupare dentem, aut in minuta iſta forma exprimere non potuit, corrigi hoc facile ex reliquis quæ junguntur, cum accuratè ſatis id oſtentent. Penes me adhuc extat cranium mutuo acceptum à Nobili Viro, quod Te vidiſſe exoptarem. Quid jam agat Salmaſius, mone. De materia medica opus meditari, mihi retulit quidam, utinam huc cogitationes dirigeret, nemo enim ipſo felicius eam tractare poſſe abundè docent divinæ Exercitationes Plinianæ. Ebenbeterum cur nemo veſtratium in Arabum ſcholis enutritorum nobis det, valdè miror, cum vel ſolius hujus authoris Verſio gloriam polliceatur immortalem. Inter rariora, quæ ex Hiſpania attulit Eilhardus Ulfeldius, & lignum erat quadratum, utrinque literis Arabicis, ut hic vides, inſignitum, hujus enucleationem à veſtro Profeſſore Arabico ſi impetraveris, rem gratam feceris. De rebus tuis in Italia relictis aut Neptuno commiſſis quid tibi ſit ſpei mone. Haſn. 22. Maji 1646.

T.

Olaus Worm D.

EPI-

Epistola XC.

De Unicornu variæ Obſervationes & Annotationes.

Thomæ Bartholino. Leidam.

QUas ad me 20. April. dediſti Lugduno Batavorum cum adjuncto faſciculo literas, jam primum 29. Maji accepi. Gratias verò ago maximas pro transmiſſis & diu à me deſideratis Opuſculis, in primis, quod in tractatu de Unicornu non ſolum ſæpicule mei mentionem facias honorificam ſed ad calcem Doctorum, de Aureo Cornu judicia ſubjunxeris præclara. Si quid in tui honorem viciſſim à me proficiſci poſſit, ſenties me in paribus haud ſegnem. Avidè & magna cum delectatione ubi perluſtraſſem eruditiſſimum De Unicornu opus, juxta monitum, Avo tradidi, qui ſummis laudibus non ſemel illud extulit. Perge, non de Patria modo, ſed toto orbe literato benè mereri: ſi non aliud, certè immortalem nominis gloriam hinc reportabis. Cæterum quia intelligo tam ex literis tuis, quam catalogo Nundinarum Francofurtenſium, Te iteratam ejus moliri editionem, non potui quin, quæ percurrendo animadverterim notatu digna, monerem, ut, ſi inde conatibus

tuis quid accedere poſſit augmenti, diligentius expendas. Erat & mihi cum doctiſſimo & nobiliſſimo Viro Dn. Iſaaco Peyrerio Gallo, qui in comitatu Illuſtriſs. Dn. Legati de Thuillerii hic fuit, dum Chriſtianopoli de pace tractabant, per litteras de Unicornu colloquium, quod communicandum duxi iisdem quibus inter nos habitum verbis, ut inde aliquid in rem tuam decerpas. In meliorem partem cuncta interpreteris rogo. Vale mi Bartholine & amare me perge. Hafniæ 5. Junii 1646.

T.

Olaus Worm.

Quæ obiter percurrendo librum tuum de Unicornu obſervaverim hæc ſunt:

Pag. 47. Si erraverim vocando avem Rhinocerotem Topau, in errorem inductus ſum à mercatore noſtro, qui roſtrum attulit. Facile igitur me corrigi patiar à Clariſſimo amico meo de Laet, in his exercitatiſſimo.

Pag. 53. Rhinocerotis inſecti aliud genus depictum ex Galliis mihi transmiſit Chariſius noſter, cornu oſtentans in extremitate bifidum, & in dorſo gibberum valde eminentem bifidum quoque. A nemine, quod ſciam, hoc animal depictum; magnitudine

tudine & reliquis lineamentis cum eo convenire mihi videtur, quem tu proponis.

Pag. 91. Inter piſces cornutos non immerito Centrinam, nobis *Haſmus*, & canem marinum, *Haa* noſtratibus dictum retuleris, qui unicum cornu, verè corneum & acutum, in dorſo geſtant, quo ad dentes purgandos, etiam argento & auro ornato, utuntur noſtrates, à doloribus & aliis incommodis præſervare credentes. Quamvis alii hoc cornu aculei nomine (cum parvulum ſit reſpectu totius piſcis & aliorum cornuum) potius dotandum cenſeant. Illorum piſcium duos in Muſeo teneo, marem & fœminam. uterque duplici præditus eſt genitali.

Pag. 95. *Anteriori dentium ſerie, &c.* Balæna noſtra nullos plane habet dentes, præter unicum illum longiſſimum, quem Unicornu vocant, unde arbitror illum quem vidit Holſtenius, Roſmari fuiſſe. Nec prope Spitzbergam invenitur aut capitur, ſed in freto Davis Grönlandiam alluente. Mercatores noſtri totas naves hiſce non implerunt, ſed inter reliqua mercimonia particulas quaſdam & unum aut alterum integrum, ab incolis emptum, reportarunt.

Digitized by Google

Pag. 103. Strias in dente non rite expreſſit glyptes tuus, radicem etiam tenuiorem juſto finxit; melius meus, quamvis in radice exprimenda etiam erraverit, cum craſſitie æqualis ferme ſit parti vicinæ. Forſan ex re eſſet monere, datam à Te effigiem, partem palati interiorem referre, ne in dextra maxillæ parte ſitum dentem quis exiſtimet. Accuratius cuncta exhibere mihi videtur tabella nupere tibi à me miſſa.

Pag. 103. Non puto Scaligerum per Elg intelligere Uros ſeu Uhroxen. Elg enim convenit cum noſtro Els, quo addito *Diur*, Alcem, exprimunt noſtrates, cum cervo majorem, quam cum bove, habentem affinitatem.

Pag. 123. Carnem Alcis guſtavi, duram, nervoſam, concoctu difficilem, quæ, quamdiu aſſervatur cruda, ſanguine ichoroſo ſcatet, ut ego in fruſtulo mihi dono dato expertus ſum.

Pag. 140. Poculum ex cornu Rhinocerotis in India eleganter elaboratum poſſideo, colore ſuccinum referens flavum, niſi quod in fundo maculas quaſdem nigras oſtentet. Iconem miſiſſem, ſi faviſſet pictor.

Pag. 141. Ex eodem animali dentem poſſideo molarem, quem ad dolorem dentium ſumme deprædicabat is, qui ex Indiis attulit.

P. 142.

Digitized by Google

P. 142. Miror, cur poroſam ſubſtantiam tribuas cornu Rhinocerotis, cum æque ſit ſolida ac cornuum boum noſtratium. In pocula adaptatum liquorem infuſum percolari aut diffluere non ſinit. Graveolentia exuſti cum omnibus cornibus ipſi eſt communis. Pro nutu animalis contrahi, extendi & flaccefcere, vix mihi perſuadeo, cum ſolidæ, duræ & corneæ ejus ſubſtantiæ hoc repugnet.

P. 197. Cavitas illa naturalis eſt omnibus ejus generis dentibus, ut in aliquibus, quos tractavi, animadverti, & ex epiſtolis, quas mitto, uberius percipies.

P. 199. Subtilitas non impedit, quo minus ex iis pocula conficiantur, cum natura cavi ex parte ſint dentes hi, ut ex Aldrovando lib. 1. de Quadrupedibus colligis, ubi iconem proponit poculi Sigismundi Regis Poloniæ ex eo confecti. Mihi particula eſt hujus dentis pedem Romanum longitudine ſuperans, adeò cava, ut ex ea facili negotio poculum eximium conficere valeam.

P. 200. Cavitas naturæ dentium non repugnat, cum dentes Elephanti, Apri, Roſmari & aliorum ejus generis animalium cavi ſint ex parte.

P. 203. Cornu Sereniſs. Regis noſtri non aptè ſatis expreſſit. Striæ enim anguſtæ nimis, ut ſupra monui, & radix tali involucro, quale proponit, non tegitur, ſæpius enim vidi & tractavi. In omnibus radicem concernentibus, cum noſtro convenit.

P. 257. Mihi ſunt aliquot ſagittæ, ex Lapponia, ut credo, allatæ, cornibus acutis armatæ, ea parte, qua ſcopum tangere debent.

P. 259. Edda non eſt conditor Hiſtoriæ alicujus, nec nomen Viri, aut Autoris alicujus: ſed liber ita dictus, continens fabulas varias, quarum uſus eſt in Poëſi Danica priſca. Similis plane liber ei, quem edidit Natalis Comes, quo Græcorum & Latinorum fabulas perſequitur, quibus in carminibus uti ſolent Poëtæ.

Sed manum de hac tabula.

EPISTOLA XCI.

De Cruce dubia propoſita.

CLAUDIO SALMASIO. Leidam.

THOMAS BARTHOLINUS. S. D.

EO jam ſimus ingenio, qui mortalitatem conſcia mente circumferimus, ut de illis, quæ

quæ fugax tranſmiſit ætas, magis ſimus ſoliciti, quam quæ futura ſperamus. Hæc enim, quum non dubia minus ſint, quam metuenda, ancipiti non rarò nobis ſpe illudunt; illa non certa tantum, ſed ex tranſactâ ætate venerationem mutuantur. Solemus quippe tantum fanis tribuere ſanctitatis, quantum adſtruxerint vetuſtatis, & in lucis antiqua robora non tam ob ſpeciem, quam ætatis religionem amamus. Idque jure meritiſſimo; quod non ignoras, qui omnis Antiquitatis es promus condus. Nam præterita in exemplum ducimus, ut ex ſingulorum fato noſtrum informemus, ſi conferamus utrumque. Futura vel ideo deteſtamur, quod eventu dubio incertam volvant ſortem. Unde jam de felicitate certus, qui occulto omine non fallor, ſed certa præteritorum fide nitor, Oraculum tuum conſulo, Delphico eo nomine præferendum, quod hoc fallaci ſpe & ambage flexa pavorem mortalium, ſolatia ficta blandiretur; illud certiſſimo eventu de omnium ſeculorum dubiis dat reſponſa, & in antiquis obtinuit palmam, ne cum tripode in futuris falleret. Magna profecto ingenii Tui, Vir maxime, majeſtas, quod antiquorum ætate inferior omnes tamen magnitudine antecedas, & qui veteres excuſſiſti, omnes ut diſceres;

jam verſa rerum vice ſi redirent priſca ſecula, in tuis invenirent quæ ignorarent. Adeò te ſolum ſacrorum ſuorum videntur optaſſe cuſtodem, qui & judex eſſes & interpres. Duumviros ad cuſtodiam Sibyllini libri à Tarquinio impetrarunt, eosque ſacerdotes nobiliſſimos, quorum numerus cum adulta Roma crevit, donec plane decreſceret & in auras iret. Noſtrum ſeculum in eo antiquis felicius, quod & plura habet oracula, ſacra, profana, publica privataque, ſed unum Oraculorum myſtagogum, qui & libros cuſtodiat, & ſine S.C. adeat, renunciet, procuret, omnia denique agat ſolus, in quibus ad publicam veterum laudem per partes deſudarunt plurimi. Quod ſingulorum jus ad te devolverunt penes quos literarum ſtat arbitrium, Regemque ſacrorum in Comitiis literariis, non Centuriatis, publico orbis applauſu crearunt, ut in Deorum gratiam & mortalium, regnum ampliſſima eruditionis dignitate ſuſtineas, ultra quam in humanis ſperare audemus amplius nihil. Ego, qui ad ſacra hæc adſpiro, crucisque altiora ſecreta ſum ſecrutatus, nunquam penetralia mihi promiſi niſi ejus admiſſione, cui omnia patent. Quod tanto feci confidentius, quo mihi præſenti majora facilitatis tuæ nec fucata oſtenderis in-

indicia. Suaſit quoque publicus majorum gentium Virorum conſenſus, qui à te didiciſſe nunquam infra decorum putarunt. Qui enim potuerunt majora ſperare, quam ab illo, cui nihil magnum videtur aut arduum, quod non altiſſimo ingenio aſſequatur? Nec ego glorioſius duxi quicquam, quam ab eo ſacris his initiari, qui & ſacrarium ipſe in corpore circumfert, & juſtiſſimo imperio moderatur. Hoc ſi recluſeris, non alium Te videbimus, quam hactenus admiramur. Crucem mihi in cruce eſſe fixam non quidem ignoras, qui Diſſertationem inſpicere noſtram benignis nuper oculis voluiſti. Aſcendi crucem altiorem, ex qua, deficientibus gradibus, ſi vera fama, nullus regreſſus. Adſtat quippe militum caterva, quorum Anteſignanus Longinus fertur, qui & haſta petit & gladio, & ſuppedaneum vehiculumque ſubtrahunt non pauci, quibus & pedes ſuſtinentur & medium corpus. Quo utrumque jure fiat, non tam ex noſtra eloquentia, quam ex tuis ſenſibus dijudicabitur. Longini haſtam λόγχην vocat ſacer Joannis Vates & ex antiquioribus plerique, tibi, quam mihi, magis cogniti. Nonnus tamen μάχαιραι appellat diverſa omnino inſtrumenti

menti militaris nomenclatura. Μάχαιραν Prætoriani milites geſtare ſolebant, quam Polybius Hiſpanienſem nominat, dextramque fuiſſe ex Commentariis veſtris eruditiſſimis in Ælium Spartianum perſpexi. Eodem inſtrumenti genere ad capiendum Chriſtum Matth. XXVI. Marc. XIV. & Luc. XXII. ſeſe armaverat cohors impia: quo etiam in perfodiendo ſanctiſſimo latere uti potuerunt, quia punctim quoque feriebant gladiis tiones apud Vegetium lib. I c. 12. An igitur, ut auctoritatem D. Joannis tueamur, dicendum ſuades, vel μάχαιραν dictam fuiſſe haſtam ob brevitatem, vel utroque telo ſeſe accinxiſſe milites? Prætorum ſane inſigne & haſta erat, & gladius, unde utriuſque ad milites Prætorianos forſan tranſiit uſus Chriſto adſtantes, ſiquiden ſubactiſſimo tuo ita viſum fuerit judicio, cui etiam πῆγμα crucis utrumque committo, ut felicius de cruce mihi ſuſcepta deſcendam. Vehiculum apud Irenæum lib. 2. cap. 42. adverſus Kalentimum, neutiquam medium illud eſſe lignum, ubi medio quaſi corpore requieſcebat cruciarius, eo ducti argumento exiſtimant novitii quidam, quia & in ſuppedaneo ſolo requieſcere poſſet clavis affigendus quan-

quanquam ſtans: adeoque etiam apud Juſtinum Martyrem in medio defixum lignum, in quo feruntur & quaſi invehuntur, de eodem *Suppedaneo* eſſe explicandum, ſiquidem & ſtantes in curribus vehi dicantur triumphantes. Verum quidquid de triumphis decreveris, qui totiens victor tot eruditos in triumphum duxiſti, quietem illam cruciarii in ſedilis exceſſu expreſſius collocat Tertullianus adverſus Nationes, diſtinguitque *ſedile* à Soli ſtaticulo. Sed quid huic Afro *dipalus*, quod in vetuſto codice invenerat ille Doctiſſimus (Jacobum Gothofredum puto) cujus in ampliſſimis Solini Exercitationibus injectam reperio mentionem? An in *rudem palum* mutandum? An potius de antenna explicari concedis, cujus antennæ duo cornua ſeu extremitates, quibus *bipalium*, ruſticum Varronis inſtrumentum, exactè refert, ut ita apud Tertullianum legamus: *ſine forma cum dipalio:* pro eo quod Codex Regius habet: *ſine formarum dipalo.* Inter multa circa crucem noſtram dubia, veritatem conjectura imitari poteſt, quum ad obſcuriorum intellectum pectus nimis alioquin nobis ſit anguſtum. Tibi mortalium doctiſſimo, cujus illuſtrior gloria & perſpectior humanitas totius literati orbis in ſe convertit ocu-

oculos, quidquid obſcurior nobis mens ſuggeſſit in ſolidum committo, vel ſinceriori approbandum laude, vel debita corrigendum cenſura, ut nobis doctrinam fruſtra apud alios quærendam, tibi verò, quam dudum ſummo tuo merito obtinuiſti, ingentis nominis præſtes perpetuitatem. Vale, Vir verè incomparabilis, ut & Muſas languentes foveas, & nos ames.

Impreſſ. Leidæ 1646. cum Reſponſione Cl. Salmaſii, quæ prolixior eſt, quam ut hic inſeratur.

EPISTOLA XCII.

De Hyſſopo pauca.

JOANNI BEVEROVICIO Dordrecht.

PRo eruditiſſimis de Hyſſopo controverſa literis eas gratias ago, quas mens concipere poſſit imbecillior. Utinam tanto favori par eſſem, ſidera crederem tetigiſſe vertice. Quantum ex illis didicerim, nollem privatim ediſſerere. Publicè id teſtabor in Opuſculo, quod ſub prelo jam fervet, ubi, quia aliud nequeo, Tibi tua reddam publicè relegenda cum aliis, quæ egregiis ſuis Epiſtolis additura

ditura ſunt maxima lycæi hujus lumina Salmaſius & Vorſtius, quorum nec tibi ignota virtus nec amicitia. Eruditè ſanè, ut ſoles, fruticeſcentem hyſſopum ex conjectura & ſimilium herbarum comparatione aſſeris. Unum tantum deſiderare mecum cogit ſummus Vorſtius, præſentis nempe hyſſopi αὐτοψίαν, quam quidem ad fruticem ſurgere nulli orbis incolæ oculatam fidem fecerunt. Sed ingenioſe à te prolatis tanto minus auſim repugnare, quod Salmaſium, dæmonium illud hominis, à tuis habeas partibus, qui operoſa Epiſtola fuſius id ad me perſcripſit. Movet me tantum ὁ κάλαμος ſeu arundo, quam ſi fruticem ullo auctorum teſtimonio aſſerueris, mecum deinceps muſſitabo. Aliquid quidem ex Conſtantino Geoponico in eam rem meditatus ſum ex cava utriuſque natura; ſed neſcio, an Vorſtii noſtri impetraturus ſim aſſenſum, cujus ad prelum exſpecto reſponſionem. Interea dum hæc inter nos agitur fabula, Obſervationes meas novas de Unicornu, & de Angina Exercitationes, benevole Tuæ cenſuræ ſubmittendas tranſmitto. Memini quidem, te aliquid de Unicornu ſcripſiſſe, ut præſenti narrabas, ſed necdum tale opuſculum licuit invenire.

Ver-

Verbo ſignificabis, quid ex hoc genere cornutorum obſervaveris, ut iteratæ editioni, quam Magni Salmaſii & Laetii ſuaſu meditor, commodius inſpergam ante abitum. In procinctu enim ſum itineris, ut patrios fumos aſpiciam, quod tanto alacrius ſuſcipiam, quo de perennaturo tuo ſecurior ero affectu. Quem ſicut mihi ad felix iter auguror, ita Tibi feliciſſima cuncta apprecor & ſeram ætatem. Vale, Vir maxime, & me ut cœpiſti, quamquam remotiorem & alio Sole calentem, porrò ama. Lugd. Batav. 17. Jul. 1646.

T. T.

Thomas Bartholinus.

EPISTOLA XCIII.

De cranii vulnere.

THOMÆ BARTHOLINO Leidam.

JOH. BEVEROVICIUS

benè navigare.

NOn deſinis me, V. N. obſtringere literatis fœcundi ingenii monumentis. Ego ne plane ingratus ſim, remitto Theſaurum, nomine, vereor ne reapſe carbones. Unicornu nobis docte & copioſe enucleaſti, ita ut nihil ad

ad Perſium, quæ ego inter alia remedia ſcripſi. Hiſtoriis de læſo cerebro non abſimile eſt, quod ante paucos dies hic vidi. Puero ſexenni, ex alto baculus in ſiniſtram capitis partem perpendiculariter decidebat, unde fractum ad menſuram craſſitudinis baculi cranium. E parvo tamen primum oſſis ſyncipitis foramine cerebrum paullatim prodiit inſtar fungi, donec tandem ſponte decideret. Statim ab illato vulnere convulſus eſt in oppoſito latere, mox in eodem, quo læſus, reſolutus, deinde iterum convulſus, donec vulnus & ſymptomata decimo quinto à vulneris accepti die cum morte commutaret, exhauſto usque ad corpus calloſum cerebro. De calamo, cum Salmaſios & Vorſtios domi habeas, fruſtra quæreres alios foris. Gratulor Te V. N. patriæ, quam petis, & ut diu ſoſpes ejus decus ſis, æternum Numen veneror. Dordrechti Idib. Sextil. 1646.

EPISTOLA XCIV.

De Crucis altitudine & Hyſſopo.

Claudio Salmasio Leidam.

THOMAS BARTHOLINUS.

SIcut illi, qui diutius carceribus clauſi & tenebris damnati fuerunt, ſi ſubita muta-

 tione

tione luci libertatique donentur, cæcutire planè incipiunt, & vi inſueti luminis affici: ita mihi quoque mens oculique ſtetere & obſtupuere lectis nudius tertius literis πολυμαθεστέραις, quas Typographo excudendas de cruce dediſti. Ita enim affectus ſum, ut præ tanto tuo lumine & immortali eruditionis face jam obriguerint oculi imbecilliores. Dubito de illis, quæ ſcire mihi videbar, quum tenebras quorundam palparem, & ſciviſſe erubeſco, quæ falſa judicaſti. Solis enim tui radios quis intentis oculis innoxie ferat? ſiſtamus gradum neceſſe eſt, ſi obſiſtas tu, in quo an magis mirer ſcientiæ capacitatem univerſæ, an tantæ eruditionis fiduciam, non facile dixerim. Unicum collatæ in me gratiæ deeſt, quod à tua benignitate exſpecto. Tenebras quæſo diſcute, magne literati orbis Phœbe, quas veteris ignorantiæ conſtantia mihi ingeſſit, quum tua opera ad veritatis lumen pertraherer. Nolim præter te ſapere, ſed de quibus nunc dubito, mox preſſiori gradu advolvar, ſi manum dederis adjutricem, ne amplius tenebras credam, quæ tibi ἰσοθέῳ placuerunt. De crucis altitudine agitur, cui tu exequias iviſti, metuoque ut perpetuo damnetur, quia ipſe glebam congeris. Illam tamen,

opis

opis indigam, adſtruxerit quis ex famoſa Chriſti perſona, cui omnia magna minabantur Judæi, ſive odii cauſa ſive putati delicti. Hic enim ſupra vulgus eminebant cruces. Præterea ſingularis famæ, Prophetæ, ſive Meſſiæ, Vir, ſingulari quoque præter conſuetam cruce fuerat mulctandus, non minus quam Haman, Regulus, Pœni, aliique veteribus memorati. Quod perſuadet & Tertullianus 2. adv. Marcionem:

Hujus de latere, ligno pendentis in alto.

Et ſtatura ſeu corporis forma requirebat, quam præ aliis eminentiorem deprædicant Patrum nonnulli & communis Romanorum fama. In quam rem urgent quoque G. Nazianzenus Orat. Apol. I. Lactantius l. 4. c. 26. conſpicuum omnibus eſſe debuiſſe, ut cunctis gentibus paſſio Dei innoteſceret. Id quod à commodo aſtantium dependebat aſpectu. At ſi uno tantum vel altero capite crux ſupra hominum regionem ſurrexiſſet, à remotioribus non viſa fuiſſet, quibus viciniores intercipiunt aſpectum, nec typum expreſſiſſet ſerpentis in deſerto erecti, qui omnibus, qua patebat campus, erat conſpicuus. Neceſſaria etiam vel ideo viſa ex mente Hebræorum, ne cruciarium Chriſtum facile diſcipuli ſectatoreſque, quod metuebant, ſurriperent ex cruce

breviori, quia per aliquot dies in cruce erat relinquendus niſi Paſchæ imminuiſſet ſolennitas. Ex pedum loco idem ſuſpicari licet, ſive ſuppedaneum credamus, ſive non. Hunc locum tribus tantum vel quatuor à terra pedibus dimetitur Epiſtola nunquam non laudanda, qua me orbemque erudire dignatus es. Ex eo autem & crux longior hominis ſtatura haud minimi videtur, & ſuppedanei neceſſitas infertur. Nam greſſus noſtri vix trium pedum excedunt ſpatium, ne ulterius protenſos ad vehiculum dicam, quod dubio procul erat à pedibus remotius, quantum nempe à pedum digitis inguina diſtant. Tres autem vel quatuor pedes vix jam languentis Chriſti languidiores greſſus aſſequebantur. Multo igitur minus ad medium πῆγμα potuit inſilire, niſi gradus apponamus, certiſſimo majoris crucis, ut videtur, indicio. Stratores quidem equum aſcenſuros olim ſublevabant, verum ſanos, & qui conatum ſtratorum ipſi poſſent adjuvare robore ſuo. De Chriſto autem viribus planè exhauſto, alia ratiò & diverſa. Præterea veteres Equites an ſubice pedaneo caruerint, nolim ab alio quam te diſcere, qui unicus omnis Antiquitatis es Dictator. Nihil ſane de illis ſtapiis Xenophon de arte equeſtri,

ſtri, nec Julius Pollux, niſi aliter monueris, à cujus dependeo auctoritate. Scythas plane caruiſſe, Hippocrates noſter L. de Aëre Aq. & Loc. tradidit, indeque ex equitatione κέδματα oborta equitantibus, quod ſemper pendulos ex equis pedes habuerint. Videtur nihilo ſecius ſuppedaneum alias apud Romanos inductum, ut ex inſcriptione Mulæ lepida liquet in Vico Tiburtino:

CIUCIÆ·DORSIFERÆ. ET. CLUNIFERÆ.
UT.INSULTARE.ET.DESULTARE.
COMMODETUR. PUB. CRASSUS. MULÆ.
SUÆ. CRASSÆ. BENEFRUENTI.
SUPPENDANEUM.HOC.CUM.RISU.POS.
VIXIT. ANN. XI.

Et illud quanquam equitibus denegemus, vices tamen ſtapiæ ſupplebant eminentes in viis lapides, quos aſcendebant. Eos in via Appia adhuc reliquos non ſemel vidimus. Quos ſimilesve ſi Chriſto quoque ſubſternamus, nihil erit ad crucis magnitudinem validius. Sed cur ſcabellum inducimus, aliaque adjumenta? Præſtaretne ſuppedaneum retinere, quod Gregorium Turonenſem ex cerebro ſuo finxiſſe nimis forſan foret durum dicere, quum & Nazianzenus in Tragœdia ſacra, ſi verus is ſit

 auctor,

auctor, idem πηκνὸν ξύλον agnoverit, cui affixit pedes. Quod ſi aliorum de ligno hoc ſilentium obtendatur, in promptu erit reſponſio tibi examinanda, qui cunctorum potes moderari judicia. Quippe & ignobilior crucis fuit pars, & adeo inſilienti crucifſalo crediderunt neceſſariam, ut non opus fuerit quidquam de illo narrare, quod omnium confeſſione credebatur adeſſe. Et quum pedibus tegeretur, non minus quam ſella, vulgo non apparebat. Cæterum de crucis Chriſti magnitudine liberius ferrem judicium ex latronis patibulo, quod Helenæ tempore fertur cum ſancta cruce repertum, niſi ſuſpectam illam apud te, cunctarum rerum perſpicaciſſimum cenſorem, hiſtoriam viderem. Refert Jo. Helffrich, civis Lipſienſis, in itinere ſuo Orientali, adhuc ſervari in monte Olympo Inſulæ Cypri apud Monachos crucem ligneam excedentem parum hominis juſtam magnitudinem, quam pii latronis dicebant eſſe crucem, à qua monti quoque crucis indiderunt nomen. Vero ſimile autem eſt, Chriſto altiorem fuiſſe, in quem omnium convertebantur oculi. Credoque, ſi credere ſat ſit, impiam Judæorum turbam data induſtria tantum Chriſti addidiſſe cruci, quantum detraxerunt latronibus, ut illum, innoxium nempe,

nempe, magis redderent aſtantibus conſpicuum, hos vero, quantum poſſent, ſupprimerent. Cur autem tibi, maxime ſacrorum veterum myſtes, adeo inventæ crucis hiſtoria diſpliceat, non auſim quærere, quia nec quicquam gratis dixiſſe te unquam memini. Eam tamen hiſtoriam bona fide, ut credimus, Theodoretus, aliique Claſſicæ monetæ auctores texuerunt. Euſebius forſan ejus ſeculi ſcriptor illam preſſit, vel quia cunctis nota, vel quod incerta adhuc eſſet referentium fides, ut optimo conſilio ſilentii pallio involveret, donec clariora indicia ſequens tempus addidiſſet. Cruces ibi tot bellorum everſionibus conſervatæ, ſingulari fortaſſe Dei providentia, vel caſu aliquo à Superis directo. Ita tot antiquitatum monumenta relicta nobis Romæ viſuntur alibique, quanquam nullum fere ſolum majores fortunæ variæ vices fuerit expertum. Teſtantur nummi, ſtatuæ, inſcriptiones, ſaxa, marmora, columnæ, portæ, obeliſci, amphitheatra, thermæ, piſcinæ, pontes, aquæductus, templa, lucernæ, oſſilegia, & alia numero non pauca, quæ caſu quodam furorem militum effugerunt. Quam aleam experta quoque crux Chriſti à ſummo forſan Numine temperatam. Miraculum hic damnare vetant iidem, quia etiam in utriusque

Digitized by Google

crucis diſcretione ſanatam mulierem ſcribunt. Repertos latronum titulos tacuerunt, quia tacuit & Evangeliorum hiſtoria, facile ignobiliora illa ſupprimentes, dum magnæ Chriſti crucis indagationi vacarent. Vel fortaſſe literas coloresque ex tabella ætas detriverat, quam σανίδα λευκὴν, atramento pictam, non ſculptam ſatis, Vir admirande, hactenus probaſti, ut poſtea poſt tot ſeculorum recurſum nequiverint dignoſci. Sed horum, ut dixi, arbitrium à te, Heros literarum, dependet, qui crucem hoc nomine deprimis, quod à reo debuerit portari. Ego, qua ſum ingenii infelicitate, exinde inducor, ut ſuſpicer, longam quidem fuiſſe, ſed leviorem, nec compactam adeò aut ponderoſam, ſiquidem, ut obvium pluribus, magnitudini exile pondus non repugnat. Patibulum, quanquam alibi totam crucem deſignet, apud Nonium de antenna ſola ſumi, ex Plauto pro Lipſio videor poſſe probare, quia expreſsè inter patibulum diſtinguit & crucem totam Plautus. Imo ex Varrone apud eundem Nonium cruciarius deligatur primo & circumfertur ad patibulum, deinde demum cruci defigitur. Ubi apparet, aliud fuiſſe crucem, aliud patibulum. Nec enim ad crucem circumferebantur, ſed patibulum, nec ad pa-

tibu-

tibulum ſolum defigebantur, ſed totam crucem. Quod ſi crucem geſtaſſe dicantur, eam crucem homo ipſe efformabat antenna humeris impoſita. Titulum cunctorum in oculos incurriſſe puto, ob candorem in nigra tabula admodum illuſtrem. Nihil enim ad remotiora diffunditur magis, quam in candido pariete nigræ emicantes notæ. Quia, ut explicant Ariſtoteles in problematis & de coloribus, & Aphrodiſæus, ex luce candor componitur, ad quam quo color quis propius accedit, ita lucidus magis eſt & conſpicuus, præſertim ſi cum extremo diſſidentis nigroris gradu conferatur. Λευκώματα enim majoribus literis exarata vetas credere. Sed eadem forſan cum aliis Inſcriptionibus titulorum fuit ratio, quæ & in edito loco collocatæ, & majoribus characteribus, pro diverſa ejus dignitate, cui erigebantur monumenta. Ita Romæ grandioribus literis quadratis ſignata ſunt periſtylia auguſtæ Antonini ædis in foro Romano, ſublimi adhuc loco, à me tamen, quanquam non ſatis oculato, lectis. Pari pacto, ut majorem cruciario Salvatori conflarent invidiam, ſuperbam cruci noſtræ potuerunt præfigere inſcriptionem. Scalas admotas crucibus altioribus video concedi, ut nec

Chriſto eas ſubtrahere ſit fas, ſi quidem inter altiores numeratus fuit. Eas ſcalas paſſim annotarunt in picturis ſuis Durerus, Sadlerus aliique Apelles, quos urgerem acrius, niſi infelicius à pictoribus ſuccederet argumentum. Hæ ſi denegentur, ex jacente cruce commodum foret effugium, de qua ſive prona adhuc, ſive cum cruciario erecta, optime quoque quadrare arbitrarer loquutiones, excurrere in crucem, aſcendere crucem, inſilire in crucem, tolli in crucem, ubi nempe nulla altitudinis fit mentio, ſicut ſcamnum aſcendimus ad pedes poſitum. Tollebatur igitur Chriſtus cum cruce ſublata & cum eadem aſcendit. Crura de plano fracta dubium fuit nonnullis. Militem equitem fuiſſe, qui latus aperuit, Fr. Xavier in hiſtoria Chriſti Perſica divinavit, quo cum facit & Verſio N. T. Bohemica. Et quia in orbem longiori ſpatio cruciarius patibulum circumferebat, vero minus ſit ſimile, milites idem iter tædioſum pedibus fuiſſe emenſos. Dici quoque poſſet, neſcio an tua venia, ſiquidem pedites erant, crura latronum fregiſſe ex minoribus crucibus dependentium, Chriſti autem ſublimiores pedes quum tangere nequiverint, ad haſtam coactos confugere, ut loco pedum fracturæ, quo ægre quoque illi face-

Digitized by Google

facerent mortuo, quem mortuum tam cito dolebant, latus aperuerint. De calamo per haſtam non explicando, is mihi ortus eſt ſcrupulus, quod locus Plinii dubius ſit, quia & haſtæ ſua habent ſpicula. Favetque Plinius idem de Indicis calamis, pro haſtis, ut & Theophraſtus, quos calamos ad Palæſtinam in mutuo gentium commercio perveniſſe mirari non poſſum. Nec opus fuit ex Indiis advocare, quum, ſi magnitudo ad haſtas deſideratur, Cypria vicina fuerit craſſa ſatis, auctore Dioſcoride l. 1. c. 97. Unde & קנה Hebræis de haſta, & قنا Arabibus. In opinione Ludovici de Dieu hæreo, quia calamus κατ' ἐξοχὴν non ſemper de odorato ſumatur. Nam Diſcorides περὶ καλάμων lib. 1. cap. 99. ſimpliciter agit de quinque ſpeciebus aliis arundinis, neutiquam de calamo aromatico, quem deſcripturus cap. 17. reſtrictim addit περὶ καλάμȣ ἀρωματικȣ̃. Ita & σχοῖνος dicitur ἀρωματικὸς eidem cap. 16. Quod ſi hoc loco Dioſcorides ſine additamento κάλαμον expreſſiſſet, excuſari debuiſſet, quia ex ſe intelligeret lector aromaticum eſſe, qui in ſerie aromatum collocatur. Idem de junco exiſtimandum, quem, extra hunc ſcilicet

cet ordinem, χοῖνον appellat Hippocrates noſter de Morb. mul. non ſimpliciter, ſed ἡδύοσμον, & ἐυνοσμον, & ἐυώδεα, alij μυρεψικὸν. Extra quem aromatum catalogum quum in hiſtoria Chriſti deſcribatur, ſine dubio non κάλαμον ſolum, ſed adjecto cognomine compellaſſet, ſi de odorato calamo intelligi voluiſſet. Quod quo magis opinemur, hyſſopum aromatico calamo non fuiſſe congenerem, illi jubent, qui veterum hyſſopum non inter aromata, ſed alexiteria numerarunt. Inter quos Theophylactus, qui ὡς δηλητηριῶδες traducit, & Cous ipſe, Aëtius, Celſuſque, qui vomitorium poculum ex hyſſopo miſcent. Hæ ſunt denſiores tenebræ oculis meis mentique oblatæ, quum ſatis clariſſimam veſtram lucem perſpicere non poſſem, de qua quanto minus dubito, tanto alacrius perpetuo applauſu ſectabor, ſi obducta caligine lumina, ſolita tua dexteritate exterſeris, Nec amplius muſſitare animus erit, ſi ſilentium impoſueris, apud quem ſumma eruditi orbis eſt poteſtas. Vale, valere digniſſime Vir, & ſi pro aliis intercedere licet, crucis altitudini, ſin minus, mihi quæſo favere perge, homini, quo nullum ſpondeo inter mortales

tibi

tibi habebis devotiorem. Scripſi Lugduni ad Rhenum in procinctu itineris 28. Julii 1646.

Impreſſ. Leidæ 1646. cum Reſponſione Secunda & Tertia Cl. Salmaſii.

EPISTOLA XCV.

De calamo in cruce Chriſti.

Adolpho Vorstio Leidam.

THOMAS BARTHOLINUS, S. D.

MEmineris, Vir Eruditiſſime, quum nuper ad deambulationem me humaniſſime invitares, pares greſſibus nos æquaſſe ſermones, & inter pedum labores menti quoque litaſſe. Nolo repetere, quæ tum ſibi devorarunt Nymphæ nemora vicina incolentes & perpetua arboreti corona Palladis veſtræ urbem cingentes. Unicum de Hyſſopo colloquium illis inviderim, quia foris degunt, & nuper in eandem rem ego pluribus in Diſſertatione prelo Mariano ſubmiſſa diſputaveram, quæ non parum lucis ſunt habitura, ſi repetito quaſi gradu in chartam conjeceris, quæ pari paſſu ſed erudito ingenio in Floræ regno maximus Floræ amor alterno colloquio repoſuiſti. Res

Res tota ad Hyſſopum in Cruce Chriſti redibat, quam de arundine ſeu ὑσσῷ cum Camerario explicaſſe te memineram, nec favere hyſſopo arboreſcenti, quia neque in Oriente, utpote plaga ſicciore, ad talem magnitudinem excreſcere videatur ſimile vero, quod tamen credit in data ad me Epiſtola Doctiſſimus Jo. Beverovicius, amicus quoque tuus. Me judice, hoc tota vertitur controverſia cardine, de quo certiorem me fecerit ingenii tui ubertas, ut majori ſecuritate opinioni huic diffidere queam. Variis id quidem probare ſatagit Vir idem Ampliſſimus, ſed ſcrupulum non eximit, qui adhuc me pungit. Quippe admiſſa hyſſopo arborea, reſtabat, eidem arbori arundinem ceu calamum conſignare, ut anctoritatem ſacrorum Vatum tueamur. Videor mihi aliquid pro magno Viro inveniſſe. Nam caulis arboris hyſſopi, arundinis potuit mereri appellationem, ob ſimilem poroſi cavique corporis ſubſtantiam, quemadmodum hippuris ſeu caudæ equinæ caulem vacuum velut harundinis vocat Caſſianus Baſſus in opere Geoponico lib. 2. c. 5. ex Democrito. Eodem ſane jure arundini compararetur caulis hyſſopi, ſi cavum eſſe ulla conſtaret authoritate. Quanquam Democritum credam hippu-
rim

rim arundini comparaſſe, non quia cava eſſet, ſed quia articulos haberet illi ſimiles, unde Geoponicum ſcriptorem ita, mutata parum verborum ſerie, emendarem: αὐτὸς ῥ ὁ καυλός ἐςι κενὸς, ἔχων τὰ ἄρθρα ὡς ὁ κάλαμος. Α᾽ρθρα illa alibi γόνατα nuncupat, quæ omni calamorum generi ſunt propria. Secus de cavitate. Nam arundines quoque ſolidas deſcribunt Dioſcorides & Theophraſtus, & ipſe Caſſianus ex Democrito μεσοκαλάμους agnovit, hoc eſt, plenas harundines, ut interpretatur Cornarius, imo βαλίτας σύριγγας δασεῖς καὶ ἁπαλὰς, denſas & teneras. Videtur quidem τὸν κάλαμον confundere cum ſyringa, quem κοῖλον vocat Theophraſtus tuus lib. 4. hiſt. plant. c. 12. non habentem ξύλον nec σάρκην, ſicut & Plinius lib. 16. cap. 36. diſtinxit, Theophraſti, ut ſuſpicor, ſequutus ductum: Verum à partibus ſuis habet Dioſcoridem, qui l. 1. c. 114. συριγγίαν appellat πολύσαρκον, πυκνογόνατον παχύσαρκον ex vetuſto Saraceni Codice. Non tamen ita ſunt δασεῖς, quin leves maneant & poroſi calami; adeoque ad conficienda tela & haſtilia apti erant apud Romanos milites in martyrio Chriſti.

Digitized by Google

Chriſti. Hinc apud Virg. l. 1. & 5. Æneid. ſagittæ celeres, quia ex arundine levi, &, ſi fides Operi Geoponico lib. 5. c. ult. τρέφονται ὑπὸ τῶν ἀνέμων οἱ κάλαμοι, à ventis nutriuntur, quod de alimento terræ aquæve leviori & ventoſo intelligendum vel ideo reor, quod per bulbos ſerantur. Sed ſiquidem pro arundine pugnas, quæſo erudito tuo calamo nos doceas, quodnam calamorum genus tibi arrideat. Scio Dioſcoridem Ναστὸν κάλαμον advocare, ἐξ οὗ τὰ βέλη γίνεται, idque, quia ſolida ea ſit arundo & farcta, ut exponit Matthiolus, haſtis peridonea, unde Plino ſagittaria, eadem forſan, quæ Theophraſto τοξικὸς, & Democrito apud Conſtantinum, ſi verus ſit, Geoponicum, βαλίτης, ſeu, ut Sarraceno placuit, βελίτης, quanquam conſtanter βαλίτης legatur in exemplaribus omnibus MSis Palatinis, quæ Illuſtris Salmaſii manu collata apud te vidi, ſervaturque in edito Codice Jo. Alexandri Braſſicani. Ναστὸν κάλαμον apud crucem habere potuerunt milites, ſiquidem in uſum ſagittarum accipi à Syris probat Matthiolus, quibus vicinus miles Hieroſolymitanus Prætoris. Sed quum idem memoriæ noſtræ prodiderit, in Italia arundinem eam non

oriri,

oriri, militibus Prætorianis, tanquam Romanis, fortaſſe denegabimus, niſi dixeris ex Syria derivatos illuc bulbos. Quorum omnium difficultates effugere videtur conciliatio à me tentata in diſſertatione de Latere Chriſti, ſi quidem exactiori judicio tuo probabitur. Vale, Muſarum & amicitiæ delicium, & in orbis Lyceique ornamentum cum Floralibus publicis porro floreſce.

EPISTOLA XCVI.

De eodem Calamo Reſponſio.

Thomæ Bartholino. Hafniam

ADOLPHUS VORSTIUS.

VIx tanti erant, Vir doctiſſime, ut chartis illinenda putares, quæ tecum ambulanti mihi, ante diſceſſum hinc tuum, in ſermone familiari ὡς ἐν παρέργῳ exciderunt. De Hyſſopo, Divo Joanni, in hiſtoria Paſſionis Dominicæ, memorata, tum temporis actum eſſe memini probè; ducente nos eo Diſſertatione tua de aperto Chriſti latere, in qua huic enodandæ controverſiæ caput peculiare à te tributum. Dixi pro re nata ſententiam tunc meam; quæ cum tuæ aliquo modo videretur favere, iteratis litteris, hanc uti ſcripto

conſignarem, petere tibi viſum. Obſequar igitur voluntati tuæ, quia id me facturum in me recepi, ſcribamque, quàm potero breviſſime, quid ſentiam, aut potius conjiciam. Quæcunque enim vel olim ad locum veteres, vel recentiores, maximique hujus ævi viri attulerunt, quorum non unius eruditioni libens aſſurgo, omnia meræ ſunt conjecturæ, plurimum inter ſe diſcrepantes, prout ingeniorum judiciorumque magna ſolet eſſe diverſitas. Quibus lectis idem eveniſſe mihi fateor, quod Terentiano illi Seni, qui filii in cauſa cum varios conſuluiſſet advocatos, auditis ſingulorum pugnantibus ſententiis, Incertior, inquit, ſum multò, quam dudum. Non permittam mihi tantum, ut aliorum aut examinem opiniones, aut prolixe refutem. Eſt enim illud tum operoſum nimis, tum minus fere gratum. Suo proinde quemlibet frui ſinam ingenio, ut mihi meo liceat. Joachimi Camerarii, viri de tota re literaria optime meriti, correctionem, pro περιθέντες ὑσσώπῳ in Joanne, ὑσσῷ legentis, hoc eſt haſtæ, non diſplicuiſſe mihi apud te profeſſus ſum, ſed obiter tantum, & re nondum accuratè perpenſa. Nunc verò penitius eam introſpicienti excutientique, nihil prorſus mutandum videtur,
quod

quod tota vetuſtas, & quotquot antiqui hactenus reperti fuerunt Codices MS. ad unum omnes in hac lectione concordes ſint. Nam cum ſine horum autoritate, ne in profanis quidem ſcriptoribus ejuſmodi facilè ſit admittenda ex ſola conjectura mutatio, multò minus in ſacro Codice, cui major quædam debetur reverentia, hanc licentiam ferri poſſe exiſtimo. Ad commodam itaque interpretationem, quo in ſpeciem modo diſſonantes Euangeliſtarum loci in concordiam redigantur, confugiamus potius. Tradunt Euangeliſtæ duo, Matthæus nempe & Marcus, Servatori noſtro in cruce pendenti, extrema jam omnia perpeſſo ſitientique, ſpongiam aceto imbutam, calamoque circumpoſitam, ab aſtantiam uno ad os fuiſſe porrectam; ſive id præ commiſeratione fecerit & ſitis ſublevandæ gratia, ſive contumeliæ, quod magis reor. Poſtremum hoc confirmant Lucæ cap. 23. v. 36. verba. ἐνέπαιζον δὲ αὐτῷ καὶ ὀι ϛρατιῶται, προσερχόμενοι, καὶ ὄξος προσφέροντες αὐτῷ, καὶ λέγοντες, ἐι σὺ ἐι ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν. Illudebant autem ei & milites, accedentes & acetum offerentes ei, & dicentes: ſi tu es rex Judæorum, ſalvum te fac. Atque hoc modo divini oraculi impleta eſt

veritas, quod exſtat 69. Pſalmo Davidis, qui Chriſti typum geſſit: Potaverunt me aceto in ſiti mea. Scribit enim Joannes, ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφὴ, λέγει, διψῶ, & ſubjungit mox, ὅτε οὖν ἔλαβε τὸ ὄξος, εἶπε, τετέλεσται. Ex altera parte Joannes rem geſtam eandem enarrans, pro calamo Hyſſopum poſuit, cujus vehiculo ſpongia acetata Chriſto oblata fuit. Eadem apud omnes loquendi ratio, περιθεὶς καλάμῳ, ὑσσώπῳ περιθέντες, idem uſus calami & Hyſſopi, quorum interventu Servatoris os attingi debebat, ſatis arguunt ipſos in ſumma rei convenire Euangeliſtas. Sed tota in eo conſiſtit difficultas, quod calamus & Hyſſopus res ſint diverſiſſimæ. Cui etiam ego opinioni, ut herbarum ſcientiæ peritus, adhærere cogor. Quis enim per κάλαμον ſimpliciter& ἄνευ προσθήκης poſitum, Hyſſopi plantam intelligere queat? Ac, vice verſa, per Hyſſopum, calamum aut arundinem, ut vetus interpres in Matthæo eam vocem tranſtulit? quam tamen ταυτότητα nonnulli hic ſibi ſunt imaginati, & ex veteribus nominatim Origenes, arbitratus ſic ab omni diſſenſu immunes ſe præſtitiſſe Euangeliſtas. Non hac ratione incidendus erat iſti nodus, neque ulla huc nos impellit neceſſitas. Nam in

in calami ſummitate & Hyſſopi, paſſim in montibus Hieroſolymitanis obviæ, faſciculus eſſe potuit & ſpongia commodè eidem imponi, quod ego planiſſime credo. Dicat quis, cur ergo reliqui Euangeliſtæ Hyſſopi non meminerunt? Nimirum ſatis illis erat, inſtrumentum indicaſſe, quod ſpongiæ in altum tollendæ ſufficeret. Joannes autem, qui oculatus teſtis paſſionis Dominicæ cruci proximus adſtitit, Hyſſopum additam, vel contemptus ergo, vel ut ſpongia melius extremitati arundinis hæreret, & ab aliis omiſſam, hiſtoricæ huic narrationi inſeruit. Quæ diſcrepantia in levi quadam circumſtantia ſita eſt, non autem in iis, quæ aliquod dogmatis, aut hiſtoriæ momentum in ſe habent, nihilque detrahit autoritati ſcriptorum N. Fœderis. Quinimo, autore Theophylacto, Bulgariæ Archiepiſcopo, δι' αὐτὸ τοῦτο μᾶλλον ἀληθεύουσιν, ὅτι μὴ κάτα πάντα ὡμοφώνησαν. ἐνομίσθησαν γὰρ ἄν, ὅτι συγκαθίσαντες ἀλλήλοις καὶ συμβουλευσάμενοι, ἔγραψαν. νῦν δὲ ὃ παρέλειψεν οὗτος, ἔγραψεν ἐκεῖνος. καὶ διὰ τοῦτο δοκοῦσιν ἔν τισι διαλλάττειν. Loquitur autem, περὶ τῶν ἐλαχίστων non περὶ τῶν κυριωτέρων καὶ ἀναγκαιοτέρων, in quibus mira ubique omnium conſenſio. Arundini ergo

go veræ, non calamo aromatico, qui exiguus, rarus, pretioſus & alterius uſus, Hyſſopus adjecta, brevis frutex ſive φρύγανον, & quotidiani in Judæorum religione ad immundorum expiationes uſus, ſicuti ex veteri T. patet. Numeror. c. 19. ita præcipitur. Et quicunque in agro cadaver gladio cæſum tetigerit, aut alioqui mortuum, aut oſſa hominis, aut ſepulchrum, immundus erit ſeptem diebus. Accipiant igitur pro immundo iſto de cinere combuſtionis peccati, & infundantur ſuper illum aquæ vivæ in vas aliquod, & accipiat mundus aliquis Hyſſopum, & intingat in aquam, & ſpargat ſuper tentorium, & ſuper omnia vaſa, atque ſuper animas, quæ fuerunt illic, & ſuper eum, qui tetigit oſſa, aut interfectum, aut mortuum, aut ſepulchrum. Vides hinc, aſpergillis ex Hyſſopo uſos fuiſſe Judæos, quibus aquam luſtralem contaminatis & expiandis aſpergerent. Cum vero κρανίου τόπος, in quo Chriſtus crucifixus eſt, plenus oſſium & immunditiei eſſet, mirum neutiquam videri debet, Judæos, rituum ſuorum obſervantiſſimos, qui eo ad ſpectandum convenerant, de Hyſſopo cogitaſſe. Huc quoque facit egregiè, quod me monuit doctiſſimus collega, idemque amiciſſimus cognatus, Conſtantinus L'empereur, ſcribere Talmudicos,

cos, ubi de immundorum luſtratione agunt, Hyſſopum ad aſperſionem aptam tribus conſtare debuiſſe culmis ſive caulibus, qui breviores ſi eſſent, tum ligno alicui Hyſſopum alligaſſe Judæos. Quæ obſervatio meam quoque roborat conjecturam, Hyſſopum ;, cui ſpongia fuit circumpoſita, calamo ſive arundini longiori fuiſſe alligatam; eximitque præterea cogitationem omnem de Hyſſopo arborea, quæ nusquam gentium hactenus obſervata, ne in ipſo quidem Oriente, teſte Clariſſimo Golio, Collega & amico veteri. Qui in Syria cum eſſet, non ſemel Hyſſopi humilem plantam vidit, legitque per terram repentem, cubitalibus ramis, foliis Majoranæ ſimilibus, odoris grati, ſaporis amari, quibus notis, ab ipſis Arabum Botanographis, Malaieſa, Abubeitharo aliisque inſignita deſcribitur, & زوفا appellatur, ab אזוב Hebræorum procul dubio, per ἀιφαίρεσιν τȣ̃ Alif. Ex quo liquet, Hyſſopum noſtram vulgarem ab Orientali, atque ea etiam, quæ Dioſcoridis eſt, diſtare plurimum. Hæc, amiciſſime Bartholine, mea qualiscunque eſt de hac controverſia ſententia, quam doctiorum judiciis æquiſſimo animo, ſi non arrideat, corrigendam ſubmitto. Vale, & boni conſule, quæ valetudine non ita

Digitized by Google

firma, animoque minus ob id excitato, in chartam conjeci. Scrib. Lugd. Batav. An. 1646. 4. Novemb.

Impreſſ. Leid. 1646.

EPISTOLA XCVII.

De Carteſio judicium, & alia.

THOMÆ BARTHOLINO Hafniam.

SAMUEL SORBERIUS.

QUod in patriam, Vir Clariſſime, tandem poſt longam admodum peregrinationem fauſtè appuleris, ex voto noſtro factum eſt, qui Tibi ſecunda omnia ſolventi adprecabamur: quod verò commodum apellens noſtri memineris, id ſummæ humanitati tuæ debetur, qui ex affectu in literas & bonas artes nos potius æſtimas, quam ex re & operâ navatâ: Etſi enim desſides haud quaquam ſimus, & horas multas quotidie impendamus mentis cultui, imò ſubinde chartis aliquid perituris illinamus: at neſcio quomodo nobis in dies tantò fieri obtuſiores videmur, & tantò altiores radices infigit ἀκαταληψία. Exſpectamus adhuc Incomparabilis noſtri Gaſſendi Commentarios de vitâ, moribus & universâ Philoſophiâ Epi-

Epicuri, unde lux tenebris noſtris affulgeat. Librum Hobbii de Cive edi curavimus, ut eliceremus, quæ Vir ille admirandus circa naturam mittere pollicitus eſt. Nam quæ Carteſius & Regius emiſerunt non omnibus ſatis faciunt, & cum tenuitate fili operisque admirabilia, quoad uſum tamen & rerum veritatem frivola & inania apparent. Tuum de Luce Animalium Tractatum avidè expeto, quem inter deſiderata repoſuerat acerrimi judicii Cancellarius. D. Beveroyicium fuiſſe, hic boni omnes & eruditi ægerrimè ferunt. De Bibliothecâ Avunculi mei Samuelis Petiti gratias ingentes ago, quod ſermonem feceris & catalogum oſtenderis Epiſcopo Reverendiſſimo, cui, ſi traderet nobis Amſtelodami decem millia librarum, quas vocant Turonicarum, ibidem deferri tradique curaremus ampliſſimam illam ſupellectilem librariam, MS. Codicibus ornatam, atque inprimis Excerptis illis Conſtantini Porphyrogenetæ, unde Valeſius ſua in Polybium deſumpſit, & innumera alia ſuperſunt paſſim uſurpanda ad bonos authores illuſtrandos. Verum ſi emptores Maſſiliæ merces accipere vellent, aliquid detrahi de pretio illo poſſet. Sed Tu, Vir Clariſſime, videbis, & reſcribes quamprimum ad fratrem mentem nobiliſſi-

liſſimi Viri, quam materteræ meæ ſignificabo, efficiamque, ut quam commodiſſimè res iſta perficiatur. Vale. Lugd. Batav. Kalend. Febr. 1647.

EPISTOLA XCVIII.

De ſiniſtris judiciis.

JACOBO MATTHIÆ Arhuſium.

OTium hactenus optavi, ut commodius te compellarem, ſed fruſtra video me fuiſſe, quum majora indies mihi emergant negotia. Invitum ſanè in hoc ſtudii genere ſpiritum traho. Aliis enim inſerviendo, gratis ipſe conſumor, nec tantum quicquam mihi indulgere poſſum, vel literis. Tu ex præſentium neceſſitate affectum metiaris, nec ex ſilentio immemoris animi culpam arguas. Dum occaſionem exſpecto, elabitur ex inſperato, quia curis premimur, quas novis aliis videmur pellere. Nihil tamen promoveo. Unum concoquere non poſſum, quod cum Muſis benignioribus redire in gratiam non liceat. Retrahunt Receptæ, horrendum ægris mihique nomen. Nec ſinunt bonam mentem amplius tueri iniquiora invidorum judicia, qui in Reipublicæ noſtræ ſinu malum deliteſcunt. Quid amplius ſperandum, niſi ut antiquum animum damnemus, bo-

num

num quidem, ſed malum patriæ incolam. Geographos brevi conſulam, ut ad fontem Lethes me perducant. Nihil enim ſciviſſe commodum videtur, & moribus patriæ non ingratum. Prius tamen mihi erit adverſariis reſpondendum, qui nuper partim publicis ſcriptis meam Diſſertationem de Latere Chriſti aggreſſi ſunt convellere, partim furtivis vocibus ea mihi affinxerunt, quæ nefas eſſet hic crediđiſſe. Doleo, occupationes Practicas (invitas ſane) omne otium mihi ſurripere, ut necdum compoſito animo ad Apologiam acceſſerim. Accedit, quod ignorem ipſus, quid olim definiverim, niſi per primum tabellarium libri mei partem transmiſeris, quam apud te reliqui, quia necdum, confectum alioquin opus, ad nos detulerunt Bibliopolæ. Quod vere proximo futurum auguror. Dabunt quoque ex officina ſua Libros meos de Luce jam ſub prelis ipſorum ſudantes, forſan & de Armillis Veterum ſchedion, quod confeci. Iniquiores quippe ſunt typographi noſtri, neſcio an cœli patrii vitio, & ego hic rude videor donatus, ut nec de aliis Opuſculis meis cogitare velim, nec poſſim. Tu interim, inter rara patriæ exempla numerande, ſi mereor, me ama. Vale. Haſn. Cal. Mart. 1647.

Thomas Bartholinus.

EPI-

EPISTOLA XCIX.

De Philologiæ abuſu.

Thomæ Bartholino Hafniam.

VIr Cl. Affinis pl. dilecte, Interveniſſe varias differendi officii cauſas, ex quo vultum nobis vocemque ſubtraxiſti, non eſt quod operosè adeò excuſes. Facile enim differt, qui quotidie ſcripturus eſt, nec ideo obſequium omittit, qui ſecuturæ occaſionis captat compendium. Novi quonam ſis animo, & quali vigore ſanguis Tibi calcat, vacillent alii, & fidem mutent, nunquam pectus illud levi erit ſententiâ, in quo ſe humanitas & eruditio pari cultu & concordia explicuit. Non placent, qui amicos intra dentes concluſos habent. Ego cum affectus tui ſim ſecurus, nihil in amore noſtro revoco ad vulgi arbitrium, nec tanti erit ulla in ſcribendo mora, ut ea propter præjudicio velim peccare, aut vadimonium deſerere. Spiritum ducit, qui dormit, quid obſtat, quo minus amare poſſit, qui manum ad tempus ſuccingit, & à ſcribendo nonnihil feriatur. Unâ voce, tuus ero, quamdiu ero. De cætero, gratulor tibi, quod ea fiducia numeroque operam tuam ambiunt, quos imbecillior valetudo affligit, ut nec tibi nec Muſis ex voto poſſis vaca-

vacare. Amœnioribus ſtudiis ſatis datum eſt; in eo genere quid poſſis, orbi meliori, non ſine eruditorum applauſu, teſtatum feciſti. Noli ægre ferre, quod Æſculapius tibi aurem ſubinde vellicet, manumque ad practicas occupationes convertat. Habent literæ humaniores, & illa ποικίλη φιλομάθεια neſcio quam vim ἐπισυρτικὴν, ut, quos Muſa illa ſemel afflavit, ſemper ad antrum illud reſpiciant. Sentiunt præter te & alii. At verò ubi expendimus, qualem ſpicam culmus iſte ex ſe effundit, quid quæſo cultoribus ſuis niſi ſteriles ariſtas, nudam, inquam, delectationem, & famam ſui tædium ſenſuram, tandem relinquit. Quod certè non eo fine à me ſcribitur, ut conatus tuos omni laude majores improbem, aut te in ſtadio πολυϊστωρίας currentem ſufflaminem, quod qui tentare vellet, ſuam inſcitiam turpiter proderet, ſed conſilii mei hic ſcopus, hæc meta eſt, ne ita te ſtudio rerum antiquarum & humanitatis impendas, ut medicinam ei poſtponas. Illa luſum, hæc uſum habet. Sit illa pediſſequa, hæc dux & comes. Malè autem ſit illis, qui ſcripta tua, ſtimulante invidiâ, arrodunt. Si fas eſſet tempora tua morari, rogarem, ne grave duceres, verbo me docere, quid in Diſſer-

ſertatione tua de latere Chriſti invenerint obeliſco aut triſti litera dignum. In me ne ſit mora, quo minus adverſariis tuis maturè occurras, librum, de quo certandum eſt, remitto. Vale &, ſi quid ultra eſt, vive immortalis. Arhuſii 16 Martii 1647.

Semper Tuus
Jacobus Matthias, D.

EPISTOLA C.

Contra Pharmacopœos.

THOMÆ BARTHOLINO Hafniam.

DE elegantiſſimo tuo libro de latere Chriſti, cum Cl. Salmaſii & aliorum de Cruce Epiſtolis, gratias ago infinitas. Non ſine ſumma animi voluptate eum ex amantiſſimi Fratris Caſp. Bartholini manibus accepi, ſed illud mihi pænè funeſtum fuit, quod nullas à Te literas acceperim; ſuaviſſimum enim mihi fuiſſet, ſi per tuas diſcere licuiſſet præſentem rerum tuarum ſtatum: nempe quid nunc habeas laboris in manibus? An cogites de tui Itinerarii Europæi promovenda editione? An de Opuſculo, quod ante hac habuiſti in mente, pro Clariſſ. Parentis vindiciis, adverſus hominem mo-

moroſum & mordacem, Caſp. Hofmannum? an quid aliud? Quidquid ſit de illis, ſummo me afficies beneficio, ſi me monueris docuerisve, quid de ſingulis iſtis opuſculis habeas in mente. Hanc quoque gratiam à Te poſtulo, Vir Clatiſſime. Patere qnæſo, ut refricem Tibi memoriam, à Te antehac Dominiſque Fratribus tuis, ante aliquot annos promiſſorum, nimirum Operum Clariſſimi Parentis veſtri Caſp. Bartholini Hafniæ editorum, præſertim verò ſuæ Phyſicæ, quam ardentiſſimè deſidero: quibus ſingulis ſi addideris Inſtit. Medicas eruditiſſimi ſpectatiſſimique Viri D. Olai Wormii, Regem me feceris. Cura precor, & da operam, ut hæc omnia in hanc urbem devehantur tutoque mihi reddantur: quod ſi effeceris, & ut ſpero facies, gratus ero de tanto beneficio, pretiumque libentiſſime refundam ei, qui mihi iſtum theſaurum in manibus tradiderit: aut quidquid volueris librorum ex hac urbe pro acceptæ gratiæ compenſatione per eam viam, quam mihi indicaveris, ilicò mittam. Poſtremo verò, fuit hîc, me Præſide & Autore, diſputata Quæſtio *De Sobrietate ad longam vitam requiſita*: ipſa Theſis omnibus placuit, præterquam Pharmacopœis noſtris, qui de illa mihi litem moverunt: ſed miſerè cum illis actum

eſt:

eſt: in medio enim Senatu, me perorante, ſine ullius Patroni opera, & eorum fraudes, ſuæque artis impoſturas æquiſſimis judicibus indicante & aperiente, cauſâ ſuâ turpiter ceciderunt, non ſine eorum contumelia, publicoque infinitorum auditorum riſu. Illius Theſeos exemplaria duo ad Te mitto: quorum unum, ſi placet, per Te accipiet D. Wormius, cujus tuumque de ea judicium utinam tandem accipiam. Valete ambo, quos toto corde ſaluto, ut & D. D. Fratres tuos: vobiſque ſingulis omnem felicitatem tota mente exopto. Dabam Lutetiæ Pariſiorum, 20 Junii die, 1647.

Tuus ex animo

Guido Patinus, Bellovacus,
Doct. Medicus Pariſienſis.

EPI-

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

by Google